

KONTROLI I LARTË I SHTETIT

RAPORTI I PERFORMANCËS¹

Grupi i vlerësimit:

1. Aulona Jani, Drejtore e Departamentit të Auditimit të Performancës-përgjegjëse grupi
2. Xhuljeta Celaj, Audituese e Lartë, Departamenti i Auditimit të Performancës-anëtare
3. Koço Sokoli, Kryeauditues, Departamenti Juridik, Zbatimit të Standarteve dhe Etikës-anëtar
4. Elisa Metaj, specialiste, Sektori i Marrëdhënieve me Jashtë, Botimeve dhe Komunikimit –anëtare
4. Redi Ametllari, auditues, Departamenti i Auditimit të Aseteve dhe Mjedisit-anëtar

¹ Raporti i Performancës të Kontrollit të Lartë të Shtetit është miratuar me Vendimin nr.225, datë 02.12.2022 të Kryetarit të KLSH-së

PËRMBAJTJA

Lista e shkurtimeve	3
Vlerësime	4
(a) Hyrje	5
(b) Deklarata e vlerësimit të pavarur	6
(c) Menaxhimi i KLSH-së dhe përdorimi i rezultateve	7
(d) Gjetjet kryesore dhe komente mbi performancën dhe impaktin e KLSH-së	7
i) Vlerësimi i integruar i performancës së KLSH-së	7
ii) Vlerat dhe përfitimet e SAI - ve – Të sjellësh ndryshim në jetën e qytetarëve	12
iii) Analiza e masave për rritjen e kapaciteteve të KLSH-së dhe perspektiva për përmirësim të mëtejshëm.....	15
Kapitulli 1: Metodologjia e Vlerësimit	17
Kapitulli 2: Metodologjia e vlerësimit të PMF të KLSH.....	19
Kapitulli 3: Informacion mbi kontekstin e KLSH dhe të vendit	21
3.1 Përshkrim i sistemit qeverisës së vendit dhe mjedisit më të gjerë në të cilën vepron KLSH	21
3.2 Përshkrim i mjedisit buxhetor të sektorit publik, duke përfshirë menaxhimin e financave publike dhe ndikimin në performancën e KLSH	23
3.3 Përshkrim i kornizës institucionale dhe ligjore të KLSH-së, strukturës organizative dhe burimeve.....	26
Kapitulli 4: Vlerësimi i Performancës së SAI - t.....	29
4.1 Domaini A: Pavarësia dhe Korniza Ligjore	29
4.2 Domaini B: Qeverisja e Brendshme dhe Etika	39
4.3 Domaini C: Cilësia e Auditimit dhe Raportimi	51
4.4 Fusha D: Menaxhimi Financiar, Asetet dhe Shërbimet Mbështetëse	93
4.5 Fusha E: Burimet Njerëzore dhe Trajnimi.....	98
4.6 Fusha F: Komunikimi dhe Menaxhimi i Palëve të Interesit	109
Kapitulli 5: Procesi i zhvillimit të kapaciteteve të SAI-t.....	117
5.1 Reformat e fundit dhe në vazhdim.....	117
5.2 Përdorimi i rezultateve të SAI-t nga Ofruesit e Jashtëm të Mbështetjes Financiare.....	119
Aneksi 1: Përmbledhja e treguesit të performancës.....	120
Aneksi 2: Burimet e informacionit dhe të provave për të mbështetur pikët e treguesve	121

Lista e shkurtimeve

SAI	Institucion Suprem Auditimi
PMF	Korniza e Matjes së Performancës
ISSAI	Standardet Ndërkombëtare të Auditimit
INTOSAI	Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit
EUROSAI	Organizata Europiane e Institucioneve Supreme të Auditimit
IDI	Iniciativa për Zhvillim e INTOSAI-t
CAAT	Teknikat mbështetëse kompjuterike për procesin e auditimit
UNDP	Programi për Zhvillim i Kombeve të Bashkuara
KLSH	Kontrolli i Lartë i Shtetit
GAO	Zyra për Llogaridhënien e qeverisë së SHBA-së
ECA	Gjykata Europiane e Audituesve
Manuali AF Manual	Manuali i Auditimit Financiar
Manuali i AP	Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë
OJQ	Organizata Jo qeveritare
SDG	Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm
IFPP	Korniza e INTOSAI-t për botimet profesionale
CPA	Kontabilist publik i certifikuar
QA	Kontrolli i Cilësisë
ACCA	Asosacioni i Kontabilistëve të Certifikuar
CISA	Sistem Informacioni i Certifikuar për Auditimin
IDR	Instituti për Demokraci dhe Përfaqësim
OKB	Organizata e Kombeve të Bashkuara
IAFP	Program Trajnimi Ndërkombëtar për Auditimin
PPP	Partneritet Privat-Publik

Vlerësime

Kontrolli i Lartë i Shtetit është Institucioni Suprem i Auditimit të Republikës së Shqipërisë. Raporti i Performancës së KLSH-së vlerëson performancën kundrejt standardeve ndërkombëtare të auditimit (ISSAIs) dhe praktikave më të mira të INTOSAI-t, sipas metodologjisë së përshkruar në Kornizën e Matjes së Performancës (SAI-PMF), hartuar nga Grupi i Punës së EUROSAT-t mbi vlerat dhe përfitimet e SAI-ve(WGVBS).

Korniza e Matjes së Performancës luan një rol të rëndësishëm për të mbështetur KLSH në përmirësimin e metodologjisë audituese, menaxhimin e brendshëm dhe etikës, zhvillimin e kapaciteteve dhe angazhimin e palëve të interesit, mes grupeve të tjera. Fushat e vlerësimit mbulojnë çështjet si mëposhtë:

- A. Pavarësia dhe korniza ligjore;
- B. Menaxhimi i brendshëm dhe etika;
- C. Cilësia e auditimit dhe raportimi;
- D. Menaxhimi financiar, asetet dhe shërbimet mbështetëse;
- E. Burimet njerëzore dhe trajnimet;
- F. Komunikimi dhe menaxhimi i palëve të interesit.

Vlerësimi u zhvillua përgjatë periudhës 2021-2022, si pjesë e programit SPMR të IDI-t, me mbështetjen e kësaj të fundit si dhe të SAI-t të Norvegjisë.

Grupi i vlerësimit dëshiron të shprehë mirënjohjen për mbështetjen e marrë nga Iniciativa për Zhvillim e INTOSAI-t(IDI) dhe Institucioni Suprem i Auditimit të Norvegjisë përgjatë procesit të vlerësimit. Po ashtu, grupi i vlerësimit është mirënjohës ndaj Kryetarit të Kontrollit të Lartë të Shtetit, Drejtorit të Përgjithshëm, Sekretarit të Përgjithshëm dhe stafit auditues të KLSH që u përfshi në këtë vlerësim dhe për mbështetjen që ofruan gjatë punës në terren.

(a) Hyrje

Korniza e Matjes së Performancës të Institucionit Suprem të Auditimit (SAI-PMF) është një vlerësim objektiv i matjes së performancës që u ofron institucioneve supreme të auditimit një qasje tërësore të bazuar në evidenca për vetëvlerësimin e ecurisë së tyre. PMF synon të ofrojë një bazë objektive për të treguar rëndësinë e vazhdueshme që kanë SAI-t për qytetarët dhe palët e tjera të interesit. Ky vlerësim drejtohet nga Kontrolli i Lartë i Shtetit, i mbështetur nga Iniciativa për Zhvillim e INTOSAI (IDI) dhe SAI i Norvegjisë si dhe ndjek metodologjinë e PMF të miratuar në dhjetor 2016. Vendimi i Kryetarit të KLSH-së me nr. 919/2 prot., për realizimin e vlerësimit daton më 11.10.2021.

Qëllimi i realizimit të vlerësimit është që të masë performancën e KLSH-së për çështjet që përfshijnë kuadrin institucional, sistemet organizative dhe sferat e zhvillimit profesional. Objektivat specifike janë:

- Vlerësimi i performancës së KLSH-së kundrejt ISSAI-ve të miratuara nga KLSH si një standard i detyrueshëm dhe praktikave më të mira të INTOSAI-t; dhe
- Sigurimi i bazës për përgatitjen e një Plani të Ri Strategjik 2020-2025

Procesi i vlerësimit, i cili filloi në nëntor 2021 dhe mbuloi vitet financiare 2020-2021, u bazua në strukturën e Kontrollit të Lartë të Shtetit (KLSH-ja nuk ka zyra rajonale) dhe në kuadrin ligjor. Vlerësimi mbuloi të gjitha fushat e dhëna në udhëzimin e SAI-PMF dhe të gjithë treguesit në versionin e miratuar të SAI-PMF 2016 me përjashtim të SAI 5 dhe 18-20 që nuk janë të zbatueshëm për KLSH. Termat e Referencës për të kryer vlerësimin SAI-PMF u miratuan nga Kryetari i KLSH-së.

(b) Deklarata e vlerësimit të pavarur

Iniciativa për Zhvillim e INTOSAI-t (IDI), si drejtuese operationale e Kornizës së Matjes së Performancës së Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI-PMF), sipas kërkesave ofron mbështetje për kryerjen e një procesi vlerësimi të natyrës së PMF-së. Kjo mbështetje përfshin kryerjen e rishikimeve të pavarura (IR) të draft-raporteve të vlerësimit. Një kërkesë për një rishikim të tillë është përcjellë nga Kontrolli i Lartë i Shtetit në prill të vitit 2022.

Ky Raport i PMF-së së KLSH-së (SAI-PR) është përgatitur nga Znj. Aulona Jani, Drejtore e Departamentit të Auditimit të Performancës, njëkohësisht drejtuese e ekipit të vlerësimit, Znj. Xhuljeta Çelaj audituese në Departamentin e Auditimit të Performancës, Z. Koço Sokoli auditues në Departamentin Juridik dhe Zbatimit të Standardeve e Etikës, Znj. Elisa Metaj specialiste në Sektorin e Marrëdhënieve me Jashtë, Komunikimit dhe Botimit si dhe Z. Redi Ametllari auditues në Departamentin e Auditimit të Aseteve dhe Mjedisit. Të pestë anëtarët e ekipit u trajnuan për metodologjinë e PMF-së para kryerjes së procesit të vlerësimit.

Në përputhje me metodologjinë e rekomanduar të PMF, Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit ka pranuar draft raportin për shqyrtim dhe vlerësim zyrtar me qëllim që të garantohet saktësia dhe objektiviteti i raportit, si i bazuar në fakte. Një grup i brendshëm rishikimi, që nuk ishte pjesë e ekipit të vlerësimit, i përbërë nga Drejtori i Përgjithshëm, Sekretari i Përgjithshëm, Shefi i Kabinetit dhe drejtorët e departamenteve shqyrtuan draft raportin përpara se ta dorëzonin raportin në IDI për një rishikim të pavarur. Vlerësimi u bazua në versionin e miratuar të Kornizës së Matjes së Performancës për SAI-et, PMF 2016 (Botuar më 24 shkurt 2017/Ndryshuar më 5 shtator 2017).

Vlerësimi i Pavarur i kryer nga IDI u kryesua nga Z. Brighton Nyanga, menaxher, Departamenti për Qeverisjen e SAI-ve në IDI, i cili duke mos pasur asnjë përgjegjësi në përgatitjen e Raportit të Performancës konsiderohet të ketë njohuritë dhe përvojën e duhur për të kryer këtë detyrë. Ky rishikim i pavarur kishte si objektiv për të siguruar respektimin e metodologjisë së përdorur për Kornizën e Matjes së Performancës, se evidencat qenë të mjaftueshme për saktësinë e pikëzimit të treguesve dhe se analiza në tërësinë e raportit ishte në përputhje me evidencat mbështetëse.

Rishikimi arriti në përfundimin se të gjitha objektivat për një vlerësim të cilësisë ishin përmbushur në mënyrë të kënaqshme në raportin përfundimtar të datës shtator 2022. Për të arritur në këtë përfundim, rishikuesi i pavarur u mbështet në proceset e kontrollit të cilësisë së ekipit të vlerësimit dhe proceset e sigurimit të cilësisë të KLSH-së, të cilat synonin të garantonin se faktet mbi të cilat bazohen përfundimet janë të besueshme dhe të sakta. Të gjitha çështjet e rëndësishme të ngritura gjatë procesit të rishikimit të pavarur janë trajtuar në mënyrë të përshtatshme në këtë version të Raportit të Performancës.

**Përgatitur nga: Brighton Nyanga
28 shtator 2022**

(c) Menaxhimi i KLSH-së dhe përdorimi i rezultateve

Përdorimi i vlerësimit të PMF do të jetë shumëdimensional, sepse qëllimi kryesor i këtij rishikimi nuk është i kufizuar në procesin dritëshkurtër të krahasimit me standardet ndërkombëtare të auditimit (ISSAI), por ofron një perspektivë më të gjerë në përdorimin e rezultateve të tij. Në këtë këndvështrim, ne synojmë t'i zyrtarizojmë këto rezultate duke i bërë ato pjesë të kuadrit menaxherial institucional, duke përfshirë planin e ri strategjik të zhvillimit të KLSH-së 2022-2027, duke përditësuar manualin tona të auditimit për të përmirësuar më tej cilësinë e auditimit dhe duke e bërë PMF-në një pjesë integrale të Raportit Vjetor të Performancës të Kontrollit të Lartë të Shtetit. Duke qenë se ky vlerësim ofron një analizë të thellë transparente dhe objektive mbi kuadrin e performancës institucionale, KLSH do të ndërmarrë një sërë masash të reja për të adresuar sfidat institucionale, duke përgatitur një sërë ndryshimesh menaxheriale, përfshirë propozime për përmirësime të ligjit nëse nevojiten, për të rritur më tej pavarësinë financiare dhe organizative të KLSH. Së fundmi, rezultatet e PMF-së do t'i dorëzohen Kuvendit dhe palëve të tjera të interesit me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit për rëndësinë që ka Korniza e Matjes së Performancës (PMF) në auditimin e financave publike në Shqipëri. Prandaj, objektivi ynë i përgjithshëm është të inkurajojmë, nëpërmjet rezultateve të PMF, ndërmarrjen e hapave të mëdhenj drejt rritjes së rolit të KLSH-së si kujdestar i financave publike.

(d) Gjetjet kryesore dhe komente mbi performancën dhe impaktin e KLSH-së

i) Vlerësimi i integruar i performancës së KLSH-së

Ky seksion përfshin gjetjet mbi mënyrën sesi performon KLSH në ushtrimin e funksioneve të tij kyçe dhe çfarë ndikon në këtë performancë. Për këtë seksion, grupi i vlerësimit të PMF ndërmorri një analizë rrënjësore të shkaqeve bazuar në të gjitha aspektet që ndikojnë në performancën e KLSH-së. Kjo analizë rrënjësore e shkaqeve për KLSH është përmbledhur në katër çështje, si vijon:

- ✓ Mbulimi me auditim;
- ✓ Cilësia e raporteve të auditimit dhe rekomandimet;
- ✓ Afati dhe publikimi i raporteve të auditimit;
- ✓ Ndjekja e zbatimit të rekomandimeve;

1. Mbulimi me auditim:

<i>Shkaku i parë i identifikuar:</i>	<i>Nevoja për një Dokument Strategjik për identifikimin periodik të fushave me risk të lartë</i>
<i>Thelbi i shkakut:</i>	<i>Mungesa e një baze të unifikuar e të qartë për fushat me risk për përzgjedhjen e temave të auditimit nga audituesit</i>
<i>Niveli i ndikimit:</i>	<i>Brenda kontrollit të KLSH-së</i>

KLSH po performon mjaft mirë sipas këtij treguesi (SAI – 8 (ii)) dhe gjatë pesë viteve të fundit ka nxjerrë raporte që mbulojnë sektorë si Arsimi, Shëndetësia, Mbledhja e të Ardhurave, Infrastruktura, Financat publike dhe Administrata Publike, Mjedisi, Sigurimet Shoqërore dhe Tregu i Punës Megjithatë, për të maksimizuar ndikimin e pritshëm të auditimit duke marrë parasysh kapacitetet e auditimit, si dhe për të siguruar që ky nivel i performancës të ruhet ose përmirësohet edhe më tej, KLSH duhet të hartojë një Dokument Strategjik nëpërmjet një analize të thelluar. Në këtë dokument duhet të identifikohen “zonat me risk të lartë” për financat publike dhe institucionet që ofrojnë shërbime për qytetarët në Shqipëri, nga ku duhet të bazohet procesi i përzgjedhjes së temës, për planin vjetor të auditimit. Ky Dokument duhet të rishikohet 1-2 vjet, në varësi të ndryshimeve të jashtme dhe të brendshme.

<i>Shkaku i parë i identifikuar:</i>	<i>Auditimi i Përputhshmërisë</i>
<i>Thelbi i shkakut:</i>	<i>Burime të pamjaftueshme njerëzore për të audituar të gjithë institucionet publike brenda një viti financiar.</i>
<i>Niveli i ndikimit:</i>	<i>Parlamenti</i>

Sipas ligjit nr.154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”, neni 6, auditimi duhet të mbulojë fushat e përputhshmërisë, ligjshmërisë, rregullshmërisë, menaxhimit financiar, kontabilitetit, si dhe ekonomicitetin, eficiencën dhe efektivitetin e administrimit të fondeve dhe pronës publike apo shtetërore. Ndërsa sipas nenit 12, në auditimet e përputhshmërisë, KLSH duhet të vlerësojë nëse: (a) të ardhurat dhe shpenzimet kanë qenë në përputhje me ligjin e Buxhetit të Shtetit, me aktet përkatëse ligjore e nënligjore dhe me parimet e ligjit për menaxhimin financiar dhe kontrollin; si dhe (2) nëse janë zbatuar parimet e përgjithshme të sistemit të menaxhimit financiar të sektorit publik dhe të sjelljes së zyrtarëve të sektorit publik.

KLSH ka mandatin të kryejë auditimin e përputhshmërisë në të gjitha entet publike dhe fondet buxhetore. Megjithatë, nuk është e mundur që të auditohen të gjitha subjektet publike brenda mandatit të KLSH-së në një viti financiar për shkak të numrit të kufizuar të stafit të auditimit, kështu që mbulimi i auditimit nuk mund të jetë 100%. Nuk është bërë një vlerësim se sa burime njerëzore nevojiten që KLSH të mbulojë në një masë të konsiderueshme të gjitha entet publike.

Shkaku i parë i identifikuar: Jo i detyrueshëm për KLSH

Thelbi i shkakut: Institucionet publike nuk janë të detyruara t’i përcjellin pasqyrat financiare KLSH-së në mënyrë periodike

Niveli i ndikimit: Jashtë kontrollit të KLSH-së

Sipas ligjit nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”, neni 10/ç, KLSH ka të drejtë për auditimin, ndër të tjera, të pasqyrave financiare vjetore të subjekteve të qeverisjes së përgjithshme dhe dhënien e opinionit për to. Mandati i KLSH-së, megjithatë, nuk parashikon në mënyrë specifike që Kontrolli i Lartë i Shtetit duhet të kryejë auditime të detyrueshme financiare për këto subjekte. Në këtë kuadër, KLSH kryen auditime financiare sipas planit të saj vjetor, bazuar në nenin 9 të ligjit nr.154/2014.

Është e rëndësishme të theksohet se për sa i përket termit “përcjellin”(të pasqyrave financiare), institucionet publike nuk janë të detyruara t’i përcjellin periodikisht në KLSH pasqyrat e tyre financiare, por ato merren me kërkesë, gjatë fazës së auditimit në subjektin përkatës të auditimit.

Prandaj, pothuajse në të gjitha auditimet financiare dhe të kombinuara të kryera në institucionet publike, KLSH ka audituar pasqyrat financiare. Megjithatë, ka patur dy raste kur pasqyrat financiare nuk i janë dorëzuar ekipit të auditimit siç është kërkuar. Për këtë qëllim, KLSH-ja ndoqi të gjithë hapat e nevojshëm ligjorë duke raportuar edhe në Kuvend për këtë problematikë.

Shkaku i dytë i identifikuar: Numër i kufizuar i stafit auditues krahasuar me numrin e subjekteve

Thelbi i shkakut: Ndryshimi i ligjit mbi financat vendore ka sjellë detyrimin e auditimit në baza vjetore të bashkive (nga KLSH ose auditues të jashtëm privatë)

Niveli i ndikimit: Parlamenti

Gjatë vitit 2021, për shkak të ndryshimit të ligjit të financave vendore, kërkohet që pasqyrat financiare të të gjitha bashkive të auditohen në baza vjetore (duke lejuar edhe kompanitë private të auditimit të kryejnë këto auditime). Për këtë qëllim, është miratuar një rritje e numrit të audituesve për KLSH, në mënyrë që të plotësohet kjo kërkesë e re. Megjithatë, marrë parasysh numrin e kufizuar të stafit të auditimit të KLSH-së, plani vjetor i auditimit bëhet me bazë risku dhe materialitetit, pasi KLSH ka vetëm 148 punonjës auditimi ndërsa numri i subjekteve që duhet të auditohen është shumë i lartë. Për më tepër, stafi i saporekrutuar duhet t’i nënshtrohet trajnimit në mënyrë që të përmbushë këtë detyrim të ri në përputhje me standardet e auditimit.

2. Cilësia e raporteve të auditimit dhe rekomandimet

Shkaku i parë i identifikuar: Mungesa e kuptueshmërisë së plotë të procesit të auditimit financiar

Thelbi i shkakut: Rotacioni i stafit dhe rekrutime të reja
Niveli i ndikimit: Brenda kontrollit të KLSH-së

Për kontrollin e cilësisë, KLSH mbështetet kryesisht në rishikimin hierarkik të dokumenteve të auditimit (plani i auditimit, letrat e punës, raporti i auditimit, projektvendimi dhe vendimi i Kryetarit, etj.). Rregullorja e KLSH-së për procedurat e auditimit specifikon të gjitha fazat e rishikimit të cilësisë, të inicuar nga kryeaudituesi i departamentit përkatës, drejtori i departamentit, departamenti i sigurimit të cilësisë nga Drejtori i Përgjithshëm dhe finalizohen me miratimin e Kryetarit. Gjithashtu, çdo vit KLSH zgjedh një përqindje të caktuar të dosjeve të auditimit, të aplikuara për çdo departament auditimi, për t'iu nënshtruar kontrollit të cilësisë. KLSH miratoi ISSAI-t për auditimet financiare, të përputhshmërisë dhe të performancës si standarde detyruese që nga viti 2015 dhe manualët përkatës të auditimit janë të lidhura ngushtë me ISSAI-t, që rregullojnë punën e auditimit financiar. Manualët e rinj u rishikuan gjatë viteve 2020-2021. Megjithatë, duke patur parasysh rritjen e numrit të auditimeve financiare që priten të kryhen nga KLSH, me ligjin e ri të miratuar për financat vendore (dhe jo vetëm), duhen bërë më shumë trajnime për audituesit për të kuptuar më mirë procesin e bazuar në ISSAI-t, konkretisht manualët. Trajnimet si dhe auditimet pilot duhet të jenë në fokus të KLSH për vitin 2022. Gjithashtu do të sillte vlerë të shtuar dhe do të rriste cilësinë e raporteve të auditimit të KLSH, nëse audituesit do të certifikoheshin me ACCA (për audituesit financiarë) ose CISA (për audituesit IT), etj

Shkaku i dytë i identifikuar : Mbivendosje të letrave të punës
Thelbi i shkakut: Rishikimi i manualit të auditimit financiar
Niveli i ndikimit: Brenda kontrollit të KLSH-së

Manuali i parë i Auditimit Financiar të KLSH-së është hartuar me mbështetjen e SIGMA-s dhe është miratuar në dhjetor 2015, ndërsa rishikimi i fundit i tij është bërë në korrik 2020², me mbështetjen e SAI-t Polak (NIK) në kontekstin e fondeve IPA, me synimin e rishikimit të standardeve në lidhje me auditimin financiar. SAI Polak mbështeti audituesit e KLSH-së prej fillimit të angazhimit me dy auditime pilotë³, përfshirë fazën e planifikimit, auditimit në terren, vlerësimit të riskut, procedurat e auditimit që duhen ndjekur dhe zhvillohen, materialiteti, etj., duke përfunduar në fazën e raportimit. Edhe pse Manuali i Auditimit Financiar (MAF) tregon qartë në lidhje me dokumentacionin e auditimit që është i mjaftueshëm për t'i mundësuar një audituesi, pa lidhje të mëparshme me auditimin, të kuptojë natyrën, kohën, shtrirjen e procedurave të auditimit dhe të evidencave të auditimit, ka ende disa dokumente pune në Manualin e AF që duhet të rishikohen në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit.

Shkaku i dytë i identifikuar: Vetëvlerësimi i performancës së procesit auditues
Thelbi i shkakut: Mungesa e një vlerësimi të pavarur gjatë tre viteve të fundit
Niveli i ndikimit Pjesërisht brenda kontrollit të KLSH-së

Megjithëse, bazuar në kornizën e matjes së performancës dhe vlerësimet e dimensioneve përkatëse KLSH po performon mirë, gjatë 3 viteve të fundit nuk është kryer asnjë vlerësim i pavarur (p.sh. rishikim i sigurimit të cilësisë, rishikim i pavarur etj), me qëllim që të konfirmohet se SAI është në përputhje me të gjitha kërkesat e nivelit 4 të ISSAI-t në lidhje me këtë dimension.

Shkaku i katërt i identifikuar: Nevoja në rritje për të audituar kontratat PPP
Thelbi i shkakut: Mungesa e manualeve/metodologjive për auditimin e PPP-ve, sipas standardeve ndërkombëtare
Niveli i ndikimit: Pjesërisht brenda kontrollit të KLSH-së

² Vendimi i Kryetarit nr.64, datë 22.06.2020

³ Auditime përputhshmërie dhe financiare në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë si dhe në Institutin e Sigurimeve shoqërore.

Kohët e fundit qeveria ka treguar një fokus të madh për të krijuar një mjedis të favorshëm për investimet PPP, nëpërmjet decentralizimit të shërbimeve dhe privatizimit të aseteve publike. Ndërsa numri i PPP-ve është rritur vazhdimisht, KLSH duhet të krijojë dhe zhvillojë një bërthamë audituesish profesionistë, të aftë për të kryer auditime profesionale dhe gjithëpërfshirëse në fushën e PPP-ve, në përputhje me standardet ndërkombëtare të auditimit.

Shkaku i pestë i identifikuar: Mungesa e një përcaktimi të qartë mbi riskun e auditimit, materialitetin dhe riskun e mashtrimit në auditimit e përputhshmërisë

Thelbi i shkakut: Mbivendosje të angazhimeve audituese, afate të ngushta auditimi dhe pamjaftueshmëri trajnimi mbi vlerësimin e riskut të mashtrimit në kontekstin e auditimit të përputhshmërisë

Niveli i ndikimit: Brenda kontrollit të KLSH-së

Rregullorja e Procedurave të Auditimit është rregullore e brendshme që miratohet nga Kryetari i KLSH. Në nenin 23 thuhet se auditimi fillon maksimumi 14 ditë pasi subjekti është njoftuar për auditimin. Si rrjedhojë, grupi i auditimit ka në dispozicion këtë maksimum prej 14 ditësh për të planifikuar auditimin dhe hartuar programin e auditimit. Rregullorja e auditimit përcakton një afat kohor specifik për fazën e planifikimit, i cili nuk mjafton për të kryer të gjithë hapat e kërkuar për të plotësuar të gjithë përmbajtjen e dokumentit nr. 3. Gjithashtu plani vjetor i auditimit parashikon një afat kohor të paracaktuar që duhet të respektojë çdo departament auditimi. Së fundi, madhësia e SAI-t (numri i stafit të auditimit në dispozicion) në krahasim me mandatin e SAI-t ndikon drejtpërdrejt në këtë çështje.

Shkaku i gjashtë i identifikuar: Raporte të gjata auditimi

Thelbi i shkakut: Mbingarkesë të dokumentacionit mbi faktet, gjetjet dhe konkluzionet në raport

Niveli i ndikimit: Brenda kontrollit të KLSH-së

Raportet përfundimtare të auditimit paraqesin të gjitha elementet e kërkuara, por raportet në shqyrtim janë të gjata, me përsëritje dhe dublikime të informacionit në shumë seksione për shkak të mbidokumentimit të fakteve, gjetjeve dhe konkluzioneve. Megjithatë, informacioni në lidhje me gjetjet vihet në kontekst me kriteret, situatën, efektin që ka krijuar një shkelje etj.

3. Përcjellja dhe publikimi në kohë të raportit të auditimit

Shkaku i parë i identifikuar: Disa vonesa në përcjelljen e publikimit të raporteve të auditimit

Thelbi i shkakut: Situata e COVID-19, ndryshime në strukturën organizative të KLSH-së

Niveli i ndikimit: Pjesërisht brenda kontrollit të KLSH-së

Konstatohet se nuk ka një kornizë kohore brenda së cilës KLSH-ja duhet të raportojë te një autoritet i caktuar për një subjekt të veçantë⁴, përpos Raportit për Zbatimin e Buxhetit të Shtetit dhe Raportit Vjetor të Performancës⁵.

Kalendari vjetor i auditimit (sipas planit vjetor të KLSH-së, botuar në faqen zyrtare elektronike⁶) përdoret si bazë për vlerësimin e afateve të paraqitjes në kohë të rezultateve të auditimit, nga ku rezultoi se 26% e raporteve të auditimit financiar dhe 25% e raporteve të auditimit të përputhshmërisë janë dorëzuar më vonë se kriteret e kërkuara. Kjo, për shkak të situatës së COVID-19 e cila ndikoi te subjektet e audituara dhe audituesit e KLSH-së. Nga ana tjetër, gjatë viteve 2020-2021 kanë ndodhur disa ndryshime në strukturën organizative të KLSH-së, të reflektuara edhe në strukturën e sigurimit të cilësisë, duke rezultuar në disa vonesa.

⁴ Neni 10 i ligjit nr. 154/2014

⁵ Neni 31 i ligjit nr. 154/2014

⁶ www.klsh.org.al

Gjithashtu u konstatua se përafërsisht 81% e raporteve të auditimit financiar janë bërë publike në faqen e KLSH-së; dhe 55% e raporteve dhe/ose opinioneve të auditimit të përputhshmërisë janë vënë në dispozicion të publikut nëpërmjet mjeteve të duhura brenda 30 ditëve pasi KLSH i publikon.

4. Ndjekja e zbatimit të rekomandimeve

Shkaku i parë i identifikuar: Mungesa e praktikave për vlerësimin e materialitetit me qëllim përcaktimin nëse një auditim mbi zbatimin e rekomandimeve kërkon hetime të mëtejshme

Thelbi i shkakt: Nuk u konsiderua gjatë hartimit të manualit

Niveli i ndikimit: Brenda kontrollit të SAI-t

KLSH vlerëson se ndjekja e zbatimit të rekomandimeve përfaqëson instrumentin, përmes të cilit mund të sjellë vlerë të shtuar për subjektet publike. Megjithatë, nuk janë vetë rekomandimet apo pranimi i tyre, faktorë vendimtarë që i shtojnë vlerë aktivitetit të auditimit. Veprimet e mëtejshme të ndërmarra nga subjektet për adresimin e rekomandimeve të auditimit të KLSH-së janë vlera reale. Në këtë këndvështrim, efektiviteti i monitorimit të zbatimit të rekomandimeve të KLSH-së është thelbësor për arritjen maksimale të përfitimeve nga aktiviteti i auditimit. Për këtë qëllim, KLSH ka hartuar një Manual për Ndjekjen e Zbatimit të Rekomandimeve. Manuali ofron udhëzime për kryerjen e ndjekjes së rekomandimeve të auditimit në mënyrë sistematike. Është e detyrueshme për çdo departament auditimi që të ndjekë rekomandimet e auditimit bazuar në një program të dedikuar auditimit, dy herë në vit (qershor dhe dhjetor). Për statusin e secilit prej rekomandimeve, KLSH i dërgon Kuvendit raportin përkatës si dhe plotëson me të dhëna Platformën Elektronike të Kuvendit (si kërkesë të këtij të fundit), çdo gjashtë muaj në lidhje me statusin e çdo rekomandim auditimi të dhënë. Megjithatë, KLSH nuk ka krijuar ende një praktikë për vlerësimin e materialitetit për të përcaktuar se kur një auditim mbi zbatimin e rekomandimeve kërkon hetime të mëtejshme.

Shkaku i dytë i identifikuar: Një procedurë më e qartë e zbatimit të rekomandimeve.

Thelbi i shkakt: Nuk u konsiderua gjatë hartimit të manualit

Niveli i ndikimit: Brenda kontrollit të KLSH-së

Sipas auditimeve të performancës, ekziston një mekanizëm efektiv për rekomandimet, në përputhje me Manualin e ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve. Këto procedura u lejojnë subjekteve të audituara të japin informacion mbi masat korrigjuese të marra. Megjithatë, përmirësimet janë të dëshirueshme nëse raportet vijuese përfshijnë një analizë të auditimeve të ndryshme, duke theksuar ndoshta tendencat e përbashkëta, temat në një numër fushash raportuese dhe ndikimin nga këto veprime korrigjuese.

Për këtë qëllim, Institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit duhet të marrë masat e nevojshme për të analizuar dhe më pas, në bazë të rezultateve, për të përditësuar Manualin e Auditimit të Performancës dhe për të pasqyruar çështjet si mëposhtë:

-Ndjekja e rekomandimeve nuk duhet të kufizuar vetëm në zbatimin e tyre, por duhet të fokusohet nëse subjekti i ka adresuar në mënyrë të përshtatshme problematikat pas një periudhe të arsyeshme kohore.

-Ndjekja e zbatimit të rekomandimeve mund të përfshijë një analizë të auditimeve të ndryshme, duke nxjerrë në pah tendencat e përbashkëta dhe tematikat përgjatë një numri të lartë fushash.

-Vendosja e një praktikë për vlerësimin e materialitetit për të përcaktuar se kur një auditim mbi zbatimin e rekomandimeve kërkon hetime të mëtejshme

ii) Vlerat dhe përfitimet e SAI - ve – Të sjellësh ndryshim në jetën e qytetarëve

INTOSAI P-12 mbi vlerën dhe përfitimet e SAI⁷, nënvizon se SAI duhet të veprojë si institucione modele dhe të vendosin një shembull në mënyrën si ato organizojnë dhe planifikojnë punën e tyre. Kjo përfshin: (1) Forcimi të llogaridhënies, transparencës dhe integritetit të subjekteve në sektorin publik; (2) Përkushtim të vazhdueshëm ndaj qytetarëve, Parlamentit dhe palëve të tjera të interesit; dhe (3) Të qenurit një institucion model drejtues.

1) Forcimi i llogaridhënies, transparencës dhe integritetit të subjekteve në sektorin publik dhe qeverisë

Auditimi i subjekteve në sektorin publik dhe qeverisë nga SAI-t ka një impakt pozitiv ndaj besueshmërisë së shoqërisë pasi fokusohet në çështjet sesa efektivisht institucionet publike i përdorin këto burime. Një ndërgjegjësim i tillë mbështet vlera të dëshirueshme dhe forcon mekanizmat e llogaridhënies, të cilat rrjedhimisht sjellin masa përmirësuese. Në momentin që rezultatet e auditimeve të SAI-t bëhen publike, qytetarët janë në gjendje t'i mbajnë nën përgjegjësi përdoruesit e burimeve publike. Në këtë formë SAI-t promovojnë eficiencën, përgjigjshmërinë, efektivitetin dhe transparencën e administratës publike. Për këtë arsye një SAI i pavarur, efektiv dhe i besueshëm është një komponent thelbësor në një sistem ku përgjegjësia, transparenca dhe integriteti janë pjesë të domosdoshme për një demokraci të qëndrueshme.

Po në një linjë me Organizatën Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI) kornizat ligjore dhe kushtetuese të Shqipërisë sigurojnë pavarësinë e KLSH⁸. Nga një sondazhi i opinionit "Trust in Governance 2020"⁹ i zhvilluar në nëntor dhe dhjetor 2020 si një bashkëpunim ndërmjet Programit për Zhvillim të Kombeve të Bashkuara (UNDP), Fondit Austriak të Zhvillimit dhe Bashkëpunimit dhe Institutit për Ndërmjetësim dhe Demokraci, rezulton që qytetarët e anketuar besojnë se mekanizmi më efektiv dhe i fortë i llogaridhënies ndër institucionet shqiptare është KLSH (60.7%), ndjekur nga media (52.8%), parlamenti (48.1%), shoqëria civile (44.8%) dhe Avokati i Popullit (44.3%)¹⁰. Raportet e Auditimit të KLSH aktualisht po përdoren nga media të ndryshme.

Po në një linjë me parimin e transparencës, KLSH publikon raportet e auditimit në faqen e saj zyrtare, së bashku me zbatimin e rekomandimeve. Memorandumi i Mirëkuptimit i 2017 ndërmjet KLSH dhe Ministrisë së Financave, mbi monitorimin dhe zbatimin e rekomandimeve rezultoi në krijimin e një sekretariati teknik me përfaqësues nga të dyja palët, e cila u bë plotësisht funksionale në vitin 2020. Niveli i pranueshmërisë dhe zbatimi në kohë i rekomandimeve është përmirësuar ndjeshëm. Në 2020 KLSH raportoi se 75% e rekomandimeve të saj janë në proces zbatimi dhe një pjesë prej tyre janë zbatuar plotësisht. Pavarësisht se një numër i madh rekomandimesh janë pranuar nga institucionet, norma e rekomandimeve të zbatuara plotësisht ka nevojë për përmirësim. Platforma elektronike për ndjekjen e zbatimeve të rekomandimeve është funksionale që prej fundit të 2019 dhe më qershor 2020 u miratua dhe manuali përkatës.

Për vitin 2022, KLSH ka planifikuar të zhvillojë një auditim performance me temën për Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG), i cili filloi më qershor 2022 dhe ka si synim të bëjë kontribute të vlefshme në përpjekjet kombëtare duke monitoruar zbatueshmërinë, identifikimin e mundësive të zhvillimit nëpërmjet setit të plotë të SDG(objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm).

2) Përkushtim të vazhdueshëm ndaj qytetarëve, Parlamentit dhe grupeve të tjera të interesit

⁷ INTOSAI P-12 – Vlera dhe Përfitimet e Institucioneve Supreme të Auditimit – të sjellësh ndryshim në jetën e qytetarëve. e disponueshme në <http://www.intosai.org/en/issai-executive-summaries/detail/issai-12-the-valueand-benefits-of-supreme-audit-institutions-making-a-difference-to-the-lives-o.html>.

⁸ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/albania-report-2021_en#files

⁹ https://www.al.undp.org/content/albania/en/home/library/democratic_governance/trust-in-governance-opinion-poll-2020.html

¹⁰ <file:///C:/Users/ajonuzi/Downloads/Trust%2520in%2520Governance%25202020%2520-%2520Opinion%2520Poll%2520Report.pdf>

Globalisht SAI-t demonstrojnë rëndësi të vazhdueshme duke u përgjigjur në mënyrë të përshtatshme sfidave të qytetarëve, pritshmërive të grupeve të ndryshme të interesit, si dhe risqeve të shfaqura nga ndryshueshmëria e ambienteve në të cilat kryhen auditimet.

Si një institucion i pavarur kushtetues, KLSH është në dijeni të rolit kyç që luan në informimin ndaj Parlamentit, i cili konsiderohet edhe partner kryesor. Gjatë vitit 2021 KLSH ka informuar parlamentin, nëpërmjet paraqitjes së raporteve të cilat ofrojnë informacion të detajuar rreth përdorimit të parave publike si nga institucionet qeverisjes qendrore dhe vendore. Gjatë 2021, KLSH ka paraqitur në Parlament raportet e mëposhtme:

- Raportin vjetor të performances për vitin 2020
- Raporti për zbatimin e buxhetit të shtetit për vitin 2020
- Tre raporte mbi ndjekjen e rekomandimeve për auditimet të zhvilluara në 2020
- Dy buletine statistikore
- 57 raporte auditimi

KLSH gjithashtu ka përditësuar platformën elektronike¹¹ të Parlamentit me informacione mbi monitorimin e zbatimit të rekomandimeve për 12 institucione qendrore dhe vartëse.

Gjatë periudhës Janar – Dhjetor 2021 Kontrolli i Lartë i Shtetit ka vazhduar të trajtojë me profesionalizëm kërkesat dhe ankesat e qytetarëve.

Gjatë 2021 KLSH ka trajtuar 399 letra dhe ankesa, nga të cilat 117 janë jashtë kompetencave të saj. Nga 282 ankesa brenda kompetencave të KLSH, 273 prej tyre janë verifikuar dhe adresuar, ndërsa 9 janë në proces verifikimi.

Në kornizën e të drejtës mbi informim, si një e drejtë themelore e njohur nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë dhe ligji nr. 119/2014 *“Për të drejtën e informimit”* gjatë 2021 nga koordinatori mbi të drejtën e informimit u trajtuan 38 kërkesa dhe ankesa, 35 prej të cilave ishin nën kompetencën e KLSH, ndërsa 3 prej tyre ishin jashtë kompetencës dhe juridiksionit të institucionit.

Në Maj të 2021, KLSH ka organizuar javën e hapur për qytetarët, të cilët patën mundësinë të vizitonin ambientet e institucionit, muzeun e KLSH si dhe të informoheshin mbi punën e auditimit. KLSH gjithashtu, ka marrë pjesë në panairin e 24 të Librit, ku publiku i interesuar u njoh me 110 tituj të publikuar nga KLSH ndër vite.

Me fokusin në ngritjen e transparencës si dhe komunikimit interaktiv me qytetarët, KLSH ka publikuar 100 raporte dhe 66 njoftime për shtyp me qëllim informimin e grupeve të interesit për rezultatet e gjetjeve dhe rekomandimeve të punës së saj audituese. Në kornizën e përfshirjes së KLSH në luftën kundër korrupsionit dhe keqpërdorimit të fondeve publike, 12 nga njoftimet për shtyp kanë informuar publikun për kallëzimet penale të depozituara në SPAK¹² dhe Prokurori në lidhje me veprat penale të shpërdorimit të detyrës dhe shkelje të pabarazisë në tendera., etj.

Për rezultatet e punës audituese, KLSH ka publikuar 2 buletinë statistikore për periudhën Janar – Qershor 2021 dhe Janar – Shtator 2021.

Puna audituese e KLSH ka qenë gjerësisht e mbuluar nga të gjitha mediat e vendit. Media audio-vizuale si dhe portalet online kanë raportuar 400 kronika dhe artikuj në lidhje me gjetjet dhe rekomandimet e KLSH rreth temave specifike të adresuara në auditime. Problemet e identifikuara në auditimet e KLSH u adresuan gjithashtu në 262 artikuj të publikuar nga shtypi i shkruar.

Përgjatë viteve, KLSH i ka kushtuar një vëmendje të veçantë dhe ka intensifikuar në mënyrë aktive bashkëpunimin me institucione të shumta në vend me qëllim rritjen e transparencës dhe llogaridhënies për përdorimin e fondeve publike si dhe luftën kundër korrupsionit, që t’i shërbejë në këtë mënyrë zhvillimit socio-ekonomik të vendit dhe realizimit të objektivave strategjike të Shqipërisë mbi anëtarësimin në Bashkimin Europian.

¹¹ Kjo platformë është krijuar nga Kuvendi i Shqipërisë për të monitoruar ndjekjen e rekomandimeve të institucioneve të pavarura. Kuvendi ka kërkuar nga KLSH informacionin për ndjekjen e rekomandimeve të auditimit vetëm për institucionet qendrore dhe ato të varësisë.

¹²Struktura e Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar

Gjatë 2021, KLSH ka vazhduar bashkëpunimin me institucionet ligjzbatuese që të kontribuojnë në menaxhimin eficient të financave publike.

Në takimin që Kryetari i KLSH pati me Drejtorin e Byrosë Kombëtare të Hetimit në Janar të 2021 palët ranë dakord, përveç të tjerave, që të intensifikojnë punën për identifikimin dhe sjelljen para drejtësisë të funksionarëve publikë që abuzojnë me fondet publike.

Gjatë 10 viteve të fundit, KLSH ka firmosur 64 marrëveshje bashkëpunimi, nga të cilat 37 me Organizata jofitimprurëse, universitete publike dhe private, 18 me SAI të tjera dhe 9 me institucione shtetërore. Në 2021 KLSH ka firmosur një marrëveshje bashkëpunimi "UN Woman Albania". Nëpërmjet kësaj marrëveshjeje këto dy institucione janë të përkushtuara mbi avancimin e implementimit të barazisë gjinore si dhe monitorimin e buxhetit gjinor. "UN Woman Albania" do ta mbështesë KLSH duke i siguruar trajnues për audituesit për të zbatuar një qasje gjinore në aktivitetet e monitorimit dhe auditimit, si dhe për të siguruar mbështetje teknike me ekspertë në procesin e zhvillimit të një metodologjie audituese për çështjet gjinore.

KLSH dhe Institucioni për Demokraci dhe Përfaqësim (IDR) kanë firmosur në vitin 2012 një marrëveshje bashkëpunimi, mbi bazën e së cilës përfaqësues të KLSH morën pjesë në forumin *online* të mbajtur më Qershor 2021 me temën "Lufta kundër Pastrimit të Parave në Shqipëri- Roli i Shoqërisë civile", ku dhe u diskutua gjendja aktuale e pastrimit të parave në Shqipëri. Përfaqësues të KLSH morën pjesë në forumin e mbajtur më Nëntor 2021, me temën "Roli i shoqërisë civile në luftën kundër kapjes së shtetit në Shqipëri", ku tema kryesore ishte dokumenti i politikave i hartuar nga IDR si dhe rekomandimet se si të forcohet roli i shoqërisë civile në Shqipëri kundër formave të kapjes së shtetit, bashkëpunimi me aktorë të tjerë socialë dhe se si ta shndërrojnë luftën kundër korrupsionit në një përpjekje të përbashkët.

Në kornizën e projektit "Zhvillimi i Kapaciteteve, Bashkëpunimit dhe Kulturës në mbikëqyrjen e sektorit të sigurisë në Shqipëri, Kosovë dhe Maqedoninë e Veriut (DECOS)" të themeluar nga Ministria e Punëve të Jashtme të Holandës, zbatuar nga Instituti për Studimet Politike dhe Qendra për Studimet e Sigurisë Europiane në Holandë, përfaqësuesit e KLSH kanë marrë pjesë në trajnime të zhvilluara gjatë 2021, të cilat u fokusuan në mbikëqyrjen gjithëpërfshirëse të sektorit të sigurisë në Shqipëri, sfidat në përmirësimin e mbikëqyrjes së demokracisë në këtë sektor, proceset të lidhura me sigurinë e shtetit, sigurinë e qytetarëve përbrenda reformës së sektorit të sigurisë dhe çështjet themelore të sektorit të sigurisë të mbikëqyrur nga shoqëria civile.

3) Të qenurit një institucion model drejtues

K Kontrolli i Lartë i Shtetit, çdo vit përgatit dhe dorëzon në Parlament, Raportin e Performancës për vitin përkatës. Ky raport gjithashtu publikohet në faqen zyrtare të KLSH¹³, me qëllim rritjen e transparencës. Po në një linjë me objektivat e Strategjisë së Zhvillimit 2018 – 2022, KLSH vlerëson se bashkëpunimi me institucione ndërkombëtare i shërben ngritjes së kapaciteteve institucionale dhe profesionale të stafit të saj, duke plotësuar kështu vizionin e të qenurit një institucion model, i cili promovon llogaridhënien, transparencën, efektivitetin, eficiencën dhe ekonomicitetin në përdorimin e pronës publike. Në 2021, KLSH ka intensifikuar bashkëpunimin e saj me disa institucione ndërkombëtare me fokus ngritjen e kapacitetit të stafit për fusha specifike siç është prokurimi publik, auditimi i kontratave koncesionare dhe ato të partneritetit publik-privat, po ashtu edhe auditime performance në fusha specifike.

KLSH ka lidhur marrëveshje me Organizatën Europiane për Siguri dhe Bashkëpunim (OSCE) dhe Agjencinë Italiane të Anti-Korrupsionit në lidhje me trajnimin e stafit të saj për të ushtruar praktikën dhe modelet më të mira të realizimit të auditimeve për procedurat e prokurimit publik. Në trajnimin e saj të parë të zhvilluar në nëntor 2021, 50 auditues u trajnuan, ku në mbledhjen e parë të saj u fokusua në ligjin e ri të Prokurimit Publik, proceset, pikat kritike dhe format e hetimit, po ashtu edhe caktimi dhe zbatimi i kontratës, fusha specifike të lidhura me dëmin ekonomik i cili rezulton nga procedurat e

¹³ https://www.klsh.org.al/cat_list/13

prokurimeve, kostot e përcaktuara dhe kosto-efektivitetin e zbatimit të kontratave. Trajnimet e stafit të KLSH kanë vazhduar edhe përgjatë 2022.

KLSH ka pranuar të jetë pjesë e nismës së IDI "Strategjia, Matja e Performancës dhe Raportimi (SPMR)". Si pjesë e kësaj nisme, KLSH me mbështetjen e IDI-së nëpërmjet trajnimeve dhe asistencës së ekspertëve do të:

- të kryejë vetëvlerësimin e tij mbi performancën e institucionit duke përdorur Metodologjinë e Kornizës së Matjes së Performancës INTOSAI;
- Të hartojë një Strategji të re Zhvillimi 2023 – 2027;
- Monitorimin e planit të veprimit për zbatimin e kësaj strategjie.

Aktualisht është ngritur një grup pune, i cili me asistencën e ekspertëve të IDI-së po punon për hartimin e një raporti të vetëvlerësimit të performancës së KLSH-së.

Gjatë vitit 2022, IDI do të vazhdojë trajnimin e grupit të punës së KLSH-së që do të hartojë Strategjinë e re të Zhvillimit të SAI-t, duke qenë se strategjia aktuale përfundoi në fund të vitit 2022.

Në Strategjinë e Zhvillimit 2018-2022, KLSH e ka konsideruar SIGMA-n një nga partnerët kryesorë dhe të rëndësishëm, jo vetëm për kontributin në monitorimin dhe vlerësimin vjetor të veprimtarisë së KLSH që nga viti 2000, por edhe për mbështetjen e konsiderueshme në procesin e miratimit të një Ligji të ri Organik. KLSH ka ofruar gjithashtu trajnime për stafin e KLSH mbi auditimet financiare, të përputhshmërisë, performancës dhe teknologjinë e informacionit.

Aktualisht KLSH ka rënë dakord me SIGMA për t'u asistuar me ekspertë për hartimin e Strategjisë së Komunikimit 2022-2025 dhe hartimin e manualit të auditimit të buxhetit.

Vitet e fundit është rritur numri i kontratave koncesionare të lidhura nga qeveria shqiptare me subjektet private dhe partneriteti publik-privat është zgjeruar gjithnjë e më shumë në ofrimin e shërbimeve ndaj qytetarëve. Për të informuar Kuvendin dhe publikun e gjerë mbi përdorimin e fondeve publike dhe dobinë e këtyre kontratave, KLSH ka synuar rritjen e kapaciteteve profesionale të stafit për të dhënë një vlerësim të plotë, të paanshëm dhe objektiv në lidhje me tenderimin e kontratave koncesionare dhe monitorimin e tyre. Për këtë qëllim, në kuadër të marrëveshjes së nënshkruar me Ambasadën Zvicerane për financimin nga Sekretariati i Çështjeve Ekonomike të Zvicrës (SECO) të Projektit "Forcimi i mbikëqyrjes së kontratave koncesionare dhe partneritetit publik privat në Shqipëri", aktualisht KLSH është në procesin e tenderimit të ekspertëve të cilët do të trajnojnë audituesit mbi kuadrin ligjor të PPP, do të hartojnë udhëzime specifike për auditimin e koncesioneve dhe kontratave PPP dhe do të ndihmojnë auditorët në identifikimin e rreziqeve specifike të auditimit që fokusohen në këto çështje.

Megjithëse pandemia COVID-19 kufizoi kryerjen e aktiviteteve me prezencë fizike në vendet e anëtarëve të INTOSAI-t dhe EUROSAT-t, për të përmbushur objektivat e strategjisë së INTOSAI 2017-2021 dhe EUROSAT 2017-2024, takime, seminare, tryeza dhe trajnimet u zhvilluan online. Në qendër të aktiviteteve të organizuara nga institucionet homologe dhe institucionet e tjera ndërkombëtare kanë qenë çështjet që kanë të bëjnë me:

- Pavarësinë e KLSH;
- Kontributi i KLSH në parandalimin e pasojave të COVID-19;
- Auditime të zhvilluara nga KLSH për parandalimin e pasojave të COVID-19;
- Shkëmbimi i përvojave në kryerjen e auditimeve të performancës dhe IT;
- Auditimi i procedurave të prokurimit publik ;
- Ndjekja e zbatimit të rekomandimeve të KLSH.

Gjatë 2021, përfaqësues të KLSH kanë marrë pjesë në 44 takime, seminare dhe trajnime për një total prej 437 ditë/person.

iii) Analiza e masave për rritjen e kapaciteteve të KLSH-së dhe perspektiva për përmirësim të mëtejshëm

Fokusi kryesor i KLSH në dekadën e fundit ka qenë gjithnjë e më shumë i orientuar drejt zhvillimit të kapaciteteve si e vetmja mënyrë për të ndërtuar një institucion solid, vlera e të cilit për qytetarët njihet gjerësisht përmes cilësisë së punës audituese.

Për këtë arsye, KLSH ka pësuar ndryshime të rëndësishme në këtë drejtim dhe gjithashtu e ka bërë zhvillimin e kapaciteteve si një nga synimet më të rëndësishme të dy strategjive të zhvillimit të njëpasnjëshëm. Në këtë kontekst, një theks i rëndësishëm i është kushtuar trajnimeve dhe mentorimit. Këto përpjekje kanë prodhuar një ndikim të padiskutueshëm në punën e KLSH nëpërmjet rishikimit të rregullores së brendshme dhe manualeve të tij në mënyrë që të përmbushen kërkesat e ISSAI-ve (standardeve ndërkombëtare të auditimit).

Në perspektivën e ardhshme, pavarësisht hapave të rëndësishëm pozitivë përpara, ka ende shumë për të bërë, kryesisht për faktin se në dy vitet e fundit niveli i punonjësve që kanë dalë në pension është rritur dhe stafi i ri është punësuar për të mbuluar këto pozicione. Ky është një proces normal që ndodh në çdo organizatë, por në kontekstin e COVID-19, me lëvizje të kufizuara dhe distancim social ndikohet negativisht procesi i të mësuarit. Për të përballuar këtë situatë, KLSH ka krijuar programe trajnimi vjetore të realizuara virtualisht (jo vetëm për stafin e saporekrutuar), si dhe ka marrë pjesë në trajnime dhe projekte të tjera ndërkombëtare online. Në përgjithësi, i duhen të paktën dy vjet që një auditues i ri të fitojë besimin e nevojshëm për të kryer detyrat e tij të auditimit pa asnjë formë mbikëqyrjeje dhe në rast të lëvizjes së kufizuar dhe distancimit shoqëror nga COVID-19, kjo kornizë kohore mund të kalojë prapë në dy vite.

Gjithashtu në rrjedhën e qeverisë, krijimi i një mjedisi të favorshëm për investimet PPP nëpërmjet decentralizimit të shoqërive dhe privatizimit të ish-aseteve publike, si dhe shtimit të numrit të PPP-ve, bëhet thelbësore që KLSH të krijojë dhe zhvillojë një bërthamë të audituesve profesionistë, të aftë për të kryer auditime profesionale dhe gjithëpërfshirëse në fushën e PPP, në përputhje me standardet ndërkombëtare të auditimit.

Nga ana tjetër, duke pasur parasysh rritjen e numrit të auditimeve financiare, që rrjedhin edhe nga kërkesat e ligjit për pushtetin vendor të ndryshuar së fundmi, është e nevojshme t'i jepet rëndësi trajnimeve të auditimit financiar, me qëllim rritjen e mëtijshme të kapaciteteve profesionale të audituesve duke përfutur studime afatgjata si dhe trajnime afatshkurtra.

KLSH, si pjesë e nismës së IDI-së "Strategjia, Matja e Performancës dhe Raportimi (SPMR)", po mbështetet nga IDI dhe SAI i Norvegjisë, nëpërmjet trajnimeve dhe asistencës së ekspertëve, me qëllim: kryerjen e vetëvlerësimit të performancës së institucionit duke përdorur Metodologjinë e Kornizës së Matjes së Performancës të INTOSAI dhe gjithashtu për të hartuar Planin e ri Strategjik.

Kapitulli 1: Metodologjia e Vlerësimit

Vlerësimi i KLSH PMF është një vlerësim objektiv dhe i bazuar në prova. Evidencat janë nxjerrë kryesisht nga rishikimet në zyrë, intervistat, dokumentacioni dhe dosjet e kompletuara të auditimit sipas Termave të Referencës të miratuara, të shqyrtuara nga IDI dhe të miratuara nga KLSH. Dosjet e auditimit përfshinin dokumentacionin e planifikimit, vlerësimet e rrezikut, dokumentet e punës dhe draft raportet, komunikimet me subjektet e audituara, dokumentacionin e kontrollit të cilësisë dhe raportet përfundimtare. Ekipi i vlerësimit përzgjedhi në mënyrë të rastësishme tre dosje të auditimit financiar dhe të përputhshmërisë për vlerësim ndaj treguesve të auditimit financiar dhe treguesve të auditimit të përputhshmërisë; dy dosje të auditimit financiar për vlerësim ndaj treguesve të auditimit financiar; dy dosje të auditimit të përputhshmërisë për vlerësim ndaj treguesve të auditimit të përputhshmërisë; dhe tre dosje të auditimit të performancës për vlerësim kundrejt treguesve të auditimit të performancës. Përzgjedhja e kampionit ka marrë parasysh përfshirjen e departamenteve të ndryshme siç është rënë dakord sipas termave të referencës.

Objektivat e vlerësimit janë:

1. Ofrimi i një analize të thellë transparente dhe objektive mbi kuadrin e performancës së Institucionit të Kontrollit të Lartë të Shtetit;
2. Të identifikojë pikat e forta, dobësitë dhe mundësitë e institucionit;
3. Të rrisë bashkëpunimin e mëtejshëm të KLSH me komunitetin ndërkombëtar të auditimit;
4. Të sigurojë një grup të ri rekomandimesh, pas vlerësimit, për të adresuar mangësitë institucionale, duke përfshirë përgatitjen e një sërë përmirësimesh ligjore nëse është e nevojshme për të rritur më tej pavarësinë financiare dhe organizative të KLSH-së;
5. Ta shndërrojë PMF një pjesë integrale të Raportit të Performancës të KLSH.
6. Të informojë Kuvendin dhe aktorët e tjerë për vlerësimin me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit për rëndësinë që ka PMF në auditimin financiar publik në Shqipëri.

Vlerësimi SAI - PMF filloi në shtator 2021 me një kurs intensiv dhe udhëzime përmes webinarëve mbi kuadrin dhe mjetet e SAI PMF. Puna e vlerësimit në terren u krye gjatë nëntorit 2021 në KLSH me një vizitë në terren nga ana e ekspertit të IDI dhe ekspertit të SAI-t norvegjez. Gjatë kësaj periudhe, ekipi ka kryer edhe mbledhjen e të dhënave për vlerësim. Për të siguruar cilësinë e vlerësimit, ekipi zgjodhi të përjashtonte anëtarët, që ishin të përfshirë në një raport auditimi, nga vlerësimi i punës së tyre. Për më tepër, në fazën e shqyrtimit të dosjes së auditimit, stafi shtesë i auditimit është angazhuar për lloje të veçanta auditimi në bazë të përvojës së tyre audituese. Fillimisht, përgjegjësitë për fusha specifike iu ndanë secilit anëtar të ekipit. Ekipi punoi së bashku për të përfunduar pikët për secilin tregues në fushat e tij përkatëse. Anëtarët e grupit të vlerësimit zotërojnë të gjitha kualifikimet e nevojshme për të kryer vlerësimin e tyre sipas PMF dhe të gjithë kanë marrë pjesë në trajnimin e organizuar për këtë qëllim nga IDI. Draft-raporti përshkoi tre qëndrime të kontrollit të cilësisë për çdo korrektesë faktike si pjesë e sigurimit të cilësisë, në mënyrë që të bënte komente për çdo korrigjim të mundshëm gabimi, si p.sh:

- ✓ **Niveli i parë i kontrollit të cilësisë:** Udhëheqësi i ekipit ishte përgjegjës për të siguruar që detyrat e caktuara në përputhje me TOR të kryeshin nga secili anëtar i ekipit brenda afatit kohor të miratuar duke përdorur metodologjinë e hartuar për këtë vlerësim. Versioni i parë i Raportit të Vlerësimit të PMF-së i dorëzohet nivelit të tretë të kontrollit të cilësisë (shqyrtimi i jashtëm) i përfshirë në kontrollin e cilësisë si dhe nivelit të dytë të kontrollit të cilësisë (shqyrtimi i brendshëm). Para dorëzimit, draft raporti i parë shqyrtohet nga udhëheqësi i ekipit, i cili siguroi që ekipi i vlerësimit të ketë pasqyruar komentet përkatëse të dhëna nga palët e interesit të shqyrtimit të brendshëm dhe të jashtëm të përfshirë në proces.
- ✓ **Niveli i dytë i kontrollit të cilësisë:** Departamenti i Kontrollit të Cilësisë, Drejtori i Përgjithshëm dhe Sekretari i Përgjithshëm shqyrtuan draft raportin dhe dhanë komente për të korrigjuar çdo gabim dhe pasaktësi të mundshme.
- ✓ **Niveli i tretë i kontrollit të cilësisë** kryhet nga SAI i Norvegjisë dhe ekspert i IDI-së, të cilët jo vetëm mbështetën ekipin e vlerësimit gjatë procesit të vlerësimit (konsulencë të vazhdueshme online dhe vizita në terren), por dhanë edhe komentet e tyre të vlefshme.

Raporti Përfundimtar, i hartuar dhe miratuar në përputhje me këtë metodologji, do të publikohet nga KLSH në faqen zyrtare të internetit dhe do të vihet në dispozicion të palëve të interesuara.

Lista e skedarëve të kampionëve që kaluan procesin e rishikimit paraqiten në tabelen e mëposhtme:

Nr	Auditim përputhshmërie - 2	Auditim Financiar - 2	Auditim rregullshmërie (financiar dhe përputhshmëri) - 3	Auditim performance - 3
Departamenti i Auditimit të Institucioneve Qendrore	Drejtoria rajonale Arsimore, Durrës			
Departamenti i Auditimit të Institucioneve Qendrore			Ministria e Punëve të Brendshme	
Departamenti i Auditimit të Performancës				Efektiviteti i parkimit në rrugët e qytetit.
Departamenti i Auditimit të Performancës				Menaxhimi i mbetjeve plastike
Departamenti i Auditimit të Performancës				Zhvillimi i turizmit malor
Departamenti i Auditimit të Buxhetit të Shtetit		Drejtoria Rajonale e Tatim-Taksave, Durrës		
Departamenti i Auditimit të buxhetit të Shtetit			Ministria e Financave dhe Ekonomisë	
Departamenti i Auditimit të Vetëqeverisjes Vendore	Inspektorati Shtetëror i Mbikëqyrjes së Tregut			
Departamenti i Auditimit të Shoqërive Aksionare dhe Investimeve të Huaja		Modernizimi i asistencës sociale në Ministrinë e Shëndetësisë		
Departamenti i Auditimit të Aseteve dhe Mjedisit			Drejtoria e Përgjithshme e Agjencisë Shtetërore të Kadastrës dhe drejtoritë rajonale	

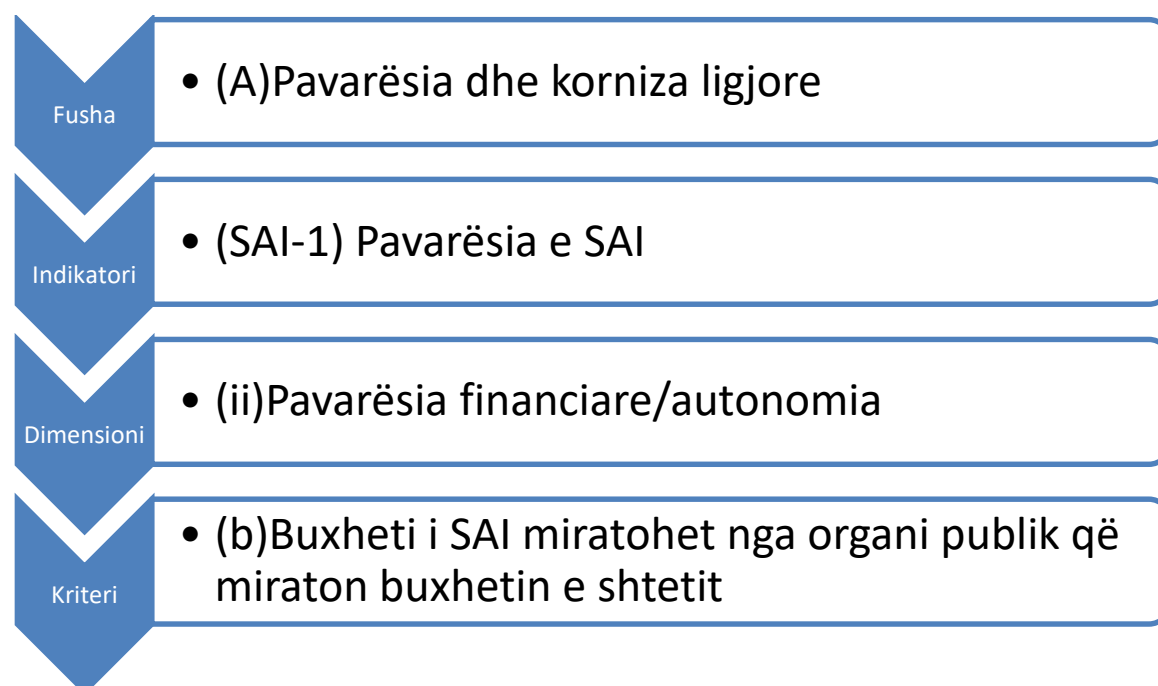
Kapitulli 2 – Metodologjia e vlerësimit të PMF të KLSH

Korniza e Matje së Performancës (PMF) konsiston në 6 fusha që vlerësojnë performancën e KLSH në fushat kryesore si më poshtë:

- A. Pavarësia dhe kuadri ligjor
- B. Qeverisja e brendshme dhe etika
- C. Raportimet dhe cilësia e auditimit
- D. Menaxhimi financiar, asetet dhe strukturat mbështetëse
- E. Burimet njerëzore dhe trajnimet
- F. Komunikimi dhe menaxhimi i grupeve të interesit

Secila prej fushave përmban një numër specifik treguesish që përbëjnë 25 në total. Më pas, çdo tregues mund të ndahet në disa dimensione, të cilat këto të fundit mund të ndahen më tej në disa kritere. Një ilustrim se si është ndërtuar sistemi i treguesve është paraqitur në diagramin 1 më poshtë.

Diagrama 1. Terminologjia PMF e KLSH

Në shumë raste, kriteret merren drejtpërdrejt nga Korniza e Botimeve Profesionale të INTOSAI-t (IFPP) ose praktika të tjera të mira ndërkombëtare. Pasi çdo kriter shqyrtohet kundrejt evidencave të duhura dhe vlerësohet ose "plotësohet" ose "nuk plotësohet", rezultati në nivel dimensionit dhe treguesi agregohet duke përdorur tabelat e konvertimit në dokumentin e PMF-së.

Treguesit dhe dimensionet vlerësohen duke përdorur një shkallë numerike nga 0 në 4, ku 0 është niveli më i ulët dhe 4 është më i larti. Pikët në përgjithësi korrespondojnë me nivelin e zhvillimit në zonën e matur nga treguesi. PMF i SAI-t nuk jep një rezultat të përmblodhur në nivel fushe ose për shumën e aktiviteteve të SAI-t, siç bëjnë disa mjete të tjera. Niveli i zhvillimit dhe si rrjedhim edhe pikët mund të ndryshojnë shumë përgjatë aktiviteteve të SAI-t. Nivelet e rezultateve të treguesve 0-4 pasqyrojnë nivelin e zhvillimit për aktivitetet e ndryshme siç përshkruhet më poshtë:

Vlerësimi 0: Komponenti nuk është krijuar ose mezi funksionon

Nuk ka asnjë aktivitet ose funksion, ose komponenti i veçantë ekziston veç në emër."

Vlerësimi 1: Niveli bazik

Komponenti ekziston, por është shumë bazik. Për shembull, SAI po kryen auditime të performancës, por këto janë aq të parregullta saqë qasja sistematike, përvoja dhe njohuritë nuk janë akumuluar, gjë që reflektohet në cilësinë e punës.”

Vlerësimi 2: Niveli zhvillues

Komponenti ekziston dhe SAI ka filluar të zhvillojë dhe zbatojë strategji dhe politika përkatëse, por këto nuk janë të plota dhe nuk zbatohen rregullisht. Për shembull, SAI mund të ketë një plan veprimi strategjik dhe zhvillimor, një strategji të burimeve njerëzore dhe një strategji komunikimi. Megjithatë, nëse këto janë të dobëta dhe/ose zbatohen vetëm pjesërisht, kjo do të pasqyrohet në rezultat.”

Vlerësimi 3: Niveli i vendosur

Komponenti funksionon gjerësisht siç pritej sipas ISSAI-ve (nivelet 1-3). Nën fushën C, kjo do të nënkuptojë që auditimi i përputhshmërisë, financiar dhe i performancës të gjitha ndërmerren duke ndjekur gjerësisht parimet në nivelin 3 në kuadrin ISSAI. Një pjesë e madhe e pasqyrave financiare të marra i nënshtrohen auditimit financiar. Raportet e auditimit japin një pamje tërësore mbi përdorimin e të gjitha burimeve publike dhe mbi performancën e organeve të audituara. Shumica e raporteve të auditimit publikohen në një format që është i përshtatshëm për audiencën e synuar.”

Vlerësimi 4: Niveli i menaxhuar

Ky komponent funksionon duke ndjekur parimet në ISSAI (nivelet 1-3) dhe SAI i zbaton aktivitetet në një mënyrë që mundëson vlerësimin dhe përmirësimin e vazhdueshëm të performancës së tij. Për fushën C, auditimet e përputhshmërisë, financiare dhe të performancës kryhen të gjitha duke ndjekur parimet në nivelin 3 në kuadrin ISSAI dhe shihen si vlerë se shtuar nga përdoruesit e auditimit. Përveç kësaj, SAI ka ndërmarrë një rishikim të pavarur të praktikave të tij të auditimit, për shembull duke përdorur Mjetin e Vlerësimit të Përputhshmërisë ISSAI (iCAT), duke konfirmuar se praktikatat e auditimit janë në përputhje me ISSAI-t e nivelit 4.”

Është gjithashtu e rëndësishme të theksohet se edhe me një pikë të lartë, duhet të jetë gjithashtu e qartë se SAI po bën përpjekje për të ruajtur këtë nivel të performancës. Kjo mund të përshkruhet në narrativë dhe të përfshihet në analizën e performancës.

Kapitulli 3: Informacion mbi kontekstin e KLSH dhe të vendit

Ky kapitull ofron informacion rreth Republikës së Shqipërisë dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit. Ky informacion synon t'i sigurojë lexuesit një kuptim të mjaftueshëm të kontekstit më të gjerë të performancës së KLSH dhe karakteristikave të tjera thelbësore.

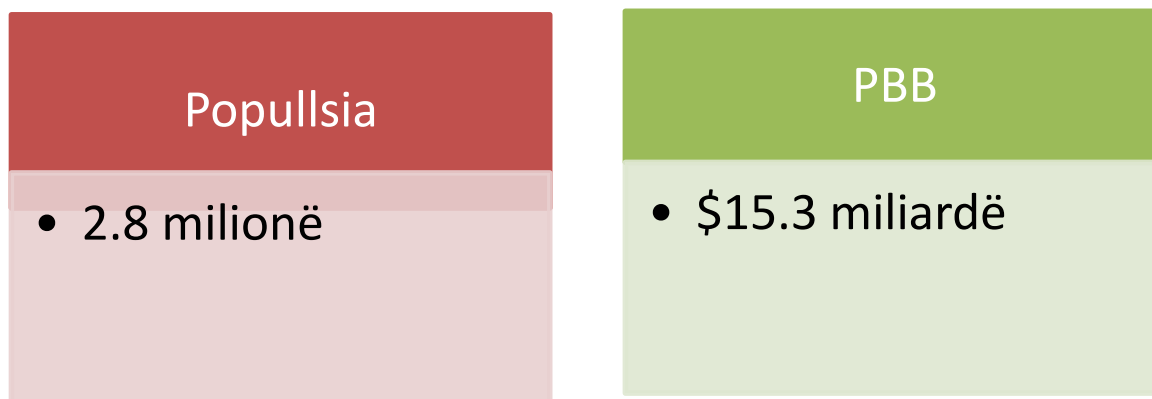
3.1 Përshkrim i sistemit qeverisës së vendit dhe mjedisit më të gjerë në të cilën vepron KLSH

- **Konteksti i vendit**

Sipas Librit të Fakteve të CIA-s¹⁴, Shqipëria, një shtet dikur i mbyllur, i centralizuar, është një vend në zhvillim me një ekonomi moderne të tregut të hapur. Shqipëria arriti të përballojë valët e para të krizës financiare globale, por efektet negative të krizës shkaktuan një ngadalësim të ndjeshëm ekonomik. Që nga viti 2014, ekonomia e Shqipërisë është përmirësuar në mënyrë të vazhdueshme dhe rritja ekonomike arriti në 3.8% në 2017. Megjithatë, tregtia e kufizuar, remitancat dhe lidhjet e sektorit bankar me Greqinë dhe Italinë e bëjnë Shqipërinë të ndjeshme ndaj efekteve të krizave të mundshme të borxhit dhe rritjes së dobët në eurozonë.

Remitancat, një katalizator i rëndësishëm për rritjen ekonomike, ranë nga 12-15% të PBB-së para krizës financiare të 2008-ës në 5.8% të PBB-së në vitin 2015, kryesisht nga shqiptarët me banim në Greqi dhe Itali. Sektori i bujqësisë, i cili përbën më shumë se 40% të punësimit, por më pak se një të katërtën e PBB-së, është i kufizuar kryesisht në operacionet e vogla familjare dhe bujqësinë e jetesës, për shkak të mungesës së pajisjeve moderne dhe mbizotërimit të problemeve pronësore. Kuadri ligjor kompleks mbi taksat dhe licencimin, sistemi gjyqësor i dobët, korrupsioni endemik, zbatimi i dobët i kontratave, çështjet e pronësisë dhe infrastruktura e vjetëruar kontribuojnë në mjedisin e dobët të biznesit në Shqipëri duke e bërë të vështirë tërheqjen e investimeve të huaja.

Ekonomia e Shqipërisë bazohet në sektorët e shërbimit (54.1%), bujqësisë (21.7%) dhe industrisë (24.2%). Vendi është i pasur me burime natyrore dhe ekonomia mbështetet kryesisht nga bujqësia, përpunimi i ushqimit, lëndë druri, nafta, çimentoja, kimikatet, minierat, metalet bazë, hidroenergja, turizmi, industria e tekstit dhe nxjerrja e naftës. Sektorët më të fortë janë energjia, minierat, metalurgjia, bujqësia dhe turizmi. Eksportet kryesore industriale janë veshjet, kromi.

Burimi: Të dhëna nga Banka Botërore

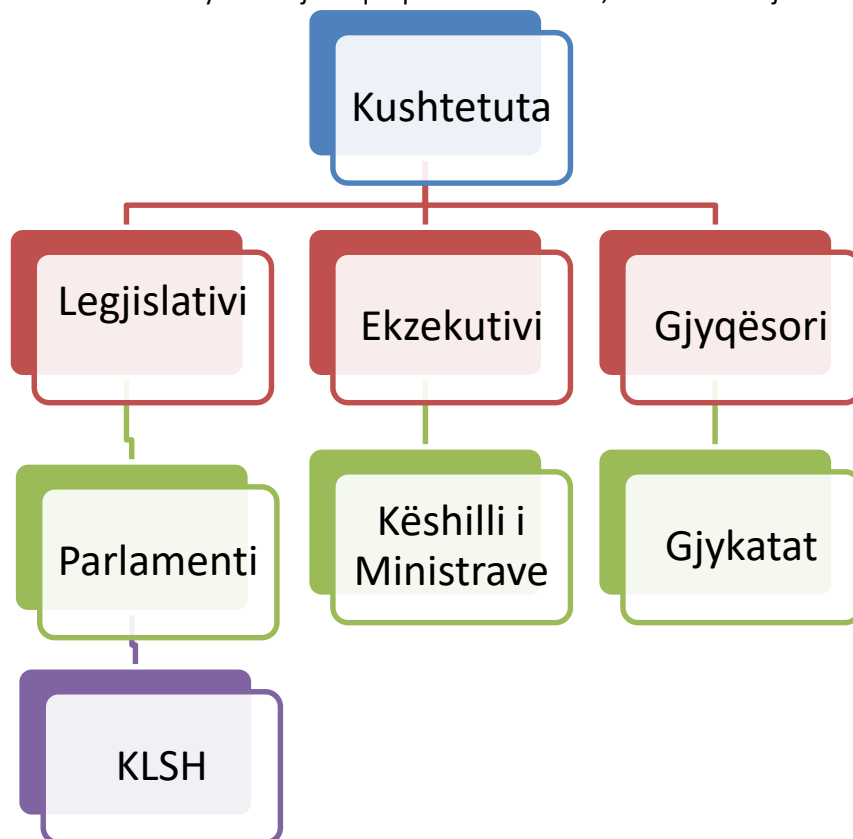
Sipas Bankës Botërore¹⁵, shkalla e varfërisë (në 5.5 dollarë në ditë) parashikohet të bjerë në vitin 2021 me 1.8 pikë përqindje në krahasim me vitin 2020. Edhe pse shtrirja e rritjes së varfërisë në vitin 2020 nuk është konfirmuar, parashikimet sugjerojnë që deri në fund të 2021, shkalla e varfërisë mund të jetë 0,9 pikë përqindje nën vlerën e saj të parashikuar në vitin 2019. Megjithatë, kjo supozon se punësimi rikthehet në tendencat afatgjata dhe se rritjet e fundit të çmimeve janë të përkohshme. Mbledhja më e lartë e të ardhurave fiskale dhe borxhi i ri i lejuan qeverisë të rriste shpenzimet për infrastrukturën. Konsolidimi fiskal dhe arritja e bilancit primar pozitiv u shtynë për në vitin 2024.

¹⁴ <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/albania/#economy>

¹⁵ <https://www.worldbank.org/en/country/albania/overview#3>

• **Sistemi qeverisës**

Shqipëria është një sistem kushtetues unitar parlamentar dhe shumëpartiak, ku Presidenti i Shqipërisë është Kreu i Shtetit ndërsa Kryeministri është Kreu i Qeverisë. Pushteti ekzekutiv ushtrohet nga Qeveria dhe Kryeministri me Kabinetin e tij, Këshillin e Ministrave. Pushteti legjislativ ushtrohet nga Kuvendi i Shqipërisë. Gjyqësori është i pavarur nga ekzekutivi dhe legjislativi. Kuvendi është një organ legjislativ njëdhomësh i Shqipërisë. Numri i përfaqësuesve është 140, të cilët zgjidhen me votë popullore për të shërbyer për mandate katërvjeçare. Shqipëria është një vend anëtar i Organizatës së Traktatit të Atlantikut të Veriut (NATO) dhe gjithashtu një kandidat zyrtar për anëtarësim në Bashkimin Evropian. Shqipëria është e ndarë në dymbëdhjetë qarqe administrative, të cilat më tej ndahen në 61 bashki.

Sipas Raportit të Transparency International ¹⁶, “Perceptimi i Indeksit të Korrupsionit për vitin 2021”, Shqipëria është vlerësuar me një rënie negative nga 36 pikë në 35 pikë, që do të thotë se perceptimi për korrupsionin është rritur vitin e fundit. Gjithashtu, Raporti i Progresit i Komisionit Evropian për vitin 2021 thekson se “Dënimet në rastet që përfshijnë zyrtarë të nivelit të lartë mbeten ende të kufizuara, duke nxitur një kulturë të mosndëshkimit brenda niveleve më të larta të shtetit. Strukturat e specializuara kundër korrupsionit (SPAK dhe gjykatat kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar) duhet të forcojnë ndjeshëm kapacitetin e përgjithshëm të vendit për të hetuar dhe ndjekur penalisht korrupsionin. Në përgjithësi, korrupsioni është i përhapur në shumë fusha të jetës publike dhe të biznesit dhe mbetet një çështje shqetësuese”.

Për sa i përket lirisë së medias, sipas vlerësimit të Reporterëve pa Kufij, megjithëse Kushtetuta e Shqipërisë dhe angazhimet ligjore ndërkombëtare garantojnë lirinë e shtypit, mbrojtja për konfidencialitetin e burimeve është e pamjaftueshme. Për më tepër, e ashtuquajtura paketë anti-shpifje, e cila do t'i jepte shtetit pushtet disproporcional mbi përmbajtjen e mediave online dhe do të përforconte autocensurën, ende nuk është hequr qartazi nga axhenda politike, megjithëse versioni i saj fillestar është kritikuar nga Këshilli i Evropës, Bashkimi Evropian – të cilit Shqipëria dëshiron t'i bashkohet – dhe nga organizatat ndërkombëtare të lirisë së shtypit. Profesionistët e medias që hetojnë krimin dhe korrupsionin janë veçanërisht të kërcënuar. Gazetaret femra, të cilat në fakt përbëjnë

¹⁶ https://images.transparencycdn.org/images/CPI2021_Report_EN-web.pdf

pjesën më të madhe të profesionit, përballen me ngacmime në internet dhe në disa raste me diskriminim me bazë gjinore në redaksitë, një fushë e cila megjithatë ka parë progres. Vetëcensura është e përhapur. Pavarësisht këtij kërcënimi ndaj pavarësisë së tyre editoriale, mediat krijuan një platformë për vetërregullimin etik, e para e këtij lloji në Shqipëri¹⁷. Për vitin 2022, Shqipëria renditet e 103-ta nga 180 vende në botë, që është një rënie prej 20 vendesh, krahasuar me vitin 2021 kur renditej e 83-ta.

Lidhur me organizatat e shoqërisë civile, Raporti i Progresit të BE-së për Shqipërinë 2021¹⁸ thekson se kuadri ligjor dhe rregullator i Shqipërisë për të drejtën e lirisë së tubimit dhe asocimit është përgjithësisht në përputhje me standardet ndërkombëtare. Megjithatë, që nga fillimi i pandemisë COVID-19, rregullat dhe protokollet e përkohshme që synonin parandalimin e përhapjes së infeksionit sollën kufizime në lirinë e grumbullimit. Ligji për regjistrimin e organizatave jofitimprurëse, i miratuar në qershor 2021, synon futjen e një regjistri elektronik, i cili do të lehtësojë procesin e regjistrimit dhe do të rrisë transparencën dhe saktësinë e regjistrit të organizatave joqeveritare (OJQ). Ajo gjithashtu synon përmbushjen e Planit të Veprimit të FATF-së (shih Kapitullin 24 – Drejtësia, Liria dhe Siguria). Megjithatë, aftësia e Këshillit Kombëtar për Shoqërinë Civile për të shprehur prioritetet e organizatave të shoqërisë civile (OSHC) në proceset e politikëbërjes është ende e dobët. Ligji për Këshillin Kombëtar nuk është ndryshuar për të reflektuar ndryshimet në portofolet e ministrive dhe përfaqësimin në Këshill dhe për të përmirësuar funksionimin e tij. Agjencia për Mbështetjen e Shoqërisë Civile mbetet organi kryesor publik që ofron mbështetje financiare për shoqërinë civile, por buxheti i saj u reduktua me 40% në vitin 2020, duke e bërë financimin publik të pamjaftueshëm për të mbështetur aktivitetin e OJQ-ve, veçanërisht në shërbimet sociale.

3.2 Përshkrim i mjedisit buxhetor të sektorit publik, duke përfshirë menaxhimin e financave publike dhe ndikimin në performancën e KLSH

Kuadri ligjor dhe rregullator i menaxhimit financiar në Shqipëri e ka origjinën në Kushtetutë (1998). Shumica e ligjeve që rregullojnë financa publike janë rishikuar vitet e fundit për të mbështetur përpjekjet për konsolidimin fiskal. Ligji kryesor është Ligji për Menaxhimin e Sistemit Buxhetor (2008, i ndryshuar në 2016) i cili përcakton elementet e sistemit buxhetor dhe proceset kryesore si dhe rregullon menaxhimin e financave publike për të gjitha nivelet e qeverisjes. Procedurat e detajuara për përgatitjen e buxhetit dhe ekzekutimin e buxhetit janë të dokumentuara në udhëzimet standarde për këto procese të miratuara në vitin 2012 dhe të ndryshuara në vitin 2016. Legjislacioni i ri që rregullon kontrollet e shpenzimeve dhe auditimin e brendshëm është miratuar në dy vitet e fundit, duke përshtatur ose përmirësuar ligjet e mëparshme në fushën financiare, menaxhimin dhe kontrollin, prokurimin, auditimin e brendshëm dhe të jashtëm. Ligji kuadër në menaxhimin e taksave është Ligji për Procedurat Tatimore i vitit 2008, i ndryshuar në nëntor 2016. Ligje të veçanta rregullojnë llojet kryesore të tatimeve, duke përfshirë ligjin për TVSH-në, ligjin për tatimin mbi të ardhurat, ligjin për akcizat dhe ligjet për taksat kombëtare dhe vendore, të gjitha të ndryshuara në tre vitet e fundit. Theksi i ri i është vënë nga qeveria garantimit të stabilitetit dhe parashikueshmërisë së financave vendore nëpërmjet ndryshimeve në ligjin e financave vendore, të miratuar në fund të vitit 2015. Tabela e mëposhtme paraqet një pasqyrë të ligjeve dhe rregulloreve kryesore që drejtojnë sistemet e MFP në Shqipëri. Udhëzimi kryesor i kuadrit ligjor në lidhje me fusha specifike është diskutuar më në detaje në narrativën e treguesve përkatës të performancës.

Fusha	Përshkrimi
Të përgjithshme	Kushtetuta (1998) vendos bazën për MFP-në Ligji nr.9936, datë 26.06.2008, "Për Menaxhimin e Sistemit Buxhetor në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar në qershor 2016, ku përcaktohen elementet kryesore të sistemit buxhetor dhe proceset kryesore të MFP-së

¹⁷ <https://rsf.org/en/country/albania>

¹⁸ Faqet 13-14 të raportit

Përgatitja dhe zbatimi i Buxhetit	• Udhëzimi për procedurat standarde të përgatitjes së Programit Buxhetor Afatmesëm (2012, ndryshuar në 2016); • Udhëzimi për procedurat standarde të zbatimit të buxhetit (2012, ndryshuar në 2016)
Borxhi	• Ligji nr.9665, datë 18.12.2006 "Për huamarrjen shtetërore, borxhin shtetëror dhe garancitë shtetërore të huasë në Republikën e Shqipërisë" (ndryshuar me Ligjin nr.181/2014); përcakton organet dhe procedurat për administrimin e borxhit
Administrimi tatimor	Ligji nr. 9920, datë 19.5.2008 "Për procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë", ndryshuar për herë të fundit me Ligjin nr.112/2016, datë 03.11.2016, ndryshime të cilat kanë hyrë në fuqi më 2017 • Akte ligjore të përgjithshme për tatimet e drejtpërdrejta dhe të tërthorta: - Ligji nr.8438, datë 28.12.1998, "Për tatimin mbi të ardhurat", i ndryshuar për herë të fundit me Ligjin nr.156/2014, datë 27.11.2014, që ka hyrë në fuqi më 2015 - Ligji nr.92/2014, datë 24.07.2014 "Për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar në Republikën e Shqipërisë", ndryshuar për herë të fundit me Ligjin nr.71/2017, datë 27.04.2017 - Ligji nr.9975, datë 28.07.2008 "Për taksat kombëtare", i ndryshuar për herë të fundit me Ligjin nr.127/2016, datë 15.12.2016 - Ligji Nr.9632, datë 30.10.2006, "Për sistemin e taksave vendore", i ndryshuar për herë të fundit me Ligjin nr.142/2015, datë 17.12.2015 - Ligji nr.61/2012 "Për akcizat në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar për herë të fundit në 2016
Financat vendore	Ligji nr.68/2016 "Për financat e vetëqeverisjes vendore"
Prokurimi	Ligji Nr.9643, datë 20.11.2006 "Për prokurimin publik", i ndryshuar për herë të fundit në prill 2017
Kontrolli i menaxhimit financiar dhe auditimi i brendshëm	• Ligji nr. 10 296, datë 8.07.2010 "Për menaxhimin financiar dhe kontrollin", parashikon përgjegjësitë e menaxhimit për realizimin dhe kontrollin e buxhetit. • Ligji "Për auditimin e brendshëm në Sektorin Publik" (2015)
Auditimi i jashtëm	Kushtetuta (1998) nenet 162-165 Ligji "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit" (2015)
Kontrolli mbikëqyrës legjislativ	Kushtetuta (1998) nenet 155-160. • Rregullorja e Brendshme e Kuvendit • Ligji nr.9000, datë 30.1.2003 "Për organizimin dhe funksionimin e Këshillit të Ministrave"

Burimi: Shpenzimet publike dhe përgjegësia financiare (PEFA) Raporti i vlerësimit të performances së Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, Shqipëri

Ministria e Financave dhe Ekonomisë është caktuar me rolin udhëheqës në menaxhimin e financave publike. Kjo përfshin formulimin dhe monitorimin e politikës fiskale, përgatitjen dhe zbatimin e buxhetit, kontrollin e brendshëm financiar publik, menaxhimin e borxhit publik të brendshëm dhe të jashtëm, integrimin e politikave fiskale dhe monetare në ekonominë kombëtare në bashkëpunim dhe koordinim me Bankën Qendrore dhe institucionet përkatëse. Ministria përbëhet nga disa drejtori të përgjithshme-thesari, buxheti, borxhi publik, politika fiskale dhe njësitë e harmonizimit qendror për menaxhimin financiar publik, kontrollin dhe për auditimin e brendshëm. Institucionet në varësi të MF-së përfshijnë drejtoritë e përgjithshme të tatimeve, të doganave dhe të pastrimit të parave. Në rrethanat e tërmetit shkatërrues të nëntorit 2019 dhe pandemisë COVID-19, strategjia e Menaxhimit të Financave Publike për 2019-2022 u rishikua për të adresuar këto sfida dhe u publikua në mars 2021.

Ministria e Financave është autoriteti përgjegjës për miratimin e udhëzimeve dhe manuale për menaxhimin financiar dhe kontrollin në njësitë e sektorit publik, duke përfshirë:

- Metodologjinë për funksionimin e sistemeve të menaxhimit financiar dhe kontrollit;
- formën, përmbajtjen dhe afatet për raportimin periodik të nëpunësi i parë autorizues për funksionimin, përshtatshmërinë, efikasitetin dhe efektivitetin e menaxhimit financiar dhe kontrollit të sistemeve ekzistuese, parregullsitë e konstatuara dhe masat e marra;
- formën, përmbajtjen dhe mënyrën e paraqitjes së pasqyrave financiare për cilësinë dhe kushtet e kontroleve të brendshme për vitin e kaluar;
- dokumentet standarde të gjurmëve të auditimit, lidhur me procedurat e unifikuara në të gjitha njësitë e sektorit publik;
- procedura standarde për një kontabilitet të plotë, të saktë dhe në kohë.

Gjithashtu, Ministri i Financave mund të miratojë udhëzime të përbashkëta, me propozimin e drejtuesve të njësive të veçanta publike, në fusha të caktuara të kontrollit financiar dhe menaxhial. Në këtë drejtim, për auditimin e njësive të qeverisjes vendore të kryer nga auditues të tjerë të jashtëm (përveç KLSH), sipas ligjit nr. 38/2017 “Për financat vendore”, neni 50/3, Ministri i Financave dhe Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit përcaktojnë me një udhëzim të përbashkët rastet kur auditimi mund të kryhet nga auditues të tjerë ligjorë, si dhe procedurat, afatet dhe standardet e auditimit të jashtëm të cilat audituesit e tjerë të jashtëm duhet të ndjekin.

Sipas Strategjisë Sektoriale të Menaxhimit të Financave Publike të Shqipërisë 2019-2022, një objektiv specifik (nr. 5) kërkon rritjen e llogaridhënies dhe transparencës nëpërmjet raportimit më të mirë të performancës financiare dhe jofinanciare në përputhje me standardet ndërkombëtare për të përmirësuar mbulimin, cilësinë dhe aksesin e informacionit mbi financat publike duke qenë se ende kuadri ligjor për kontabilitetin dhe raportimin financiar të sektorit publik është kompleks, i fragmentuar dhe i paqartë.

Kuadri i Raportimit Financiar në sektorin publik të Shqipërisë përbëhet nga: Ligji nr. 9936, datë 26.06.2008 “Për menaxhimin e sistemit buxhetor në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, Ligji vjetor për Buxhetin, si dhe Udhëzuesi vjetor “Për procedurat e përgatitjes, paraqitjes dhe raportimit të pasqyrave financiare vjetore”. Ekziston edhe ligji nr. 10296 datë 08.07.2010 “Për menaxhimin financiar dhe kontrollin”, i ndryshuar. Në Shqipëri nuk ka ende një grup standardesh të miratuara për kuadrin e raportimit financiar të sektorit publik. Kuadri ligjor për kontabilitetin dhe raportimin financiar të sektorit publik është ende kompleks, i fragmentuar dhe i paqartë. Ekziston një projekt i vazhdueshëm në kuadër të Ministrisë së Financave, për zhvillimin e kontabilitetit të sektorit publik dhe raportimit financiar në përputhje me SNKSP.

Auditimi i brendshëm: Sipas Raportit të Progresit të BE-së për vitin 2021, legjislacioni për praktikën e auditimit të brendshëm është në përputhje me standardet ndërkombëtare, por funksioni i auditimit të brendshëm ende nuk lëshon opinione auditimi për efektivitetin e sistemeve të kontrollit të brendshëm nëpër njësitë buxhetore. Procedurat e kontrollit të cilësisë së auditimit të brendshëm ende duhet të bëhen përgjithësisht në përputhje me standardet dhe plotësisht funksionale. Në tetor 2020, Ministria e Financave dhe Ekonomisë miratoi udhëzimet dhe udhëzimet për përmirësimin e monitorimit dhe raportimit të zbatimit të rekomandimeve të auditimit të brendshëm.

Auditimi i Jashtëm: Funksioni i auditimit të jashtëm publik kryhet nga Kontrolli i Lartë i Shtetit (Institucioni Suprem i Auditimit të Jashtëm). Ligji nr.154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit” vendosi bazën ligjore për të siguruar që Kontrolli i Lartë i Shtetit të funksionojë si një SAI modern. Ligji parashikon llojet e auditimit që mund të ndërmerren nga KLSH, si auditimet financiare, auditimet e pajtueshmërisë, auditimet e performancës dhe auditimet e TI.

Për të dhënë një vlerësim më objektiv, puna e KLSH-së vlerësohet periodikisht nga BE-ja. Për vitin 2021, Raporti i BE-së thekson se, në përputhje me standardet e Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve

Supreme të Auditimit (INTOSAI), kuadri kushtetues dhe ligjor i Shqipërisë parashikon pavarësinë e KLSH-së. Në përputhje me planin strategjik të zhvillimit 2018-2022, KLSH po merr masa për përmirësimin e kapaciteteve të saj institucionale. Në vitin 2020 u përcaktuan detyra të detajuara në fushën e etikës dhe integritetit. Në këtë raport theksohet se KLSH ka vazhduar të ndërgjegjësojë shoqërinë akademike dhe atë civile për rëndësinë e auditimit të jashtëm. Cilësia e punës së auditimit duhet të përmirësohet më tej për të përmbushur plotësisht standardet e INTOSAI-t. Në qershor 2020, rregulloret e procedurave të auditimit u rishikuan për të përmirësuar procedurat e kontrollit dhe sigurimit të cilësisë. KLSH ndjek një qasje të auditimit të jashtëm të bazuar në risk.

Lidhur me veprimet për nxitjen e zbatimit të rekomandimeve, në vitin 2017 u nënshkrua një Memorandum Mirëkuptimi mes KLSH-së dhe Ministrisë së Financave për monitorimin e ndjekjes së rekomandimeve të auditimit. Në bazë të këtij bashkëpunimi, u krijua sekretariati teknik me përfaqësues të të dyja palëve, i cili u bë plotësisht funksional në vitin 2020. Është përmirësuar monitorimi i zbatimit efektiv dhe në kohë të rekomandimeve të auditimit. Në vitin 2020, KLSH raportoi se 75% e rekomandimeve të saj janë në proces zbatimi dhe disa prej tyre janë zbatuar plotësisht. Pavarësisht nga një shkallë e lartë e rekomandimeve të pranura nga institucionet, shkalla e rekomandimeve të zbatuara plotësisht duhet të përmirësohet. Platforma elektronike për ndjekjen e rekomandimeve të auditimit është funksionale që nga fundi i vitit 2019 dhe në qershor 2020 është miratuar manuali financiar përkatës.

Prokurimi Publik: Sipas të dhënave të Agjencisë së Prokurimit Publik, shuma e buxhetuar e shpenzuar në prokurimet publike për vitin 2020 është rreth 14% e PBB-së, krahasuar me 6.5% në vitin 2019. Në 101 subjekte të audituara nga KLSH për vitin 2020, konstatohet se në 39 subjekte kanë kryer 1625 procedura prokurimi në vlerën 417 milionë euro. Nga 356 procedura prokurimi të audituara, të cilat përbëjnë 22% të numrit total të procedurave ose 50% të vlerës së kontratave të lidhura me operatorët ekonomikë, 191 procedura (54% e procedurave të audituara) janë konstatuar me shkelje në vlerën 99 milionë euro ose 48% e fondeve të audituara.

Parregullsitë e mësipërme kanë sjellë dëm ekonomik në buxhetin e shtetit në vlerën 1 milion euro. Gjithashtu, është konstatuar efekt negativ financiar në shfrytëzimin e mjeteve publike në vlerë prej 30 milionë euro.

Procesi buxhetor dhe llogaridhënia: Marrëveshjet institucionale në Shqipëri për menaxhimin e burimeve buxhetore mund të përshkruhen si mesatarisht të centralizuara, me një shkallë të caktuar transferimi të kontrolleve operacionale tek ministritë e linjës dhe organet e varësisë. Kuadri rregullator është vendosur në mënyrë qendrore. Procedurat e MFP të përdorura në nivel qendror dhe lokal janë kryesisht uniforme dhe të përcaktuara nga autoritetet qendrore. Planifikimi i buxhetit kombinon elementet nga lart-poshtë dhe nga poshtë-lart me ministritë e linjës që formulojnë objektivat dhe prioritetet e tyre sektoriale brenda burimeve të përcaktuara nga qendra. Ministritë dhe njësitë e tjera shpenzuese kanë njëfarë fleksibiliteti për të përcaktuar planet e detajuara të shpenzimeve, megjithatë, pasi të përcaktohen, këto bëhen kontrole të vështira të ekzekutimit të buxhetit në sistemin e centralizuar të thesarit, i cili mund të ndryshohet vetëm me miratimin e Ministrisë së Financave. Njësitë shpenzuese janë gjithashtu përgjegjëse për kontrollet e tyre të brendshme të menaxhimit financiar. Sistemi kryesor i TI që operohet nga MF aktualisht është sistemi i informacionit të thesarit (i quajtur zyrtarisht Sistemi i Informacionit të Qeverisë Shqiptare, AGFIS10). Funksionet e automatizuara përmes këtij sistemi përfshijnë ekzekutimin e buxhetit, menaxhimin e cash-it, kontabilitetin dhe raportimin. I implementuar në vitin 2010, sistemi fillimisht u përdor nga Drejtoria e Përgjithshme e Thesat dhe zyrat rajonale. Megjithatë, u pranua se sistemi do të ishte më efektiv nëse njësitë shpenzuese do t'u jepej gjithashtu akses.

3.3 Përshkrim i kornizës institucionale dhe ligjore të KLSH-së, strukturës organizative dhe burimeve

KLSH u krijua fillimisht me ligjin e 20 majit 1925 me emrin “Këshilli Kontrollues” dhe ishte kolegjal për nga natyra me Kryetar dhe dy anëtarë. Mandati i Kryetarit dhe anëtarëve ishte 5 vjet. Gjithashtu, Këshilli i Kontrollit kishte pranë institucionit një prokuror. Mandati i saj rregullohej me kushtetutë dhe me ligj të veçantë. Këshilli i Kontrollit kishte mandatin për të kryer dy forma të kontrollit:

a) Kontrolli parandalues

- Auditimi i të gjitha faturave të shpenzimeve, me qëllim të respektimit të rregullsisë së shpenzimeve.

b) Kontrolli përfundimtar,

- Auditimi i pasqyrave financiare të të gjitha njësive qeveritare.

Në vitin 1946, me marrjen e pushtetit nga regjimi komunist, u bë një riorganizim i plotë i organeve të kontrollit, si në formë ashtu edhe në përmbajtje. Me ligj të posaçëm të Kuvendit Popullor u krijua Komisioni i Kontrollit të Shtetit, jo si institucion i pavarur.

Në vitin 1992, pas rënies së regjimit komunist, një ligj i posaçëm themeloi Institucionin e Lartë të Kontrollit të Shtetit. Ky institucion u quajt Shërbimi i Kontrollit Shtetëror. Shërbimi i Kontrollit Shtetëror kishte atributet e një organi të pavarur nga qeveria. Drejtimi i institucionit kryhej në mënyrë kolegjiale nga një kryetar i përbërë nga tre anëtarë (kryetar dhe dy nënkryetarë) të cilët emëroheshin nga Parlamenti. Mandati i tyre u caktua për 7 vjet.

Më 23 dhjetor 1997, për të përsosur bazën ligjore dhe institucionale të Institucionit të Kontrollit të Shtetit, me ndihmën e SIGMA-s, u miratua ligji nr. 8270, datë 23.10.1997 “Për Kontrollin e Lartë të Shtetit”. Ky ligj, pas miratimit të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, në nëntor 1998, u pasurua në prill 2000 me disa ndryshime shtesë. Institucioni quhet “Kontrolli i Lartë i Shtetit” (emri aktual i KLSH).

Në vitin 2014 u miratua ligji i ri i KLSH-së, nr.154/2014, i cili përafron institucionin me standardet ndërkombëtare, duke vendosur rregulla të reja për mandatin e KLSH-së, mbulimin e auditimit, pavarësinë financiare dhe organizative, kompetencat e kryetarit, përgjegjësitë e të subjekteve të audituara si dhe për herë të parë përfshiu nocionet e auditimit të performancës dhe auditimit të TI-së. Institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit ndjek sistemin Parlamentar, i drejtuar nga një Kryetar i cili propozohet nga Presidenti i Republikës dhe zgjidhet nga Kuvendi, me 50%+1 të votave.

KLSH është një institucion i pavarur kushtetues dhe parimet e organizimit dhe funksionimit të tij rregullohen me Kushtetutë, konkretisht si vijon:

Autoriteti i KLSH-së, si institucioni më i lartë i kontrollit ekonomik dhe financiar në Republikën e Shqipërisë, i cili në veprimtarinë e tij i nënshtrohet vetëm Kushtetutës dhe ligjeve.

Zgjedhja e Kryetarit të KLSH-së, i cili zgjidhet dhe shkarkohet nga Kuvendi, me propozimin e Presidentit të Republikës për një mandat 7-vjeçar, me të drejtë rizgjedhjeje (neni 162).

Objekti i veprimtarisë së auditimit, i cili bazohet në veprimtarinë ekonomike të institucioneve shtetërore dhe të personave të tjerë juridikë shtetërorë; përdorimin dhe mbrojtjen e fondeve shtetërore nga organet e qeverisjes qendrore dhe vendore; veprimtarinë ekonomike të personave juridikë, në të cilat shteti ka 50%+1 të aksioneve, ose kur huatë, kreditë dhe detyrime të tjera garantohen nga shteti (neni 163).

Marrëdhëniet me Kuvendin, sipas të cilave KLSH i paraqet Kuvendit raportin e zbatimit të buxhetit të shtetit dhe mendimin e tij për raportin e Këshillit të Ministrave për shpenzimet e vitit financiar paraardhës, përpara se të miratohet nga Kuvendi. Informacioni mbi rezultatet e auditimeve jepet gjithashtu sa herë që kërkohet nga Parlamenti. Gjithashtu, KLSH-ja paraqet në Kuvend raportin vjetor të veprimtarisë së saj (neni 164). Raportimi bëhet përmes Komisionit për Ekonominë dhe Financat, por ky komision nuk përfaqëson Komisionin klasik të Llogarive Publike. Vitet e fundit, Kuvendi ka shprehur gatishmërinë për të krijuar një nënkomision në Komisionin e Financave dhe Buxhetit, i cili do t'i kushtohet vetëm veprimtarisë së auditimit të KLSH.

Marrëdhëniet me Qeverinë, të përfaqësuara nga e drejta e Kryetarit të KLSH-së për t'u ftuar e për të marrë pjesë dhe për të folur në mbledhjet e Këshillit të Ministrave, kur shqyrtohen çështje që lidhen me funksionet e tij (neni 165/1).

Mbrojtja ligjore e Kryetarit të KLSH-së, imuniteti i të cilit është i barabartë me imunitetin e gjyqtarit të Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë (neni 165/2).

Struktura: Struktura e re organizative e KLSH-së ka marrë në konsideratë rekomandimet e programit IPA “Projekti i Binjakëzimit” si dhe sfidat e reja për të ofruar një konfigurim institucional më efikas. Në këtë linjë, çdo departament auditimi është krijuar për të mbuluar një nivel të caktuar qeverisje të

kombinuar me një fushë specifike të sektorit publik, kështu që çdo aktivitet ekonomik ose financiar ka një departament të dedikuar auditimi korrespondent.

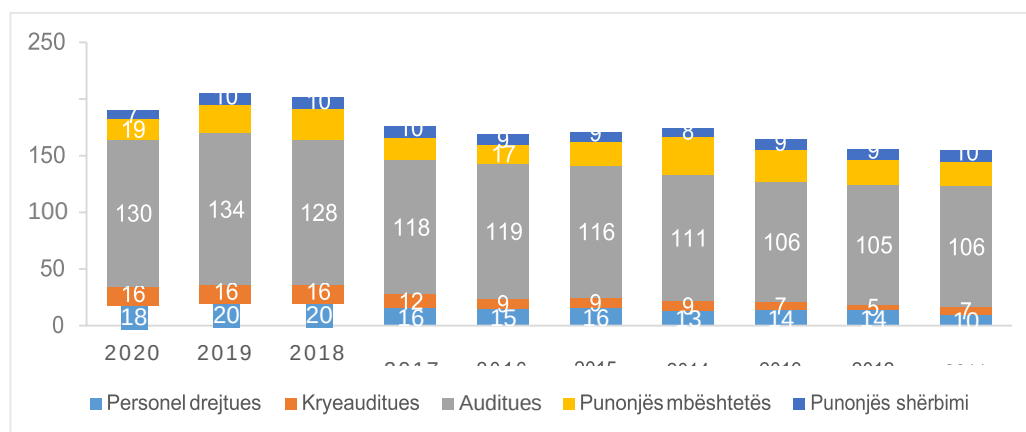

Stafi: Nga viti 2011 dhe struktura kishte një numër total prej 156 punonjësish i cili është rritur nga viti në vit duke arritur:

- për vitin 2020 një numër total nga 190 punonjës (nga 203 të planifikuar), nga të cilët 146 punonjës auditimi ose 77% e numrit total aktual të punonjësve; dhe

- për vitin 2021 një numër total nga 188 punonjës (nga 218 të planifikuar), nga të cilët 148 punonjës auditimi ose 79% e numrit total aktual të punonjësve;

Struktura e punonjësve është pasqyruar më poshtë, e cila ka vazhduar të ndryshojë në favor të organit të auditimit.

Kapitulli 4: Vlerësimi i Performancës së SAI - t

Ky kapitull synon të japë një vlerësim të elementeve kyç të performancës së SAI-t, të matur nga treguesit. Pikëzimet e ulëta do të nxjerrin në pah mundësitë për përmirësim, ndërsa ato të larta janë jenë shenjë e praktikave të mira.

4.1 Domaini A: Pavarësia dhe Korniza Ligjore

Domaini A mbulon mandatin ligjor të SAI-t dhe pavarësinë e tij. Qëllimi i tij është të marrë në konsideratë bazën institucionale për operacionet e SAI-t për të kuptuar se si funksionon SAI si organizatë. Pavarësia dhe kuadri ligjor i SAI-t nuk janë drejtpërdrejt nën kontrollin e tij, por domaini megjithatë është përfshirë në kornizën e matjes së performancës së SAI – ve (SAI PMF), sepse pavarësia dhe kuadri ligjor i SAI-t kontribuojnë ndjeshëm në efektivitetin e tij.

Tabela në vijim ofron një pasqyrë të rezultateve. Seksioni 4.1.1 dhe 4.1.2 japin detaje të mëtejshme:

Domain A: Pavarësia dhe Korniza Ligjore ¹⁹		Dimensionet				Pikëzimi
Treguesi	Emërtimi	i	ii	iii	iv	
SAI-1	Pavarësia e SAI - t	4	3	4	4	4
SAI-2	Mandati i SAI - t	3	4	4	-	4

4.1.1 SAI-1: Pavarësia e SAI - t– Pikëzimi 4

SAI-1 mat shkallën e pavarësisë që gëzon SAI, duke vlerësuar aspektet kryesore të saj siç janë përcaktuar në Deklaratën e Limës (ISSAI 1) dhe Deklaratën e Meksikës (ISSAI 10”).

"Treguesi është i ndarë në katër dimensione":

(i) Kornizë Kushtetuese të përshtatshme dhe efektive.

(ii) Pavarësia/Autonomia Financiare.

(iii) Pavarësia/Autonomia Organizative.

(iv) Pavarësia e titullarit të SAI - t dhe zyrtarëve të tij.

Vlerësimi i SAI-1 u bazua kryesisht në Kushtetutën e Shqipërisë²⁰, ligjin nr. 154/2014 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Institucionit të Kontrollit të Lartë Shqiptar”.

Dimensioni (i): Kornizë Kushtetuese të përshtatshme dhe efektive

I gjithë kuadri kushtetues dhe ligjor kërkon angazhimin e KLSH-së drejt këtij qëllimi, duke ushtruar aktivitetin e tij auditues në respektimin e këtyre akteve dhe duke u bërë thirrje institucioneve të tjera që të respektojnë ligjet, nëpërmjet dhënies së rekomandimeve.

Krijimi i Kontrollit të Lartë Shtetit parashikohet në Kushtetutë, në nenet 162 - 165; detajet (përfshirë rolin, kompetencat dhe detyrat e SAI-t) mund të përcaktohen në legjislacion. Pavarësia e KLSH-së parashikohet në nenin 162 ku thuhet se:

“1. Kontrolli i Lartë i Shtetit është institucioni më i lartë i kontrollit ekonomik dhe financiar. Ai i nënshtrohet vetëm Kushtetutës dhe ligjeve.

2. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit zgjidhet dhe shkarkohet nga Kuvendi me propozim të Presidentit të Republikës. Ai qëndron në detyrë për 7 vjet, me të drejtë rizgjedhjeje.”

Në këtë kontekst, Kushtetuta shqiptare thekson pavarësinë e institucionit pasi ai i nënshtrohet vetë Kushtetutës dhe ligjit. Ka edhe elementë të tjerë në kushtetutë të cilat e shtjellojnë më tej këtë koncept. Pavarësia e SAI - ve, parashikuar në Kushtetutë dhe në ligj garanton gjithashtu një shkallë shumë të lartë iniciative dhe autonomie e cila në rastin e KLSH – së është shtjelluar në ligjin nr. 154/2014 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Institucionit të Kontrollit të Lartë Shtetit”, neni 4 – Statusi i Institucionit – i cili citon se KLSH është institucioni më i lartë i auditimit të jashtëm në Shqipëri. Ai ushtron kompetencat e tij sipas kushtetutës dhe ligjit. Është organ i depolitizuar dhe apolitik.

¹⁹ Evidenca të hollësishme shtesë në lidhje me pikëzimin e mësipërm jepen në Aneksin 3 Fletët e Vlerësimit, Domain A.

²⁰ Ligji nr. 8417, datë 22.11.1998 “Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë”, I ndryshuar.

Emërimi, mandati, mbarimi i funksioneve të drejtuesit të SAI -t dhe pavarësia e kompetencave të tij vendimmarrëse janë të garantuara në Kushtetutë dhe në ligjin nr. 154/2014. Në nenin 162 pika 2 të Kushtetutës së Shqipërisë thuhet se Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit zgjidhet dhe shkarkohet nga Kuvendi me propozim të Presidentit të Republikës. Ai qëndron në detyrë për 7 vjet, me të drejtë rizgjedhjeje. Kjo do të thotë se institucioni është një institucion monokratik i drejtuar nga kryetari, emërimi, shkarkimi dhe rizgjedhja e të cilit është i pavarur nga pushteti ekzekutiv. Kjo karakteristikë është e specifikuar më tej në Ligjin nr. 154/214 në:

Neni 9 – Plani i Auditimeve – ku thuhet se “1. Kontrolli i Lartë i Shtetit vendos në mënyrë të pavarur dhe në çdo kohë për planin e veprimtarisë së tij. 2. Kontrolli i Lartë i Shtetit, në përcaktimin e planit të tij të kontrollit, mund të marrë parasysh edhe propozimet e bëra nga njësitë e tjera të qeverisjes së përgjithshme.”

Neni 19 ku thuhet se “1. Kontrolli i Lartë i Shtetit drejtohet dhe përfaqësohet nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit. 2. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit zgjidhet nga Kuvendi, me propozimin e Presidentit të Republikës, për një mandat shtatëvjeçar, me të drejtë rizgjedhjeje. (...)”

Neni 23 Mandati dhe shkarkimi nga detyra i Kryetarit – “1. Mandati i Kryetarit përfundon kur: a) përfundon mandati shtatëvjeçar; b) dënohet me vendim të formës së prerë nga gjykata për kryerjen e një krimi; c) nuk paraqitet në detyrë për arsye të paarsyeshme; ç) jep dorëheqjen; d) shpallet i paaftë për të vepruar me vendim gjyqësor të formës së prerë; dh) mbush moshën e pensionit; e) vdes. 2. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit mund të shkarkohet nga Kuvendi, me propozim të Presidentit të Republikës, kur: a) shkel Kushtetutën ose shkel rëndë ligjin gjatë ushtrimit të funksioneve të tij; b) konsiderohet nga gjykata me vendim të formës së prerë si i paaftë për të kryer detyrën; c) dënohet me vendim të formës së prerë nga gjykata për kryerjen e një krimi; ç) kryen veprime ose sjellje që diskreditojnë rëndë pozitën dhe imazhin e tij; d) zbulohen raste të papajtueshmërisë së funksionit të tij. 3. Në rast se posti i Kryetarit mbetet vakant, Presidenti, brenda 15 ditëve, i propozon Kuvendit kandidaturën e re. Kuvendi zgjedh Kryetarin brenda 15 ditëve nga paraqitja e kandidaturës.”

KLSH-së i garantohet mbrojtja e duhur ligjore nga Gjykata Kushtetuese kundër çdo ndërhyrjeje në pavarësinë e tij, e parashikuar në nenin 18 të ligjit nr. 154/2014 në të cilin thuhet se në rastet kur, gjatë ushtrimit të veprimtarisë, institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit vëren mospërputhje të akteve ligjore dhe nënligjore me njëri-tjetrin, ka të drejtë t'u rekomandojë organeve kompetente ndryshimin, revokimin ose shfuqizimin ose shfuqizimin e tyre ose ti drejtohet Gjykatës Kushtetuese. Kjo dispozitë është ajo që garanton të drejtën e rekursit të KLSH-së në përgjithësi dhe në Gjykatën Kushtetuese në veçanti. Ka dispozita të tjera në ligj që trajtojnë situata specifike si në rastin e nenit 22 për imunitetin e Kryetarit, i cili në pikën 3 thotë se Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit nuk mund të arrestohet apo të hiqet liria në çfarëdo forme ose i nënshtrohet kontrollit personal ose banesave pa autorizimin e Gjykatës Kushtetuese, përveç rastit kur kapet në kryerje e sipër ose menjëherë pas kryerjes së një krimi. Në këtë rast, Prokurori i Përgjithshëm njofton menjëherë Gjykatën Kushtetuese, e cila, nëse brenda 24 orëve nuk jep pëlqimin për t'u dërguar në gjykatë, organi kompetent është i detyruar ta lirojë atë.

KLSH ka të drejtë të raportojë për çdo çështje që mund të ndikojë në aftësinë e tij për të kryer punën në përputhje me mandatin dhe kuadrin legjislativ, që do të thotë se raporton në Kuvend dy herë në vit. Raporti i parë ka të bëjë me ekzekutimin e buxhetit dhe i dyti me performancën/aktivitetin e tij. Ky i fundit është ai që ka të bëjë me aftësinë për të performuar në përputhje me mandatin dhe kuadrin ligjor (ndër të tjera). (Kushtetuta neni 164, Ligji 154/2014 neni 31). Krahas këtyre dy raporteve të detyrueshme që KLSH i dërgon Kuvendit, kryetari i KLSH-së ka të drejtë të kërkojë seanca dëgjimore dhe të vendosë t'u paraqesë komisioneve përkatëse parlamentare raporte auditimi që konsiderohen të rëndësishme. Kryetari i KLSH-së mund të vendosë gjithashtu dërgimin e raportit përkatës të auditimit në degë të tjera të qeverisë si ministritë përkatëse, Kryeministria, Ministri i Financave dhe Presidenti i Republikës. Ai/ajo mund të vendosë gjithashtu t'u dërgojë OJF-ve me të cilat institucioni ka marrëveshje bashkëpunimi, Këshillit të Ministrave dhe institucioneve të tjera qendrore raporte,

studime dhe materiale të tjera auditimi që trajtojnë në mënyrë specifike çështjet që kanë të bëjnë veprimtarinë e institucioneve të sipërpërmendura.

I gjithë kuadri kushtetues, statutor dhe ligjor kërkon angazhimin e KLSH-së drejt këtij qëllimi, duke ushtruar aktivitetin e tij auditues në respektimin e të njëjtave akte dhe duke u bërë thirrje institucioneve të tjera që ta bëjnë këtë, nëpërmjet dhënies së rekomandimeve.

Dimensioni (ii): Pavarësia/Autonomia Financiare

Kuadri ligjor në fuqi, për sa i përket pavarësisë dhe/ose autonomisë financiare, thotë se institucioni financohet nga Buxheti i Shtetit. Sipas ligjit nr.154/2014, Neni 7 (Buxheti), KLSH-ja propozon çdo vit projektbuxhetin e tij në Komisionin e Ekonomisë dhe Financave, i cili e shqyrton dhe e dërgon për miratim në Kuvend. Në fazën e propozimit nuk ka asnjë ndërhyrje të drejtpërdrejtë nga ekzekutivi ndaj KLSH-së, por ka një lloj ndërhyrjeje pasi Ministria e Financave vendos kufijtë e shpenzimeve çdo vit për çdo institucion që financohet nga ligji i buxhetit vjetor. Gjithashtu ekzistojnë disa kufizime që i referohen planifikimit buxhetor afatmesëm që zbatohen njëloj për çdo institucion dhe në këtë kontekst KLSH-ja, në përgjithësi, duhet t'i vendosë kërkesat për buxhet brenda këtij kufiri. Kjo nuk do të thotë që KLSH nuk mund të kërkojë më shumë, por as që do të thotë që kërkesat mbi kufijtë e përcaktuar do të miratohen. Në këtë kontekst mund të themi se KLSH-së i garantohet autonomia financiare. KLSH-ja mund t'i referohet drejtpërdrejt ose përmes një letre zyrtare Kuvendit për shqetësimet mbi burimet e tij, ose në Raportin Vjetor të Performancës, ose natyrisht të dyja.

Procesi i miratimit të buxhetit

Buxheti vjetor i shpenzimeve të KLSH-së miratohet me ligjin e buxhetit vjetor sipas përcaktimeve buxhetore të ndara në: Shpenzime korrente, shpenzime kapitale me financim të brendshëm dhe shpenzime kapitale me financim të huaj. Lidhur me këtë, dëshirojmë të theksojmë se miratimi i kërkesës për financim shtesë nuk është në diskrecionin e ekzekutivit, por të legjislativit. Sipas ligjit nr. 154/2014, neni 7 (Buxheti), KLSH i propozon çdo vit projektbuxhetin e tij Komisionit të Ekonomisë dhe Financave, i cili e shqyrton dhe e dërgon për miratim në Kuvend. Në fazën e propozimit nuk ka asnjë ndërhyrje të drejtpërdrejtë nga ekzekutivi ndaj KLSH-së, por ka një lloj ndërhyrjeje pasi Ministria e Financave vendos çdo vit kufijtë e shpenzimeve për çdo institucion që financohet nga ligji i buxhetit vjetor”.

Detajimi i fondeve për shpenzimet korrente dhe shpenzimeve kapitale sipas projekteve bëhet me shkresë nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë në zbatim të ligjit të buxhetit vjetor, udhëzimit për procedurat standarde të zbatimit të buxhetit dhe shkresës së KLSH-së. Më pas, KLSH-ja i dërgon një shkresë Degës së Thesarit në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë “Regjistrin e parashikimit të prokurimeve publike të KLSH-së për vitin financiar”. Sipas përcaktimeve të LOB, rishpërndarja e fondeve të projekteve investuese brenda të njëjtit program të njësisë së qeverisjes qendrore miratohet nga Ministri i Financave dhe rishpërndarja ndërmjet zërave të shpenzimeve korrente brenda të njëjtit program miratohet nga nëpunësi i parë autorizues në Ministrinë e Financave. Në asnjë rast Ministria e Financave dhe Ekonomisë nuk i ka mohuar këto rialokime në KLSH.

Dimensioni (iii): Pavarësia/Autonomia Organizative

Kuadri ligjor siguron që SAI ka pavarësinë funksionale dhe organizative të nevojshme për të përmbushur detyrat e tij. Ligji nr. 154/2014 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”, në nenin 35 thotë se organizimi, kompetencat, detyrat dhe zhvillimi i veprimtarisë së Kontrollit të Lartë të Shtetit bëhen në përputhje me këtë ligj dhe procedurat e miratuara nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit.

Në praktikë, SAI është i lirë nga orientimet apo ndërhyrjet e Legjislativit apo Ekzekutivit në organizimin dhe menaxhimin e tij.

Ligji nr.154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”, neni 25: në praktikë, ligjvënësi apo ekzekutivi nuk ka fuqi ligjore për të ndërhyrë apo diktuar aktivitetin e auditimit, organizimin apo drejtimin e KLSH. Sipas ligjit, këto janë një kompetence e drejtpërdrejtë e Kryetarit.

SAI ka kompetencën të përcaktojë rregullat dhe procedurat e veta për administrimin dhe për përmbushjen e mandatit të tij, në përputhje me rregullat përkatëse që prekin organet e tjera publike. Ligji nr. 154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit", Neni 35: Organizimi, kompetencat, detyrat dhe zhvillimi i veprimtarisë së Kontrollit të Lartë të Shtetit bëhen në përputhje me këtë ligj dhe procedurat e miratuara nga Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit.

Kreu i KLSH-së vendos në mënyrë të pavarur për të gjitha çështjet e burimeve njerëzore, duke përfshirë emërimet e stafit dhe vendosjen e termave dhe kushteve të tyre, të kufizuara vetëm nga kuadri ligjor për nëpunësin civil dhe/ose buxheti i miratuar nga Legjislativi. Në veçanti, ligji i lartpërmendur (neni 25, shkronjat: ë, g, gj) thotë se Kryetari i KLSH-së ka të drejtë të vendosë për strukturën, stafin dhe funksionet e drejtimit të Kontrollit të Lartë të Shtetit. Ai/ajo ka të drejtë të vendosë për strukturën e pagave dhe shpërblimeve të personelit, në përputhje me kuadrin ligjor në fuqi, si dhe ka të drejtë të vendosë për rregullat dhe udhëzimet, të cilave duhet t'u përmbahet personeli.

Niveli i pagave në stafin e KLSH është sipas ligjit nr. 152/2013 "Për nëpunësin civil" si dhe ligjin nr. 154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e KLSH".

Marrëdhënia e KLSH-së me Legjislativin dhe Ekzekutivin është e përcaktuar qartë në kuadrin ligjor, përkatësisht në ligjin nr.154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit", nenet 17, 31, 32.

Neni 17: Për çështjet që lidhen me hartimin e një ligji që kanë të bëjnë me funksionin, veprimtarinë, detyrat dhe kompetencat e Kontrollit të Lartë të Shtetit, organet shtetërore konsultohen paraprakisht me Kontrollin e Lartë të Shtetit. Kryetari i KLSH-së mund të ftohet të marrë pjesë dhe të flasë në mbledhjet e Këshillit të Ministrave, kur shqyrtohen çështje që lidhen me funksionet dhe veprimtarinë e KLSH-së. KLSH mund të bëjë propozime për përmirësimin e legjislacionit në fushat e kompetencës së saj.

Neni 31: "Raportimi në Parlament", i cili mbulon të gjitha raportet, për zbatimin e buxhetit, raportin e veprimtarisë, raportin e auditimit dhe gjithashtu i lejon Kryetarit të KLSH-së t'i kërkojë Kuvendit, Komisionit të Ekonomisë dhe Financave ose çdo komisioni tjetër, të dëgjohet dhe të raportohet për çështje që i konsideron të rëndësishme për funksionin e veprimtarisë së tij.

Neni 32: KLSH duhet t'ia paraqesë Këshillit të Ministrave, organeve të tjera shtetërore, organizatave jofitimprurëse me të cilat ka marrëveshje bashkëpunimi, publikut dhe palëve të tjera të interesuara, kur është e nevojshme dhe në interes të shtetit dhe publikut, raporte, studime dhe materiale të tjera që lidhen me Këshillin e Ministrave, ministrinë dhe institucionet e tjera qendrore.

Kuadri ligjor parashikon përgjegjshmëri dhe transparencë duke mbuluar mbikëqyrjen e veprimtarisë së KLSH-së të përcaktuar në ligjin nr.154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit".

Transparenca dhe informimi i publikut - Neni 34: Kontrolli i Lartë i Shtetit, në respekt të detyrimit ligjor për të informuar publikun, siguron transparencën e punës së tij nëpërmjet: a) publikimit të raporteve të KLSH-së në Kuvend; b) publikimin elektronik të raporteve të auditimit; c) konferencat për shtyp dhe metodat e tjera të informimit në media; ç) publikimin e deklaratave për shtyp dhe të çdo informacioni tjetër të përcaktuar nga Kryetari i KLSH-së, me përjashtim të informacioneve dhe materialeve, që përbëjnë sekret shtetëror, tregtar ose konsiderohen konfidenciale, sipas neneve 27 dhe 28 të këtij ligji.

Llogaridhënia - Neni 7: KLSH përgatit llogaritë e tij financiare çdo vit, në përputhje me legjislacionin buxhetor. Llogaritë auditohen nga një grup i përzgjedhur audituesish të pavarur nga Komisioni i Ekonomisë dhe Financave dhe miratohen nga Parlamenti. Ky grup audituesish raporton për veprimtarinë e tij në Kuvend. Megjithatë, pavarësisht se KLSH ka kërkuar në mënyrë të vazhdueshme zyrtarisht auditimin nga Kuvendi, deri më tani Komisioni nuk ka vepruar ende për këto kërkesa.

SAI ka të drejtë të kontrakttojë dhe të paguajë për ekspertizë të jashtme sipas nevojës. Ligji nr. 154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit".

Neni 40: Për ushtrimin e veprimtarisë së institucionit dhe në varësi të nevojave, Kryetari i KLSH-së mund të kontrakttojë përkohësisht ekspertë të jashtëm. Ekspertët e jashtëm të përkohshëm janë të detyruar

të ruajnë konfidencialitetin e të dhënave që ofrojnë gjatë ekspertizës, në përputhje me legjislacionin për mbrojtjen e të dhënave personale dhe për informacionet e klasifikuara si sekret shtetëror. Ata duhet të respektojnë Kodin e Etikës dhe rregulloren e brendshme të Kontrollit të Lartë të Shtetit. Shpenzimet e ekspertëve përballohen nga buxheti i Kontrollit të Lartë të Shtetit. Kryetari miraton me vendim paraprakisht rregullat për përzgjedhjen e tyre dhe mënyrën e pagesës.

Dimensioni (iv): Pavarësia e titullarit të SAI - t dhe zyrtarëve të tij

Legjislacioni në fuqi përcakton kushtet për emërimet, riemërimin dhe shkarkimin e Kryetarit të KLSH-së me një proces që siguron pavarësinë e SAI - t. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit zgjidhet dhe shkarkohet nga Kuvendi me propozim të Presidentit të Republikës. Ai qëndron në detyrë për 7 vjet, me mundësi rizgjedhjeje. Mandati 7-vjeçar është një mandat mjaft i gjatë për të siguruar pavarësinë e institucionit nga pushteti ekzekutiv, mandati i të cilit është 4 vjet (përcaktuar në nenin 162, paragrafi 2, Ligji nr. 8547 datë 22.11.1998 “Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë” dhe neni 23 të ligjit nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”).

Neni 23 - Mandati dhe shkarkimi nga detyra e Kryetarit të Kontrollit të Lartë të Shtetit

“1. Mandati i Kryetarit përfundon kur:

- a) përfundon mandati shtatëvjeçar;
- b) dënohet me vendim të formës së prerë nga gjykata për kryerjen e një krimi;
- c) nuk paraqitet në detyrë pa arsye;
- ç) jep dorëheqjen;
- d) shpallet i paaftë për të vepruar me vendim gjyqësor të formës së prerë;
- dh) mbush moshën e pensionit;
- e) vdes.

2. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit mund të shkarkohet nga Kuvendi, me propozimin e Presidentit të Republikës, kur:

- a) shkel Kushtetutën ose shkel rëndë ligjin gjatë ushtrimit të funksioneve të tij;
- b) konsiderohet nga gjykata me vendim të formës së prerë si i paaftë për të kryer detyrën;
- c) dënohet me vendim të formës së prerë nga gjykata për kryerjen e një krimi;
- ç) kryen veprime ose sjellje që diskreditojnë rëndë pozitën dhe imazhin e tij;
- d) zbulohen raste të papajtueshmërisë së funksionit të tij.

3. Në rast se posti i Kryetarit mbetet vakant, President, brenda 15 ditëve, i propozon Kuvendit kandidaturën e re. Kuvendi zgjedh Kryetarin brenda 15 ditëve nga paraqitja e kandidaturës.”

Sipas kriterit (c) të këtij treguesi, Kryetari i KLSH-së ka imunitet ndaj çdo ndjekjeje për çdo akt që rezulton nga kryerja normale e detyrës së tij/saj; Ai/ajo ka imunitetin e gjyqtarit të Gjykatës së Lartë. Sa më sipër sanksionohet në nenet 19 dhe 22 të ligjit nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”.

Emërimi ose riemërimi i Kryetarit të KLSH-së së radhës u bë përmes një procesi transparent që siguroi pavarësinë e tij/saj. Kuvendi i Shqipërisë me vendimin nr. 34/2020 ka miratuar kandidaturën e Kryetarit të ri të KLSH-së, bazuar në dekretin e Presidentit të Republikës së Shqipërisë me nr. 11498, datë 04.06.2020 “Për propozimin e Kryetarit të KLSH”.

Gjatë 3 viteve të fundit nuk ka pasur raste kur Kryetari i KLSH-së të jetë shkarkuar me akt të paligjshëm ose në një mënyrë që cenon pavarësinë e KLSH-së. Nuk ka raste të tilla edhe për periodha më të gjata kohore.

Kuadri ligjor siguron që në karrierën e tyre profesionale, personeli auditues i Institucioneve Supreme të Auditimit nuk duhet të ndikohet nga organizatat e audituara dhe të mos jetë i varur nga këto organizata, sipas nenit 41 të ligjit nr. 154/2014 si më poshtë:

Parimet e detyrës së audituesve shtetërorë dhe ekspertëve të jashtëm

1. Audituesit shtetërorë dhe ekspertët e jashtëm, të kontraktuar nga Kontrolli i Lartë i Shtetit, gjatë ushtrimit të detyrës, duhet të jenë të pavarur dhe nuk duhet t'i nënshtrohen asnjë kufizimi apo presioni për opinionet e tyre.
2. Marrëdhënia profesionale ndërmjet tyre dhe subjekteve të audituara duhet të bazohet në ndershmërinë, integritetin, korrektësinë, konfidencialitetin dhe pavarësinë nga subjekti i audituar, në përputhje me legjislacionin për parandalimin e konfliktit të interesit në ushtrimin e funksioneve publike. Gjatë kryerjes së detyrave dhe kompetencave të tyre, audituesit shtetërorë dhe ekspertët e jashtëm nuk duhet të kërkojnë ose pranojnë, drejtpërdrejt ose tërthorazi, për vete ose për persona të tjerë, dhurata ose përfitime të tjera.
4. Përgjegjësia disiplinore e audituesve shtetërorë rregullohet nga legjislacioni për shërbimin civil, Kodi i Etikës dhe rregullorja e brendshme e Kontrollit të Lartë të Shtetit.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Kuadri kushtetues dhe ligjor i përshtatshëm dhe efektiv	Janë plotësuar të gjitha kriteret. KLSH - ja është krijuar mbi një Kuadër Kushtetuese dhe Ligjor i përshtatshëm dhe efektiv. Krijimi, emërimi, mandati, mbarimi i funksioneve të kreut të KLSH-së përcaktohen në Kushtetutë. Pavarësia e KLSH-së interpretohet në të gjitha nenet e legjislacionit. Kushtetuta dhe ligji për organizimin dhe funksionimin e KLSH-së parashikojnë mbrojtje gjyqësore për çdo ndërhyrje të paligjshme nëpërmjet sistemit të tij gjyqësor dhe konkretisht Gjykatës Kushtetuese.	4
(ii) Pavarësia/Autonomia Financiare	Kriteret d) dhe e) nuk janë plotësuar. Kriteret a), b), c) dhe e), f) dhe g) janë plotësuar. KLSH-së i garantohet autonomia financiare. KLSH i përdor fondet e saj brenda Sistemit të Thesarit dhe ka ende nevojë për miratim nga Ministria e Financave për rialokimet. Ekzistojnë disa kontrole të vendosura nga Ministria e Financave dhe Thesari në lidhje me ekzekutimin e buxhetit që zbatohen për KLSH-në ashtu si çdo institucion tjetër buxhetor. Për shembull kufijtë ditorë të shpenzimeve buxhetore etj.	3
(iii) Pavarësia/Autonomia Organizative	Janë plotësuar të gjitha kriteret. KLSH - së i garantohet pavarësia në lidhje me organizimin e tij të brendshëm, burimet njerëzore, punën e auditimit, planifikimin e auditimit etj. Ai ka kompetencë të përcaktojë rregullat dhe procedurat e veta për menaxhimin e biznesit dhe për përmbushjen e mandatit të tij.	4
(iv) Pavarësia e Kreut të KLSH-së dhe e zyrtarëve të tij	Janë plotësuar të gjitha kriteret. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit zgjidhet dhe shkarkohet nga Kuvendi me propozim të Presidentit të Republikës. Ai qëndron në detyrë për 7 vjet, me mundësi rizgjedhjeje. Mandati 7-vjeçar është një mandat mjaft i gjatë	4

	për të siguruar pavarësinë e institucionit nga pushteti ekzekutiv, mandati i të cilit është 4 vjet (përcaktuar në nenin 162 paragrafi 2 Ligji nr. 8547 datë 22.11.1998 Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë dhe neni 23 të ligjit nr.154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit".	
--	---	--

4.1.2 SAI-2: Mandati i SAI - t - Pikëzimi 4

SAI - 2 synon të vlerësojë shtrirjen e mandatit të SAI-t në lidhje me qëllimin dhe natyrën e detyrave dhe përgjegjësi të kreut të SAI-t, si dhe aftësinë e SAI-t për të aksesuar të gjithë informacionin që i nevojitet për të përmbushur funksionet dhe të drejtën e tij, si dhe detyrimin për të raportuar. Treguesi ka tre dimensione:

- (i) Mandat mjaftueshëm i gjerë
- (ii) Qasja në informacion
- (iii) E drejta dhe detyrimi për të raportuar

Vlerësimi i SAI 2 bazohet kryesisht në ligjin nr. 154/2014 "Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit".

Dimensioni (i): Mandat mjaftueshëm i gjerë

Të gjitha operacionet financiare publike, pavarësisht nëse dhe si janë pasqyruar në buxhetin e shtetit, do t'i nënshtrohen auditimit nga KLSH. Neni 3, pika 8 e ligjit nr. 154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit" përcakton "Buxhetin" si më poshtë: ""Buxhet" është totali i të ardhurave, shpenzimeve dhe financimit të pushtetit qendror e vendor dhe fondeve të veçanta, të cilat miratohen me ligj nga Kuvendi i Shqipërisë ose me vendim të këshillit të njësisë së qeverisjes vendore".

Po ashtu neni 10 "Kompetencat" parashikon se:

1. Kontrolli i Lartë i Shtetit, në përputhje me funksionin e tij, ka për kompetencë:

- a) auditimin e zbatimit të buxhetit nga njësitë e qeverisjes së përgjithshme, duke përfshirë llogaritë vjetore të buxhetit;
- b) auditimin e mbledhjes së të ardhurave publike;
- c) auditimin e përdorimit, administrimit dhe mbrojtjes së fondeve publike dhe pronës publike apo shtetërore nga njësitë e qeverisjes së përgjithshme;
- ç) auditimin e pasqyrave financiare vjetore për njësitë e qeverisjes së përgjithshme dhe dhënien e opinionit për to;
- d) auditimin e sistemeve të auditimit të brendshëm të sektorit publik;
- dh) auditimin e përdoruesve të fondeve publike të ofruara nga Bashkimi Europian ose organizata të tjera ndërkombëtare, me përjashtim të rasteve kur është parashikuar ndryshe me ligj të veçantë;
- e) auditimin e përdorimit, administrimit të fondeve dhe pronës publike apo shtetërore, si dhe mbrojtjen e interesave ekonomikë dhe financiarë të Shtetit në personat juridikë, në të cilët shteti ka më shumë se gjysmën e pjesëve ose të aksioneve, ose kur huat, kreditë dhe detyrimet e tyre garantohen nga shteti;
- ë) auditimin, me qëllim mbrojtjen e interesave publikë, në veprimtaritë apo sektorët e rregulluar me kontrata koncesionare;
- f) auditimin e partive politike, enteve publike apo shoqatave për fondet që u janë akorduar atyre nga Buxheti i Shtetit;
- g) auditimin e subjekteve të tjera, të përcaktuara në ligje të veçanta.

2. Kontrolli i Lartë i Shtetit, çdo vit, jep opinion për raportin vjetor të zbatimit të buxhetit të konsoliduar, i cili përfshin edhe vlerësimin e bërë, bazuar në nenin 15 të këtij ligji.

Siç mund të shihet nga dispozitat e mësipërme, mandati i KLSH-së siguron në mënyrë specifike përgjegjësinë për auditimin e të gjitha aktiviteteve të qeverisë qendrore.

SAI është i lirë nga drejtimi dhe ndërhyrjet në përzgjedhjen e çështjeve të auditimit, planifikimin, kryerjen, raportimin dhe ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve, të cilat janë aktivitete që kryhen në përputhje me nenin 9 të ligjit nr. 154/2014 dhe vendime të tjera përkatëse, manuale dhe rregulla të procedurave të auditimit të miratuara nga Kryetari i KLSH-së për rregullimin e funksionimit të saj të brendshëm.

Gjatë tre viteve të fundit ka pasur një rast ndërhyrjeje në përzgjedhjen e subjekteve të auditimit nga SAI, duke rrezikuar të cenojë pavarësinë e SAI-t, me ndryshimin e ligjit nr. 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore”, për auditimin vjetor nga KLSH të pasqyrave financiare të njësive të vetëqeverisjes vendore. Megjithatë, KLSH-së i është dhënë buxhet shtesë dhe burime njerëzore për të përmbushur mandatin e tij.

Neni specifik i ligjit nr. 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore”, është derguar për gjykim nga KLSH në Gjykatën e Lartë. Për shkak të Vendimit të Gjykatës së Lartë nr. 9, datë 23.02.2021 (i cili ka lënë në fuqi detyrimin që rrjedh nga neni 50 i ligjit nr. 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore” për auditimin vjetor nga KLSH të pasqyrave financiare të njësive të vetëqeverisjes vendore) KLSH ka paraqitur kërkesën për fonde shtesë për të rekrutuar 30 auditues. Kuvendi e ka miratuar propozimin duke rritur me 30 numrin e audituesve të KLSH.

KLSH ka mandatin të auditojë ligjshmërinë dhe rregullshmërinë e llogarive të qeverisë ose subjekteve publike, siç përcaktohet në nenin 6 të ligjit nr. 154/2014:

1. Kontrolli i Lartë i Shtetit auditon në përputhje me Kushtetutën, ligjet, aktet nënligjore, manualët në fuqi, si dhe standardet ndërkombëtare të auditimit.
 2. Auditimi mbulon fushat e përputhshmërisë, ligjshmërisë, rregullshmërisë, menaxhimit financiar, kontabilitetit, si dhe ekonomikitetin, eficiencën dhe efektivitetin e administrimit të fondeve dhe pronës publike apo shtetërore.
 3. Kontrolli i Lartë i Shtetit, në veprimtarinë e tij, duhet të reflektojë shkallën më të lartë të standardeve ndërkombëtare të INTOSAI-t dhe IFAC-it, si dhe rezolutat e Kongreseve të INTOSAI-t dhe EUROSAT-t.
- KLSH ka mandatin të auditojë cilësinë e menaxhimit financiar dhe raportimit siç thuhet në nenin 12 Auditimi i përputhshmërisë:

Në auditimet e përputhshmërisë, Kontrolli i Lartë i Shtetit duhet të përcaktojë:

- a) nëse të ardhurat dhe shpenzimet kanë qenë në përputhje me ligjin e Buxhetit të Shtetit, me aktet përkatëse ligjore e nënligjore dhe me parimet e ligjit për menaxhimin financiar dhe kontrollin;
- b) nëse janë zbatuar parimet e përgjithshme të sistemit të menaxhimit financiar të sektorit publik dhe të sjelljes së zyrtarëve të sektorit publik.

KLSH ka mandatin të auditojë ekonomikitetin, eficiencën dhe efektivitetin e operacioneve të qeverisë ose subjekteve publike siç përcaktohet në nenin 6, paragrafi 2 – Fusha e veprimit: 2. Auditimi mbulon fushat e përputhshmërisë, ligjshmërisë, rregullshmërisë, menaxhimit financiar, kontabilitetit, si dhe ekonomikitetin, eficiencën dhe efektivitetin e administrimit të fondeve dhe pronës publike apo shtetërore.

Dimensioni (ii): Aksesit ndaj informacionit

Ligji i siguron KLSH-së të drejtën e pakufizuar të aksesit në të dhëna, dokumente dhe informacione, si dhe të drejtën për të vendosur se cili informacion i nevojitet për auditimet e tij. Këto koncepte parashikohen në nenin 26 të ligjit nr. 154/2014 - Aksesit në dokumentet zyrtare

1. Kontrolli i Lartë i Shtetit ka të drejtë për të pasur akses në të gjitha dokumentet zyrtare, shkresore apo elektronike, në bazat elektronike të të dhënave si dhe në çdo informacion apo dokumentacion tjetër të subjekteve të audituara të parashikuar në këtë ligj, që mund të përbëjë sekret shtetëror apo konfidencial, dhe që konsiderohen të nevojshme në funksion të ushtrimit të kompetencave dhe detyrave të tij ligjore.

2. Të gjitha subjektet e audituara janë të detyruara t’i sigurojnë Kontrollit të Lartë të Shtetit akses në dokumentet zyrtare sipas paragrafit të mësipërm. Në rast të hasjes së pengesave, veprimeve apo mosveprimeve në kundërshtim me të drejtat e mësipërme, Kontrolli i Lartë i Shtetit i drejtohet, sipas rastit, organit më të lartë administrativ ose organeve të pushtetit gjyqësor.

Në rast se qasja në informacionin e kërkuar për auditim kufizohet ose mohohet, ekziston një proces i vendosur dhe i përshtatshëm për zgjidhjen e çështjeve të tilla të përcaktuara në paragrafin 2, të nenit 26 të lartpërmendur.

Stafi i KLSH-së ka të drejtë akses në ambientet e organeve të audituara për të kryer punën në terren që SAI e gjykon të nevojshme. Puna audituese e KLSH-së kryhet gjithmonë në ambientet e organeve të audituara, kryesisht për shkak se nuk ekzistojnë gjithmonë sisteme për marrjen e informacionit online. Ende deri më sot është e nevojshme të kryhet rishikimi i letrës për të përfunduar një auditim.

Dimensioni (iii) E drejta dhe detyrimi për raportim

KLSH-së i kërkohet nga Kushtetuta që të raportojë çdo vit dhe në mënyrë të pavarur në Parlament gjetjet e saj. Kjo kërkesë përcaktohet në nenin 31 të ligjit nr. 154/2014:

Raportimi në Kuvend

1. Kontrolli i Lartë i Shtetit i paraqet Kuvendit:

- a) raport për zbatimin e Buxhetit të Shtetit;
- b) mendim për raportin e Këshillit të Ministrave për shpenzimet e vitit të kaluar financiar para se të miratohet nga Kuvendi;
- c) informacion për rezultatet e auditimeve sa herë që kërkohet nga Kuvendi;
- ç) raporte përfundimtare të auditimit kur çmohet e nevojshme nga Kryetari i Kontrollit të lartë të Shtetit apo kur kërkohen nga Kuvendi.

2. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit mund t'i kërkojë Kuvendit, Komisionit për Ekonominë dhe Financat, apo ndonjë komisioni tjetër të Kuvendit, që të dëgjohet dhe të raportojë, për çështje që ai i çmon si të rëndësishme në funksion të veprimtarisë së tij.

3. Kontrolli i Lartë i Shtetit paraqet në Kuvend një raport vjetor mbi aktivitetet e tij brenda tremujorit të parë të vitit pasardhës.

KLSH ka të drejtë të publikojë raportet vjetore të auditimit në përputhje me rregullat e përcaktuara në nenin 34 të ligjit nr. 154/2014:

K Kontrolli i Lartë i Shtetit, në respekt të detyrimit të tij ligjor për informimin e publikut, siguron natyrën publike të punës së tij nëpërmjet:

- a) publikimit të raporteve të paraqitura nga KLSH-ja në Kuvendin e Shqipërisë;
- b) publikimit të raporteve të auditimit në mënyrë elektronike;
- c) konferencave për shtyp dhe metodave të tjera të informimit në media;
- ç) publikimit të njoftimeve për shtyp dhe çdo informacioni tjetër që përcaktohet nga Kryetari i KLSH-së; me përjashtim të informacioneve dhe materialeve, të cilat përbëjnë sekret shtetëror, tregtar apo konsiderohen si konfidenciale, siç parashikohet dhe në nenet 27 dhe 28 të këtij ligji.

KLSH-së i garantohet e drejta për të raportuar për gjetje veçanërisht të rëndësishme dhe domethënëse gjatë vitit. Ligji nr. 154/2014 Neni 31 Raportimi në Kuvend.

2. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit mund t'i kërkojë Kuvendit, Komisionit për Ekonominë dhe Financat, apo ndonjë komisioni tjetër të Kuvendit, që të dëgjohet dhe të raportojë, për çështje që ai i çmon si të rëndësishme në funksion të veprimtarisë së tij. (...)

SAI është i lirë të vendosë për përmbajtjen e raporteve të tij të auditimit dhe gjithashtu është i lirë të vendosë për kohën e raporteve të tyre, përveç rasteve kur kërkesa specifike parashikohen në ligj. Ligji nr. 154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit":

Neni 9 - Plani i auditimeve

1. Kontrolli i Lartë i Shtetit vendos në mënyrë të pavarur dhe në çdo kohë për planin e veprimtarisë së tij.

2. Kontrolli i Lartë i Shtetit, gjatë përcaktimit të planit të tij të auditimeve, mund të marrë në konsideratë edhe propozimet e bëra nga njësitë e tjera të qeverisjes së përgjithshme.

Sugjerimet e njëjësive të qeverisjes së përgjithshme për auditime specifike janë shqyrtuar dhe marrë parasysh në planifikimin vjetor të auditimeve, sipas dispozitave të ligjit nr. 154/2014.

Nuk ka asnjë mandat ligjor për asnjë institucion tjetër dhe/ose palë të tjera për të ndërhurë në kompetencën e SAI-t për të vendosur mbi përmbajtjen e raporteve të auditimit dhe publikimin e raporteve të auditimit.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Mandat mjaftueshëm i gjerë	Kriteret a), b), c), d), e), g), h) dhe i) janë plotësuar. Kriteri f) nuk është plotësuar. Në përgjithësi, KLSH-së i garantohej një mandat i gjerë për të audituar të gjitha operacionet financiare publike, pavarësisht nëse dhe si pasqyrohen ato në buxhetin kombëtar. Gjatë tre viteve të fundit ka pasur një rast ndërhurjeje në përzgjedhjen e subjekteve të auditimit nga KLSH, duke rrezikuar të cenojë pavarësinë e SAI-t, me ndryshimin e ligjit nr. 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore”, duke kërkuar nga KLSH auditimi vjetor i pasqyrave financiare të njësive të vetëqeverisjes vendore. Megjithatë, për këtë qëllim, KLSH - së i është dhënë buxhet shtesë dhe burime njerëzore për të përmbushur mandatin e tij.	3
(ii) Aksesit në Informacion	Kriteret a), b), c) dhe e) janë plotësuar. Kriteri d) nuk është i zbatueshëm. E drejta e aksesit në informacion është e garantuar për të gjitha dokumentet zyrtare që konsiderohen të nevojshme për të ushtruar kompetencat dhe detyrat e tij ligjore. Në rast të pengesave, veprimeve ose mosveprimeve në kundërshtim me të drejtat e mësipërme, KLSH-së i jepet e drejta e rekursit/kërkimit pranë organit më të lartë administrativ ose autoriteteve gjyqësore.	4
(iii) E drejta dhe detyrimi për të raportuar	Janë plotësuar të gjitha kriteret E drejta dhe detyrimi për raportim sanksionohet në dispozita të veçanta të Kushtetutës dhe ligjit nr. 154/2014, të cilat përshkruajnë detyrimin e KLSH-së për të raportuar gjetjet e tij çdo vit dhe në mënyrë të pavarur në Parlament; të drejtën për të publikuar raportet vjetore të auditimit; e drejta për të raportuar mbi gjetjet veçanërisht të rëndësishme dhe të rëndësishme; e drejta për të vendosur përmbajtjen e raporteve të auditimit dhe gjithashtu për të vendosur për kohën e raporteve.	4

4.2 Domaini B: Qeverisja e Brendshme dhe Etika

Domaini B kërkon të vlerësojë nëse SAI po i menaxhon çështjet e veta në mënyrë efektive dhe nëpërmjet qeverisjes së mirë duke u dhënë një shembull të përshtatshëm të tjerëve. Domaini B ka pesë tregues.

Domaini B: Qeverisja e Brendshme dhe Etika		Dimensionet				Pikëzi
Indicator	Name	i	li	iii	iv	mi
SAI-3	Cikli i Planifikimit Strategjik	4	3	4	4	4
SAI-4	Mjedisi i Kontrollit të Organizatës	4	2	4	4	3
SAI-5	Outsourced Audits	Not Applicable				
SAI-6	Lidershipi dhe Komunikimi i Brendshëm	3	4			3
SAI-7	Planifikimi i përgjithshëm i auditimit	4	3			3

4.2.1 SAI-3: Cikli i Planifikimit Strategjik– Pikëzimi 4

Planifikimi strategjik është një komponent jetik i çdo SAI si një mënyrë për të siguruar që organizata të ketë një drejtim dhe vizion të qartë dhe një plan të menduar siç duhet për ta ofruar atë. SAI 3 thekson rëndësinë për një SAI që të ketë një proces Planifikimi Strategjik për të siguruar që vizioni të mund të transformohet në realitet në një mënyrë koherente dhe logjike. Planet Strategjike duhet të plotësohen me Plane Vjetore Operacionale që do të transformojnë vizionet dhe aspiratat strategjike në realitet operacional dhe institucional”.

Ky tregues ka katër dimensionet:

- (i) Përmbajtja e Planit Strategjik.
- (ii) Përmbajtja e Planit Vjetor/Operativ.
- (iii) Procesi i Planifikimit Organizativ (Hartimi i Planit Strategjik dhe Planit Vjetor/Operativ).
- (iv) Monitorimi dhe Raportimi i Performancës.

Vlerësimi i SAI - 3 bazohet kryesisht në Strategjinë e Zhvillimit 2018 -2022, planin e veprimit për këtë strategji.

Dimensioni (i): Përmbajtja e Planit Strategjik

Strategjia aktuale e Zhvillimit 2018 – 2022 bazohet në një vlerësim të nevojave që mbulon aspektet kryesore të organizatës dhe në identifikimin e boshllëqeve ose fushave që kërkojnë përmirësime të performancës, dhe për këtë qëllim në Strategjinë e Zhvillimit është përfshirë një seksion specifik mbi analizën SWOT, i cili ka identifikuar aspektet kryesore dhe boshllëqet organizative.

Strategjia e Zhvillimit përfshin një kornizë rezultatesh, kornizë logjike e cila ka një hierarki logjike të qëllimeve. Në kreun V të Strategjisë Zhvillimore 2018 – 2022 janë identifikuar 3 synime strategjike dhe 22 synime me aktivitete, role dhe përgjegjësi specifike për zbatimin e kësaj strategjie.

Plani strategjik përmban tregues që matin arritjen e objektivave strategjike të KLSH-së të përcaktuara në Planin e Veprimit nr. 1353/4, datë 24.04.2018.

Në Strategjinë e KLSH 2018 - 2022 ka një kapitull specifik të titulluar “Partnerët Strategjike” i cili përfshin:

1. Qytetarët;
2. Presidenti i Republikës;
3. Parlamenti;
4. OJQ-të, SAI-t homologe dhe organizatat ndërkombëtare të auditimit;
5. SAI i Polonisë (Projekti IPA);
6. GAO e SHBA dhe Gjykata Evropiane e Llogarive;
7. Delegacioni i BE-së në Shqipëri, Drejtoria e Buxhetit të Komisionit Evropian, Programi Sigma dhe USAID.

Ka pasur një bashkëpunim të ngushtë me partnerët strategjike të identifikuar në planin strategjik ndër vite (para dhe pas hartimit të këtij plani), i cili ka rezultuar në shumë aktivitete të organizuara (si tryeza të rrumbullakëta, memorandume të nënshkruara etj.) si dhe raporte të publikuara mbi punën e KLSH-

së që kanë theksuar rolin e KLSH-së në kontekstin shqiptar. Këto marrëdhënie janë parë gjerësisht në media dhe shtyp dhe janë shfaqur edhe në faqen zyrtare të KLSH-së. KLSH merr në konsideratë raportet dhe opinionet e shprehura nga grupet e interesit për punën e KLSH-së.

Plani strategjik bazohet në vlerësimin përkatës siç kërkohet nga kriteret. Në mënyrë më të detajuar, Kapitulli I i Zhvillimit Strategjik të KLSH 2018 - 2022 i titulluar "Dinamika e zhvillimit historik" përfshin tre seksione: 1. Auditimi i jashtëm në Shqipëri gjatë viteve 1925 - 1990. 2. KLSH në tranzicionin politik në Shqipëri dhe atë institucional. Reforma; 3. Vlerësimi i zbatimit të Planit Strategjik të Zhvillimit 2013 – 2017.

Dimensioni (ii): Përmbajtja e Planit Vjetor/Operacional

Plani i Veprimit për Zbatimin e Planit të Strategjisë është në formë matrice dhe ka të përcaktuara aktivitetet, oraret dhe përgjegjësitë. Mbulimi i të gjitha shërbimeve mbështetëse kryesore të SAI-t, si menaxhimi financiar, burimet njerëzore dhe trajnimi, IT dhe infrastruktura janë të detajuara në objektivin nr. 2 dhe nr. 2.3 të Planit të Veprimit. Të gjitha objektivat janë të lidhura me planin strategjik, por nuk ka plane veprimi vjetore, por një plan të përgjithshëm veprimi, i cili nuk përmban lidhje me një buxhet. Ka disa prova që janë bërë konsiderata për burimet e nevojshme për të përfunduar aktivitetet në plan, por që nga pikëpamja buxhetore, SAI është kufizuar sepse duhet të përmbushë objektivat e tij pa burime shtesë. Ekziston një vlerësim i rrezikut për secilin objektiv i cili është pasqyruar në analizën SWOT. Për secilin objektiv përfshihet produkti mbi të cilin një objektiv specifik do të konsiderohet i përmbushur, por nuk ka asnjë bazë të performancës aktuale dhe piketa për objektivat kryesore.

Dimensioni (iii): Procesi i Planifikimit Organizativ (Hartimi i Planit Strategjik dhe Planit Vjetor/Operativ)

Strategjia e Zhvillimit të KLSH-së për 2018 – 2022 përcakton drejtimit kryesore të veprimtarisë së institucionit të auditimit, në përmbushje të misionit të tij kushtetues. Filozofia e këtij institucioni si mbikëqyrës i fondeve publike, synon të kërkojë vlerën për para të fondeve publike, nëpërmjet përdorimit të tyre efektiv, eficient dhe ekonomik, për një shërbim më të mirë dhe më të përgjegjshëm ndaj qytetarit dhe taksapaguesit shqiptar.

Kryetari i KLSH dhe menaxhimi i lartë kanë treguar angazhim dhe dedikim ndaj procesit të planifikimit strategjik dhe zbatimit të tij. Procesi i hartimit të strategjisë ka nisur me vendim të Kryetarit të KLSH-së nr. 228, datë 31.12.2017, ku përfshihen në këtë proces të gjithë drejtorët. Gjithashtu janë identifikuar dhe angazhuar aktorë të jashtëm për të marrë njohuri rreth punës së SAI-t, pikat e forta dhe të dobëta të tij: qytetarët shqiptarë, Presidenti i Republikës, Kuvendi i Shqipërisë, Shoqëria Civile, Media, Shoqata Profesionale, SAI të tjera, EUROSAT, INTOSAI, SAI polak, SHBA – GAO dhe Gjykata Evropiane e Auditorëve, Delegacioni i BE-së në Tiranë, SIGMA, DG Buxheti, US AID.

Reagimet ose sfidat e planit të fundit strategjik janë përfshirë në planin strategjik si një kapitull specifik. Gjatë fazave të ndryshme të hartimit të strategjisë, stafit iu ofrua mundësia të japin kontributin e tyre në një formë të caktuar. Pasi drafti fillestar u shqyrtuar nga të gjithë drejtorët dhe kryetari, ai iu dërgohet stafit për komente me emailin zyrtar. Çdo anëtar i stafit ka qenë i lirë të kontaktojë drejtorët për të dhënë njohuritë e tij mbi hartimin e strategjisë së zhvillimit në çdo fazë të procesit të hartimit. Pas përfundimit të procesit të konsultimit të brendshëm për hartimin e strategjisë, drafti plani i parë është dërguar për komente të mëtejshme nga palët e interesit të identifikuar. Gjatë fazës së hartimit të Strategjisë Zhvillimore për 2018 – 2022, edhe projekti IPA ka dhënë një komentet e tij. Gjithashtu, është krijuar një sekretariat i përbashkët me Ministrinë e Financave si platformë diskutimi për punën e përbashkët në financat publike, jo vetëm për qëllimet e planit strategjik, por përgjithësisht për një diskutim më të gjerë mbi tendencat në financat publike dhe përpjekjet e institucioneve.

Strategjia e Zhvillimit 2018 – 2022 pas miratimit përfundimtar nga Kryetari është publikuar në faqen zyrtare të KLSH-së.

Strategjia e Zhvillimit 2018 – 2022 është e integruar me një plan veprimi në të cilin janë caktuar rolet dhe përgjegjësitë për secilin objektiv, por nuk ka një plan vjetor të konsoliduar për kohëzgjatjen e strategjisë. Plani i fundit strategjik në fuqi ishte Strategjia e Zhvillimit 2013 – 2017.

Ka pasur një proces monitorimi dhe raportet vjetore mbi zbatimin e planit strategjik janë prodhuar dhe publikuar në faqen e internetit. Për zbatimin e strategjisë janë identifikuar përgjegjësi dhe aktivitete

që do të kryhen edhe pse rekomandohet hartimi i një plani vjetor të konsoliduar, në të cilin duhet të integrohen të gjitha planet individuale për çdo drejtori dhe njësi. Ka pasur vazhdimësi në procesin e planifikimit strategjik që nga viti 2013 me proceset e vlerësimit për të marrë të dhëna nga periudhat e mëparshme strategjike. Planit strategjik është publikuar edhe në faqen e KLSH.

Dimensioni (iv): Monitorimi dhe Raportimi i Performancës

KLSH ka vlerësuar dhe raportuar mbi operacionet dhe performancën e tij në të gjitha fushat e mbuluara nga Strategjia e Zhvillimit 2018 – 2022. Raportet janë të disponueshme në faqen zyrtare të SAI-t. KLSH ka përdorur tregues të performancës për të matur arritjen e objektivave të brendshëm të performancës. Rezultatet e treguesve janë analizuar në Raportin e Monitorimit të Planit Strategjik. KLSH përdor tregues të performancës për të vlerësuar vlerën e punës së auditimit për Parlamentin, qytetarët dhe palët e tjera të interesuara. Për shembull, ne vlerësojmë për çdo ditë se sa herë raporti i KLSH-së është publikuar në media si tregues për përdorimin e raportit të auditimit nga palët përkatëse të interesit, gjë që tregon vlerën e punës së auditimit. Kjo është një mënyrë për të matur jo vetëm cilësinë e punës së auditimit, por edhe ndikimin e auditimeve specifike në media.

KLSH publikon statistika mujore që mat ndikimin e auditimeve të KLSH-së, si kursimet dhe përfitimet nga paratë buxhetore të shpenzuara nga KLSH për aktivitetin e tij të auditimit krahasuar me dëmin ekonomik të zbuluar gjatë auditimeve, në një publikim specifik të quajtur “Buletini Statistikor”.

KLSH publikon të gjitha rezultatet e rishikimeve nga kolegët dhe vlerësimet e jashtme të pavarura në faqen e internetit në dispozicion të publikut të gjerë. Standardet e auditimit të INTOSAI-t janë përkthyer në gjuhën shqipe dhe janë botuar në kopje fizike si dhe janë ngarkuar në faqen e internetit të KLSH-së.

KLSH ndjek shikueshmërinë e tyre publike, rezultatet dhe ndikimin e tyre nëpërmjet reagimeve të jashtme, veçanërisht duke monitoruar mbulimin e shtypit dhe medias që rezultatet e auditimeve tona marrin pas publikimit. Gjithashtu shumë auditime kanë qenë bazë për fillimin e hetimeve nga zyra e prokurorit special. Një Komision Hetim ad-Hoc është krijuar si rezultat i problemeve të dala nga gjetjet e një auditimi të kryer nga KLSH.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjets	Pikëzimi
(i) Përmbajtja e Planit Strategjik	Janë plotësuar të gjitha kriteret. KLSH ka hartuar një Strategji Zhvillimi 2018 – 2022, bazuar në një vlerësim të nevojave që mbulon aspektet kryesore të organizatës dhe në identifikimin e boshllëqeve ose fushave që kërkojnë përmirësime të performancës.	4
(ii) Përmbajtja e Planit Vjetor/Operacional	Kriteret a), b), c), e), f) dhe janë plotësuar Kriteret d) dhe g) nuk janë plotësuar. Ekziston një plan veprimi për këtë strategji, në të cilin të gjitha objektivat janë të lidhura me qëllimet strategjike, por nuk ka plane vjetore të lidhura me një buxhet si dëshmi se janë marrë parasysh burimet e nevojshme për të përfunduar aktivitetet në plan.	3

(iii) Procesi i Planifikimit Organizativ (Hartimi i Planit Strategjik dhe Planit Vjetor/Operacional)	Janë plotësuar të gjitha kriteret. Procesi i hartimit dhe zbatimit të kësaj strategjie ka përfshirë menaxhmentin e nivelit të lartë duke filluar nga drejtuesi i KLSH-së deri tek i gjithë stafi i SAI-t.	4
(iv) Monitorimi dhe Raportimi i Performancës	Janë plotësuar të gjitha kriteret. KLSH ka vlerësuar dhe raportuar mbi operacionet dhe performancën e tij në të gjitha fushat e mbuluara nga Strategjia e Zhvillimit 2018 – 2022. Raportet janë të disponueshme në faqen zyrtare të SAI-t.	4

4.2.2 SAI-4: Mjedisi i Kontrollit Organizativ - Pikëzimi 3

SAI 4 ofron parimet dhe pritshmëritë për një SAI në lidhje me: sjelljen dhe standardet etike; kontrollin e brendshëm; kontrollin e cilësisë gjatë gjithë ciklit të auditimit; dhe sigurimin e cilësisë për auditimet e përzgjedhura të përfunduara për të vlerësuar përputhshmërinë me standardet e auditimit dhe manualët e auditimit”.

Aranzhimet e nevojshme për krijimin, ruajtjen dhe zhvillimin e këtyre kompetencave janë thelbësore që një SAI të operojë brenda një mjedisi që rezulton në gjetje auditimi që mund të mbështeten nga përdoruesit fundorë.

Ky tregues ka katër dimensione:

(i) Mjedisi i Kontrollit të Brendshëm – Etika, Integriteti dhe Struktura Organizative.

(ii) Sistemi i Kontrollit të Brendshëm.

(iii) Sistemi i Kontrollit të Cilësisë.

(iv) Sistemi i Sigurimit të Cilësisë.

Vlerësimi i SAI-[4] bazohet kryesisht në Kodin e Etikës ISSAI 30 si dokument i detyrueshëm për audituesit, miratuar me vendimin e Kryetarit nr. 54, datë 30.04.2015 dhe Kodin e Etikës për Kryetarin dhe të tjerë zyrtarë të lartë të KLSH-së miratuar me vendimin e Kryetarit nr.27, datë 20.04.2018, Ligjin për mbrojtjen e sinjalizuesve etj.

Dimensioni (i): Mjedisi i Kontrollit të Brendshëm – Etika, Integriteti dhe Struktura Organizative

KLSH ka miratuar Kodin e Etikës ISSAI 30 si një dokument të detyrueshëm për audituesit, miratuar me Vendimin e Kryetarit Nr. 54, datë 30.04.2015. Kodi i Etikës përfshin kriteret që trajtojnë integritetin, pavarësinë, objektivitetin, kompetencën, sjelljen profesionale, konfidencialitetin dhe transparencën. Kodi i Etikës i miratuar në 2015 ka ndryshuar kodin e mëparshëm. Ai kërkon që i gjithë stafi të angazhohet gjithmonë në sjellje në përputhje me vlerat dhe parimet e shprehura në kodin e etikës dhe të ofrojë udhëzime dhe mbështetje për të lehtësuar kuptimin e tyre. Ai gjithashtu kërkon që çdo palë që kontraktet për të kryer punë në emër të saj, të angazhohet për kërkesat etike të SAI-t. Ky është rasti i ekspertëve të jashtëm, të cilët duhet të respektojnë kodin e etikës i cili është i përfshirë edhe në kontratën e tyre të punës. Kodi i etikës është i disponueshëm online në faqen zyrtare të internetit. SAI ka zbatuar një sistem kontrolli etik për të identifikuar dhe analizuar rreziqet etike, për t'i zbutur ato, për të mbështetur sjelljen etike dhe për të adresuar çdo shkelje të vlerave etike, duke përfshirë mbrojtjen e atyre që raportojnë keqgjëje të dyshuara. Kjo realizohet edhe në funksion të zbatimit të ligjit për mbrojtjen e sinjalizuesve.

SAI ka krijuar një strukturë organizative për të siguruar që përgjegjësia të caktohet qartë për të gjithë punën e kryer nga SAI. Kjo strukturë quhet komisioni i Etikës në KLSH dhe ekziston gjithashtu një njësi e Etikës dhe Integritetit që merret me këtë lloj shkelje në sjelljen e stafit të KLSH.

KLSH nëpërmjet miratimit të Rregullores së Brendshme për Organizimin dhe Funksionimin e Institucionit ka përshkrime të qarta të punës që mbulojnë përgjegjësitë kryesore në të gjithë organizatën, në të cilat i gjithë stafi ka pikëpamje të qarta për detyrat dhe linjat e raportimit.

KLSH ka vlerësuar cënueshmërinë dhe qëndrueshmërinë e saj ndaj shkeljeve të integritetit, nëpërmjet përdorimit të mjetit IntoSAINT në vitin 2018.

SAI zbaton standarde të larta integriteti (...) për stafin e të gjitha niveleve duke miratuar një politikë integriteti bazuar në një vlerësim duke përdorur IntoSAINT ose një mjet të ngjashëm. Për këtë arsye, me vendimin nr. 27, datë 20.04.2018, Kryetari ka miratuar Kodin e Etikës për Kryetarin dhe zyrtarët e tjerë të lartë të KLSH-së, i cili e bën të detyrueshëm zbatimin e Kodit të Sjelljes së Deputetëve nga niveli i lartë drejtues i KLSH-së.

Dimensioni (ii): Sistemi i Kontrollit të Brendshëm

KLSH operon një sistem të përcaktuar qartë për identifikimin, zbutjen dhe monitorimin e risqeve kryesore operacionale. Sistemi përfshin dy komponentë: Drejtorinë e Kontrollit të Brendshëm dhe Njësinë për Etikë dhe Integritet. Risqet e funksionimit përfshihen në Strategjinë për Menaxhimin e Riskut të miratuar me Urdhrin nr.250, datë 31.12.2018.

Gjithashtu, KLSH siguron që politikat dhe procedurat e tij të kontrollit të brendshëm janë të dokumentuara dhe zbatohen qartë, pasi është një kërkesë që rrjedh nga zbatimi i ligjit për menaxhimin financiar dhe kontrollin. Do të thotë që i gjithë zinxhiri i kontrollit, nga specialisti deri te Sekretari i Përgjithshëm është i dokumentuar.

KLSH ka një Strategji të Menaxhimit të Riskut në dispozicion online, dhe gjithashtu analiza vjetore e rrezikut kryhet nga çdo departament dhe konsolidohet në nivel institucional.

Kreu i KLSH-së nënshkruan një deklaratë të kontrollit të brendshëm, e cila publikohet si pjesë e raportit vjetor të KLSH-së, pasi është kërkesë e ligjit për menaxhimin financiar dhe kontrollit, si dhe ligjit për auditimin e brendshëm. Për më tepër, SAI ka një Drejtor të Auditimit të Brendshëm, auditimet e së cilës nënshkruhen nga kreu i SAI-t, por SAI nuk ka ndërmarrë një rishikim të sistemeve të tij të kontrollit të brendshëm dhe nuk ka raportuar mbi të brenda pesë viteve të fundit. Ka pasur një vlerësim mbi kontrollet e brendshme nga SAI Holandë në shkurt 2020 me synim më konkretisht vlerësimin e integritetit dhe etikës. Megjithatë, rishikimi i kontrolleve të brendshme është kryer për departamente të veçanta brenda KLSH.

SAI ka caktuar përgjegjësi të qarta për Drejtorinë e Auditimit të Brendshëm dhe ka siguruar që audituesit e brendshëm të kenë mandatin, pavarësinë, aftësitë, përvojën dhe burimet e duhura për të kryer punën. Në këtë aspekt të fundit, KLSH ndjek rregullat e përcaktuara në Ligjin për Auditimin e Brendshëm, i cili kërkon që audituesit e brendshëm të certifikohen nga Ministria e Financave. Këtë certifikatë e kanë deri më sot të gjithë audituesit e brendshëm në KLSH.

KLSH ka siguruar që audituesit e tij të brendshëm të jenë të pavarur nga drejtimi dhe t'i raportojnë drejtpërdrejt nivelit më të lartë të autoritetit në organizatë. Konkretisht, Drejtoria e Auditimit të Brendshëm i raporton drejtpërdrejt Kryetarit, në përputhje me ligjin për auditimin e brendshëm dhe gjithashtu Kryetari është ai që miraton "planin e auditimit" të auditimit të brendshëm.

Është vendosur një sistem për monitorimin e zbatimit të rekomandimeve nga drejtoria e auditimit të brendshëm, në përputhje me kërkesat e ligjit për auditimin e brendshëm.

Ekziston një procedurë njoftimi për punonjësit që të raportojnë shkeljet e dyshuara në përputhje me ligjin për mbrojtjen e sinjalizuesve.

KLSH ka vendosur një sistem në të cilin konflikti i interesit deklarohet periodikisht nga të gjithë anëtarët e stafit, por nuk ka një politikë të rotacionit të vendeve të punës për këtë çështje. Zakonisht, kur shfaqet një konflikt interesi, zgjidhjet jepen rast pas rasti. Anëtarët e ekipit (audituesit) ndryshojnë herë pas

here. Përbërja e ekipeve ndryshon gjithmonë dhe shpesh lëviz nga një departament në tjetrin sipas vendimeve të marra nga Kryetari. Edhe pse ka një departament të caktuar përgjegjës për auditimin e disa institucioneve specifike (kështu është organizuar KLSH), anëtarët e ekipit për auditime specifike ndryshojnë herë pas here (një dëshmi për këtë janë programet e auditimit ose raportet e auditimit që tregojnë emrat të anëtarëve të ekipit).

Dimensioni (iii): Sistemi i kontrollit të cilësisë

SAI ka një sistem të kontrollit të cilësisë në fuqi për të gjithë punën e tij audituese dhe aktivitetet jo audituese, për shembull proceset e prokurimit (etj.) i cili ka karakteristikat e mëposhtme:

KLSH zbaton të gjitha aktet përkatëse ligjore në nivel kombëtar në lidhje me procedurën e prokurimit, shpenzimet, zbatimin e buxhetit dhe shpenzimet sipas legjislacionit përkatës, si çdo institucion tjetër në Shqipëri.

Politikat dhe procedurat e kontrollit të cilësisë janë përcaktuar qartë dhe Kryetari i KLSH-së mban përgjegjësinë e përgjithshme për sistemin e kontrollit të cilësisë. Për sa i përket procedurave të kontrollit të brendshëm të cilësisë, KLSH ndjek rregullat dhe përgjegjësitë në përputhje me ligjin për menaxhimin dhe kontrollin financiar, manualin për menaxhimin dhe kontrollin financiar, ligjin për auditimin e brendshëm dhe të gjitha udhëzimet dhe aktet nënligjore përkatëse të miratuara nga Ministria e Financave për këtë çështje.

Për sa i përket kontrollit të cilësisë për punën audituese, institucioni ndjek Rregullat e Procedurave të Auditimit dhe Politikat e Kontrollit të Cilësisë dhe Sigurimit të Cilësisë. Në Rregulloren e Procedurave të Auditimit janë përcaktuar të gjitha aktivitetet e kontrollit që kryhen gjatë gjithë procesit të auditimit për të garantuar që produkti i auditimit të jetë lëshuar në përputhje me të gjitha kërkesat. Do të thotë se ka kontroll të cilësisë brenda ekipit të auditimit të kryer nga drejtuesi i ekipit; kontrolli i cilësisë brenda departamentit të auditimit nga kryeauditori dhe drejtori i departamentit, kontrolli i cilësisë nga departamenti i kontrollit të cilësisë, kontrolli i cilësisë nga Drejtori i Përgjithshëm dhe së fundi kontrolli i cilësisë nga Kryetari. Të gjitha këto faza duhet të ndiqen për të pasur një raport auditimi.

Drejtuuesi i SAI - t mund t'i delegojë autoritetin për menaxhimin e sistemit të kontrollit të cilësisë së SAI-t një personi ose personave të konsideruar individualisht ose kolektivisht me përvojë të mjaftueshme dhe të përshtatshme për të marrë atë rol. Në rastin e SAI-t shqiptar, personi përgjegjës për procedurat e kontrollit të cilësisë në lidhje me aktivitetet jo audituese, është Sekretarit të Përgjithshëm, i cili është gjithashtu përgjegjës për të gjithë procesin e zbatimit të buxhetit në SAI. Ndërsa për procedurat e kontrollit të cilësisë për auditimin, përgjegjësia është shpërndarë në nivele të ndryshme të organizatës dhe secila prej tyre është përgjegjëse në mënyrë që raporti përfundimtar i auditimit që i shkon Kryetarit për miratim përfundimtar të respektojë të gjitha kërkesat.

KLSH ka krijuar sisteme për të shqyrtuar risqet për cilësinë që rrjedhin nga kryerja e punës, e cila përcaktohet në Strategjinë për Menaxhimin e Riskut, miratuar me Vendimin e Kryetarit Nr. 25, datë 31.12.2018 dhe Regjistrin e Riskut të përditësuar.

KLSH ka marrë në konsideratë programin e tij të punës dhe burimet e disponueshme për të ofruar gamën e punës në nivelin e dëshiruar të cilësisë dhe kjo pasqyrohet në planin strategjik, planin vjetor të auditimit dhe punën aktuale të auditimit.

Dimensioni (iv): Sistemi i Sigurimit të Cilësisë

Sistemi i Sigurimit të Cilësisë (QA) të sistemit të kontrollit të brendshëm të SAI – t duhet të ketë karakteristikat e mëposhtme:

KLSH kryen aktivitete të vazhdueshme për shqyrtimin dhe vlerësimin e sistemit të kontrollit të cilësisë (QC) të SAI-t, që do të thotë se SAI rishikon në baza vjetore 30% të punës së auditimit të kryer gjatë vitit të kaluar.

KLSH ka procedura të shkruara dhe/ose plane për QC, të cilat specifikojnë frekuencën me të cilën duhet të kryhen rishikimet e KC, dhe SC kryhet sipas frekuencës së specifikuar në këtë plan. Në rastin e KLSH-

së, procedurat specifikojnë se duhet të bëhet një përzgjedhje rastësore e 30% të dosjeve të përfunduara në fillim të çdo viti, për auditimin e një viti më parë.

Në fillim të çdo viti, përgjegjësia për procesin e monitorimit të sigurimit të cilësisë i caktohet nga Kryetari një grupi audituesish (të udhëhequr dhe asistuar nga Drejtoria për Kontrollin e Cilësisë dhe Sigurimin e Cilësisë) me përvojë dhe autoritet të mjaftueshëm dhe të përshtatshëm në SAI që kryejnë punën.

Procesi i sigurimit të cilësisë rezulton në një raport me rekomandimet përkatëse që i paraqiten Kryetarit për vlerësim dhe miratim.

Audituesit e përzgjedhur për të kryer rishikimin e QC janë të pavarur, që do të thotë se ata nuk kalojnë punën e tyre, nuk zgjedhin dosjet e auditimit për t'u rishikuar.

Rezultatet e procesit të kontrollit të cilësisë paraqiten në Raportin Vjetor të Veprimtarisë/Performancës që i dorëzohet Parlamentit dhe diskutohet në Komisionin për Ekonominë dhe Financat. Raporti për vitin 2021 dhe raportet e tjera gjenden në faqen zyrtare të institucionit.

SAI shqiptar i është nënshtruar një procesi rishikimi të jashtëm të politikave dhe procedurave të kontrollit dhe sigurimit të cilësisë gjatë projektit IPA, i cili u krye nga SAI i Polonisë dhe Kroacisë për periudhën kohore 2016-2018.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensionet	Gjetjet	Pikëzimi
<i>(i) Mjedisi i Kontrollit të Brendshëm – Etika, Integriteti dhe Struktura Organizative</i>	Janë plotësuar të gjitha kriteret. SAI ka krijuar strukturën e tij organizative për të siguruar që përgjegjësia të caktohet qartë për të gjithë punën e kryer nga SAI. Kjo strukturë quhet komisioni i Etikës në KLSH dhe ekziston gjithashtu një njësi e Etikës dhe Integritetit që merret me këtë lloj shkeljeje në sjelljen e stafit të KLSH.	4
<i>(ii) Sistemi i Kontrollit të Brendshëm</i>	Kriteri e) nuk plotësohet. Kriteret a), b), c), d) dhe f), g), i), h), j) janë plotësuar. -KLSH ka një Drejtor të Auditimit të Brendshëm, kontrollet e së cilës nënshkruhen nga titullari i KLSH-së. Edhe pse KLSH nuk ka ndërmarrë një rishikim të plotë të sistemit të saj të kontrollit të brendshëm dhe nuk ka raportuar brenda pesë viteve të fundit, janë kryer rishikime të kontrolleve të brendshme për departamente të veçanta brenda KLSH dhe gjithashtu ka pasur një vlerësim mbi kontrollet e brendshme të KLSH nga KLSH. Holanda, në shkurt 2020 duke synuar më konkretisht “vlerësimin e integritetit dhe etikës”. - KLSH ka vendosur një sistem në të cilin konflikti i interesit deklarohet periodikisht nga të gjithë anëtarët e stafit. Zakonisht, kur shfaqet një konflikt interesi, zgjidhjet jepen rast pas rasti.	2
<i>(iii) Sistemi i kontrollit të cilësisë</i>	Janë plotësuar të gjitha kriteret. - Për sa i përket kontrollit të cilësisë për punën audituese, institucioni ndjek Rregullat e Procedurave të Auditimit dhe Politikat e Kontrollit të Cilësisë dhe Sigurimit të Cilësisë. Në Rregulloren e Procedurave të Auditimit përcaktohen të gjitha aktivitetet e kontrollit që kryhen gjatë gjithë procesit të auditimit, për të garantuar që produkti i auditimit të jetë kryer në përputhje me të	4

	gjitha kërkesat. Ekziston kontroll i cilësisë brenda grupit të auditimit të kryer nga përgjegjësi i grupit; kontrolli i cilësisë brenda departamentit të auditimit nga kryeaudituesi dhe drejtori i departamentit, kontrolli i cilësisë nga departamenti i kontrollit të cilësisë, kontrolli i cilësisë nga Drejtori i Përgjithshëm dhe së fundi kontrolli i cilësisë nga Kryetari.	
(iv) Sistemi i Sigurimit të Cilësisë	Janë plotësuar të gjitha kriteret. SAI ka procedura të shkruara dhe/ose plane për Sigurimin e Cilësisë, të cilat specifikojnë shpeshësinë me të cilën duhet të kryhen rishikimet e cilësisë. Sigurimi i Cilësisë kryhet sipas frekuencës së përcaktuar në këtë plan. Në rastin e KLSH-së, procedurat specifikojnë se duhet të bëhet një përzgjedhje rastësore e të paktën 30% të dosjeve të përfunduara në fillim të çdo viti, për auditimet e kryera në vitin e kaluar. Në fillim të çdo viti, përgjegjësia për procesin e monitorimit të sigurimit të cilësisë i caktohet nga Kryetari një grupi audituesish (të drejtuar dhe të ndihmuar nga Drejtoria e Kontrollit të Cilësisë dhe Sigurimit të Cilësisë) me përvojë dhe autoritet të duhur në SAI për të kryer këtë punë vlerësuese.	4

4.2.3 SAI-6: Lidershipi dhe Komunikimi i Brendshëm - Pikëzimi 3

SAI 6 kërkon informacion mbi stilin e udhëheqjes së SAI-t dhe mënyrën se si ai i komunikon vendimet dhe kërkesat e tij brenda organizatës. Stili i lidershipit është i rëndësishëm në të gjitha organizatat për të siguruar që menaxhimin e lartë të vendosë "tonin në krye" përmes vendosjes së standardeve personale të sjelljes, për shembull, në atributet etike, personale, integriteti dhe objektiviteti.

I gjithë personeli i SAI-t duhet të mbahet i përditësuar për të gjitha zhvillimet që ndikojnë në SAI dhe këto mund të jenë informacione dhe udhëzime teknike dhe jo-teknike. Në mungesë të një strategjie efektive komunikimi SAI rrezikon që mesazhet e rëndësishme të mos arrijnë tek marrësit e synuar, me rezultat që veprimet ose vendimet e pritshme të mos ndërmerren.

"Ky tregues ka dy dimensione":

(i) Udhëheqja.

(ii) Komunikimet e Brendshme.

Vlerësimi i SAI-6 bazohet kryesisht në rregullat dhe politikat e brendshme të vendosura nga menaxhimi i KLSH-së në të gjithë organizatën që shprehin mënyrën se si ushtrohet udhëheqja nga Kryetari i KLSH-së dhe drejtorët e departamenteve dhe drejtorive.

Dimensioni (i): Udhëheqja

Në KLSH ka takime periodike që mbahen në nivel të drejtorit menaxhues të kërkuar nga Kryetari dhe gjithashtu në nivel audituesish veçanërisht për çështje specifike që lidhen me aktivitetet e auditimit si formulimi i planit vjetor të auditimit, rishikimi i rregullave, procedurave dhe dokumente strategjike etj. Komunikimi lart-poshtë mund të kryhet në forma të ndryshme. Takimet mund të jenë formale, në rastet e takimeve të planifikuara, por edhe në informale, në rast se Kryetari ka nevojë për sqarime specifike për çështje të caktuara. Një shembull i takimeve informale kanë qenë diskutimet për ndryshimet e reja në Rregulloren e Procedurave të Auditimit, për të cilat audituesve iu kërkuar të dërgojnë rekomandimet e tyre që do të adresonin më mirë cilësinë e punës së auditimit.

Procesi i vendimmarrjes përfundon gjithmonë me miratimin e një Vendimi nga Kryetari, i cili gjithmonë i komunikohet të gjithë stafit me email. Disa nga këto vendime publikohen edhe në faqen zyrtare të internetit si pjesë e miratimit të dokumenteve specifike të auditimit që janë në dispozicion të publikut. Udhëheqja e KLSH ka identifikuar dhe shpërndarë vlerat e SAI-t dhe i promovon ato në aktivitetet e tij publike, dokumentet bazë dhe komunikimet e rregullta, si Panairi Vjetor i Librit, njoftimet për shtypin

për median, artikujt në gazeta për punën e auditimit të institucionit, botimet etj. Misioni dhe vizioni publikohen në faqen zyrtare të internetit ashtu si çdo dokument tjetër strategjik i institucionit.

Rregullat e Organizimit dhe Funksionimit të KLSH-së parashikojnë që të gjithë drejtuesit të mbajnë përgjegjësi dhe për këtë arsye me vendimin nr. 27, datë 20.04.2018, Kryetari ka miratuar Kodin e Etikës për Kryetarin dhe zyrtarët e tjerë të lartë të KLSH-së, i cila e bën të detyrueshëm për ta, zbatimin e Kodit të Sjelljes së deputetëve.

Udhëheqja e KLSH- ka miratuar disa strategji për të promovuar performancë më të mirë dhe i ka zbatuar këto, si Strategjia e Zhvillimit 2018 - 2022, Strategjia e Komunikimit, Strategjia e Vlerësimit të Riskut, etj, për të rritur cilësinë e auditimit dhe ndikimin e punës së auditimit.

Lidershipi i KLSH-së ka demonstruar iniciativa për të vendosur një ton që mundëson përgjegjshmërinë dhe forcon kulturën e kontrollit të brendshëm, duke e bërë Kodin e Etikës një dokument integral për vlerësimin e performancës së punonjësve dhe gjithashtu duke krijuar një njësi të dedikuar integriteti dhe etike. ISSAI 30 "Kodi i Etikës" është i detyrueshëm për audituesit dhe ofron një mekanizëm institucional që adreson sjelljen e pahijshme. Pjesë e programit të trajnimit është edhe Kodi i Etikës, me qëllim që ky dokument të jetë në fokus të vazhdueshëm të audituesve. Gjithashtu, çdo vit, Takimet Vjetore të Departamentit krijojnë një hapësirë të hapur për të gjithë audituesit për të diskutuar çështje të ndjeshme dhe të vështira me drejtorin e departamentit dhe drejtorin e përgjithshëm.

Çdo dokument strategjik apo vendimmarrje nga lidhshipi është i lidhur ngushtësisht me cilësinë. Çdo strategji e vetme që KLSH ka miratuar përfshin synime që janë të orientuara drejt përmirësimit të cilësisë, në çdo aspekt të veprimtarisë institucionale.

Dimensioni (ii): Komunikimi i Brendshëm

KLSH ka vendosur parime për komunikimin e brendshëm dhe monitoron zbatimin e tyre. KLSH ka një strategji komunikimi dhe komunikimi i brendshëm vendoset në rregullin e organizimit të brendshëm dhe gjithashtu nëpërmjet postës elektronike zyrtare të KLSH-së. Ekziston gjithashtu një sistem i menaxhimit të auditimit i cili mundëson komunikimin dhe raportimin për çështjet e auditimit në perspektivën e procesit të auditimit.

Lidershipi i KLSH - së i komunikon stafit mandatin, vizionin, vlerat bazë dhe strategjinë, në të gjitha mjetet e komunikimit që janë aktualisht në dispozicion, që do të thotë nëpërmjet faqes së internetit, nëpërmjet planifikimit të auditimit, raportimit vjetor në parlament, programeve të trajnimit, strategjive dhe politikave.

Në KLSH punonjësit informohen dhe konsultohen rregullisht për çështje kyçe që lidhen me organizatën. Së fundmi, çdo auditues është ftuar me e-mail për të dhënë mendime për ndryshimet e nevojshme në Rregulloren e Procedurës së Auditimit.

KLSH përdor mjete të përshtatshme për të promovuar komunikimin e brendshëm efektiv, si newsletter ditore për praninë e KLSH - së në media, adresat e emailit për të gjithë stafin, një intranet, një sistem menaxhimi auditimi të bazuar në internet.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Udhëheqja	Kriteri e) nuk është plotësuar. Në KLSH ka takime periodike që mbahen në nivel drejtorësh të kërkuar nga Kryetari dhe gjithashtu në nivel audituesish veçanërisht për çështje specifike që lidhen me aktivitetet e auditimit si formulimi i planit vjetor të auditimit, rishikimi i rregullave, procedurat dhe dokumentet strategjike etj. Komunikimi lart-poshtë	3

	mund të kryhet në forma të ndryshme. Ai të jetë formal, në rastet e takimeve të planifikuara, por edhe informal, në rast se Kryetari ka nevojë për sqarime specifike për çështje të caktuara. Një shembull i kësaj kanë qenë diskutimet për ndryshimet e reja në Rregulloren e Procedurave të Auditimit, për të cilat audituesve iu kërkuar të dërgojnë mendimet e tyre që do të adresonin më mirë cilësinë e punës së auditimit. Janë miratuar shumë strategji, si strategjia e komunikimit apo e vlerësimit të rrezikut për të rritur cilësinë e auditimit dhe ndikimin e punës së auditimit. Megjithatë, ende nuk asnjë strategji specifike për të ofruar stimuj për punonjësit, për t'i inkurajuar ata të përmirësojnë performancën e tyre, p.sh. shpërblime për punonjësit me rendiment më të lartë, etj.	
(ii) Komunikimi i Brendshëm	Janë plotësuar të gjitha kriteret. KLSH përdor mjete të përshtatshme për të promovuar komunikimin e brendshëm efektiv, si newsletter për praninë e KLSH - së në media, adresat e emailit për të gjithë stafin, një intranet, një sistem menaxhimi auditimi të bazuar në internet.	4

4.2.4 SAI-7: Planifikimi i përgjithshëm i auditimit. Pikëzimi 3

SAI 7 kërkon informacion mbi proceset që çojnë në prodhimin e një plani të përgjithshëm auditimi për KLSH dhe çfarë duhet të jetë në plan”.

Ky tregues ka dy dimensione:

(i) Procesi i planifikimit të përgjithshëm të auditimit/kontrollit.

(ii) Përmbajtja e përgjithshme e planit të auditimit/kontrollit.

Vlerësimi i SAI-[7] bazohet kryesisht në procedurat vjetore të planifikimit të auditimit.

Dimensionimi (i): Procesi i planifikimit të përgjithshëm të auditimit/kontrollit

Lidhur me planifikimin efektiv të përgjithshëm të auditimit/kontrollit:

KLSH dokumenton procesin e ndjekur për zhvillimin dhe miratimin e planit/programit të kontrollit të përgjithshëm të auditimit për SAI-n. Do të thotë se çdo procedurë e planifikimit vjetor fillon në tremujorin e fundit të vitit paraardhës, me miratimin e Ligjit të Ri të Buxhetit, menjëherë pasi Kuvendi të ketë diskutuar Raportin e Shpenzimeve Buxhetore për vitin fiskal paraardhës. Bazuar në këtë, çdo departament kryhen një vlerësim paraprak për institucionet që do të auditohen. Së dyti, ka institucione të caktuara të cilat auditohen çdo vit që hyjnë drejtpërdrejt në planin vjetor të auditimit. Gjithashtu në përzgjedhjen e institucioneve merren në konsideratë edhe çështje të tjera si prokurimet, vlerësimi i rrezikut i bërë në nivel departamenti si rezultat i auditimeve të mëparshme dhe auditimeve në vazhdim, raportet në media lidhur me aktivitetet e rrezikshme të qeverisë, periodiciteti në auditimin e institucioneve (mesatarisht pothuajse të gjitha institucionet auditohen çdo dy vjet), kërkesat dhe ankesat e qytetarëve etj.

Procesi i zhvillimit të planit të përgjithshëm të auditimit identifikon përgjegjësitë e auditimit nga mandati i tij; në të kundërt do të ishte e pamundur që KLSH të auditonte subjektet dhe temat që nuk janë pjesë e mandatit të tij. Për shembull, KLSH nuk mund të planifikojë auditimin e subjekteve private, në të cilët aksionet e shtetit janë më pak se 50%. Procesi i planifikimit të auditimit ndjek një metodologji të bazuar në risk. Për këtë qëllim, KLSH funksionon bazuar në Metodologjinë e Hartimit të Planit Strategjik dhe Vjetor, të miratuar me Vendimin e Kryetarit nr. 79, datë 30.06.2018. Kjo Metodologji është rezultat i Projektit të Binjakëzimit me NIK polak dhe SAI Kroat. Sipas Metodologjisë, procesi i hartimit të planit vjetor të auditimit kalon përmes një vlerësimi të bazuar në risk të fushave të mundshme të auditimit, materialitetit dhe problemeve të identifikuar gjatë auditimeve të

mëparshme. Rekomandohet gjithashtu metoda “nga lart-poshtë” si një qasje që i përshtatet kontekstit shqiptar dhe veçorive organizative të KLSH.

Në fund hartohet një dokument përfundimtar i planit vjetor me kontributin e secilit departament auditimi dhe i dërgohet Drejtorit të Përgjithshëm për shqyrtim dhe Kryetarit për shqyrtim dhe miratim përfundimtar. Pas miratimit, Plani Vjetor i Auditimit publikohet në faqen zyrtare të institucionit.²¹

Ka përgjegjësi të përcaktuara qartë për planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e planit të auditimit në KLSH.

Procesi i monitorimit është dinamik dhe përfshin të gjithë aktorët e lidhur me aktivitetet e auditimit, duke filluar nga audituesit pjesë e grupeve të auditimit, përgjegjësit e grupeve, drejtorët e departamenteve të auditimit, drejtori i kontrollit të cilësisë, drejtori i përgjithshëm dhe Kryetari. Rrjedha e komunikimit shkruhet dhe dokumentohet në përputhje me Rregulloren e Procedurës së Auditimit. Më pas plani vjetor i auditimit ndahet në plane auditimi tremujore dhe mujore.

Procesi i planifikimit të auditimit merr parasysh buxhetin dhe burimet e pritshme të SAI-t sipas periudhës kohore përkatëse.

Dimensioni ii: Përmbajtja e përgjithshme e planit të auditimit/kontrollit

Plani i përgjithshëm i auditimit përcakton objektivin e auditimit në një nivel të lartë, si dhe kush ka përgjegjësinë për çdo auditim që do të kryhet. Në mënyrë të veçantë, ai përcakton nëse auditimi është një auditim financiar, i përputhshmërisë, IT, performancës ose auditim tematik. Ai specifikon Drejtorin e Departamentit përgjegjës për procesin e mbikëqyrjes, përgjegjësin dhe anëtarët e grupit auditimit. Ai përfshin një plan për zbatimin me data treguese për fazat e auditimit në përputhje me mandatin e tij. Në përgjithësi, nuk ka përmendje specifike për burimet financiare, por nga pikëpamja buxhetore shpenzimet për zbatimin e planit përbëjnë rreth 80% të buxhetit vjetor të KLSH (nëse jo më shumë) (kryesisht pagat e audituesve, trajnimet, ekspertët e jashtëm sipas nevojës dhe për dieta). Plani specifikon burimet njerëzore të nevojshme për përmbushjen e tij. Kostoja e planit të auditimit në tërësi, është pjesë e një dokumenti tjetër në lidhje me buxhetin, i cili nuk është në planin e auditimit, por është pjesë e planit financiar të institucionit për vitin. Për planin janë parashikuar burime financiare që nuk janë të specifikuara në një kolonë të veçantë të atij plani. Megjithatë, ne kemi edhe kartat e auditimit që merren më tej me këtë aspekt.

Risku i auditimit merret parasysh gjatë hartimit të planit të auditimit, sepse në thelb është pjesë e hartimit dhe zbatimit bazuar në Metodologjinë e Hartimit të Planit Stratejik dhe Vjetor. Çdo departament merr parasysh këtë të fundit kur përgatit planin vjetor të auditimit. Megjithatë, ekziston nevoja për konsolidimin e këtyre analizave të veçanta në nivel institucional.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimension	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Procesi i planifikimit të përgjithshëm të auditimit/kontrollit	Janë plotësuar të gjitha kriteret. Ka përgjegjësi të përcaktuara qartë për planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e planit të auditimit në KLSH. Procesi i monitorimit është dinamik dhe përfshin të gjithë aktorët e lidhur me aktivitetet e auditimit, duke filluar nga audituesit pjesë e grupit të auditimit, përgjegjësit e grupeve, drejtorët e departamenteve të auditimit, drejtori i përgjithshëm dhe Kryetari. Rrjedha e komunikimit shkruhet dhe dokumentohet në përputhje me Rregulloren e Procedurës së Auditimit. Më pas plani vjetor i auditimit ndahet në plane auditimi tremujore dhe mujore. Procesi i planifikimit të auditimit merr parasysh buxhetin e pritshëm të SAI-t, burimet dhe periudhën përkatëse të kërkuar të raportimit.	4

²¹ https://www.klsh.org.al/cat_list/8

(ii) Përmbajtja e përgjithshme e planit të auditimit/kontrollit	Kriteret a), b), c), d) janë plotësuar. Kriteri e) nuk është plotësuar. Risku i auditimit vlerësohet gjatë hartimit të planit të auditimit, sepse është pjesë thelbësore e Metodologjisë së Hartimit të Planit Strategjik dhe Vjetor. Çdo departament individual e merr parasysh këtë të fundit kur përgatit planin vjetor të auditimit. Megjithatë, ekziston nevoja për konsolidimin e këtyre analizave të veçanta në nivel institucional.	3

4.3 Domaini C: Cilësia e Auditimit dhe Raportimi

Domaini C synon të vlerësojë cilësinë dhe rezultatet e punës së auditimit/kontrollit që përfaqëson funksionin thelbësor të çdo SAI. Domaini C përfshin 13 tregues.

Domaini C: Cilësia e Auditimit dhe Raportimi		Dimensionet				Pikëzimet
Treguesi	Emërtimi	i	ii	iii	iv	
SAI-8	Mbulimi me auditim	4	4	3	NA	4
SAI-9	Standardet e Auditimit Financiar dhe Menaxhimi i Cilësisë	4	1	4	-	3
SAI-10	Procesi i Auditimit Financiar	2	3	2	-	2
SAI-11	Rezultatet e Auditimit Financiar	3	2	3	-	3
SAI-12	Standardet e Auditimit të Performancës dhe Menaxhimi i Cilësisë	4	1	4	-	4
SAI-13	Procesi i auditimit të performancës	3	3	3	-	3
SAI-14	Rezultatet e auditimit të performancës	3	3	2	-	3
SAI-15	Standardet e Auditimit të Përputhshmërisë dhe Menaxhimi i Cilësisë	4	3	4	-	3
SAI-16	Procesi i Auditimit të Përputhshmërisë	2	1	3	-	2
SAI-17	Rezultatet e Auditimit të Përputhshmërisë	3	1	3	-	2
SAI-18	Standardet e Auditimit të Kontrollit Juridiksional dhe Menaxhimi i Cilësisë	NA	NA	NA	NA	NA
SAI-19	Procesi i Auditimit të Kontrollit Juridiksional	NA	NA	NA	NA	NA
SAI-20	Rezultatet e Kontrolleve Juridiksionale	NA	NA	NA	NA	NA

4.3.1 SAI-8: Mbulimi me auditim – Pikëzimi 4

Ky tregues mat mbulimin e auditimit të arritur nga SAI në tre disiplinat kryesore të auditimit – financiare, performancë dhe përputhshmëri.

Ky tregues ka 4 dimensione:

- (i) Mbulimi i Auditimit Financiar.
- (ii) Mbulimi, përzgjedhja dhe objektivi i auditimit të performancës.
- (iii) Mbulimi, Përzgjedhja dhe Objektivi i Auditimit të Përputhshmërisë.
- (iv) Mbulimi i Kontrollit Juridiksional.

Vlerësimi i SAI - 8 mbulon qëllimin, përzgjedhjen dhe objektivin e auditimit financiar, performancës dhe përputhshmërisë. Evidencat e përdorura bazohen kryesisht në: Ligjin nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e KLSH”, Manuali i Auditimit Financiar të KLSH, Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë së KLSH, Manuali i Auditimit të Performancës së KLSH, Rregullorja e Procedurave të Auditimit, si dhe për Manualin e Ndjekjes së rekomandimeve të auditimit.

Dimensioni (i) Mbulimi i Auditimit Financiar

Sipas ligjit nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e KLSH”, neni 10/ç, KLSH ka të drejtë të auditojë, ndër të tjera, pasqyrat financiare vjetore të subjekteve të qeverisjes së përgjithshme dhe dhënien e opinionit për to. Mandati i SAI-t, megjithatë, nuk adreson në mënyrë specifike që SAI duhet të kryejë auditime të detyrueshme financiare për këto subjekte. Në këtë kuadër, KLSH kryen auditime financiare sipas planit të saj vjetor, sipas nenit 9 të ligjit nr. 154/2014.

Sipas planit vjetor të KLSH-së, janë audituar 100% e pasqyrave financiare të subjekteve të audituara, mbi të cilat është kryer auditimi financiar ose i rregullshmërisë. Është e rëndësishme të theksohet se

për sa i përket termit “të marra”²², në kontekstin e KLSH - së, institucionet publike nuk janë të detyruara të dorëzojnë periodikisht në KLSH pasqyrat e tyre financiare, por ato merren në vend, gjatë fazës së auditimit në subjektin përkatës të audituar.

Prandaj, për të gjitha auditimet financiare dhe të rregullshmërisë të kryera në njësitë publike, KLSH ka audituar të gjitha pasqyrat financiare dhe përgjithësisht nuk ka pasur raste të mosdorëzimit të këtyre të fundit.

Megjithatë, ka pasur dy raste²³, të ndodhura në periudha që nuk mbulohej nga objekti i këtij vlerësimi, ku KLSH nuk u lejua të auditojë (pra pasqyrat financiare nuk i janë dorëzuar grupit të auditimit siç është kërkuar) dhe për këtë KLSH ka raportuar në Kuvend.

Dimensioni (ii) Mbulimi, përzgjedhja dhe objektivi i auditimit të performancës.

Kontrolli i Lartë i Shtetit i jep rëndësi të barabartë auditimit financiar, auditimit të përputhshmërisë dhe auditimit të performancës. Kjo veçori refletohet në kuadrin ligjor, strategjik dhe menaxherial:

- Në kuadrin ligjor (në ligjin e ri nr. 154/2014), është përfshirë një nen i dedikuar 13 ku thuhet se “Kur kryen auditimet e performancës, KLSH duhet të vlerësojë nëse ndërhyrjet, programet dhe institucionet po kryejnë në përputhje me parimet e ekonomisë, eficiencës dhe efektivitetit, duke synuar dhënien e rekomandimeve me vlerë të shtuar”. KLSH ka të drejtë të kryejë auditime të performancës sa herë që e sheh të nevojshme.
- Në kuadrin strategjik, plani strategjik i zhvillimit të KLSH 2018-2022 ka përfshirë në objektivat e tij strategjike, objektivin 1.4 “Rritja e fokusit në auditimet e performancës, me synim rritjen e numrit të auditimeve të performancës në nivelin 30-35% të punën e përgjithshme të auditimit”.²⁴
- Sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit të KLSH, miratuar me vendim të Kryetarit nr. 107, datë 08.01.2017²⁵, neni 4, KLSH kryen këto lloje auditimesh: (1) auditimin e përputhshmërisë; (2) auditimet financiare; (3) auditimet e performancës; (4) auditimet e TI-së; (5) auditimet e inovacionit teknologjik dhe auditimet e sistemeve; (6) Auditimet e kombinuara²⁶; dhe (7) auditimet tematike²⁷.
- Në nivelin menaxherial, KLSH ka një departament të dedikuar (njëlloj si ata që kryejnë auditime financiare dhe të përputhshmërisë) me emrin “Departamenti i Auditimit të Performancës”, që kryen auditime të performancës bazuar në Manualin e Auditimit të Performancës²⁸ dhe audituesit janë të trajnuar në mënyrë specifike për metodologjinë e auditimit të performancës. Më tej, plani vjetor i auditimit të KLSH-së ka një hapësirë të dedikuar për auditimet e performancës.

Sipas Manualit të Auditimit të Performancës, çdo auditues në Departamentin e Auditimit të Performancës duhet të propozojë 2 - 3 tema auditimi bazuar në shqetësimet e shoqërisë civile, problemet e publikuara në media dhe nga çdo burim tjetër i besueshëm informacioni, në mënyrë që të ofrojë një temë auditimi që është relevante, domethënëse dhe me ndikim të madh për qytetarët. Për këtë qëllim, Manuali i Auditimit të Performancës përfshin një dokument standard mbi të cilin përcaktohen kriteret që audituesit duhet të ndjekin kur zgjedhin një temë specifike auditimi, duke pasur parasysh gjithashtu se tema duhet të jetë e auditueshme dhe nën mandatin e KLSH. Ky dokument

²² SAI 8 (i) “In the year under review, 100 % of financial statements **received** (and required to be audited under the mandate of the SAI) were audited”

²³ Enti Rregullator i Energjisë (2020) dhe Bordi i Mbikëqyrjes Publike (2021)

²⁴ <https://panel-klsh.almotech.co/storage/phpKhlYoa.pdf>, page 37

²⁵ Last revision with the Decision of the Chairman no. 63, date 22.06.2020

²⁶ “Auditime të kombinuara” janë ato që në Programin e Auditimit përfshijnë dy ose më shumë lloje auditimi. Në këto raste, KLSH vjen me opinione të veçanta për çdo lloj auditimi, bazuar në manualin dhe ISSAI-t përkatës për atë lloj auditimi specifik.

²⁷ “Auditimi tematik” synon të fokusohet në tema, probleme apo sektorë të veçantë. Këto auditime nuk duhet të trajtohen si auditime të një lloji të caktuar, pasi ato janë në thelb auditime të përputhshmërisë dhe/ose të performancës.

²⁸ Manuali është rishikuar së fundmi dhe është miratuar me Vendim të Kryetarit nr. 196, datë 26.11.2021. Ky është rishikimi i tretë i Manualit të Auditimit të Performancës, i cili vjen pas një eksperience 10-vjeçare të KLSH-së, në auditimin e performancës.

standard për procesin e përzgjedhjes synon të ofrojë një ekuilibër midis kapacitetit të auditimit dhe ndikimit të pritshëm, bazuar në rëndësinë dhe rreziqet që mund të paraqesë një temë specifike. Gjatë pesë viteve të fundit, KLSH ka nxjerrë raporte që mbulojnë të paktën sektorët/temat e mëposhtme:

Nr.	Fusha	Auditimet e kryera nga KLSH
1	Arsimi	“Performanca e Ministrisë së Arsimit” ; “Sporti dhe Rinia në Zhvillimin e Sportit” “Ecuria e institucioneve përgjegjëse për pranimin në universitete të studentëve pas diplomimit në vitin 2016”; “Cilësia dhe tarifat e shërbimeve të studentëve në universitete”; “Efektiviteti i Çerdheve dhe Kopshteve”; “Performanca e Bibliotekës Kombëtare”
2	Shëndetësia	“Kostoja e shërbimeve spitalore”; “Siguria ushqimore”; “Cilësia e ujit të pijshëm për konsumatorët”; “Performanca e institucioneve përgjegjëse për urgjencën mjekësore”; “Receta dhe nënshkrim elektronik i faturave mjekësore”; “Cilësia dhe siguria e barnave në rrjetin e hapur farmaceutik dhe shërbimin spitalor”; “Efektiviteti i menaxhimit të situatës së pandemisë COVID-19”
3	Të Ardhurat	“Efektiviteti i masave të marra nga organet tatimore në mbledhjen e detyrimeve të papaguara të tatimpaguesve”; “Efektiviteti i kasave fiskale në rritjen e të ardhurave tatimore”; “Ecuria e borxhit tatimor”
4	Infrastruktura	“Cilësia e objekteve shkollore parauniversitare”; “Sigurimi i cilësisë së punimeve të ndërtimit”; “Siguria rrugore në Shqipëri”; “Eficiencia e energjisë”; “Efektiviteti i programeve për përballimin e pasojave të fatkeqësive natyrore 2019”
5	Financat Publike dhe Administrata Publike	“Procedurat e Prokurimit Publik në Shqipëri”; “Performanca e Drejtorisë doganore në vlerësimin doganor të mallrave”; “Performanca e menaxhimit të borxhit publik”; “Performanca e Departamentit të Administratës Publike”, “Ngritja e kapaciteteve në Administratën Publike Shqiptare, në përputhje me objektivat”; “Fondi rezervë i Institutit të Sigurimeve Shoqërore”.
6	Mjedisi	“Cilësia e ajrit”; “Ruajtja e Ekosistemit të Parkut Kombëtar të Prespës”; “Përmbytjet - Parandalimi, Mbrojtja, Gatishmëria”; “Menaxhimi i Përpunimit të Mbetjeve të Ngurta në Uzinën e Bashkisë Fier”; “Menaxhimi i Mbetjeve Spitalore”; “Ecuria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, në zbatimin e politikave të peshkimit dhe akuakulturës”; “Ndotja e deteve”; “Ndotja akustike”; “Efektiviteti i menaxhimit të fondit të pyjeve dhe kullotave”; “Ndotja e menjëhershme e Jonit dhe Adriatikut”; “Pastrimi i qytetit”; dhe “Menaxhimi i mbetjeve plastike”.
7	Sigurimet shoqërore dhe tregu i punës	“Performanca e Zyrave Shtetërore të Punës”; “Gjobat për shkelje të Kodit Rrugor të vendosura nga Policia e Shtetit”

Dimensioni (iii) Mbulimi i Auditimit të Përputhshmërisë

Sipas ligjit nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e KLSH”, neni 6, auditimi duhet të mbulojë përputhshmërinë, rregullshmërinë, menaxhimin financiar, 3 E-të në administrimin e fondeve publike dhe pronës. Ndërsa sipas nenit 12, në auditimet e përputhshmërisë, KLSH duhet të vlerësojë nëse: (a) të ardhurat dhe shpenzimet kanë qenë në përputhje me kuadrin ligjor buxhetor dhe me parimet e ligjit të menaxhimit dhe kontrollit financiar; si dhe (2) ekzistojnë parimet e përgjithshme për një menaxhim të shëndoshë financiar në sektorin publik dhe sjelljen etike të zyrtarëve shtetërorë.

KLSH ka mandatin të kryejë auditime përputhshmërie në të gjitha institucionet publike dhe për të gjitha fondet buxhetore. Megjithatë, nuk është e mundur që të gjitha subjektet publike brenda mandatit të KLSH-së të auditohen brenda një viti financiar për shkak të numrit të kufizuar të stafit të auditimit, kështu që mbulimi i auditimit nuk mund të jetë 100%.

Ekziston një shkallë pasigurie në lidhje me numrin e saktë të njësive të sektorit publik dhe kjo duhet të zgjidhet në lidhje me çdo hap të planifikuar për konsolidimin e pasqyrave financiare²⁹.

Nisur nga sa më sipër dhe bazuar në Urdhrin e brendshëm nr. 4, datë 31.12.2015 të Kryetarit të KLSH-së "Për hartimin e një plani auditimi të bazuar në risik", çdo departament auditimi (përgjegjës për kryerjen e auditimeve të përputhshmërisë), harton një dokument planifikimi të auditimeve ku përfshihen kriteret mbi të cilat bëhet përzgjedhja e subjekteve për t'u audituar (risqet, fondet buxhetore, hera e fundit që ky subjekt është audituar, numri i personelit, etj.) Plani Vjetor i Auditimit pas miratimit nga Kryetari, publikohet në faqen e KLSH-së.

Gjithashtu, si produkt i projektit IPA, çdo departament auditimi në KLSH përdor mjetin e kartave të auditimit, për çdo të subjekt për tu audituar të përzgjedhur, kjo përfshin: koston e auditimit, burimet njerëzore të përfshira në grupin e auditimit sipas ekspertizës së tyre përkatëse, kalendarin e auditimit, etj.

Gjatë 10 viteve të fundit, pothuajse në çdo program auditimi, janë përfshirë tema të dedikuara (si drejtime/objektiva auditimi) në lidhje me: (i) procedurat e prokurimit; (ii) pagat; dhe (iii) mbledhjen e të ardhurave në të gjitha subjektet që kanë të drejtë të mbledhin të ardhura.

Dimensioni (iv) Mbulimi i Kontrollit Juridiksional

Ky dimension është "i pazbatueshëm" për KLSH.

Dimensioni	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Mbulimi i Auditimit Financiar	KLSH ka audituar 100% të pasqyrave financiare të subjekteve audituese mbi të cilat është kryer një auditim financiar ose i rregullshmërisë. Është e rëndësishme të theksohet se për sa i përket termit "të marra", në kontekstin e KLSH - së, institucionet publike nuk janë të detyruara të dorëzojnë periodikisht në KLSH pasqyrat e tyre financiare, por ato merren në vend, gjatë fazës së auditimit në subjektin përkatës të auditimit. Prandaj, për të gjitha auditimet financiare dhe të rregullshmërisë të kryera në institucionet publike, KLSH ka audituar të gjitha pasqyrat financiare dhe nuk ka pasur raste të mosdorëzimit të tyre. Për vitin 2021, KLSH ka kryer 63 auditime të përfunduara me opinion auditimi financiar. Megjithatë, ka pasur dy raste, të ndodhura në periudha që nuk mbulohen nga objekti i këtij vlerësimi, ku pasqyrat financiare nuk i janë dorëzuar grupit të auditimit siç është kërkuar dhe për këtë KLSH ka raportuar në Kuvend për mosdorëzimin e tyre.	4
(ii) Mbulimi, Përzgjedhja dhe Objektivi i Auditimit të Performancës	<i>Janë plotësuar të gjitha kriteret</i>	4

²⁹ https://cfrr.worldbank.org/sites/default/files/2020-10/ENG_ALBANIA_PATHWAYS.pdf

(iii) Mbulimi, Përzgjedhja dhe Objektivi i Auditimit të Përputhshmërisë	<i>Janë plotësuar të gjitha kriteret</i> - KLSH ka mandatin të kryejë auditime përputhshmërie në të gjitha institucionet publike dhe për të gjitha fondet buxhetore. Të gjitha subjektet e identifikuara në planin vjetor përkatës janë audituar dhe të paktën 90% e fondeve buxhetore të institucioneve të qeverisë qendrore është mbuluar me auditim. Megjithatë, nuk është e mundur që të gjitha subjektet publike brenda mandatit të KLSH-së të auditohen brenda një viti financiar për shkak të numrit të kufizuar të stafit të KLSH-së, ndaj mbulimi i auditimit nuk mund të jetë 100%.	3
--	---	---

4.3.2 SAI-9: Standardet e Auditimit Financiar dhe Menaxhimi i Cilësisë – Pikëzimi 3

Ky tregues vlerëson qasjen e SAI-t ndaj auditimit financiar për sa i përket standardeve dhe udhëzimeve të përgjithshme, menaxhimit dhe aftësive të ekipit dhe kontrollit të cilësisë. Treguesi ka 3 dimensione:

- (i) Standardet dhe Politikat e Auditimit Financiar.
- (ii) Menaxhimi dhe aftësitë e ekipit të auditimit financiar.
- (iii) Kontrolli i cilësisë në auditimin financiar.

KLSH performon mirë në këtë tregues. Vlerësimi i SAI - 9 bazohet kryesisht në Ligjin nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e KLSH”, Rregullorja e Brendshme e KLSH-së, Rregullorja e Procedurave të Auditimit të KLSH-së, Manuali i Auditimit Financiar kryesisht në përputhje me ISSAI 200” Parimet Themelore të Auditimeve Financiare”.

Dimensioni (i): Standardet dhe Politikat e Auditimit Financiar

KLSH adoptoi ISSAI-et për auditimet financiare si standarde autoritative në vitin 2015 dhe Manuali i Auditimit Financiar (FA) është i lidhur ngushtë me ISSAI-et, duke rregulluar punën e auditimit financiar. Manuali i Auditimit Financiar është përdorur si bazë për auditimet financiare, duke përcaktuar politikat dhe procedurat për punën e auditimit financiar. Manuali i parë i Auditimit Financiar i KLSH-së është hartuar me mbështetjen e SIGMA-s dhe është miratuar në dhjetor 2015; ndërsa rishikimi i fundit i tij është bërë në korrik 2020³⁰ me mbështetjen e SAI-t polak (NIK) në kuadër të Fondeve IPA, duke synuar të reflektojë edhe rishikimin e ISSAI-ve në lidhje me auditimin financiar. SAI polak ka mbështetur audituesit e KLSH që në fillim të angazhimit të auditimit (për dy auditime pilot), duke filluar me fazën e planifikimit, në auditimin në terren, vlerësimin e rrezikut, procedurat e auditimit që duhen ndjekur dhe zhvilluar, materialitetin, etj, duke përfunduar në fazën e raportimit.

Manuali i Auditimit Financiar (Manual FA) është i organizuar në katër pjesë kryesore të cilat më pas organizohen në kapitujt përkatës. Pjesa e parë trajton: Strukturën e ISSAI - ve në katër nivelet e tyre (Kapitulli 1); Korniza e Ngritjes së Kapaciteteve Institucionale (Kapitulli 2); dhe Plani Vjetor i Auditimit (Kapitulli 3). Manuali i auditimit financiar përcakton kërkesat për zhvillimin e planit të auditimit dhe identifikon dhe cakton procedurat e auditimit që do të zbatohen. Pjesa e dytë merret me fazën e auditimit para angazhimit, planifikimin strategjik (përfshirë mënyrën e të kuptuarit të njësisë ekonomike, vlerësimin e risqeve, përcaktimin e materialitetit dhe mënyrën e përdorimit të punës së të tjerëve). Pjesa e tretë trajton planifikimin e detajuar, kampionimin e auditimit dhe auditimin në terren. Dhe Pjesa e fundit merret me raportimin.

Siç pasqyrohet në çdo kapitull, manuali i auditimit financiar përfshin në mënyrë të përshtatshme standardet ISSAI. Gjithashtu, manuali është shkruar në mënyrë të qartë dhe të kuptueshme duke ofruar modele të letrave të punës për secilën fazë të auditimit. Ekziston një seksion i dedikuar se si audituesi

³⁰ Vendim i Kryetarit nr. 64, datë 22.06.2020

duhet të vlerësojë nëse janë plotësuar parakushtet për një auditim të pasqyrave financiare. Kjo shpjegohet në fazën e para - angazhimit në Kapitullin II.2 të Manualit. Objektivi i kryerjes së aktiviteteve të para-angazhimit është të sigurohet që të ruhet pavarësia dhe aftësia e nevojshme për të kryer angazhimin dhe se nuk ka asnjë keqkuptim me subjektin në lidhje me kushtet e angazhimit. Udhëzimet për zbatimin e konceptit të materialitetit në mënyrë të përshtatshme gjatë planifikimit dhe kryerjes së auditimit është paraqitur në kapitullin II.4 të Manualit të Auditimit Financiar (FA).

Manuali i AF sqaron qartë dokumentacionin e auditimit që është i mjaftueshëm për t'i mundësuar një audituesi, pa lidhje të mëparshme me auditimin, të kuptojë natyrën, kohën dhe shtrirjen e procedurave të auditimit dhe evidencat e marra gjatë auditimit, në Kapitullin III.3 të AF. Manuali (Seksioni “Puna në terren – Evidenca audituese”). Dokumentacioni i auditimit duhet të përgatitet në të gjitha fazat e procesit të auditimit në përputhje me rrethanat. Megjithatë, ka disa dokumente pune në Manualin e AF që duhet të rishikohen në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit.

Ekziston një seksion në manual i cili shpjegon se si një auditues duhet të pranojnë kushtet e angazhimit të auditimit me menaxhimin ose me ata që janë ngarkuar me qeverisjen, sipas rastit. Manuali udhëzon audituesin të hartojë një plan duke përfshirë qëllimin, kohën dhe drejtimin e auditimit. Manuali përshkruan se audituesi duhet të planifikojë siç duhet auditimin për të siguruar që ai të kryhet në mënyrë efektive dhe eficiente. Kapitulli II.3 i Manualit shpjegon kuptimin e subjektit të audituar dhe mjedisit të tij, duke përfshirë kuptimin e kontrollit të brendshëm të njësisë ekonomike. Ekziston një seksion në manual se si të vlerësohet mjedisi i përgjithshëm i kontrollit të brendshëm të një njësie ekonomike dhe vlerësimi i riskut të anomalive materiale si në nivelin e pasqyrave financiare ashtu edhe në nivelin e pohimeve.

Kapitulli III.1 “Planifikimi i Detajuar” thekson se si audituesi duhet të vlerësojë risqet e anomalive materiale në nivel të pasqyrave financiare dhe në nivelin e pohimeve për klasat e transaksioneve, bilancet e llogarive dhe informacionet shpjeguese për të siguruar një bazë për kryerjen e procedurave të mëtejshme të auditimit. Ai gjithashtu ofron udhëzime se si audituesi duhet të përgjigjet në mënyrë të përshtatshme për të adresuar risqet e vlerësuara të anomalive materiale. Ekziston një model i letrës së punës në manual që shpjegon se si duhet të bëhet dhe dokumentohet puna për auditimin e një procesi të zgjedhur. Ekziston gjithashtu një dokument pune se si të vlerësohet rreziku i anomalive materiale.

Manuali udhëzon audituesin se si të hartojë dhe kryejë procedura thelbësore për secilën klasë materiale të transaksioneve, gjendjen e llogarisë dhe dhënien e informacioneve shpjeguese, pavarësisht nga risqet e vlerësuara të anomalive materiale. Për më tepër, ai shpjegon se si audituesi duhet të identifikojë dhe vlerësojë risqet e mashtrimit dhe të marrë evidencë të mjaftueshme të përshtatshme auditimi dhe të përgjigjet në mënyrë të përshtatshme, dhe si të marrë evidencë të mjaftueshme të përshtatshme auditimi për të qenë në gjendje të nxjerrë konkluzione mbi të cilat mund të bazohet opinioni i audituesit. Ekziston një model i letrës së punës në manual se si të vlerësohet faktori i riskut, si dhe për llogaritjen e madhësisë së kampionit.

Disa nga dokumentet e punës ku audituesit mund të gjejnë udhëzime shtesë në Manualin e AF dhe në Rregulloren e Procedurave të Auditimit janë:

1. Njoftim për fillimin e auditimit
2. Protokolli i takimit prezantues
3. Deklarata e audituesit për respektimin e kodit të etikës në kryerjen e auditimit
4. Deklarata e Konfliktit të interesit
5. Programi i auditimit
6. Shtojca 1 shembull i një “Procedure hap pas hapi”
7. Ekzaminimi paraprak
8. Checklist mbi Kontrollin e Brendshëm
9. Risku i anomalive materiale në nivel të pasqyrave financiare

10. Dokumentimi i diskutimeve të grupit të auditimit (përfshirë mashtrimin)
11. Materialiteti i përgjithshëm
12. Materialiteti i Komponentit dhe Performancës
13. Puna për proceset e zgjedhur
14. Vlerësimi i Faktorit të Riskut
15. Madhësia e kampionit
16. Anekset: Shembuj të llojeve të ndryshme të opinioneve të auditimit

Duke pasur parasysh se miratimi i Manualit të ri të AF daton në korrik 2020 dhe për shkak të COVID-19 zbatimi i tij filloi në vitin 2021, ka ende disa dokumente pune që duhet të rishikohen në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit në fuqi. Duhet të bëhen disa trajnime shtesë për audituesit e KLSH-së brenda institucionit, për të kuptuar më mirë mënyrën e punës në të gjitha hapat e kërkuar në Manual.

Dimensioni (ii): Menaxhimi dhe aftësitë e ekipit të auditimit financiar

Dimensioni vlerëson nëse SAI mbështet zbatimin e standardeve të tij të auditimit financiar nga politikat në (1) fushën e përbërjes së grupit të auditimit dhe në pajisjen e audituesve të grupeve të auditimit me materiale që lehtësojnë zbatimin e standardeve.

KLSH-ja menaxhon përbërjen e grupeve të auditimit në mënyrë të tillë që ekipet e angazhimit të përfshijnë auditues me kualifikime të mjaftueshme, njohuri të subjektit dhe përvojë me standardet e auditimit. Udhëheqësi i secilit departament ka përgjegjësi të qartë dhe të plotë në menaxhimin e grupeve dhe shqyrtimin e dokumenteve të punës të përgatitura nga ekipi.

Që nga viti 2014 të gjithë audituesit janë të trajnuar vazhdimisht ndaj temave të bazuara në ISSAI, jo vetëm për auditimet financiare, por edhe për ato të përputhshmërisë dhe performancës. KLSH ka bërë të detyrueshëm zbatimin e ISSAI - eve sipas ligjit nr. 154/2014 dhe ka njohur zbatimin e ISSAI-t si një nga objektivat strategjikë të Planit Strategjik 2015-2020.

Grupet e auditimit kanë njohuri për sektorët përkatës në të cilët operojnë subjektet e audituara. Përbërja e grupit synon të sigurojë një ekuilibër midis audituesve të vjetër dhe atyre të rinj. Ekspertizës teknike, duke përfshirë ekspertizën në fushën përkatëse të auditimit, i kushtohet rëndësia e duhur në kohën e përbërjes së grupit. Kur kërkohet një ekspertizë specifike në një fushë specifike, ekspertët e jashtëm përfshihen në grupet e auditimit; ose në rast se ka një auditim që lidhet me çështjet e TI-së, Drejtuesi i Departamentit kërkon miratimin e Kryetarit për të përfshirë një auditues që ka njohuri adekuate në Teknologjinë e Informacionit nga Departamenti i Auditimit të TI-së.

Nga ana tjetër, grupet e auditimit janë të vetëdijshëm dhe kuptojnë rëndësinë e kontrollit të cilësisë në të gjitha fazat e procesit të auditimit financiar dhe ka evidence të mjaftueshme nga rishikimi ynë i dosjeve të auditimit të kampionit se kontrolli i cilësisë zbatohet në të gjitha fazat. Ka edhe dokumente pune (si opinionet përkatëse nga Kryeaudituesi, Drejtori i Departamentit, Drejtoria e Sigurimit të Cilësisë dhe Kontrollit, Drejtori i Përgjithshëm).

Gjatë vitit 2021, për shkak të ndryshimit të liqjit për vetqeverisjen vendore, i cili kërkon që pasqyrat financiare të bashkive të auditohen nga auditimi i jashtëm çdo vit, është miratuar një shtesë në numrin e audituesve për KLSH-në për plotësimin e kësaj kërke të re. Duke marrë parasysh stafin e ri të rekrutuar së fundmi, theksohet nevoja për ti trajnuar në drejtim të zhvillimit të të kuptuarit të procesit të auditimit në tërësinë e tij.

Dimension (iii): Kontrolli i cilësisë në auditimin financiar

Dimensioni i fundit për të vlerësuar bazën e auditimit financiar ka të bëjë me procedurat e kontrollit të cilësisë në nivel angazhimi. Këto procedura duhet të ofrojnë siguri të arsyeshme që auditimi është në përputhje me standardet profesionale, kërkesat ligjore dhe rregullatore të zbatueshme dhe se raporti i audituesit është i përshtatshëm.

Për kontrollin e cilësisë, KLSH mbështetet kryesisht në rishikimin hierarkik të dokumenteve të auditimit (plani i auditimit, dokumentet e punës, raporti i auditimit, projektvendimi dhe vendimi i Kryetarit, etj.) nga përgjegjësi i grupit, kryeaudituesi, drejtuesi i departamentit, Drejtoria e Sigurimit të cilësisë, Drejtori i Përgjithshëm dhe Kryetari. Rregullorja e procedurave të auditimit të KLSH-së specifikon të gjitha fazat e rishikimit të cilësisë, të iniciuara nga kryeaudituesi i departamentit përkatës, drejtori i departamentit, departamenti i sigurimit të cilësisë nga Drejtori i Përgjithshëm dhe finalizuar për t'u miratuar nga Kryetari. Gjithashtu, çdo vit KLSH zgjedh disa dosje auditimi që i nënshtrohen kontrollit të cilësisë. Procedurat për kontrollin e cilësisë së auditimeve janë të përcaktuara më konkretisht në Rregulloren e Procedurave të Auditimit (neni 36).

Pavarësisht nga kjo e fundit, që është pjesë e punës së përditshme të të gjithë palëve të përfshira, çdo vit KLSH kryen sigurimin e cilësisë për 20 - 30 dosje auditimi. Përzgjedhja e dosjeve të auditimit për sigurimin e cilësisë përfshin të gjitha departamentet e auditimit. Një ekip ad-hoc është përgjegjës për sigurimin e cilësisë, bazuar në një vendim specifik të Kryetarit. Ekipi në përgjithësi përbëhet nga auditues me përvojë nga departamente të ndryshme të auditimit dhe mbikëqyrës nga Drejtuesi i Drejtorisë së Sigurimit të Cilësisë. Theksohet se asnjë nga audituesit e një departamenti të caktuar, pjesë e ekipit ad-hoc, nuk duhet të shqyrtojë dosjet e atij departamenti. Për çështjet që kërkojnë ekspertizë teknike, KLSH ka mandatin të punësojë ekspertë teknikë.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Standardet dhe Politikat e Auditimit Financiar	Janë plotësuar të gjitha kriteret. Manuali i AF shpjegon qartë dokumentacionin e auditimit që është i mjaftueshëm për t'i mundësuar një audituesi, pa lidhje të mëparshme me auditimin, të kuptojë natyrën, kohën dhe shtrirjen e procedurave të auditimit dhe evidencën e auditimit, në Kapitullin III.3 të FA. Manuali (Seanca "Puna në terren – Evidenca audituese). Dokumentacioni i auditimit duhet të përgatitet në përputhje me rrethanat në të gjitha fazat e procesit të auditimit. Megjithatë, ka disa dokumente pune në Manualin e AF që duhet të rishikohen në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit.	4
(ii) Menaxhimi dhe aftësitë e ekipit të auditimit financiar	Të gjitha kriteret janë plotësuar, përveç kriterit a). Gjatë vitit 2021, për shkak të ndryshimit të ligjit për vetqeverisjen vendore, i cili kërkon që pasqyrat financiare të bashkive të auditohen nga auditimi i jashtëm çdo vit, është miratuar një shtesë në numrin e audituesve për KLSH-në për plotësimin e kësaj kërkesë të re. Duke marrë parasysh stafin e ri të rekrutuar së fundmi, theksohet nevoja për ti trajnuar në drejtim të zhvillimit të të kuptuarit të procesit të auditimit në tërësinë e tij.	1
(iii) Kontrolli i cilësisë në auditimin financiar	Të gjitha kriteret janë plotësuar. Për kontrollin e cilësisë, KLSH mbështetet kryesisht në rishikimin hierarkik të dokumenteve të auditimit (plani i auditimit, dokumentet e punës, raporti i auditimit, projektvendimi dhe vendimi i Kryetarit, etj.) nga përgjegjësi i grupit, kryeaudituesi,	4

	drejtuesi i departamentit, Drejtoria e Sigurimit të cilësisë, Drejtori i Përgjithshëm dhe Kryetari. Rregullorja e procedurave të auditimit të KLSH-së specifikon të gjitha fazat e rishikimit të cilësisë, të iniciuara nga kryeaudituesi i departamentit përkatës, drejtori i departamentit, departamenti i sigurimit të cilësisë nga Drejtori i Përgjithshëm dhe finalizuar për t'u miratuar nga Kryetari.	
--	--	--

4.3.3 SAI - 10: Proçesi i Auditimit Financiar - Pikëzimi 2

Ky tregues shqyrton se si kryhen auditimet financiare në praktikë. Vlerësimi i këtij treguesi bazohet në një rishikim të një kampioni prej pesë auditimesh financiare për vitin 2020 - 2021, përkatësisht: 1. Ministria e Punëve të Brendshme; 2. Drejtoria Rajonale e Tatimeve Durrës, 3. Ministria e Financave, 4. Agjencia Shtetërore e Kadastrës së Shqipërisë, 5. “Projekti për modernizimin e ndihmës sociale” në Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale.

Rishikimi përfshiu një studim të plotë të dosjeve të punës së auditimit dhe intervistat me grupet përkatëse të auditimit që kishin kryer auditimin. Në përputhje me SAI-10, i cili shqyrton mënyrën se si auditimet financiare kryhen në praktikë, ky vlerësim përbëhet nga tre dimensionet:

- (i) Planifikimi i auditimeve financiare.
- (ii) Zbatimi i auditimeve financiare.
- (iii) Vlerësimi i Evidencave të Auditimit, Përfundimi dhe Raportimi në Auditimet Financiare.

Dimensioni i: Planifikimi i auditimeve financiare

KLSH miratoi ISSAI-t për auditimet financiare si standarde të zbatueshme në vitin 2014 me miratimin e ligjit nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e KLSH” dhe Manuali i Auditimit Financiar (FA) reflekton ISSAI-t për të udhëhequr punën në auditimet financiare. Manuali i Auditimit Financiar është përdorur si bazë për to dhe përcakton politikat dhe procedurat për punën e auditimit financiar. Versioni më i fundit i manualit është i datës qershor 2020.

Duke pasur parasysh se miratimi i Manualit të ri të auditimit financiar daton në korrik 2020, dhe për shkak të COVID-19, zbatimi i tij filloi në vitin 2021, ka ende disa dokumente pune që duhen rishikuar në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit. Brenda institucionit duhen bërë disa trajnime shtesë për audituesit e KLSH-së, për të kuptuar më mirë mënyrën e punës në të gjitha hapat e kërkuara nga Manuali.

KLSH ka vënë në dukje vazhdimisht se kuadri rregullator në lidhje me Kontabilitetin Publik në sektorin publik shqiptar nuk ka pasur ende përmirësimin e synuar. Kontabiliteti në sektorin publik rregullohet në bazë të një udhëzimi vjetor, disi i paplotë dhe problematik nga pikëpamja konceptuale. Sipas KLSH, progresi i bërë në hartimin e bazës ligjore dhe përgatitjen e pasqyrave financiare të konsoliduara të shtetit është i pamjaftueshëm dhe objektivat në këtë fushë janë ende larg objektivave të Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike 2014-2020.

Manuali i Auditimit Financiar të KLSH –së ka kapitujt e mëposhtëm:

1. Kuadri ISSAI
2. Korniza e Ngritjes së Kapaciteteve Institucionale
3. Plani Vjetor i Auditimit
4. Pasqyrë e auditimit financiar
5. Faza e auditimit para angazhimit
6. Kuptimi i subjektit të audituar dhe vlerësimi i riskut
7. Materialiteti
8. Përdorimi i punës së të tjerëve
9. Planifikimi i detajuar
10. Kampionimi i auditimit
11. Auditim në terren

12. Raportimi i Auditimit (Sigurimi i Cilësisë është një nënkapitull i Raportimit të Auditimit në Manual. Gjithashtu përshkruhet më hollësisht në Rregulloren e Procedurave të Auditimit. Ndërsa në lidhje me ndjekjen e rekomandimeve, KLSH ka një Manual të dedikuar të miratuar me Vendimi i Kryetarit nr.67, datë 23.06.2020).

Kapitulli i Kornizës ISSAI qartëson shkurtimisht standardet ISSAI në të 4 nivelet e standardeve. Niveli 1 përmban parimet bazë të INTOSAI-t në Deklaratën e Pavarësisë së Limës; Niveli 2 përcakton parakushtet për funksionimin e duhur dhe drejtimin profesional të Institucioneve Supreme të Auditimit. Këto përfshijnë parimet dhe udhëzimet për pavarësinë (INTOSAI P 10), transparencën dhe llogaridhënien (INTOSAI P 20; 21), etikën (ISSAI 30) dhe kontrollin e cilësisë (ISSAI 40); Niveli 3 përmban Parimet Bazë të Auditimit (ISSAI 100-999) dhe shpreh thelbin e auditimit të sektorit publik. Niveli 3 përmban deklaratat e ndara nga anëtarët e INTOSAI-t mbi parimet profesionale të njohura përgjithësisht që mbështesin një auditim efektiv dhe të pavarur të njësive të sektorit publik. Këto parime shihen si standarde profesionale pasi ato ofrojnë kuadrin e referencës ndërkombëtare që përcakton auditimin e sektorit publik; dhe Niveli 4 zbërthen parimet bazë të auditimit në udhëzime më specifike, më të detajuara dhe operacionale që mund të përdoren në baza ditore gjatë kryerjes së detyrave të auditimit.

Kuadri i Ngritjes së Kapaciteteve Institucionale thekson disa çështje institucionale që SAI duhet të marrë parasysh gjatë zbatimit të standardeve të raportit të auditimit.

Sipas standardeve të auditimit, KLSH duhet të hartojë planin vjetor të auditimit në përputhje me këto standarde. Ky kapitull trajton udhëzimet për hartimin e këtij plani duke filluar me përshkrimin e procesit, mbledhjen dhe përpunimin e informacionit si dhe burime të besueshme të tij, si dhe duke përcaktuar objektivat vjetore.

Kapitulli mbi Përshkrimin e Përgjithshëm të Auditimit Financiar përmban informacion të përgjithshme mbi të, objektivat e tij, llojet e dokumentacionit, duke vënë theksin edhe në përdorimin e sistemit Revzone (sistemi i Auditimit të IT që parashikohet edhe në Kuadrin e Ngritjes së Kapaciteteve Institucionale). Ky kapitull trajton gjithashtu rëndësinë e kontrollit të cilësisë.

- Kapitulli i para-angazhimit ndihmon në identifikimin dhe vlerësimin e ngjarjeve dhe rrethanave që mund të ndikojnë negativisht në planifikim dhe auditim. Subjekti i përfshirë në këtë angazhim dhe anëtarët e grupit të auditimit janë përgjegjës për këtë fazë. Qëllimi i kryerjes së aktiviteteve të auditimit para angazhimit është të sigurojë pavarësinë e aftësive të nevojshme, për të kryer auditimin, si dhe për të shmangur keqkuptimet me subjektin e kushteve të auditimit.

- Kapitulli mbi kuptimin e subjektit të audituar dhe vlerësimi i riskut trajton udhëzimet se si të vlerësohet risku i anomalive materiale; procedurat e vlerësimit të riskut; se si të kuptojmë subjektin e auditimit dhe të vlerësojmë mjedisin e tij duke përfshirë kontrollin e brendshëm; rishikim analitik; etj.

- Kapitulli i Materialitetit jep udhëzime mbi disa çështje: çfarë është materialiteti dhe llojet e materialitetit që audituesit duhet të marrin në konsideratë; si përcaktohet dhe zbatohet materialiteti për pasqyrat financiare në tërësi; si të identifikohet dhe vlerësohet materialiteti i performancës; si të përdoret materialiteti gjatë gjithë procesit të auditimit (faza e planifikimit, punës në terren dhe raportimit).

- Kapitulli mbi përdorimin e punës së të tjerëve ofron udhëzime për: vlerësimin e punës së kryer nga auditimi i brendshëm i subjektit të audituar; përdorimi i punës së kryer nga një auditues tjetër i jashtëm; si dhe punën e kryer nga një ekspert i jashtëm. Duke marrë parasysh punën e audituesit të brendshëm, audituesi i jashtëm duhet të vlerësojë aktivitetet e auditimit të brendshëm dhe rëndësinë e tyre në procedurat e auditimit të jashtëm. Ndërsa audituesi i jashtëm ka përgjegjësinë e vetme për opinionin e shprehur të auditimit dhe për përcaktimin e natyrës, kohës dhe shtrirjes së procedurave të auditimit të jashtëm, disa pjesë të punës së caktuar të auditimit të brendshëm mund të jenë të dobishme për kryerjen e auditimit.

- Kapitulli i Planifikimit të Detajuar të Auditimit nuk përfshin një dokument të vetëm. Ai përfshin dokumentacionin në lidhje me natyrën, kohën dhe shtrirjen e procedurave të auditimit që do të kryhen.

Qëllimi i këtij seksioni është të ofrojë udhëzime se si të përgjigjeni, hartoni dhe kryeni procedura të mëtijshme auditimi. Për të sjellë riskun e auditimit në një nivel të ulët të pranueshëm, audituesi duhet t'i përgjigjet risqeve të identifikuar në nivel të pasqyrave financiare. Për më tepër, audituesi duhet të hartojë dhe kryejë procedura të mëtijshme auditimi për t'iu përgjigjur risqeve të identifikuar në nivelin e pohimeve.

- Kapitulli i kampionimit të auditimit fokusohet në procesin e kampionimit, duke trajtuar dallimet ndërmjet kampionimit statistikor dhe jostatistikor. Ai sqaron se si audituesi duhet të identifikojë zërat ose transaksionet mbi të cilat duhet të kryejë procedurat e auditimit, të përshtatshme për qëllimin e auditimit. Kjo duhet të bëhet në mënyrë që të mbliidhen prova të mjaftueshme për të përmbushur objektivat e procedurave të auditimit, duke përfshirë një vlerësim të përputhshmërisë së transaksioneve të lidhura me ligjet dhe rregulloret. Qëllimi është që të sigurohet një bazë e arsyeshme që auditori të nxjerrë përfundime rreth popullatës nga e cila është përzgjedhur kampioni.

- Kapitulli i Auditimit në terren ofron udhëzime mbi konceptin e evidencës së auditimit, përshtatshmërinë dhe rëndësinë e provave; mbi përdorimin e pohimeve për marrjen e provave; si dhe mbi procedurat e auditimit që kërkohen për të marrë dëshmi të mjaftueshme dhe të besueshme.

- Kapitulli i raportimit trajton qëllimin e raportimit për një auditim financiar dhe përcakton se si opinioni duhet të shprehet qartë përmes një raporti të shkruar dhe bazën për formimin e atij opinioni të auditimit.

KLSH ka krijuar një sistem për të garantuar që, në nivelin e angazhimit të auditimit, audituesit e saj të respektojnë kërkesat etike të mëposhtme: integritet, pavarësi dhe objektivitet, kompetencë, sjellje profesionale, konfidencialitet dhe transparencë. Kur përgatitet plani vjetor i auditimit, angazhimet afatgjata me të njëjtin subjekt të audituar shmangen kur është e nevojshme ("hera e fundit kur auditohet" është një tregues ndër të tjera, kur vlerësohet Matrica e Riskut, për përzgjedhjen e subjekteve që do të auditohen). Deklaratat e dhura nga stafi në lidhje me etikën dhe pavarësinë nënshkruhen për çdo angazhim auditimi (Dokumenti i Punës 5 dhe 6).

Në 2 nga 5 dosjet e auditimit të përzgjedhura, rezultoi se audituesit:

- nuk kanë dokumentuar vlerësimin e mjedisit të përgjithshëm të kontrollit të brendshëm
- nuk kanë dokumentuar arritjen e një kuptimi të kontrollit të brendshëm lidhur me raportimin financiar
- nuk kanë dokumentuar identifikimin dhe vlerësimin e risqeve të anomalive materiale të pasqyrave financiare për shkak të mashtrimit
- nuk kanë dokumentuar identifikimin e risqeve të anomalive materiale të pasqyrave financiare për shkak të mospërputhjes materiale me ligjet dhe rregulloret

Gjatë intervistave me ekipet e auditimit, u vu re një mungesë e kuptueshmërisë së plotë të Manualit të Auditimit Financiar, për shkak të rishikimit të fundit. Për këtë arsye, jo të gjithë audituesit kanë marrë pjesë në trajnimet përkatëse (duke marrë parasysh edhe situatën e pandemisë COVID-19). Megjithatë, disa nga informacionet e kërkuara janë përfshirë në dokumentet standarde sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit (dhe jo siç kërkohet nga Manuali i FA), duke theksuar nevojën për një rishikim, veçanërisht të dokumenteve të punës në Manualin e FA dhe Rregulloren e Procedurave të Auditimit. në mënyrë që ato të jenë plotësisht të harmonizuara.

Dimensioni ii: Zbatimi i Auditimit Financiar

Implementimi i standardeve/manualit të auditimit financiar është vlerësuar në bazë të një kampioni dosjesh të përzgjedhura. Grupi i auditimit ka hartuar procedurat e auditimit në përgjigje ndaj riskut të vlerësuar përmes procedurave thelbësore dhe testeve të kontrolleve. Madhësitë minimale të kampionit të planifikuar u aplikuan në praktikë në përgjigje të vlerësimit të materialitetit dhe riskut, në përputhje me modelin e miratuar në Manualin e Auditimit Financiar. Në të gjitha dosjet e përzgjedhura, janë marrë dhe dokumentuar në letrat përkatëse të punës, evidenca të mjaftueshme dhe të përshtatshme në lidhje me përputhshmërinë me ligjet dhe rregulloret që përgjithësisht njihen se kanë një efekt të drejtpërdrejtë dhe material në përcaktimin e shumave materiale dhe dhënien e informacioneve shpjeguese në pasqyrat financiare. Të gjitha procedurat e planifikuara të auditimit janë kryer në përputhje.

Implementimi i auditimeve financiare, vlerësuar në bazë të kampionit të përzgjedhur të dosjeve të auditimit, në shumicën e dosjeve të përzgjedhura tregon përputhshmërinë me Manualin e Auditimit Financiar me përjashtim të kriterit a), ku në dy nga pesë dosjet e përzgjedhura, hartimi i procedurave të auditimit dhe llogaritja e madhësisë minimale të kampionit të planifikuar në përgjigje të materialitetit dhe vlerësimeve të riskut, nuk janë dokumentuar në letrat e punës siç kërkohet nga Manuali i Auditimit Financiar, por në Aneksat specifike, pjesë e projekt raportit dhe raportit përfundimtar (Dokumenti 12 dhe Dokumenti 13³¹) siç kërkohet nga Rregullorja e Procedurave të Auditimit. Kjo duhet të na sjellë edhe një herë në vëmendje nevojën e rishikimit të dokumenteve të punës të Manualit të Auditimit Financiar me ato në Rregulloren e Procedurave të Auditimit.

Dimensioni iii: Vlerësimi i Evidencës së Auditimit, Përfundimi dhe Raportimi në Auditimet Financiare

Dokumentacioni i auditimit, në pjesën më të madhe të dosjeve të përzgjedhura të auditimit, shfaqet i plotë dhe përfshin komunikimin me subjektin e audituar, komunikimin e brendshëm me strukturat hierarkike brenda KLSH-së, informacionin mbi procesin e vlerësimit, projekt raportin, akt konstatimet, letrat e punës dhe evidenca mbështetëse. Në shumicën e dosjeve të auditimit, ky dokumentacion ishte i referuar dhe i renditur mirë. Pjesa më e madhe e kërkesave formale për dokumentacion është plotësuar. Vlen të theksohet se të pesë dosjet e auditimit të përzgjedhura për Vlerësimin e PMF, ishin arkivuar në përputhje me kuadrin ligjor në fuqi.

Dokumentacioni i paraqitur në dosjet e auditimit të përzgjedhura, i mundëson në një nivel të pranueshëm, një audituesi me eksperiencë por pa njohuri paraprake për auditimin në fjalë, të kuptojë natyrën, kohën dhe shtrirjen e procedurave të auditimit. Vetëm në një dosje nga pesë dosjet e auditimit të përzgjedhura, mungon evidenca e auditimit (Dokumenti 7³²). *Megjithatë, për këtë dosje, ka mjaftueshëm dokumentacion në dosjen e auditimit për të mbështetur evidencat siç janë informacionet në aktet e konstatimit. (Dokumenti 8 sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit).*

Në të gjitha dosjet e auditimit ka dokumente pune që dokumentojnë minutat e takimeve të grupit të auditimit me subjektin e audituar, dhe komunikimin me të lidhur me gjetjet më të rëndësishme dhe të gjitha parregullsitë e konstatuara gjatë auditimit. Gjithashtu është dokumentuar takimi përmbyllës në ambientet e KLSH-së, me pjesëmarrjen e përfaqësuesve të subjektit të audituar, grupit të auditimit, përfaqësuesit të Sigurimit të Cilësisë dhe Kontrollit, Drejtorit të Departamentit përkatës si dhe Drejtorit të Përgjithshëm, ku u diskutuan gjetjet dhe konkluzionet kryesore.

Gjetjet e auditimit të KLSH-së për dosjet e përzgjedhura rezultuan se i nënshtrohen procedurave të observacioneve, diskutimeve dhe përgjigjeve nga subjekti i audituar, të dokumentuara në komunikimin përkatës. Anomalitë e pakorrigjuara u vlerësuan për materialitet, individualisht ose në total për të përcaktuar se çfarë efekti mund të kenë në opinionin që do të jepet në raport. Shumica e dosjeve të auditimit të përzgjedhura, plotësonin kriteret sipas dimensioneve, megjithatë, në dy nga pesë dosjet e auditimit, vlerësimi i përgjithshëm i anomalive të pakorrigjuara nuk u dokumentua. Duke pasur parasysh nivelin e ulët të gabimeve të identifikuar në këto dosje specifike, kjo shumë rezultoi të jetë shumë nën nivelin e materialitetit.

Në përgjithësi, raportet e auditimit ndoqën të njëjtën strukturë, e cila mbulonte të gjitha kërkesat dhe temat e ISSAI-200. Opinionet e auditimit ishin të shprehura qartë, tre ishin të pamodifikuara me theksim të çështjes dhe dy negative. Raportet janë shkruar në mënyrë të qartë dhe objektive, dhe vëzhgimet dhe gjetjet janë paraqitur në mënyrë faktike.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Pikët
(i) Planifikimi i Auditimeve Financiare	Kriteret a, b, c, d, e, h dhe k janë plotësuar. Kriteret f, g, i dhe j nuk janë plotësuar.	

³¹ Sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit

³² Sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit

	- KLSH ka miratuar Manualin e Auditimit Financiar i cili është në përputhje me ISSAI 200, Parimet Themelore të Auditimit Financiar; -Duke pasur parasysh se rishikimi i fundit i Manualit daton në qershor të vitit 2020 dhe ka filluar të zbatohet në vitin 2021, ende ka hapa në Manualin e Auditimit Financiar që nuk janë ndjekur nga audituesit, për shkak të mungesës së kuptueshmërisë së këtij të fundit. - Disa dokumente pune të Manualit të Auditimit Financiar duhet të rishikohen për të qenë në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit. - Trajnimet për Manualin e Auditimit Financiar duhet të bëhen në mënyrë që audituesit të kenë një kuptim më të mirë të procedurave që duhet të ndiqen në një auditim financiar.	2
(ii) Implementimi i Auditimeve Financiare	<i>Janë plotësuar të gjitha kriteret</i> Implementimi i auditimeve financiare, bëhet në përputhje me Manualin e Auditimit Financiar, përveç kriterëve a), për të cilat hartimi i procedurave të auditimit dhe llogaritja e madhësisë minimale të kampionit të planifikuar në përgjigje të materialitetit dhe vlerësimeve të riskut, në disa raste nuk dokumentohen në Dokumentet përkatëse të punës siç kërkohet nga Manuali i Auditimit Financiar, por në Aneksat specifike, pjesë e projekt raportit dhe raportit përfundimtar (Dokumenti 12 dhe Dokumenti 13) siç kërkohet nga Rregullorja e Procedurave të Auditimit. Kjo duhet të sjellë në vëmendjen tonë nevojën për të rishikuar dokumentet e punës të Manualit të Auditimit Financiar në përputhje me ato në Rregulloren e Procedurave të Auditimit.	3
(iii) Vlerësimi i Evidencave të Auditimit, Përfundimi dhe Raportimi të Auditimit Financiare	Kriteret a), b), e) nuk janë plotësuar. Kriteret c), d), f), g), h), i), j) and k) nuk janë plotësuar. Dokumentacioni në kampionin e dosjeve të auditimit në përgjithësi, i mundëson në një nivel të pranueshëm, një audituesi me eksperiencë por pa njohuri paraprake për auditimin në fjalë, të kuptojë natyrën, kohën dhe shtrirjen e procedurave të auditimit. Vetëm në një dosje nga pesë, mungon evidenca e auditimit (Dokumenti 7³³). - në dy nga pesë dosjet e auditimit, vlerësimi i përgjithshëm i anomalive të pakorrigjuara nuk ishte i dokumentuar	2

4.3.4 SAI - 11: Rezultatet e Auditimit Financiar - Pikëzimi 3

SAI - 11 vlerëson dorëzimin dhe publikimin në kohë të rezultateve të punës së auditimit financiar të SAI-ve dhe mënyrën se si këto rezultate ndiqen. Treguesi ka 3 dimensione:

- Dorëzimi në kohë i rezultateve të Auditimit Financiar.
- Publikimi në kohë i rezultateve të Auditimit Financiar.
- Ndjekja e zbatimit të Komenteve dhe Rekomandimeve të Auditimit Financiar

Nuk ka asnjë kërkesë ligjore që institucionet shtetërore të dorëzojnë në KLSH raporte, përveç Raportit të Ekzekutimit të Buxhetit të Qeverisë Shqiptare i cili dërgohet në KLSH nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë. KLSH ka përmbushur parimet e transparencës dhe informimit të publikut duke publikuar të gjitha raportet e auditimit, në përputhje me kërkesat e ligjit nr. 154/2014 "Për organizimin dhe

³³ Sipas Rregullosës së Procedurave të Auditimit

funksionimin e KLSH³⁴. Ka pasur disa vonesa në vitin 2020 për shkak të COVID-19, ndikimi i të cilit është reflektuar edhe në vitin 2021 gjatë dorëzimit të raporteve të auditimit tek autoriteti përkatës brenda kornizës kohore të rënë dakord. Megjithatë vetëm përafërsisht 6% e auditimeve financiare (9 nga 142) iu dorëzuan autoritetit përkatës brenda 9 muajve nga marrja e pasqyrave financiare nga KLSH.

Përsa i përket ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve të auditimit financiar, KLSH ka një procedurë të mirëformuar të parashikuar në: Ligjin nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e KLSH”; Rregullorja e Procedurave të Auditimit; si dhe Manuali i ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve të auditimit të KLSH-së, miratuar me Vendimin e Kryetarit nr. 67, datë 13.06.2020.

Dimensioni (i): Dorëzimi në kohë i rezultateve të Auditimit Financiar

Nuk ka asnjë afat ligjor se kur KLSH do të raportojë tek autoriteti përkatës për subjekte specifike, me përjashtim të auditimit të Raportit të Ekzekutimit të Buxhetit të Qeverisë Shqiptare dhe Raportit Vjetor të Veprimtarisë së KLSH-së. KLSH-ja, në përputhje me funksionet e saj, ndër të tjera, ka kompetencën të kryejë auditime të pasqyrave financiare vjetore për subjektet publike dhe të japë një opinion për to. Gjatë punës sonë, ekipi përdori planin vjetor të auditimit 2021 (sipas planit vjetor të auditimit të KLSH-së i publikuar në faqen zyrtare të internetit) si bazë për vlerësimin e afateve kohore të paraqitjes së rezultatit të auditimit financiar, ku rezultoi se vetëm 9 opinione të auditimit financiar dhe raportet i janë dorëzuar autoritetit përkatës më vonë se 9 muaj nga marrja e pasqyrave financiare nga grupet e auditimit, kur fillon një angazhim auditimi. Më konkretisht 2 auditime financiare nga 21 ose përafërsisht. 9%) dhe 7 nga 41 auditime të kombinuara me opinion financiar gjithashtu (ose përafërsisht 17%), që bënë gjithsej 26% e raporteve të auditimit janë dorëzuar më vonë se 9 muaj (ose 74% janë dorëzuar brenda 9 muajve).

Dimensioni (ii): Publikimi në kohë i rezultateve të Auditimit Financiar

Në përputhje me detyrimet kushtetuese si dhe në funksion të informimit të Kuvendit dhe opinionit publik, Kontrolli i Lartë i Shtetit, nëpërmjet kryerjes së veprimtarisë së auditimit, synon që përveç sugjerimeve për menaxhimin e financave publike dhe adresimit të rekomandimeve me efekt korrigjues, të monitorojë zbatimin e tyre në përputhje me parimet, metodologjitë dhe procedurat e sanksionuara në Kornizën e Deklaratave Profesionale të INTOSAI-t (IFPP) dhe praktikat më të mira të komunitetit të Institucioneve Supreme të Auditimit.

17 raporte të auditimit financiar nga 21 (ose rreth 81%) janë bërë publike në faqen e KLSH³⁵. KLSH publikon gjithashtu një përmbledhje të shkurtër të çdo rezultati auditimi në një dokument të quajtur “Deklaratë për shtyp”³⁶. Në mënyrë që KLSH të rrisë transparencën, ka publikuar edhe të gjitha raportet që i dërgohen Kuvendit çdo vit si p.sh.

- Raporti vjetor i performancës së KLSH-së brenda tremujorit të parë të vitit të ardhshëm
- Raporti Vjetor i Ekzekutimit të Buxhetit të Qeverisë Shqiptare, brenda datës 30 tetor të vitit të ardhshëm.³⁷
- Raportet individuale të auditimit kur gjykohet e nevojshme nga Kryetari ose kur kërkohet nga Parlamenti.³⁸

Dimensioni (iii): Ndjekja e zbatimit të Komenteve dhe Rekomandimeve të Auditimit Financiar

KLSH vlerëson se rekomandimet e trajtuara përfaqësojnë instrumentet, nëpërmjet të cilave auditimi mund të sjellë vlerë të shtuar për subjektet publike. Megjithatë, nuk janë vetëm rekomandimet apo pranimi i tyre, faktorët vendimtarë që i shtojnë vlerë aktivitetit të auditimit. Veprimet e mëtejshme të ndërmarra nga subjektet për adresimin e rekomandimeve të auditimit të KLSH-së janë vlera reale. Në

³⁴ Neni 34 i ligjit nr. 154/2014.

³⁵ https://www.klsh.org.al/cat_list/13

³⁶ Njoftim për shtyp: https://www.klsh.org.al/content_pdf/49

³⁷ https://www.klsh.org.al/content_pdf/14

³⁸ https://www.klsh.org.al/cat_list/160

këtë këndvështrim, efektiviteti i monitorimit të zbatimit të rekomandimeve të KLSH-së është thelbësor për arritjen maksimale të përfitimeve nga aktiviteti i auditimit.

Procesi i ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve në KLSH sigurohet edhe nëpërmjet Regjistrisë Elektronike Institucionale, i cili përfaqëson infrastrukturën IT të këtij procesi. Për të garantuar përditësimin e informacionit, audituesit rishikojnë statusin e rekomandimeve në regjistrë brenda afateve kohore për raportimin nga subjektet e audituara siç përcaktohet qartë në Ligjin Organik të KLSH³⁹.

Për këtë qëllim, KLSH ka hartuar një Manual për ndjekjen e rekomandimeve të auditimit. Manuali ofron udhëzime për kryerjen e ndjekjes së raporteve dhe rekomandimeve të auditimit në mënyrë sistematike. Është e detyrueshme për çdo departament auditimi që të ndjekë rekomandimet e auditimit bazuar në një program të dedikuar auditimi dy herë në vit (qershor dhe dhjetor). Për statusin e secilit prej rekomandimeve, KLSH i dërgon Kuvendit edhe raportin vijues, si dhe plotëson me të dhëna Platformën Elektronike të Kuvendit (si kërkesë ligjore e kësaj të fundit), çdo gjashtë muaj në lidhje me statusin e çdo rekomandimi auditimi të dhënë.

Megjithatë, KLSH nuk ka krijuar një praktikë për vlerësimin e materialitetit për të përcaktuar se kur një vazhdim kërkon hetime të reja shtesë.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Dorëzimi në kohë i rezultateve të auditimit financiar	Nuk ka asnjë afat ligjor se kur KLSH do të raportojë tek autoriteti përkatës për auditimet individuale, me përjashtim të auditimit të Raportit të Ekzekutimit të Buxhetit të Qeverisë Shqiptare dhe Raportit Vjetor të Veprimtarisë së KLSH-së. Vetëm 9 raporte dhe opinione auditimi financiar iu dorëzuan autoritetit përkatës më vonë se 9 muaj nga marrja e pasqyrave financiare nga grupet e auditimit, në fillim të një angazhimi auditimi. Më konkretisht, 2 auditime financiare nga 21 (ose përafërsisht 9%) dhe 7 nga 52 auditime të kombinuara me opinion financiar gjithashtu (ose përafërsisht 13%), që përbën një total prej 22% të raporteve të auditimit janë dorëzuar më vonë se 9 muaj (ose 78% e dorëzuar brenda 9 muajve).	3
(ii) Publikimi në kohë i rezultateve të auditimit financiar	17 raporte të auditimit financiar nga 21 (ose rreth 81%) janë publikuar në faqen e KLSH-së, brenda afatit kohor të kërkuar. KLSH publikon gjithashtu një përmbledhje të shkurtër të çdo rezultati auditimi në një dokument të quajtur “Deklaratë për shtyp” brenda 30 ditëve pas vendimit të Kryetarit për auditimin përkatës.	2
(iii) Ndjekja e zbatimit të Komenteve dhe Rekomandimeve të Auditimit Financiar	Kriteret a), b), d), e) dhe f) janë plotësuar Kriteri c) nuk është plotësuar KLSH nuk ka krijuar një praktikë për vlerësimin e materialitetit për të përcaktuar se kur një ndjekje kërkon hetime të reja shtesë.	3

³⁹ Subjektet e audituara janë të detyruar të raportojnë për statusin e rekomandimeve brenda 20 ditëve pas dorëzimit të Raportit Përfundimtar; dhe më pas pas 6 muajsh. Për të gjitha auditimet, koha e dorëzimit të raportit të auditimit është më shumë se 6 muaj, KLSH kryen një angazhim auditimi për të verifikuar dhe vlerësuar nivelin e zbatimit të rekomandimeve. Gjithashtu në angazhimin e ardhshëm të auditimit ka një drejtim specifik auditimi si “Zbatimi i rekomandimeve të mëparshme të auditimit”.

4.3.5 SAI-12: Standardet e Auditimit të Performancës dhe Menaxhimi i Cilësisë – Pikëzimi 3

Ky tregues vlerëson qasjen e SAI-t ndaj auditimit të performancës për sa i përket standardeve dhe udhëzimeve të përgjithshme për auditimin e performancës, si dhe mënyrën se si zbatohen çështjet e menaxhimit të grupit të auditimit dhe aftësive dhe kontrollit të cilësisë në nivelin e angazhimit të auditimit. (Cilësia e këtyre funksioneve në nivel organizativ vlerësohet në SAI-4: Kontrolli i Cilësisë dhe në SAI-23: Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional.)

Për vlerësimin e SAI-12, merren parasysh tre dimensione:

- (i) Standardet dhe politikat e auditimit të performancës.
- (ii) Menaxhimi dhe aftësitë e grupit të auditimit të performancës.
- (iii) Kontrolli i cilësisë në auditimin e performancës.

Vlerësimi i SAI-12 u bazua kryesisht në dokumentet e mëposhtme:

1. Standardet ndërkombëtare të auditimit në vitin 2016.
2. Rregullorja e brendshme, struktura organizative dhe përshkrimi i punës i përditësuar në vitin 2020.
3. Manuali i Auditimit të Performancës, i përditësuar në vitin 2021.
4. Manuali i Menaxhimit të Cilësisë së Auditimit.
5. Kodi i Etikës, i përditësuar në vitin 2015.
6. Manuali i Treguesve të Performancës 2015.
7. Rregullorja e Procedurave të Kontrollit në Kontrollin e Lartë të Shtetit, përditësuar në vitin 2020.

KLSH performon shumë mirë sipas këtij treguesi pasi udhëzimet e auditimit të performancës (PAG) janë të qëndrueshme dhe të përafuara ngushtë me ISSAI 300 dhe ISSAI 3000. Dokumenti i Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit që u publikua në 2016 është ende një nga udhëzimet kryesore të përdorura në KLSH pasi mbulon standardet nga 1 deri në 400, bazuar në Standardin Ndërkombëtar të Auditimit, por të përshtatur në kontekstin shqiptar. Për më tepër, KLSH-ja në vitin 2015 hartoi Manualin e Treguesve të Performancës, i cili përcakton, shpjegon dhe ilustron grupe treguesish të performancës nëpërmjet të cilëve mund të vlerësohet një institucion publik. Analiza e dosjeve tregoi se grupet e auditimit përbëheshin nga të paktën një auditues i nivelit të parë si anëtar ose përgjegjës grupi. Bazuar në rotacionin e stafit si një praktikë e zhvillimit të kapaciteteve në KLSH, grupet e auditimit kanë përvojë edhe në auditimet financiare, të përputhshmërisë apo të TI-së, si dhe kanë njohuritë, aftësitë dhe kompetencën e kërkuar për të kryer auditime. Politika e vazhdueshme e zhvillimit profesional siguron gjithashtu që audituesit të trajnohen rregullisht si brenda ashtu edhe jashtë vendit.

Dimensionin (i): Standardet dhe politikat e auditimit të performancës

Manuali i Auditimit të Performancës (MAP) i KLSH – së i përditësuar në vitin 2021 mbulon aspektet kryesore të ISSAI 300 dhe ISSAI 3000. Manuali mbulon parimet e përgjithshme, zgjedhjen e temave të auditimit, planifikimin, ekzekutimin, raportimin, ndjekjen dhe dokumentacionin e auditimit. Krahas Manualit të Auditimit të Performancës që është përditësuar vazhdimisht gjatë gjithë viteve, KLSH në vitin 2015 ka modeluar Manualin e Treguesve të Performancës, i cili shpjegon vlerësimin e treguesve të një institucioni publik. Në dokumentet strategjike të KLSH-së janë përcaktuar qartë objektivat strategjike për auditimin e performancës, që udhëheqin përzgjedhjen, hartimin dhe monitorimin e temave të auditimit. Audituesit janë trajnuar gjerësisht për ISSAI-t si pjesë e programit të KLSH – së për zbatimin e ISSAI - ve mbështetur nga IDI. Gjithashtu, audituesit marrin pjesë në praktikën e organizuar nga Gjykata Evropiane e Audituesve, GAO etj., të cilat i ndihmojnë ata të fitojnë njohuri dhe përvojë të re.

MAP gjithashtu ofron mjete përkatëse të auditimit në secilin kapitull. Manuali ka kapitujt e mëposhtëm:

1. Hyrje në auditimin e performancës;

2. Planifikimi strategjik i auditimit të performancës;
3. Përzgjedhja e temave të auditimit të performancës;
4. Planifikimi i auditimit të performancës;
5. Kryerja e auditimit të performancës;
6. Raportimi;
7. Ndjekja e zbatimit të rekomandimeve;
8. Sigurimi i cilësisë;
9. Dokumentimi.

Në dokumentet strategjike të KLSH-së janë përcaktuar qartë objektivat strategjike për auditimin e performancës, që udhëheqin përzgjedhjen, hartimin dhe monitorimin e temave të auditimit. Për të hartuar planin vjetor të auditimit përpara se ta dërgojnë për miratim nga titullari i KLSH-së, audituesit duhet t'i paraqesin një propozim auditimi Drejtuesit të Departamentit të Performancës. Tema duhet të jetë e auditueshme dhe në përputhje me objektivat strategjike të auditimit të performancës. Planifikimi strategjik dhe planifikimi i auditimit janë të përshkruara në MAP. MAP i referohet në mënyrë adekuate standardeve dhe praktikave më të mira ISSAI në secilin kapitull. Manuali është shkruar në mënyrë të qartë dhe përshkruese, duke përdorur shembuj, grafikët e informacionit, etj. Udhëzimet e AP përcaktojnë qartë nevojën për të identifikuar kontekstin social të problemit, subjektet e auditimit, palët e interesuara, përdoruesit e synuar, subjektin dhe kriteret për çdo auditim performancë. Ai gjithashtu thekson vendosjen e objektivave të qarta të auditimit që lidhen me parimet e ekonomizimit, eficiencës dhe efektivitetit. Për të përcaktuar natyrën e ekzaminimit, udhëzimet theksojnë nevojën për të zgjedhur një qasje auditimi, përkatësisht të orientuar drejt sistemit, të orientuar drejt rezultatit dhe të orientuar drejt problemit.

Në propozimin e auditimit, audituesit aplikojnë kritere të përshtatshme që korrespondojnë me pyetjen e auditimit dhe lidhet deri diku me parimet e auditimit të performancës. Raportet e auditimit japin evidencë të mjaftueshme se në çfarë mase janë marrë parasysh parimet e ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit, pasi ato përfshijnë matricën e auditimit që përafron pyetjen e auditimit me kriteret, burimin e informacionit, metodat e analizimit të të dhënave, etj.

Udhëzimet gjithashtu theksojnë nevojën që risqet e auditimit duhet të menaxhohen, duhet të përcaktohet një qasje e auditimit për adresimin e risqeve dhe dokumentimi (se si do të adresohen këto risqe) duhet të jetë si në kopje fizike ashtu edhe të ngarkohet në mënyrë elektronike në platformën online RevZone. Gjithashtu, udhëzimet e auditimit të performancës përshkruajnë nevojën për të mbajtur një komunikim efektiv, të duhur dhe të vazhdueshëm me të audituarit dhe palët përkatëse të interesuara gjatë gjithë procesit të auditimit. KLSH zbaton praktika të dokumentuara, të tilla si informimi i ministrit përkatës nëpërmjet një letre zyrtare dhe informimi i duhur i subjekteve të audituara mbi përmbajtjen dhe procesin e auditimit.

Një grup auditimi duhet të ketë kompetencën e nevojshme profesionale për të kryer auditimet e performancës. Kur propozon temën e auditimit, audituesi duhet të identifikojë kompetencat e nevojshme dhe mund të propozojë anëtarët e auditimit që sipas mendimit të tyre përshtaten më mirë në grupin e auditimit. Gjithashtu, matricat e punës së auditimit duhet të dizajnohen për të vlerësuar nëse grupet e auditimit kanë kompetencën për të kryer AP dhe kanë akses adekuat në informacionin e saktë, të besueshëm dhe relevant. Ai gjithashtu nënvizon nevojën që grupet e auditimit të kenë kompetencën e nevojshme pasi cilësia e AP lidhet drejtpërdrejt me njohuritë e kërkuara mbi këtë temë, përvojën, aftësitë teknike dhe aftësitë e auditimit. Në rast se audituesit e performancës kanë nevojë për ndihmën e një specialisti ose eksperti teknik për një auditim të caktuar, udhëzimet përcaktojnë qartë procedurat për ta bërë këtë.

KLSH ka një kod etike që u kujton audituesve të zbatojnë gjykimin profesional dhe skepticizmin. Kodi i etikës rrjedh nga kodi i etikës INTOSAI ISSAI 30. Ai përfshin parimet që audituesi duhet të zbatojë, të cilat janë objektiviteti, transparenca dhe profesionalizmi. Nevoja për të ushtruar gjykim profesional dhe skepticizëm gjatë gjithë auditimit është theksuar në Kapitullin III, seksioni 3.15.

KLSH ka standarde dhe politika specifike që përshkruajnë procedurat për të ruajtur cilësinë, për të siguruar që kërkesat e zbatueshme janë përmbushur. Udhëheqësi i projektit është përgjegjës për ruajtjen e cilësisë së raportit. Kryeaudituesi dhe Drejtori i Auditimit të Performancës mbikëqyrin auditimin përgjatë fazave të tij. Drejtori i Përgjithshëm ka përgjegjësinë të garantojë cilësinë e të gjitha auditimeve. Ky sistem përshkruhet në Rregulloren e Brendshme të KLSH. Gjithashtu nevoja për të marrë parasysh materialitetin në të gjitha fazat e procesit të auditimit është dhënë në Kapitullin II, në seksionin 2.15 dhe në Kapitullin IV, seksioni 4.3. Kapitulli 3 i MAP përshkruan objektivin e planifikimit të një auditimi dhe kushtet paraprake. Programi i auditimit është një dokument kyç që përcakton rrugën që duhet ndjekur për kryerjen e një auditimi performance për çdo subjekt ose aktivitet, i cili fokusohet drejtpërdrejt në çështjet dhe fushat që lidhen me temën e auditimit në detaje. Programi i auditimit bazohet në një kuptim të mirë të temës së auditimit.

Hapat e mëposhtëm mbulohen në planifikimin e auditimit:

1. Kuptimi i temës së auditimit
2. Auditimet e mëparshme në këtë fushë
3. Kryerja e analizës së palëve të interesit
4. Vlerësimi i risqeve që ndikojnë në ekonomikitetin, eficiencën dhe efektivitetin e subjekteve të audituara
5. Përcaktimi i objektivave dhe pyetjeve të auditimit - duke analizuar çështjen nën auditim
6. Përcaktimi i fushës së auditimit
7. Qasja e auditimit
8. Përcaktimi i kriterëve të auditimit
9. Identifikimi i evidencave të nevojshme dhe burimet e tyre
10. Përcaktimi i metodologjisë së auditimit
11. Vlerësimi dhe menaxhimi i riskut të auditimit
12. Përcaktimi i afateve dhe burimeve të auditimit
13. Komunikimi
14. Kontrolli i cilësisë
15. Rezultati i planifikimit të auditimit të performancës
16. Gjykimi dhe skepticizmi profesional

Nevoja për të dokumentuar auditimin është përshkruar në Kapitullin IV dhe në anekse, për t'u mundësuar audituesve që nuk kanë lidhje të mëparshme të kuptojnë gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet e auditimit. Qëllimi i dokumentimit të auditimit është:

- Të shërbejë si evidencë e përputhshmërisë së punës së audituesit me standardet e aplikueshme;
- Të ndihmojë në planifikimin, kryerjen dhe raportimin e auditimit;
- Të Konfirmojë dhe mbështesë konkluzionet dhe rekomandimet e audituesit;
- Të shërbejë si burim informacioni për përgatitjen e raporteve ose për t'iu përgjigjur çdo pyetjeje nga subjektet e audituara ose nga ndonjë palë tjetër;
- Lehtësimi i menaxhimit efektiv;
- Të ndihmojë në mbikëqyrjen dhe rishikimin e punës së auditimit;
- Të dokumentojë evidencat që rezultojnë nga puna e auditimit për të mbështetur gjetjet;
- Duhet të jetë i përshtatshëm dhe të shërbejë si bazë për të mbrojtur për konkluzionet dhe rekomandimet
- Ai u mundëson audituesve t'i shpjegojnë më mirë legjislativit gjetjet e auditimit;
- Siguron një lidhje efektive ndërmjet auditimeve të njëpasnjëshme; dhe
- Çdo ndryshim në draft raportin e auditimit, apo arsyet për të bërë ndryshime, dokumentohen.

Krahas udhëzimeve të auditimeve të performancës, KLSH përfshin çështjet e dokumentimit të auditimit më konkretisht në Rregulloren e Procedurave të Auditimit dhe në Manualin e Përdoruesit të Platformës RevZone, të përditësuar të dyja në vitin 2020. Gjithashtu, audituesit duhet të marrin evidenca të mjaftueshme dhe të përshtatshme auditimi për të vendosur gjetjet, për të arritur në përfundime në përgjigje të objektivave dhe pyetjeve të auditimit dhe për të nxjerrë rekomandime. MAP-i i udhëzon

audituesit për marrjen e evidencave të mjaftueshme dhe të përshtatshme të auditimit dhe i vlerëson ato gjatë kryerjes së një auditimi të performancës. Nevoja dhe teknikat për të marrë evidenca të mjaftueshme dhe të përshtatshme të auditimit përshkruhen në Kapitullin III, sesioni 3.8, 3.9, etj. MAP gjithashtu udhëzon audituesit se si të kryejnë auditimin në mënyrë që raportet të jenë gjithëpërfshirëse, bindëse, në kohë, miqësore me lexuesit dhe të balancuara. Gjithashtu, manuali përshkruan se si të shkruani rekomandime që janë konstruktive dhe shtojnë vlerë. Raportimi mbulohet në kapitujt 4 dhe 5 të PAM.

Dimensioni (ii): Menaxhimi dhe aftësitë e grupit të auditimit të performancës.

Ky dimension ka shqyrtuar nëse SAI ka krijuar një sistem për të siguruar që stafi auditues që kryen auditimin e performancës, zotëron së bashku kompetencën profesionale, aftësitë dhe përvojën e nevojshme për të kryer auditimin në fjalë. KLSH ka krijuar një sistem për të siguruar që grupi i auditimit të ketë kompetencën e nevojshme profesionale për të kryer auditimet e performancës. Manuali i Auditimit të Performancës përshkruan se audituesit duhet të propozojnë tema të auditueshme. Një nga karakteristikat e auditueshmërisë është të kesh kapacitetin e nevojshëm njerëzor për të kryer temën e auditimit. Manuali i auditimit të performancës thekson gjithashtu se audituesit, kur propozojnë temën e auditimit, mund të propozojnë anëtarët e grupit duke marrë parasysh që i gjithë grupi së bashku zotëron njohuritë e nevojshme për të kryer me sukses auditimin.

Sipas Planit Strategjik të KLSH-së, secili nga audituesit duhet të trajnohet për standardet dhe procesin e auditimit të paktën 25 ditë/vit. Bazuar në Programet vjetore të Trajnimit, gjatë viteve, audituesit e performancës janë trajnuar vazhdimisht pranë KLSH, Shkollën Shqiptare të Administratës Publike, Gjykatën Evropiane të Auditorëve, GAO, Qendrën e Ekselencës në Financë. Ata gjithashtu janë trajnuar nga IDI, UNICEF, etj. Audituesit e trajnuar jashtë vendit janë anëtarë në grupe të ndryshme auditimi për të ndarë përvojën e fituar. Krahas trajnimit, ndër vite KLSH ka organizuar Konferenca Shkencore për të thelluar njohuritë në hartimin e kërkimit, metodat e shkencave sociale, etj.

Të gjithë audituesit e rinj, përpara se të marrin Statusin e Nëpunësit Civil, duhet të kryejnë një trajnim 3-javor në Shkollën Shqiptare të Administratës Publike. Kryesisht ky trajnim është i fokusuar në organizatat, programet dhe funksionet qeveritare. Për këto elemente, audituesit trajnohen edhe në KLSH. Gjithashtu, përbërja e grupit të auditimit është një kombinim i audituesve me përvojë (që e njohin shumë mirë sektorin publik) me audituesit e rinj. ISSAI 300:30 thotë se, kolektivisht, grupi i auditimit duhet të ketë kompetencën e nevojshme profesionale për të kryer auditimin. Kjo do të përfshijë njohuri të shëndosha të auditimit, planifikim të kërkimit shencor, metodave të shkencave sociale dhe teknikave të hetimit ose vlerësimit, si dhe pikat e forta personale si aftësi analitike, aftësi në të shkruar dhe në komunikim. Gjithashtu, gjatë auditimit nënshkruhet dokumenti për ndarjen e detyrave (Dokumenti nr. 5 sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit) të nënshkruar nga Drejtori i Departamentit dhe i gjithë grupi i auditimit. Në këtë dokument përshkruhet saktësisht se çfarë pritet nga secili auditues, sipas kompetencave përkatëse dhe gjithashtu ekziston një seksion specifik (nr.2) ku audituesi deklaron se zotëron aftësitë e nevojshme profesionale që kërkohen për kryerjen e detyrave të caktuara.

Për këtë dimension, grupi vlerësoi gjithashtu nëse SAI ka linja të qarta raportimi dhe shpërndarjen e përgjegjësiave brenda grupit të auditimit. KLSH ka një rregullore organizative që përbëhet nga organigrama, duke përfshirë hierarkinë e funksioneve dhe linjat dhe përgjegjësitë e raportimit të audituesve. Gjatë fazës së planifikimit të auditimit, grupet e auditimit plotësojnë dokumentin “Ndarja e detyrave të auditimit ndërmjet audituesve”, i cili përcakton qartë detyrat dhe përgjegjësitë e secilit. KLSH ofron mbështetje për audituesit në formën e materialeve udhëzuese ose kurseve të ISSAI-t për zhvillimin e objektivave të auditimit dhe pyetjeve të auditimit që lidhen me parimet e ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit.

Ky dimension ka shqyrtuar gjithashtu nëse SAI ofron mbështetje për audituesit se si të hartojnë procedurat e auditimit për të mbledhur evidenca të mjaftueshme dhe të përshtatshme auditimi dhe se si të aplikojnë metoda të ndryshme të mbledhjes së të dhënave sipas standardeve ISSAI. Në MAP është përshkruar qartë si të mblidhen evidenca të mjaftueshme dhe të përshtatshme të auditimit dhe

si të aplikohen metoda të ndryshme të mbledhjes së të dhënave. Gjithashtu, për të mbështetur informacionin teorik, jepen shembuj praktikë nga auditimet e performancës të kryera në të kaluarën, si dhe burime të tjera për të thelluar këtë njohuri.

KLSH ka ofruar gjithashtu mbështetje për mënyrën e vlerësimit të evidencës së auditimit në dritën e objektivave të auditimit dhe në shkrimin e rekomandimeve të auditimit që janë të mirëbazuara dhe i shtojnë vlerë auditimit. Grupet e auditimit, në përputhje me rregulloren e brendshme, i dërgojnë informacion periodik drejtorit të Departamentit të Performancës. Drejtori, komenton informacionin e dhënë, jep sugjerime për mbledhjen e evidencave të nevojshme (në dritën e objektivave të auditimit), hartimin e gjetjeve, konkluzioneve dhe rekomandimeve. Në Manualin e Auditimit të Performancës, përshkruhet se si të shkruani rekomandime që janë të bazuara mirë dhe që shtojnë vlerë. Gjithashtu, komentet e drejtorit, kryerja e auditimeve paralele me SAI-t e tjera dhe ndjekja e praktikave në ECA, GAO, etj., kanë ndihmuar në zhvillimin e aftësive të audituesve të performancës në shkrimin e raporteve dhe rekomandimeve të auditimit.

Megjithatë, duke marrë parasysh: (i) situatën COVID-19 për shkak të së cilës është pezulluar praktika me ECA dhe Programi i Fellowship me GAO (që synon kryesisht aftësitë e auditimit të performancës), si dhe rritjen e numrit të rekrutimeve të reja gjatë 2020 dhe 2021, ka ende hapësirë për përmirësim për kompetencat profesionale për auditimet e performancës. Ekziston një nevojë e vazhdueshme për trajnim në auditimet e performancës. Për të arritur njohuri të shëndosha të auditimit të performancës, duke përfshirë të kuptuarit e standardeve të zbatueshme të auditimit, duhet të zhvillohen dhe zhvillohen trajnime të vazhdueshme për stafin e ri të rekrutuar.

Dimension (iii): Kontrolli i cilësisë në auditimin e performancës.

Sipas këtij dimension, kontrolli i cilësisë përshkruan masat e marra për të siguruar cilësinë e secilit produkt dhe që ai të kryhet si pjesë e integruar e procesit të auditimit.

KLSH ka një procedurë të shkruar për të gjithë punën e kryer nga KLSH-ja që i nënshtrohet rishikimit për të kontribuar në cilësinë dhe për të nxitur mësimin dhe zhvillimin e personelit. Kapitulli 7 “Rregulli i Procedurës së Auditimit” i Manualit të Auditimit të Performancës, përshkruan qartë kontrollin e cilësisë së auditimeve të performancës. Rishikimi kryhet nga përgjegjësi i grupit të auditimit, Kryeaudituesi, Drejtori i Departamentit të Auditimit të Performancës, Departamenti i Kontrollit të Cilësisë në KLSH dhe së fundi nga Drejtori i Përgjithshëm. Këto dokumente janë pjesë e dosjes së auditimit. Procesi i kontrollit të cilësisë është përshkruar edhe në Rregulloren e Procedurave të Auditimit në KLSH, e përditësuar në vitin 2020.

Sipas ISSAI 300:32 “Audituesit duhet të zbatojnë procedura për të ruajtur cilësinë, duke siguruar që kërkesat e zbatueshme janë përmbushur...” Rregullorja e procedurave të auditimit, neni 7 thotë se audituesi dokumenton në kopje fizike dhe në dosjen elektronike punën e auditimit, si evidenca për rishikimin që do të bëhet gjatë dhe pas auditimit. Çdo 2 javë audituesit duhet të hartojnë një informacion për punën e auditimit të kryer deri në atë moment dhe t’ia dorëzojnë atë Drejtorit të Departamentit të Auditimit të Performancës. Aty ku lindin çështje të vështira ose të diskutueshme, SAI ka siguruar që burimet e duhura (si ekspertët teknikë) do të përdoren për t’u marrë me çështje të tilla. Sipas ligjit organik, KLSH mund të punësojë ekspertë të jashtëm që mund të ndihmojnë grupin gjatë auditimit nëse lind ndonjë çështje e vështirë ose e diskutueshme. Në fillim, KLSH përpiqet të zgjidhë çdo vështirësi apo çështje kontestuese me burimet e veta. Deri më tani nuk ka pasur raste kur një ekspert teknik është punësuar për çështjet e kontrollit të cilësisë.

Një pjesë e këtij dimension shqyrton nëse ka procedura për të siguruar që në rastet kur ka mendime të ndryshme për çështjet që lidhen me auditimin, këto të dokumentohen qartë dhe të zgjidhen përpara se të publikohet një raport. Në Kapitullin 7 të Manualit të Performancës së Auditimit thuhet se, në rast mosmarrëveshjeje ndërmjet grupit të auditimit dhe Kryeaudituesit, ose Drejtorit të Departamentit të Auditimit, ose Departamentit të Kontrollit të Cilësisë, etj., ata duhet të argumentojnë këndvështrimet e tyre në një memo, dhe kjo memo duhet të jetë pjesë e dosjes së auditimit. Pas kësaj, Drejtori i Përgjithshëm organizon një takim mes palëve, me qëllim arritjen e një deklarate të dakorduar.

KLSH e pranon dhe mbështet rëndësinë e rishikimeve të kontrollit të cilësisë së angazhimit në punën audituese dhe për këtë qëllim është ngritur një procedurë për të siguruar që çështjet e ngritura duhet

të zgjidhen në mënyrë të kënaqshme përpara se të publikohet raporti. Siç u tha më herët në dimensionin e adresimit të opinioneve të ndryshme, KLSH ka një procedurë (Rregullorja e Procedurave të Auditimit në KLSH, përditësuar në vitin 2020) për ndikimin e rishikimeve të kontrollit të cilësisë në hartimin e raportit përfundimtar. Në rastin kur grupi ka qëndrime të ndryshme nga mendimet e kontrollit të cilësisë, grupi i auditimit duhet të hartojë një memo, ku të shpjegojë pse nuk do të marrë në konsideratë rishikimet e kontrollit të cilësisë. Pas marrjes së memo, Drejtori i Përgjithshëm organizon një takim ndërmjet grupit të auditimit dhe Departamentit të Kontrollit të Cilësisë në mënyrë që të arrihet në një konkluzion të përbashkët. Dokumentimi i këtij procesi duhet të jetë pjesë e dosjes së auditimit. Një pjesë e këtij dimensionit shqyrton edhe nëse ka procedura për autorizimin e publikimit të raporteve. KLSH ka një procedurë të vendosur për autorizimin e publikimit të raporteve përfundimtare. Rregullorja e procedurës thotë se Kryetari i KLSH-së duhet të autorizojë për nxjerrjen e raporteve përfundimtare. Kjo procedurë vlen edhe për autorizimin e raporteve për publikim.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimension	Gjetjet	Pikët
(i) Standardet dhe politikat e auditimit të performancës	Janë plotësuar të gjitha kriteret. Manuali i Auditimit të Performancës (MAP) i KLSH-së i përditësuar në vitin 2021 mbulon aspektet kryesore të ISSAI 300 dhe ISSAI 3000. Së bashku me Manualin e Auditimit të Performancës që është përditësuar vazhdimisht gjatë gjithë viteve, KLSH në 2015 ka adoptuar edhe Manualin e Treguesve të Performancës, i cili shpjegon se si duhet bërë vlerësimi i një institucioni publik. Audituesit janë trajnuar gjerësisht për ISSAI-t si pjesë e programit të zbatimit të ISSAI të KLSH dhe IDI. Gjithashtu, audituesit marrin pjesë në praktikat e organizuara nga Gjykata Evropiane e Auditorëve, GAO etj., të cilat i ndihmojnë ata të fitojnë njohuri dhe përvojë të re.	4
(ii) Menaxhimi dhe aftësitë e grupit të auditimit të performancës.	Të gjitha kriteret, përveç kriterit a) janë plotësuar Megjithatë, duke marrë parasysh: (i) situatën COVID-19, për shkak të së cilës është pezulluar praktika me ECA dhe Programi i Fellowship me GAO (që synon kryesisht aftësitë e auditimit të performancës), si dhe (ii) rritjen e numrit të rekrutimeve të reja gjatë vitit 2020 dhe 2021, ka nevojë për përmirësimin e kompetencës profesionale për stafin e auditimit të performancës. Për të arritur një njohuri të shëndoshë të auditimit të performancës, duke përfshirë të kuptuarit e standardeve të zbatueshme të auditimit, duhet të zhvillohen trajnime të vazhdueshme për këtë personel të ri të rekrutuar.	1
(iii) Kontrolli i cilësisë në auditimin e performancës.	Janë plotësuar të gjitha kriteret KLSH ka një procedurë të shkruar për të gjithë punën e kryer nga KLSH-ja që i nënshtrohet rishikimit, për të kontribuar në cilësinë dhe për të nxitur mësimin dhe zhvillimin e personelit. Kapitulli 7 “Rregullorja e Procedurave të Auditimit”, dhe Manuali i Auditimit të Performancës, përshkruan qartë kontrollin e cilësisë së auditimeve të performancës.	4

4.3.6 SAI-13: Procesi i Auditimit të Performancës – pikëzimi 3

Ky tregues shqyrton procesin e auditimit të performancës dhe fokusohet në planifikimin, implementimin dhe raportimin e auditimit. Vlerëson se si auditimet e performancës kryhen në praktikë. Ai vlerëson tre dimensione:

- (i) Planifikimin e Auditimeve të Performancës.
- (ii) Implementimin e Auditimeve të Performancës.
- (iii) Raportimin e Auditimeve të Performancës.

Vlerësimi u bazua kryesisht në informacionin e marrë nga rishikimi i kampionit të tre dosjeve të auditimit të performancës, përkatësisht:

1. Zhvillimi i Turizmit Malor;
2. Menaxhimi i Mbetjeve Plastike;
3. Parkimi i mjeteve motorike në qytetin e Tiranës dhe Korçës.

Planifikimet e auditimit në dosjet e përzgjedhura ofrojnë një bazë të mirë për kryerjen e auditimit dhe grupet e auditimit kanë përcaktuar objektiva të qarta të auditimit që lidhen me parimet e ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit. Gjatë planifikimit të auditimit, audituesit kanë hartuar procedura të përshtatshme auditimi që janë përdorur për mbledhjen e evidencave të mjaftueshme dhe relevante të auditimit.

Audituesit kanë marrë evidenca të mjaftueshme dhe të përshtatshme për të hartuar gjetjet, për të arritur në konkluzione në përgjigje të objektivave dhe pyetjeve të auditimit dhe për të dhënë rekomandime. Gjatë gjithë procesit të auditimit është mbajtur komunikim efektiv dhe i duhur me subjektet e audituara dhe palët përkatëse të interesit. Gjithashtu, grupet e auditimit kanë dokumentuar menaxhimin e riskut të auditimit në kapitullin 7 të programeve të auditimit.

KLSH përdor format standard për strukturën dhe paraqitjen e raporteve të auditimit të performancës. Raportet e auditimit janë gjithëpërfshirëse, bindëse, miqësore ndaj lexuesve dhe të balancuara.

Dimensioni (i): Planifikimi i Auditimeve të Performancës

Për këtë dimension, grupi vlerësoi se si kryhet në praktikë faza e planifikimit të auditimit të performancës. Rishikimi i tre dosjeve të përzgjedhura të auditimit tregon se planet e auditimit përmbajnë informacion të mjaftueshëm të nevojshëm për të kuptuar subjektet e audituara, për të identifikuar dhe vlerësuar risqet e auditimit, procedurat e auditimit, burimet e evidencave, etj.

Tre dosjet e përzgjedhura të auditimit që ishin në shqyrtim, ishin tema të propozuara nga audituesit e performancës. Plan i Strategjik i KLSH-së 2018-2022 përshkruan objektivat strategjikë për Departamentin e Auditimit të Performancës. Sipas dokumentit strategjik të KLSH-së, gjatë viteve 2018-2022 puna e auditimit në departamentin e performancës duhet:

- Fokusohet në çështjet makroekonomike, përveç atyre mikroekonomike;
- Të vazhdojë të fokusohet në auditimet e proceseve, përveç auditimeve të orientuara nga problemet dhe sistemet;
- Të përditësohen fushat e auditimit duke marrë parasysh kriteret e tjera, si: prioritetet e qeverisë, pesha sektoriale në buxhet, e-qeverisja, etj.

Temat e mundshme të auditimit të performancës kalojnë përmes një procesi (siç përshkruhet qartë në Manualin e Auditimit të Performancës), i cili udhëzon audituesit se si të përqendrohen në fushat ku auditimi pret të shtojë vlerën maksimale në drejtim të përmirësimit të llogaridhënies, ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit dhe për të siguruar mbulimin e duhur çështjeve të programit, duke ruajtur ekuilibrin mes kohës, kostos dhe cilësisë. Arsyeja për përzgjedhjen e temave bazohej në materialitetin, interesin publik, auditueshmërinë, ndikimin e mundshëm, risqet e KLSH-së, përmirësimin, afatet kohore dhe ndjeshmërinë e lartë politike.

Bazuar në Manualin e Auditimit të Performancës, çdo auditim i performancës fillon me një propozim auditimi i cili përfshin informacion fillestar mbi temën e auditimit, si p.sh.: konteksti social i problemit (arsyet pse ai duhet të jetë pjesë e planit të auditimeve të departamentit), peshën në buxhetin e shtetit, risqet e auditimit, grupi i auditimit, informacione të tjera të rëndësishme, etj.

Pas miratimit të temës së auditimit, audituesit kryejnë fazën e planifikimit, e cila përfundon me një program auditimi që përfshin informacionin bazë, objektivat e auditimit, pyetjet, kriteret, metodologjinë dhe informacione të tjera praktike për të kryer auditimin. Grupi i auditimit gjithashtu

kryen një analizë të gjerë të çështjes në auditim dhe merr në konsideratë llojin specifik të auditimit duke përmendur qartë se cili parim është zbatuar.

Gjatë planifikimit të auditimeve, në dosjet e shqyrtuara rezultoi se audituesit kanë marrë parasysh materialitetin kur kanë përcaktuar objektivin, kriteret e auditimit, vlerësimin e evidencës së auditimit, dokumentacionin dhe menaxhimin e riskut.

Dokumentet e arkivuara të auditimeve të rishikuara ofruan prova të mjaftueshme të cilat tregojnë se audituesit kanë përcaktuar qartë objektivin e auditimit që lidhet me parimet e ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit.

Objektivat e auditimit u përcaktuan qartë në lidhje me parimet e ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit dhe u përmbledhën si një pyetje e përgjithshme e auditimit që u zbërthye në nënpyetje më të detajuara (paraqitur në Matricën e Dizajnit të Auditimit). Për të mbështetur dizajnin e auditimit, audituesit aplikuan qasjen e orientuar drejt rezultatit, e cila ishte e përcaktuar qartë në programet e auditimit.

Audituesit vendosën kriteret të përshtatshme që rrjedhin nga ligjet, rregullat dhe rregulloret dhe praktikatat më të mira, të cilat korrespondojnë me pyetjet e auditimit dhe lidheshin me parimet e ekonomicitetit, eficiencës dhe efektivitetit. Për më tepër, kriteret e vendosura nga grupet e auditimit u pranuan nga subjektet e audituara. Është një pranim i nënkuptuar nga ana e subjekteve të audituara, pasi gjatë fazës studimore, përpara hartimit të programit të auditimit, çështjet nën auditim diskutohen gjerësisht me institucionet e audituara. Krahas intervistave, grupi i auditimit harton pyetësorë specifikë të konceptuar mbi bazën e kriterëve përkatëse.

Të tre programet e auditimeve në shqyrtim, përfshinin dokumentin *“Dizajni i Matricës së Auditimit”* të hartuar nga grupet e auditimit, me synimin për të hartuar procedurën që do të përdorej për mbledhjen e evidencave të mjaftueshme dhe të përshtatshme të auditimit. Gjatë planifikimit të auditimit, audituesit vlerësuan riskun e auditimit, por jo në mënyrë specifike riskun e mashtrimit. Audituesit e kanë planifikuar auditimin në një mënyrë që kontribuon në një auditim me cilësi të lartë që do të kryhet në mënyrë ekonomike, eficiente, efektive dhe në kohë. Kostoja e auditimit përfshihet në dosjen e auditimit.

Manuali i Auditimit të Performancës përshkruan qartë se si të bëhen rregullimet e nevojshme kur nevojitet një ekspertizë e jashtme.

Të gjithë audituesit e KLSH-së kanë nënshkruar deklaratën e *“Konfliktit të interesit”*, e cila është një dokument standard dhe i detyrueshëm për tu nënshkruar nga audituesit (pas rekrutimit në KLSH), që synon të sigurojë që në nivelin e angazhimit të auditimit, audituesit e tij të respektojnë këto kërkesa etike: integritet, pavarësi dhe objektivitet, kompetencë, sjellje profesionale, konfidencialitet dhe transparencë.

Dimensioni (ii): Implementimi i Auditimeve të Performancës

Në këtë dimension, ekipi vlerësoi se si ishte përcaktuar në praktikë faza e implementimit të auditimit të performancës. Vlerësimi është bazuar në auditimet e përmendura më herët.

Audituesit morën evidencat e auditimit të mjaftueshme dhe të përshtatshme gjatë auditimit, për të përcaktuar gjetjet, për të arritur konkluzione në përgjigje të objektivave dhe pyetjeve të auditimit dhe për të nxjerrë rekomandime. Evidenca e auditimit mund të gjurmohet nga propozimi i auditimit, te matrica e auditimit, te dokumentet *“Ndarja e detyrave të auditimit mes audituesve”*, te projekt-raporti, te raporti. Para se të shkruhet raporti, audituesit kanë vlerësuar evidencën e auditimit, bazuar në matricat e dizajnuara të auditimit. Evidencat e marra janë dokumentuar, krahasuar dhe analizuar edhe me kriteret e gjenerimit të gjetjeve. Rëndësia e gjetjeve dhe shkalla në të cilën ato ishin të rëndësishme për t'u përfshirë në raport u diskutuan brenda grupit dhe u vëzhguan nga drejtori i departamentit të auditimit të performancës. Evidencat gjithashtu janë vlerësuar rregullisht dhe të gjitha evidencat mund të gjurmohen në dokumentacionin e auditimit dhe dosjet e auditimit. Për këto auditime, audituesit kanë kombinuar dhe krahasuar të dhëna të ndryshme nga burime të ndryshme, si agjencitë qeveritare dhe joqeveritare (dokumente, raporte, intervista etj.), Institucionet Evropiane, etj., duke përfshirë të dhëna financiare dhe jofinanciare. Metodatat e mbledhjes së të dhënave të përdorura përfshijnë rishikimin e dokumenteve, vëzhgimet, verifikimet fizike, dëshmitë, të dhënat e anketës dhe të dhënat sasiore dytësore.

Bazuar në gjetjet, audituesit përdorën gjykimin e tyre profesional, të nxjerrë nga përvoja e tyre në KLSH për të arritur në përfundime dhe përgjigje për pyetjet e auditimit. Sipas rezultatit të rishikimit të dosjeve të auditimit, evidenca e auditimit u vendos në kontekst dhe u morën parasysh të gjitha argumentet përkatëse, pro dhe kundër dhe këndvështrimet e ndryshme përpara se të nxirren konkluzionet, duke riformuluar objektivat dhe pyetjet e auditimit sipas nevojës. Në përfundim të auditimeve, subjektet e audituara shprehën angazhimin e tyre për zbatimin e rekomandimeve të KLSH. Gjithashtu, gjatë auditimit, gjetjet e auditimit (të hartuara në bazë të evidencave) janë rishikuar në bazë të komenteve të Kryeaudituesit, të drejtorit të Departamentit të Auditimit të Performancës, të Departamentit të Kontrollit të Cilësisë dhe Drejtorit të Përgjithshëm, për t'u siguruar që evidenca e auditimit është vendosur në kontekst, dhe u morën parasysh të gjitha këndvështrimet dhe argumentet përkatëse, pro dhe kundër.

Raportet në shqyrtim përfshinin një sërë procesesh analitike që evoluon gradualisht gjatë gjithë auditimit, siç tregon ISSAI 300. Procesi analitik fillon me hartimin e programit të auditimit, gjatë fazës së studimit. Programi i auditimit ka një strukturë të qartë për të gjithë hapat analitikë që duhet të ndiqen nga audituesit. Për më tepër, një shembull praktik për të gjithë hapat analitikë (që duhet të zhvillohen gradualisht përgjatë auditimit) përshkruhet në Manualin e Auditimit të Performancës, për të ndihmuar audituesit e rinj t'i kuptojnë ato. Çdo vit audituesit e KLSH trajnohen për ISSAI 3000. KLSH ka krijuar një zinxhir kontrolli, ku përgjegjësi i grupit të auditimit mbikëqyr edhe sjelljen profesionale të anëtarëve të grupit dhe kur është e nevojshme jep rekomandimet e tij, ose raporton tek Kryeaudituesi i Departamentit (hapat që mund të ndërmerren nga Kryeaudituesi përshkruhen në rregulloren e brendshme të institucionit). Në çdo auditim performance, audituesit plotësojnë dhe ndjekin Dokumentin Standard të Auditimit *"Për ndarjen e detyrave të auditimit ndërmjet audituesve"*. Gjithashtu, audituesit kanë nënshkruar deklaratën e *"Konfliktit të interesit"*. Gjatë auditimit grupet e auditimit raportojnë çdo 10 ditë tek Drejtori i Departamentit të Performancës për ecurinë e auditimit. Audituesit kanë menaxhuar në mënyrë aktive riskun e auditimit, ku përfshihet risku i gjenerimit të konkluzioneve të pasakta ose jo të plota, ofrimi i informacionit të pabalancuar ose dështimi për të shtuar vlerë për përdoruesit. Risqet e auditimeve në shqyrtim u identifikuan në programin e auditimit duke përdorur matricën "Analiza e Riskut" dhe vazhdimisht i raportoheshin Drejtorit të Performancës, nëpërmjet memove të progresit të auditimit.

Gjatë auditimit, grupet e auditimit morën parasysh materialitetin në të gjitha fazat e procesit të auditimit. Në auditimet në shqyrtim, materialiteti ishte cilësor nga natyra, që do të thotë se i referohet një teme auditimi që ka një ndikim të madh social dhe mjedisor për qytetarët shqiptarë. Për dosjet e shqyrtuara, grupet e auditimit kanë trajtuar materialitetin në faqet 4-5 të programeve të auditimit.

Për këtë dimension ne kemi vlerësuar edhe komunikimin gjatë gjithë auditimit. Vlerësimi tregon se audituesit kanë mbajtur një komunikim efektiv dhe korrekt me subjektin e audituar gjatë auditimit duke i informuar siç duhet pas përfundimit të çdo faze të procesit të auditimit (dëshmuar në dokumentet *"Minutat e takimit"*, të mbajtura gjatë fazave të ndryshme të auditimit). Aspektet e tjera të komunikimit janë mbuluar mirë dhe janë plotësuar kur iu referohemi kriterëve të vlerësimit. Gjatë takimit të parë në fillim të periudhës së auditimit, audituesit jaë prezantuar siç duhet. Audituesit i shpjeguan subjektit të audituar objektivin e auditimit, afatin kohor dhe çfarë mund të prisnin gjatë auditimit (*Dokumentet: "Minutat e takimeve, Protokollit i takimit fillestar", në dosjet e auditimit*). Pas fazës së studimit, grupet e auditimit përfunduan programin e auditimit që në çdo rast u dërgohej subjekteve të audituara, në mënyrë që ata të merrnin njohuri shumë të mira mbi detajet e auditimit. Më pas, në bazë të evidencave të mbledhura, u hartuan projekt raportet dhe iu dërguan subjekteve të audituara për komente.

Këto auditime janë të dokumentuara në të gjitha fazat e tyre dhe audituesit gjithashtu i kanë ofruar informacion periodik Drejtorit të Departamentit të Performancës. Dokumentet e arkivuara ishin mjaftueshëm të plota dhe të detajuara për t'i mundësuar një audituesi me eksperiencë por që nuk kishte lidhje të mëparshme me auditimin, që të përcaktojë se çfarë pune është bërë për të arritur në gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet e auditimit. Të gjitha dokumentet e auditimeve u arkivuan fizikisht (një dosje që përmban të gjitha evidencat, informacionin e marrë, dokumentet e auditimit dhe korrespondencën) dhe versionet e skanuara u ngarkuan në platformën REVZONE, krijuar për të

menaxhuar letrat e punës dhe dokumentet e auditimit. Duke qenë se dokumentacioni i auditimit është rishikuar vazhdimisht nga Departamenti i Kontrollit të Cilësisë në KLSH, ekziston siguria për plotësinë e informacionit të mbledhur. Të gjitha gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet janë të mbështetura me evidenca dhe dokumentacion përkatës.

Dimensioni (iii): Raportimi mbi Auditimet e Performancës

Në këtë dimension, ne vlerësuam fazën e raportimit të auditimit të performancës. Vlerësimi u bazua në auditimet e përmendura më parë në fillim përshkrimit të SAI 13.

Auditimet e përzgjedhura raportuan gjetje mbi efektivitetin, eficiencën dhe më pak për ekonomikitetin. Raportet e KLSH-së ndryshojnë në shtrirje dhe natyrë. Auditimet që ishin nën rishikim vlerësuan ndikimin e politikës dhe marrëdhënien midis burimeve të përdorura dhe rezultateve të arritura në terma të sasisë, cilësisë dhe kohës.

Gjatë shkrimit të raportit, audituesit përpiqen të shkruajnë në një formë sa më gjithëpërfshirëse të jetë e mundur, në një mënyrë më miqësore për lexuesin duke formuluar fjali të thjeshta dhe të shkurtra dhe gjithashtu, duke përfshirë më shumë ilustrime dhe grafikë në raport. Kjo është bërë e mundur me ndihmën e kurseve të trajnimit (trajnim në punë, ose kurse trajnimi jashtë vendit si: praktika në ECA⁴⁰, GAO⁴¹, etj.), së bashku me udhëzimet se si të shkruhen raportet e auditimet e performancës (të përshkruara në Manualin e Auditimit të Performancës).

Në raportin e auditimit, audituesit janë kujdesur që të adresojnë të gjitha informacionet relevante nëpërmjet të cilave u jepet përgjigje pyetjeve të auditimit dhe tregojnë përmbushjen e objektivave të auditimit. Audituesit gjithashtu garantuan se raporti ishte i strukturuar logjikisht me një marrëdhënie të qartë midis objektivit të auditimit dhe pjesës tjetër të raportit.

Gjithashtu, raportet janë të balancuara duke përfshirë evidencat e përdorura si dhe duke marrë parasysh komentet e subjekteve të audituara, pas marrjes së projekt-raportit. Komentet e subjekteve të audituara janë pjesë e raportit të auditimit. Gjithashtu, vëzhgimi i Kryeaudituesit, Drejtorit të Departamentit, Departamentit të Kontrollit të Cilësisë, etj., ndikojnë pozitivisht në gjenerimin e një raportit të mirëbalancuar. Përgjegjësit e grupit bënë gjithashtu një plan me shkrim për raportin për të siguruar që ai të jetë i balancuar mirë. Raporti përmbante një shtjellim të gjetjeve në narrativë me një linjë të qartë argumentesh në të cilën mesazhi kryesor ishte qendror. Në raport u përdorën vetëm gjetjet që ishin relevante në dritën e konkluzioneve dhe rekomandimeve. Për fazën e raportimit, ne gjithashtu kemi vlerësuar nëse audituesit kanë marrë parasysh materialitetin.

Audituesit kanë marrë parasysh materialitetin në të gjitha fazat e procesit të auditimit. Duke pasur parasysh se ky i fundit është pjesë e modelit të raportit të auditimit të performancës, çdo auditim i performancës përfshin informacion në lidhje me kriteret dhe burimet e tyre. Ky informacion ishte pjesë e kapitullit II të programit/raportit të auditimit.

Raportet përfshijnë konkluzione në përgjigje të objektivit dhe pyetjeve të auditimit. Teknika e përdorur për të kthyer evidencat e mbledhura në material të vlefshëm që do të përfshihet në raport njihet si "Teknika e darkës" (siç përshkruhet në Manualin e Auditimit të Performancës).

Audituesit kanë dhënë rekomandime konstruktive për adresimin e dobësive apo problemeve të identifikuara nga auditimi. Rekomandimet u bazuan në gjetjet e auditimit dhe synonin përmirësimin e akteve ligjore, proceseve organizative dhe përdorimin e parave.

Gjithashtu, dosjet e auditimit ofrojnë evidenca të mjaftueshme që grupet e auditimit kanë deklaruar në mënyrë eksplicite se cilat standarde po zbatonin gjatë kryerjes së auditimeve dhe kjo deklaratë ishte e aksesueshme për përdoruesit e raportit të KLSH-së.

Subjekteve të audituara çdo herë u jepet mundësia të japin komentet e tyre për projekt-raportin. Sipas ligjit organik të KLSH-së, subjektet e audituara kanë të drejtë të komentojnë projekt-raportin e auditimit, brenda 30 ditëve nga dita e marrjes së tij. Në dosjet e përzgjedhura të auditimit gjenden dokumentet "*observacione mbi projekt raportin*" që vijnë nga të gjitha palët e përfshira. Është e

⁴⁰ Gjykata Europiane e Audituesve.

⁴¹ Zyra e Llogaridhënies së Qeverisë, SHBA.

detyrueshme që audituesit të pasqyrojnë komentet e subjekteve të audituara dhe të përgatisin një arsyetim për çdo observacion që rezulton me statusin "marrë në konsideratë" ose "nuk është marrë në konsideratë".

KLSH ka vendosur gjithashtu një procedurë që duhet ndjekur kur ka mosmarrëveshje me subjektet e audituara, pasi është e detyrueshme që audituesit të analizojnë dhe të japin përgjigjet e tyre për komentet e subjekteve të audituara në raportin përfundimtar të auditimit. Gjithashtu, çdo ndryshim që është/nuk është bërë në projekt raport (bazuar në argumente dhe prova të arsyeshme dhe ligjore), duhet të dokumentohet. Në të gjitha dosjet e përzgjedhura të auditimit gjenden dokumentet "Observacione mbi projekt raportin" që vijnë nga të gjitha palët e përfshira. Është e detyrueshme që audituesit të pasqyrojnë komentet e subjekteve të audituara dhe të përgatisin një arsyetim për çdo observacion që rezulton marrë në konsideratë" ose "nuk është marrë në konsideratë". Ekipi i vlerësimit e verifikoi këtë procedurë dhe rezultoi të ndiqej në përputhje me kërkesat.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Planifikimi i Auditimit të Performancës	Kriteret a, b, c, d, e, f, g, h, l, k, m dhe l nuk janë plotësuar Asnjë vlerësim i pavarur (p.sh. rishikimi i sigurimit të cilësisë, rishikim nga kolegët ose i pavarur, iCAT subjekt i sigurimit të pavarur të cilësisë, i kryer brenda tre viteve të fundit) i praktikës së auditimit të performancës së KLSH-së nuk ka konfirmuar që KLSH është në përputhje me të gjitha kërkesat e ISSAI të nivelit 4 të lidhura me këtë dimension	3
(ii) Implementimi i Auditimit të Performancës	Kriteret a, b, c, d, e, f, g, h, i, j dhe k janë plotësuar. Departamenti i auditimit të performancës performon mirë në këtë dimension. Të gjitha kriteret janë plotësuar. Asnjë vlerësim i pavarur (p.sh. rishikimi i sigurimit të cilësisë, rishikim nga kolegët ose i pavarur, iCAT subjekt i sigurimit të pavarur të cilësisë, i kryer brenda tre viteve të fundit) i praktikës së auditimit të performancës së KLSH-së nuk ka konfirmuar që KLSH është në përputhje me të gjitha kërkesat e ISSAI të nivelit 4 të lidhura me këtë dimension	3
(iii) Raportimi i Auditimit të Performancës	Kriteret a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k dhe l janë plotësuar. Departamenti i auditimit të performancës performon mirë në këtë dimension. Të gjitha kriteret janë plotësuar. Asnjë vlerësim i pavarur (p.sh. rishikimi i sigurimit të cilësisë, rishikim nga kolegët ose i pavarur, iCAT subjekt i sigurimit të pavarur të cilësisë, i kryer brenda tre viteve të fundit) i praktikës së auditimit të performancës së KLSH-së nuk ka konfirmuar që KLSH është në përputhje me të gjitha kërkesat e ISSAI të nivelit 4 të lidhura me këtë dimension.	3

4.3.7 SAI-14: Rezultatet e Auditimit të Performancës - Pikëzimi 3

Ky tregues shqyrton rezultatet e auditimit të performancës - dorëzimin dhe publikimin në kohë të raporteve të auditimit të performancës dhe ndjekjen e rezultateve të auditimit.

Ai vlerësoi tre dimensionet:

- (i) Dorëzimin në kohë të raporteve të Auditimit të Performancës.
- (ii) Publikimin në kohë të Raporteve të Auditimit të Performancës.
- (iii) Ndjekja e KLSH-së për zbatimin e vëzhgimeve dhe rekomandimeve të auditimit të performancës

Për vitet në shqyrtim, KLSH ka kryer auditime të performancës në përputhje me planet e auditimit. Për shkak të propozimeve⁴² të disa njësive të qeverisjes së përgjithshme, KLSH gjatë viteve të fundit ka kryer edhe auditime tematike. Për shqyrtimin e dosjes janë përzgjedhur auditimet “*Zhvillimi i turizmit malor*”, “*Menaxhimi i mbetjeve plastike*” dhe “*Menaxhimi i vendeve të parkimit*”.

Raportet e auditimit të performancës iu dorëzuan të gjitha subjekteve të audituara dhe u publikuan në faqen e internetit të KLSH-së, brenda afatit ligjor. Gjatë vitit 2021, është krijuar një mekanizëm efektiv i ndjekjes, në përputhje me Manualin e ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve. Procedurat ndjekjes i lejojnë subjektit të audituar të japë informacion mbi masat korrigjuese të marra. *Megjithatë, raportet e ndjekjes duhet të përfshijnë një analizë të auditimeve të ndryshme, duke theksuar ndoshta tendencat e përbashkëta, temat në një numër fushash raportuese dhe ndikimin nga këto veprime korrigjuese në të ardhmen.*

Për këtë qëllim, Kontrolli i Lartë i Shtetit duhet të marrë masat e nevojshme për të kryer analiza dhe më pas në bazë të rezultateve të përditësojë Manualin e Auditimit të Performancës si më poshtë:

- Ndjekjet nuk duhet të kufizohen vetëm në zbatimin e rekomandimeve, por duhet të fokusohen për të parë edhe nëse subjekti i audituar i ka adresuar në mënyrën e duhur problemet dhe ka përmirësuar situatën pas një periudhe të arsyeshme kohore.
- Raportet e ndjekjes, nga ana tjetër, mund të përfshijnë një analizë të auditimeve të ndryshme, duke theksuar ndoshta tendencat dhe temat e përbashkëta në një numër fushash raportuese
- Krijimi i një praktike për vlerësimin e materialitetit dhe rëndësisë së problemeve të identifikuara në mënyrë që të përcaktohet nëse një ndjekje kërkon një auditim shtesë.

Dimensioni (i): Dorëzimi në kohë i Raporteve të Auditimit të Performancës

Për këtë dimension, ekipi vlerësoi nëse raporti i auditimit të performancës i ishte dorëzuar subjektit përkatës në kohën e duhur. Bazuar në Manualin e Auditimit të Performancës, gjatë fazës së studimit të auditimeve të performancës, grupet e auditimit hartojnë kornizën kohore të auditimit që përfshin afatin kohor të momenteve kyçe të auditimit. Planet mujore të Departamentit të Auditimit të Performancës hartohen në bazë të afatit kohor të auditimeve. Afati kohor mujor i Departamentit të Auditimit të Performancës është pjesë e kuadrit kohor të planeve të auditimit të KLSH. Korniza kohore e KLSH-së për planet e auditimit të departamenteve publikohet çdo muaj në faqen e saj zyrtare të internetit.

Sipas nenit nr.32 të ligjit organik të KLSH-së thuhet KLSH ia dërgon raportet e auditimit subjekteve të audituara dhe nëse është e nevojshme ia paraqet këto raporte Presidentit të Republikës, Kryeministrit, Kuvendit, grupeve parlamentare ose Ministrit të Financave.

Për shkak të sfidave me të cilat u përball e gjithë bota gjatë situatës së pandemisë, disa nga risqet e auditimeve u materializuan (pasi stafi i KLSH dhe stafi i subjekteve të audituara punonin nga shtëpia) dhe ishte e pamundur për të përmbushur afatet fillestare të auditimit të performancës. Gjatë viteve të fundit, organizimi i brendshëm i KLSH-së ka ndryshuar. Me zgjedhjen e Kryetarit të ri të KLSH-së, struktura organizative ndryshoi, u emërua kabineti i kryetarit dhe duke marrë parasysh rezultatet e auditimeve, u ndërmor një rotacion i pjesshëm i stafit bazuar në kërkesat e Rregullores së Brendshme. Audituesit nga departamentet e tjera që kanë kryer auditime të përputhshmërisë, financiare ose IT, iu bashkuan departamentit të performancës dhe disa nga audituesit e performancës u emëruan në departamente të tjera. Përveç avantazheve të tij, rotacioni i stafit ndikoi edhe në pamundësinë për të përmbushur afatet e auditimit.

Për të adresuar këto problematika, grupet e auditimit i paraqitën Kryetarit të KLSH-së një kalendar të rishikuar të auditimit të performancës për të siguruar përmbushjen e objektivave të auditimit. Në varësi të karakteristikave individuale të auditimeve, disa nga afatet e reja të propozuara u miratuan, u ndryshuan ose nuk u miratuan. Afatet e reja kohore të auditimeve u pasqyruan në kalendarin kohor mujor të planeve të auditimit të KLSH.

⁴² Neni nr. 9, i Ligjit nr. 154, 2015 thotë se “K Kontrolli i Lartë i Shtetit, në përcaktimin e planit të tij të auditimeve, mund të marrë parasysh edhe propozimet e njësive të tjera të qeverisjes së përgjithshme”.

Gjatë viteve të fundit, të gjitha raportet e auditimit të performancës i janë dorëzuar subjektit të audituar brenda afatit kohor, 2-3 ditë pas miratimit të Kryetarit të KLSH.⁴³

Dimension (ii): Publikimi në kohë i Raporteve të Auditimit të Performancës

Ky dimension vlerëson nëse raporti i auditimit të performancës ishte gjerësisht i aksesueshëm dhe i paraqitur për publikun e gjerë. Neni 2 i ligjit të KLSH "Për Organizimin dhe Funksionimin e KLSH" përcakton se Kontrolli i Lartë i Shtetit, nëpërmjet auditimeve, synon përdorimin me efektivitet, eficiencë dhe ekonomicitet të fondeve publike, pronës publike dhe asaj shtetërore, zhvillimin e një sistemi të përshtatshëm të menaxhimit financiar, kryerjen si duhet të aktiviteteve administrative, si dhe informimin e autoriteteve publike dhe publikut, nëpërmjet publikimit të raporteve të tij. Gjithashtu, neni nr.34 i ligjit të KLSH-së thotë se Kontrolli i Lartë i Shtetit, në respekt të detyrimit të tij ligjor për informimin e publikut, siguron natyrën publike të punës së tij nëpërmjet:

- a) publikimit të raporteve të paraqitura nga KLSH-ja në Kuvendin e Shqipërisë;⁴⁴
- b) publikimit të raporteve të auditimit në mënyrë elektronike;
- c) konferencave për shtyp dhe metodave të tjera të informimit në media;
- ç) publikimit të njoftimeve për shtyp dhe çdo informacioni tjetër që përcaktohet nga Kryetari i KLSH-së;

Siç është analizuar më herët, gjatë viteve të fundit KLSH ka dorëzuar raportet përfundimtare të auditimit të subjektet e audituara brenda afateve kohore dhe raportet përfundimtare të auditimit janë publikuar në faqen e internetit të KLSH brenda 4 javësh⁴⁵ pas dorëzimit të raporteve⁴⁶.

Dimension (iii): Ndjekja e KLSH-së për zbatimin e gjetjeve dhe rekomandimeve të auditimit të performancës

Në këtë dimension, ekipi vlerësoi nëse KLSH ka bërë ndjekje për të monitoruar zbatimin e gjetjeve dhe rekomandimeve të dhëna. Para vitit 2020, bazuar në Manualin e Auditimit të Performancës, zbatimi i rekomandimeve bazohej në vetë-raportimin⁴⁷ e subjekteve të audituara (20 ditë dhe 6 muaj pas dërgimit të raportit përfundimtar). Në vitin 2020, KLSH publikoi "Manualin e ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve të auditimit të KLSH", i cili përshkruan qartë procedurën për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve të auditimit. Me publikimin këtij manuali, Departamenti i Performancës çdo 6 muaj ka kryer një auditim departamenti me qëllim monitorimin e zbatimit të rekomandimeve (rekomandimeve të dhëna në auditimet individuale të kryera në periudhën e mëparshme, 6 - 12 muaj më parë). Për të shmangur konfliktin e interesit, grupet e auditimit të ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve nuk duhet të përfshijnë auditues që kanë qenë anëtarë të grupit të auditimit. Raportet e ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve raportohen si raport i konsoliduar dhe i dërgohen gjithashtu Kuvendit. Raporti është publikuar në faqen e KLSH.

Procedurat ndjekjes lejojnë që subjekti i audituar të japë informacion mbi masat korrigjuese të marra ose pse nuk janë ndërmarrë veprime korrigjuese. Rezultatet e auditimeve të ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve bëhen pjesë e raporteve të ndjekjes 6-mujore të institucionit dhe raportit vjetor të performancës, ku secili nga këto raporte i dërgohet Kuvendit.

Procedurat e ndjekjes u mundësojnë subjekteve të audituara të japin informacion si mbi masat korrigjuese të marra ashtu edhe mbi masat korrigjuese të pa marra dhe arsyet se pse nuk janë marrë.

⁴³ Rregullorja e procedurave të auditimit, neni 36, paragrafi 9 thotë se "raporti i auditimit u dërgohet organeve përkatëse brenda 20 ditëve, me përjashtim të rasteve kur vonesa është miratuar më parë nga Kryetari".

⁴⁴ Në nenin nr.32 të ligjit organik të KLSH thuhet se "K Kontrolli i Lartë i Shtetit ia paraqet raportet përkatëse të auditimit subjektit të audituar, duke përfshirë edhe rastet kur ato i paraqiten Kuvendit. Kryetari vendos nëse është e nevojshme t'i paraqiten këto raporte edhe Presidentit të Republikës, Kryeministrit, Kryetarit të Kuvendit, kryetarëve të grupeve parlamentare apo Ministrit të Financave"

⁴⁵ Rregullorja e procedurave të auditimit, neni. 42 thotë se "Raporti i auditimit duhet të publikohet brenda 1 deri në 4 javë nga dorëzimi i raportit tek subjekti i audituar. "

⁴⁶ https://www.klsh.org.al/cat_list/160

⁴⁷ " Vetë-raportimi është një mjet me të cilin subjektet e audituara duhet të komunikojnë rregullisht mbi rezultatet e masave të propozuara dhe gjendjen aktuale të zbatimit të rekomandimeve. Kjo e shtyn subjektin e audituar të punojë rregullisht drejt zbatimit të rekomandimeve", EUROSAI, 2021.

Megjithatë, nuk ka praktikë për të parë nëse subjekti i audituar i ka trajtuar në mënyrë korrekte problemet dhe ka korrigjuar situatën problematike pas një periudhe të arsyeshme kohore. Gjithashtu, nuk ekziston një standard apo sistem se si një auditues duhet të vlerësojë materialitetin ose të identifikojë problemet gjatë fazës së ndjekjes.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Pikëzimi
(i) Dorëzimi në kohë i rezultateve të auditimit të performancës	Të gjitha raportet e auditimit të performancës i dorëzohen subjekteve të audituara brenda 30 ditëve nga përfundimi i auditimit	3
(ii) Publikimi në kohë i rezultateve të auditimit të performancës	Përveç rasteve kur ndalohet nga legjislacioni, KLSH publikon të gjitha raportet e auditimit të performancës brenda 30 ditëve pas përfundimit	3
(iii) Ndjekja e KLSH-së për zbatimin e çështjeve dhe rekomandimeve të auditimit të performancës	Kriteri a, d dhe e janë plotësuar Kriteri b, c, f dhe g nuk janë plotësuar. - Vlerësimi i ndjekjes në këtë fazë të zhvillimit të auditimit të performancës kufizohet vetëm në zbatim. Rezultatet e ndjekjes u raportuan si një raport i konsoliduar, i cili nuk përfshinte një analizë të auditimeve të ndryshme, duke theksuar ndoshta tendencat dhe temat e përbashkëta në një numër fushash raportuese. - KLSH nuk ka krijuar një praktikë për vlerësimin e materialitetit dhe rëndësisë së problemeve të identifikuara në auditimet e performancës, për të përcaktuar nëse një ndjekje zbatimi rekomandimesh kërkon një auditim shtesë.	2

4.3.8 SAI-15: Standardet e Auditimit të Përputhshmërisë dhe Menaxhimi i Cilësisë – Pikëzimi 4

SAI 15 kërkon informacion mbi nivelin e përputhshmërisë me standardet e disponueshme dhe udhëzime të tjera përkatëse. Gjithashtu vlerëson kompetencat dhe përvojën e personelit që kryen këto auditime”.

Ky tregues ka 3 dimensione:

- (i) Standardet dhe politikat e auditimit të përputhshmërisë.
- (ii) Menaxhimi dhe aftësitë e grupit të auditimit të përputhshmërisë.
- (iii) Kontrolli i cilësisë në auditimet e pajtueshmërisë.

Vlerësimi i SAI 15 bazohet kryesisht në Rregulloren e Procedurave të Auditimit, Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë.

Dimensioni (i): Standardet dhe politikat e auditimit të përputhshmërisë

KLSH, në kryerjen e auditimeve të përputhshmërisë, ka miratuar plotësisht Kuadrin e Deklarimeve Profesionale INTOSAI dhe i ka pasqyruar ato në Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë, versioni i rishikuar i të cilit është miratuar me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 66, datë 23.06.2020. Kryerja e Auditimeve të Përputhshmërisë, në përputhje me kërkesat është një garanci e mëtijshme, në drejtim të rritjes së transparencës, cilësisë, profesionalizmit dhe objektivitetit, me qëllim përmbushjen e synimeve strategjike të misionit dhe vizionit institucional dhe pritshmërive të Kuvendit, publikut dhe të gjithë aktorëve.

Me miratimin e Manualit të Përputhshmërisë, të gjithë elementët që lidhen me auditimin e përputhshmërisë identifikohen nga audituesi përpara fillimit të auditimit. Kjo veçori e veçantë kërkon që audituesi të identifikojë:

Objekti dhe natyra e auditimit të përputhshmërisë

- Autoritetet dhe kriteret (burimet e tyre)
- Vlerësimi i subjektit të audituar duke përdorur kriteret

- Niveli i sigurisë (siguri e kufizuar ose e arsyeshme);
- Lloji i angazhimit (raportimi i drejtpërdrejtë ose angazhim certifikimi).

Në Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë, si dhe në Rregulloren e Procedurës së Auditimit ka një integrim të konceptit të riskut të auditimit në të gjitha dimensionet e tij. Në veçanti, referuar Manualit, ka seksione të veçanta në të ku koncepti i riskut të auditimit shpjegohet në një këndvështrim teorik, në mënyrë që audituesi të jetë në gjendje të bëjë një vlerësim të ndershëm dhe përfaqësues të riskut të auditimit në secilin auditimit. Në mënyrë të veçantë, risku i auditimit si i tillë është prezantuar në manual në faqen 24 me një rikujtim të shkurtër të standardit dhe çfarë pritet të bëjë audituesi për të minimizuar riskun e auditimit gjatë auditimit në një nivel të pranueshëm. Për më tepër, në paragrafin 4.3.2 “Vlerësimi i rrezikut” faqe 32 të manualit, të tre komponentët e rrezikut të auditimit janë shpjeguar në detaje. Baza teorike e manualit është përkthyer në Rregulloren e Procedurave të Auditimit, konkretisht në dokumentin nr. 3 “Memo mbi Planifikimin e Auditimit”, në të cilin ka një seksion specifik për riskun e auditimit që duhet të plotësohet nga drejtuesi i ekipit për të gjithë komponentët e tij.

Koncepti i materialitetit është pjesë përbërëse e procesit të auditimit të përputhshmërisë dhe është përfshirë edhe në Manual⁴⁸. Karakteristikat kryesore të konceptit të materialitetit të marra në analizë në manual përfshijnë edhe sa vijon:

- Materialiteti sasior;
- Materialiteti cilësor: materialiteti kur sistemet e kontrollit të brendshëm nuk funksionojnë siç duhet. Dokumentimi është një kërkesë specifike të cilës Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë i kushton një rëndësi të madhe. Fillimisht kujtohet në manualin në faqen 28 dhe më vonë shpjegohet në faqet 49 dhe 64. Dokumentimi i evidencës së auditimit është një proces kyç i auditimit në tërësi, sepse ai vendos themelet për gjetjet, konkluzionet, rekomandimet dhe opinionet përkatëse të auditimit mbi çështjen e auditimit. Edhe Rregullorja e Procedurës së Auditimit e ka adoptuar këtë koncept në një formular specifik, i cili plotësohet nga audituesit në mënyrë që ata të dokumentojnë procedurat përkatëse të auditimit (testet etj) të kryera për të mbështetur një gjetje specifike. Ky është dokumenti nr. 7 “Letra pune” dhe përpilohet nga audituesit dhe nënshkruhet edhe nga drejtuesi i grupit të auditimit, si pjesë e të gjitha procedurave të auditimit të hartuara nga grupi i auditimit.

Komunikimi gjatë auditimit është një element thelbësor i të gjithë procesit të auditimit, i cili është theksuar shumë në manual si dhe në Rregulloren e Procedurave të Auditimit.⁴⁹ Komunikimi efektiv pasqyrohet në dokumente të ndryshme standarde, duke përfshirë komunikimin me të audituarin si dhe me nivelin drejtues të KLSH. Baza e komunikimit ndërmjet të audituarit dhe grupit të auditimit është përcaktuar tashmë në Ligjin Organik të KLSH-së, i cili kërkon që subjekti i audituar të sigurojë të gjithë dokumentacionin e nevojshëm për grupin e auditimit. Nga ana tjetër, grupit të auditimit i kërkohet të mbajë një sjellje etike dhe respektuese ndaj të audituarit, në përputhje me Kodin tonë të Etikës, i cili shpjegon në detaje në paragrafin 17.2, faqe 12 se çfarë pritet nga audituesi në këtë çështje: “17.2 Punonjësit e KLSH-së duhet t'i trajtojnë kolegët e tyre (qoftë ata eprorë apo vartës) me mirësjellje dhe respekt dhe nuk mund të jenë të prirur ndaj ngacmimeve fizike ose verbale. Gjatë ushtrimit të veprimtarisë së tyre, punonjësit që ushtrojnë funksione auditimi qoftë në subjektet e audituara, qoftë gjatë intervistave dhe marrëdhënieve me të audituarin duhet të pasqyrojnë nivelin më të lartë të kulturës dhe etikës së komunikimit dhe të jenë shembull dhe model i komunikimit etik, civil dhe qytetarie. Ata duhet të shmangin gjithmonë ato sjellje që, megjithëse nuk arrijnë nivelin e ngacmimit ose abuzimit, mund të krijojnë një atmosferë jomiqësore ose frike.”

Për sa i përket komunikimit të rezultateve të auditimit tek menaxhimi dhe gjithashtu tek i audituari, Rregullorja e Procedurave të Auditimit parashikon rregulla specifike për këtë qëllim. Para së gjithash, rezultatet e auditimit i komunikohen periodikisht menaxhimit duke përdorur një format specifik

⁴⁸ Së pari, në paragrafin 3.4, faqe 25, dhe më vonë shpjegohet më hollësisht në paragrafin 4.3.3 “Materialiteti në Auditimin e Përputhshmërisë”, faqet 35 – 38.

⁴⁹ Paragraf 3.10, faqe 28.

(dokumenti nr. 10 “Informacion periodik mbi rezultatet e auditimit”), ndërkohë që i audituari vihet në dijeni për të gjitha çështjet që dalin nga auditimi në mënyrë të vazhdueshme gjatë gjithë procesit të auditimit dhe zyrtarisht në përfundim të punës në terren me dy dokumente specifike (dokumenti nr. 8 “Aktkonstatimi/deklarimit të fakteve” dhe dokumenti nr. 9 “Aktverifikimi/vizitës në terren” nëse ka pasur një të tillë). Për më tepër, ka një takim formal me menaxhimin e subjektit i cili organizohet dhe dokumentohet në fund të punës në terren për të diskutuar paraprakisht mbi auditimin.

Kriteret e përshtatshme të auditimit, lënda, qëllimi i auditimit, të kuptuarit e subjektit të audituar dhe gjithashtu mjedisi i kontrollit dhe kontrollet e brendshme përkatëse identifikohen dhe pasqyrohen fillimisht në dokumentin nr. 3 “Memo mbi Planifikimin e Auditimit” dhe më pas në programin e auditimit, dokumenti nr. 5 i Rregullores së Procedurave të Auditimit⁵⁰.

Sa i përket mjedisit të kontrollit dhe kontrolleve të brendshme përkatëse të vendosura nga subjekti i audituar, Manuali shpjegon në detaje se çfarë duhet të bëjë audituesi në mënyrë që të dalë me një vlerësim të mjedisit të kontrollit dhe kontrolleve të brendshme përkatëse si pjesë e procesit të planifikimit të auditimit, që është pjesë e dokumentit nr. 3.

Audituesit duhet të kryejnë një vlerësim risku për të përcaktuar natyrën, kohën dhe shtrirjen e procedurave të auditimit që do të kryhen gjatë auditimit, dhe për këtë qëllim vlerësimi i rrezikut është pjesë e dokumentit nr. 3 të Rregullores së Procedurës së Auditimit, dhe gjithashtu shpjegohet në Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë, faqen 32. Vlerësimi i riskut është pjesë e Memos së Planifikimit të Auditimit.

Risku i mashtrimit është një kërkesë shtesë specifike e cila dokumentohet sipas Manualit të Auditimit të Përputhshmërisë⁵¹ në Aneksin 11 “Risku i mashtrimit” dhe është i integruar me vlerësimin e riskut. Sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit, në punën e auditimit të KLSH-së, faza e planifikimit pasqyrohet në dokumentin nr. 3, ndërsa strategjia e auditimit është pasqyruar në dokumentin e Programit të Auditimit nr. 5.

Evidenca e auditimit e marrë gjatë procesit të auditimit pasqyron kërkesat e mjaftueshmërisë, përshtatshmërisë dhe rëndësisë për të mbuluar objektin e auditimit dhe për të mbështetur gjetjet dhe konkluzionet e auditimit. Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë shpjegon në detaje: cilat janë karakteristikat specifike të mjaftueshmërisë, përshtatshmërisë dhe rëndësisë; si dhe çfarë lloj procedurash pritet që audituesit të kryejnë për të përmbushur këto kërkesa.⁵²

Rregullorja e Procedurave të Auditimit, shpjeguar më sipër, vendos në dispozicion formatet e punës⁵³, ku audituesi shpjegon në detaje përmbajtjen dhe shtrirjen e procedurave të auditimit dhe të dhënat e përdorura për të mbështetur gjetjet. Ky dokument rishikohet nga përgjegjësi i grupit dhe është pjesë e dosjes së auditimit.

Në përfundim të punës në terren, hartohet një raport me shkrim nga grupi i auditimit që pasqyron të gjithë elementët e plotësisë, objektivitetit, përgatitjes në kohë dhe një proces kontradiktor.

Këto koncepte janë pjesë e Manualit të Auditimit të Përputhshmërisë⁵⁴ që janë të integruara edhe në Rregulloren e Procedurave të Auditimit⁵⁵.

KLSH ka miratuar Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë dhe Rregulloren e Procedurave të Auditimit të cilat mbulojnë të gjitha kriteret përkatëse që kanë të bëjnë me: përcaktimin e materialitetit nëpërmjet gjykimit profesional bazuar në interpretimin e audituesit për nevojat e përdoruesve për sa i përket vlerës, karakteristikat e qenësishme të një artikulli dhe kontekstin në të cilin ndodh; kërkesat për dokumentacionin e auditimit, për të siguruar që “audituesi duhet të përgatisë dokumentacionin

⁵⁰ Në Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë, këto koncepte shpjegohen në faqet 16, 17 dhe 18.

⁵¹ Faqe 32

⁵² Manuali i Auditimit të Pajtushmërisë, Kapitulli V, faqe 44.

⁵³ Dokument nr. 7

⁵⁴ Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë, Kapitulli VII, faqe 87

⁵⁵ Raporti i auditimit hartohet nga grupi i auditimit në përfundim të një procesi që ka marrë parasysh komentet: 1. nga i audituari në dy momente të ndryshme të procesit të auditimit (së pari në momentin e dorëzimit të dokumenteve nr. 8. dhe/ose nr.9, dhe menjëherë pas dorëzimit të Draft Raportit); 2. nga instancat e kontrollit të cilësisë brenda SAI-t të përfshira në proces (përkatësisht, Kryeaudituesi, Drejtori i Departamentit, Departamenti i Kontrollit të Cilësisë, Drejtori i Përgjithshëm dhe Kryetari në përfundim të procesit për miratimin përfundimtar të produkteve të auditimit).

përkatës të auditimit përpara se të lëshohet raporti i auditimit ose raporti i audituesit; përcaktimin e natyrës, kohës dhe shtrirjes së procedurave të auditimit që do të kryhen.

Dimensioni (ii): Menaxhimi dhe aftësitë e grupit të auditimit të përputhshmërisë.

KLSH ka një sistem i cili siguron që anëtarët e grupit të auditimit duhet të zotërojnë kolektivisht njohuritë, aftësitë dhe ekspertizën e nevojshme për të përfunduar me sukses auditimin e përputhshmërisë. Kjo do të thotë që Departamenti i Burimeve Njerëzore, në bashkëpunim me të gjitha departamentet e auditimit dhe jo auditimit, ka një bazë të dhënash të burimeve njerëzore të disponueshme (prejardhja akademike, përvojat e mëparshme të punës, trajnimet etj. dhe performanca e tyre në punë) e cila është në dispozicion të drejtorëve menaxhues. Nga ana tjetër, KLSH është një institucion relativisht i vogël dhe fusha e ekspertizës së secilit auditues është e njohur gjerësisht pa pasur nevojë të përdorë bazën e të dhënave. Kompetenca për të vendosur për përgjegjësin e grupit i përket Kryetarit të KLSH-së, me propozimin e Drejtorit të Departamentit, bazuar në renditjen e tij në organizatë, rezultatet e auditimeve të mëparshme, formimin e tij dhe kompetencat e përgjithshme të fituara nëpërmjet trajnimit dhe përvojës së punës; si dhe vlerësimin e performancës së tij. Ndër anëtarët e grupit, përgjegjësi ka nivelin më të lartë në pozicionin e auditimit brenda SAI-t, me përjashtim të fushave specifike ku ekspertiza e audituesit mbizotëron mbi renditjen. Kjo do të thotë se përzgjedhja është një çështje e vendimit menaxherial dhe auditimit mbi burimet njerëzore në dispozicion dhe qëllimet e përgjithshme të organizatës. Përzgjedhja e anëtarëve të grupit të auditimit është një proces që funksionon në një qasje të ndryshme. Kjo do të thotë që një kërkesë e parë për përbërjen e mundshme të ekipit bëhet nga përgjegjësi në memon mbi planifikimin e auditimit dhe më vonë në bazë të vlerësimit të Drejtorit të Departamentit, Kryetari mund të miratojë ose ndryshojë propozimin nga përgjegjësi i grupit. Zakonisht, nuk ka ndryshime në këtë propozim të parë. Gjatë vendimmarrjes për përgjegjësin e grupit dhe përbërjen e grupit në tërësi, audituesit zgjidhen në përputhje me rrethanat në lidhje me aftësinë e tyre për të pasur: të kuptuarit dhe përvojën praktike të llojit të auditimit që po ndërmerret; të kuptuarit e standardeve dhe autoriteteve të zbatueshme; të kuptuarit e operacioneve të subjektit të audituar; aftësinë dhe përvojën për të ushtruar gjykimin profesional.

Ky sistem lejon përdorimin e ekspertëve të jashtëm kur kërkohet nga grupi i auditimit dhe është miratuar një procedurë specifike për rekrutimin e ekspertëve të jashtëm. Zakonisht bëhet me shpalljen e një thirrjeje publike nga KLSH që kërkon ekspertizë specifike dhe është një procedurë e hapur.

Linjat e raportimit dhe ndarja e përgjegjësisë brenda ekipit janë të disiplinuar nga Rregullorja e Procedurave të Auditimit, konkretisht në nenin 24 “Zbatimi i Programit të Auditimit” (por jo vetëm) të gjitha rolet dhe përgjegjësitë shpjegohen gjerësisht.

KLSH ofron mbështetje sipas nevojës për audituesit e saj në formën e manualeve të auditimit dhe materialeve të tjera udhëzuese dhe për këtë arsye Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë është miratuar dhe rishikuar së fundi në vitin 2020. KLSH ofron trajnime të vazhdueshme në vendin e punës nga stafi i brendshëm për audituesit e sapo punësuar dhe gjithashtu ndërkombëtarisht sa herë që ka mundësi brenda komunitetit INTOSAI dhe EUROSAI përmes bursave, praktikave dhe auditimeve paralele/të përbashkëta/bashkëpunuese ose ndërkombëtare. Në këtë mënyrë SAI nxit zhvillimin profesional të stafit të auditimit.

Qasja në informacion nga burime të jashtme garantohej përmes memorandumeve të mirëkuptimit me aktorët përkatës në fushën e financave publike, OJQ-të, përfaqësuesit e medias dhe akademisë, në mënyrë që të zgjerohen burimet e informacionit dhe kriteret e mundshme për t'u përdorur gjatë auditimeve tona në rast se ka boshllëqe në legjislacion që e pengojnë atë⁵⁶.

⁵⁶ Përshkrimi i mësipërm shpjegon në përgjithësi politikat që ne kemi për t'u siguruar që kriteret janë përmbushur gjatë gjithë punës së auditimit. Për kriteret h) dhe i) mund të themi se të audituarit në komentet e tyre për draft raportin e auditimit nuk vënë në dyshim identifikimin e kriterëve të përdorura për të mbështetur gjetjen. Kriteri k) për 3 dimensionet e riskut, diskutohet në Memon për planifikimin e auditimit (dok. nr. 3 i rregullores së procedurave të auditimit) dhe është gjithmonë pjesë e dosjes së auditimit. Kriteret l), m) dhe n) janë gjithashtu pjesë e memorandumit mbi planifikimin e auditimit, të përmendura më sipër.

Meqijthatë, për shkak të rekrutimeve të reja gjatë vitit 2020 - 2021 ka vend për përmirësim që audituesit të kuptojnë më mirë përvojën praktike në auditimet e përputhshmërisë.

Dimensioni (iii): Kontrolli i Cilësisë në Auditimet e Përputhshmërisë

E gjithë puna e auditimit e kryer në KLSH i nënshtrohet rishikimit si një mjet për të kontribuar në cilësinë dhe promovimin e të mësuarit dhe zhvillimin e personelit. Do të thotë që e gjithë puna e auditimit i nënshtrohet procedurave të kontrollit të cilësisë që nga fillimi i auditimit deri në publikimin e raportit përfundimtar të auditimit. Ekziston gjithashtu një procedurë e sigurimit të cilësisë, e cila kryhet një herë në vit përmes një përzgjedhje të rastësishme të dosjes së auditimit që rishikohet nga një grup i përzgjedhur audituesish, të cilëve u kërkohet të kryejnë një rishikim të planit të auditimit, dokumenteve të punës dhe monitorimi i rregullt i progresit të auditimit nga nivelet e duhura të menaxhmentit etj. Rishikimi synon të sigurojë që auditimi është në përputhje me standardet e aplikueshme dhe se raporti, konkluzioni ose opinioni i auditimit është i përshtatshëm duke marrë parasysh rrethanat.

Në Rregulloren e Procedurave të Auditimit shpjegohen të gjitha rolet dhe përgjegjësitë në kuadër të procedurave të kontrollit të cilësisë brenda ekipit të auditimit dhe brenda institucionit. Për shembull, neni 24 shpjegon në detaje këto koncepte gjatë procesit të përgjithshëm të auditimit, ndërsa kontrolli i cilësisë shpjegohet në nenin 36 të të njëjtave rregulla.

Në rastet kur kanë lindur çështje të vështira ose të diskutueshme, përgjegjësi i grupit fillon procedurat dhe kërkon burime shtesë për të adresuar ato çështje.⁵⁷ Në Rregulloren e Procedurave të Auditimit shpjegohet se pas miratimit të Programit të Auditimit, të drejtën për të ndryshuar përmbajtjen e tij e ka vetëm Kryetari, ose dikush i autorizuar prej tij, dhe në rastet kur i vjen një kërkesë e arsyeshme e paraqitur nga Drejtori i Departamentit, bazuar në kërkesën e përgjegjësit të grupit.

Sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit, neni 36, paragrafi 6, dallimet e opinioneve ndërmjet të gjitha instancave të përfshira në procedurat e kontrollit të cilësisë në lidhje me një auditim specifik dokumentohen me dokumentin nr. 2 "Protokolli i Takimit" dhe zgjidhet para publikimit të raportit të auditimit. Në rast se nuk ka marrëveshje, përgatitet një memorandum specifik dhe i dorëzohet Kryetarit me shpjegime mbi qëndrimet e ndryshme që ai të nxjerrë vendimin përfundimtar për mosmarrëveshjen dhe të vazhdojë me nxjerrjen e raportit.

Auditimet e përputhshmërisë ndjekin të njëjtat hapa për sigurimin e cilësisë si auditimet e tjera:

- Rishikimi i parë nga kryeaudituesi i departamentit i finalizuar me mendimet (Dokumenti 16.1 sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit)

- Rishikimi i dytë nga Drejtori i departamentit, i finalizuar me Doc. 16.2 (Mendimi i Drejtorit)

- Rishikimi i tretë nga Departamenti i Kontrollit dhe Sigurimit të Cilësisë, i finalizuar me Doc. 16.3 e nënshkruar nga audituesi i lartë që ka shqyrtuar dosjen dhe Drejtori i Departamentit të Kontrollit dhe Sigurimit të Cilësisë.

- Rishikimi i katërt nga Drejtori i Përgjithshëm, i finalizuar me Doc. 16.4 (Mendimi i Drejtorit të Përgjithshëm)

Vetëm nëse jepen këto 4 opinione, raporti i shkon Kryetarit për vendim përfundimtar.

Sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit, neni 31, paragrafët 5 dhe 6 "Draft raporti" pasi përgatitet një draft raport nga grupi i auditimit, ai shqyrtohet nga Kryeaudituesi dhe Drejtori i Departamentit dhe konsideratat e tyre janë pjesë e dokumentit. nr. 10, "Informacion për projekt raportin e auditimit" që i paraqitet Kryetarit për shqyrtim. Draft raporti i dorëzohet subjektit të audituar me shkresë zyrtare të nënshkruar nga kryetari. Vetë raporti nënshkruhet nga grupi i auditimit dhe Drejtori i Departamentit.

Ndërsa raporti përfundimtar hartohet nga grupi i auditimit pasi subjekti i audituar të ketë dorëzuar komentet e tij për draft raportin dhe pasi i është nënshtruar procedurave të kontrollit të cilësisë. Në përputhje me nenin 35 të rregullores në fjalë, raporti i dorëzohet subjektit pas miratimit të një vendimi të veçantë për auditimin nga Kryetari, në të cilin janë të detajuara të gjitha gjetjet dhe rekomandimet

⁵⁷ Rregullorje e Procedurave të Auditimit, neni 23, paragrafi 2 "Miratimi i Programit të Auditimit".

e auditimit. Raportet e auditimit nuk mund t'i dorëzohen subjektit apo të publikohen nëse nuk kanë autorizim të tillë.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

KLSH në kryerjen e auditimeve të përputhshmërisë ka miratuar plotësisht Kuadrin e Deklarimeve Profesionale INTOSAI dhe i ka pasqyruar ato në Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë, versioni i rishikuar i të cilit është miratuar me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 66, datë 23.06.2020. Kryerja e Auditimeve të Përputhshmërisë, në përputhje me kërkesat është një garanci e mëtjshme, në drejtim të rritjes së transparencës, cilësisë, profesionalizmit dhe objektivitetit, me qëllim përmbushjen e synimeve strategjike të misionit dhe vizionit institucional dhe pritshmërive të Kuvendit, publikut dhe të gjithë aktorëve. .

Dimensioni	Gjetjet			Pikëzimi
(i) Standardet dhe politikat e auditimit të përputhshmërisë	Kriteri		Referenca	4
	a. <i>“(…) Elementet që lidhen me auditimin e përputhshmërisë (…)</i> duhet të identifikohen nga audituesi përpara fillimit të auditimit.” ISSAI 400:27 (d.m.th. të identifikojë autoritetet e zbatueshme që mbulojnë kërkesat e rregullshmërisë dhe, nëse është e nevojshme, të përshtatshmërisë; lëndën; përdoruesit e synuar të raportit; dhe nivelin e sigurtë që duhet të ofrohet, qoftë e arsyeshme apo e kufizuar) ISSAI 400:28-41	Plotësohet	Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë (MAP), faqe 16 – 20 .	
	b. <i>“Audituesit duhet të marrin në konsideratë riskun e auditimit gjatë gjithë procesit të auditimit. ISSAI 400:46 (d.m.th. Audituesi duhet të marrë parasysh tre dimensione të ndryshme të riskut të auditimit: riskun e brendshëm, riskun e kontrollit dhe riskun e zbulimit) ISSAI 400:46</i>	Plotësohet	MAP, faqe 24 dhe në paragrafin 4.3.2 “Vlerësimi i riskut” faqe 32; Rregullorja e Procedurave të Auditimit, konkretisht në dokumentin nr. 3 “Memo mbi planifikimin e auditimit”,	
	c. <i>Audituesit duhet të marrin parasysh materialitetin gjatë gjithë procesit të auditimit. ISSAI 400:47. (d.m.th. duke përfshirë marrjen në konsideratë të materialitetit sipas vlerës, natyrës dhe kontekstit) Shih gjithashtu ISSAI 4000:94-99.</i>	Plotësohet	MAP, paragrafi 3.4 faqe nr. 25, dhe në paragrafin 4.3.3 “Materialiteti në Auditimin e Përputhshmërisë”, faqet 35 – 38.	
	d. <i>Audituesit duhet të përgatisin dokumentacion të mjaftueshëm të auditimit. ISSAI 400:48</i>	Plotësohet	MAP, faqe 28 dhe faqe 49 dhe 64. Rregullorja e punës së auditimit, dokumenti nr. 7 “letër pune”.	
	e. <i>“Audituesit duhet të krijojnë komunikim efektiv gjatë gjithë procesit të auditimit.” ISSAI 400:49</i>	Plotësohet	Ligji i KLSH, MAP Paragrafi 3.10, faqe 28.; Kodi i Etikës paragrafi 17.2, faqe 12; Dokumentet e Rregullores së Procedurave të	

			Auditimit nr. 8, 9, 10.
	f. "Audituesit duhet të identifikojnë lëndën dhe kriteret e përshtatshme." ISSAI 400:51	Plotësohet	MAP, faqe 16, 17, 18; Dokumentet e Rregullores së Procedurave të Auditimit nr. 3 dhe 5.
	g. Audituesit duhet të përcaktojnë fushën e auditimit. ISSAI 400:50	Plotësohet	
	h. "Audituesit duhet të kuptojnë entitetin e audituar në dritën e autoriteteve që e drejojnë atë." ISSAI 400:52	Plotësohet	
	i. "Audituesit duhet të kuptojnë mjedisin e kontrollit dhe kontrollet e brendshme përkatëse." ISSAI 400:53	Plotësohet	Rregullorja e Procedurave të Auditimit dokumenti nr. 3
	j. Audituesit duhet të kryejnë një vlerësim të riskut. ISSAI 400:54 (d.m.th. për të përcaktuar natyrën, kohën dhe shtrirjen e procedurave të auditimit) Shih gjithashtu ISSAI 4000:120).	Plotësohet	MAP page 32; Rregullorja e Procedurave të Auditimit dokumenti nr. 3
	k. "Audituesit duhet të marrin në konsideratë rrezikun e mashtrimit." ISSAI 400:55	Plotësohet	MAP faqe 32 dhe Shtojca 11 "Risku i mashtrimit"
	l. l) "Audituesit duhet të [planifikojnë auditimin duke] zhvilluar një strategji auditimi dhe një plan auditimi". ISSAI 400:56	Plotësohet	Rregullorja e Procedurave të Auditimit dokumenti nr. 3 and nr. 5.
	m. Audituesit duhet të mbledhin evidenca të mjaftueshme dhe të përshtatshme auditimi për të mbuluar qëllimin e auditimit. ISSAI 400:57	Plotësohet	MAP, Kapitulli V, faqe 44. Rregullorja e Procedurave të Auditimit, dokument nr. 7.
	n. Audituesit duhet të vlerësojnë nëse janë marrë evidenca të mjaftueshme dhe të përshtatshme të auditimit dhe të formojnë konkluzione përkatëse. ISSAI 400:58	Plotësohet	MAP, Kapitulli VII, faqe 87
	o. Audituesit duhet të përgatisin një raport me shkrim bazuar në parimet e plotësisë, objektivitetit, afatit kohor dhe një procesi kontradiktor. ISSAI 400:59. Shih gjithashtu ISSAI 4000:158.	Plotësohet	MAP dhe Rregullorja e Procedurave të Auditimit në tërësi: Raporti i auditimit hartohet nga grupi i auditimit në fund të një procesi që ka marrë parasysh komentet: 1. nga i audituari në dy momente të ndryshme të procesit të auditimit (së pari në momenti i dorëzimit të dokumenteve nr.8 dhe/ose nr.9, dhe menjëherë pas dorëzimit të draft raportit); 2. nga instancat e kontrollit të cilësisë brenda

			SAI-t të përfshira në proces (përkatësisht, Kryeaudituesii, Drejtori i Departamentit, Departamenti i Kontrollit të Cilësisë, Drejtori i Përgjithshëm dhe Kryetari në përfundim të procesit për miratimin përfundimtar të produkteve të auditimit).	
	SAI ka miratuar gjithashtu politika dhe procedura për mënyrën se si ka zgjedhur të zbatojë standardet e auditimit, të cilat duhet të mbulojnë sa vijon:			
	p. “Përcaktimin e materialitetit [nëpërmjet] gjyimit profesional [bazuar] në interpretimin e audituesit për nevojat e përdoruesve (...) në terma të vlerës, (...) karakteristikat e qenësishme [natyrën] e një zëri [dhe] kontekstin në të cilin ai shfaqet.” ISSAI 400:47	Plotësohet	MAP, materialiteti cilësor, faqet 37 – 39.	
	q. kërkesat për dokumentimin e auditimit, për t'u siguruar që "audituesi duhet të përgatisë dokumentacionin përkatës të auditimit përpara se të lëshohet raporti i auditimit ose raporti i auditorit, dhe dokumentacioni duhet të ruhet për një periudhë të përshtatshme kohore" ISSAI 400:48	Plotësohet	MAP, paragrafi 5.5, faqe 45 “Dokumentimi i Evidencës së Auditimit”, Rregullorja e Procedurave së Auditimit, neni 26, Dokumenti nr. 7	
	r. përcaktimi i natyrës, kohës dhe shtrirjes së procedurave të auditimit që do të kryhen: • në dritën e kriterëve dhe fushëveprimit të auditimit, karakteristikat e subjektit të audituar dhe rezultatet e vlerësimit të riskut ISSAI 400:54 • me qëllimin e marrjes së evidencave të mjaftueshme dhe të përshtatshme të auditimit ISSAI 400:57 • për të vlerësuar nëse evidenca e marrë është e mjaftueshme dhe e përshtatshme në mënyrë që të reduktojë riskun e auditimit në një nivel të ulët të pranueshëm, duke përfshirë konsideratat e materialitetit dhe nivelin e sigurisë së auditimit ISSAI 400:58 (Nëse është e nevojshme duke përfshirë një qasje për llogaritjen e kampionit minimal në përgjigje të materialitetit, vlerësimeve të riskut dhe nivelit të sigurisë, bazuar në një model auditimi).	Plotësohet	CAM and Audit Rules of Procedure	

(ii) Menaxhimi dhe aftësitë e grupit të auditimit të përputhshmërisë	Të gjitha kriteret janë përmbushur. KLSH ka një sistem i cili siguron që individët në grupin e auditimit duhet të zotërojnë kolektivisht njohuritë, aftësitë dhe ekspertizën e nevojshme për të përfunduar me sukses auditimin e përputhshmërisë. Kjo do të thotë që Departamenti i Burimeve Njerëzore, në bashkëpunim me të gjitha departamentet e auditimit dhe jo auditimit, ka një bazë të dhënash të burimeve njerëzore të disponueshme (prejardhja akademike, përvojat e mëparshme të punës, trajnimet etj. dhe performanca e tyre në punë) e cila është në dispozicion të drejtorëve menaxhues.	4
(iii) Kontrolli i Cilësisë në Auditimet e Përputhshmërisë	Kriteret a), b), c), d), e) dhe f) janë plotësuar. Kriteri e) nuk është i zbatueshëm. E gjithë puna e auditimit kryer në KLSH i nënshtrohet rishikimit si një mjet për të kontribuar në cilësinë dhe promovimin e të mësuarit dhe zhvillimin e personelit. Do të thotë që e gjithë puna e auditimit i nënshtrohet procedurave të kontrollit të cilësisë që nga fillimi i auditimit deri në publikimin e raportit përfundimtar të auditimit. Ekziston gjithashtu një procedurë e sigurimit të cilësisë, e cila kryhet një herë në vit përmes një përzgjedhje të rastësishme të dosjes së auditimit që rishikohet nga një grup i përzgjedhur audituesish, të cilëve u kërkohet të kryejnë një rishikim të planit të auditimit, dokumenteve të punës dhe monitorimi i rregullt i progresit të auditimit nga nivelet e dhura të menaxhmentit etj. Rishikimi synon të sigurojë që auditimi është në përputhje me standardet e aplikueshme dhe se raporti, konkluzioni ose opinioni i auditimit është i përshtatshëm duke marrë parasysh rrethanat.	4

4.3.9 SAI-16: Procesi i Auditimit të Përputhshmërisë - Pikëzimi 2

SAI 16 kërkon informacion se si kryhen në praktikë auditimet e përputhshmërisë në fazat e planifikimit, zbatimit dhe raportimit të ciklit të auditimit.

Ky tregues ka tre dimensione:

- (i) Planifikimi i Auditimeve të Përputhshmërisë.
- (ii) Zbatimi i Auditimit të Përputhshmërisë.
- (iii) Vlerësimi i evidencave të auditimit, përfundimi dhe raportimi i auditimeve të përputhshmërisë.

Rezultatet e vlerësimit të kryer nga grupi i SAI PMF të KLSH - së bazohen në rishikimin e dosjeve të tre auditimeve të përputhshmërisë për vitin 2021 si më poshtë: 1. QSUT “Nënë Tereza”; 2. Ministria e Financave dhe Ekonomisë; 3. Agjencia Shtetërore e Kadastrës – Dega Tiranë.

Dimensioni (i): Planifikimi i Auditimeve të Përputhshmërisë

Në lidhje me këto dimensione, rezultatet bazohen në përfundimet e procesit të shqyrtimit të dosjeve dhe gjithashtu në intervistat me grupet e auditimit për këto auditime specifike, në mënyrë që të merret një pasqyrë e detajuar e zbatimit dhe interpretimit aktual që çdo grup auditimi ka për rregullat e përgjithshme dhe procedurat e vendosura nga KLSH si garanci maksimale të përputhshmërisë me ISSAI-t për këtë lloj auditimi.

Para kryerjes së auditimit janë identifikuar elementët e rëndësishëm për auditimin e përputhshmërisë, pasi ka rezultuar se në të tre dosjet e auditimit, përgjegjësit e grupeve të auditimit kishin hartuar gjerësisht dokumentin nr. 3 në të gjithë elementët e tij kyç në lidhje me autoritetet, kriteret, lëndën, objektin, mjedisin e kontrollit dhe kontrollet e brendshme etj.

Një plan auditimi dhe një strategji auditimi janë hartuar si rezultat i fazës së planifikimit dhe konsistojnë konkretisht në dokumentin nr. 3 “Memo mbi planifikimin e auditimit” dhe dokumenti nr. 5 “Programi i auditimit”.

Pajtueshmëria me kërkesat etike në nivelin e angazhimit të auditimit garantohej në KLSH nëpërmjet nënshkrimit të deklaratës së pavarësisë (dokumenti nr. 6) nga çdo audites në grup dhe nga Drejtori i Departamentit. Rishikimet e këtyre deklaratave janë të mundshme në rastet kur lindin çështje të reja gjatë auditimit që mund të ndikojnë në integritetin, pavarësinë, objektivitetin, kompetencën e auditorit etj. Nëse evidentohen konflikte të mundshme të interesit gjatë auditimit, dispozitat të veçanta nga kodi i etikës zbatohen sipas rastit.

Edhe pse dokumenti nr. 3 është hartuar saktë, ka pasur disa mospërputhje për sa i përket riskut të auditimit, materialitetit dhe riskut të vlerësimit të mashtrimit. Më konkretisht, gjatë fazës së planifikimit të auditimit, përpara se të hartohet dhe miratohet programi i auditimit, ka rezultuar se jo të gjithë përgjegjësit e grupeve i plotësojnë këto koncepte me informacion në mënyrë të gjerë, në mënyrë që një pasqyrë e riskut dhe materialitetit të auditimit të mund të sigurohet që nga fillimi i kësaj faze.

Intervistat me ekipet e auditimit për këtë çështje vënë në dukje faktin se afatet e ngushta kohore dhe angazhimet e mbivendosura të auditimit minojnë përcaktimin e duhur të këtyre dy koncepteve të rëndësishme.

Për më tepër, ka rezultuar se në dosjet e auditimit nuk ka evidence të përpilimit të Aneksit 11 nga grupi i auditimit. Po ashtu nga intervistat me ekipet e auditimit ka rezultuar se ka një boshllëk teorik, pasi është vënë në dukje se ekipet nuk kanë pasur trajnim të mjaftueshëm për vlerësimin e rrezikut të mashtrimit në kuadër të auditimit të përputhshmërisë.

Komunikimi efektiv gjatë gjithë procesit të auditimit është një element kyç që merret seriozisht në konsideratë nga grupi i auditimit, pasi është baza për çdo hap të auditimit. Të gjitha dosjet e auditimit kishin dokumentacion (sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit) në lidhje me takimet dhe komunikimet me subjektin e audituar.

Dimension (ii): Zbatimi i Auditimit të Përputhshmërisë.

Natyra, koha dhe shtrirja e procedurave të auditimit që do të kryhen gjatë auditimit, në dritën e kriterëve dhe fushës së auditimit, karakteristikave të subjektit të audituar dhe rezultateve të vlerësimit të riskut me qëllim marrjen e evidencave të mjaftueshme dhe të përshtatshme të auditimit, janë të përcaktuara në dokumentin nr. 3, në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit.

Nga vlerësimi i këtij kriteri ka dalë se koha dhe shtrirja e procedurave të auditimit nuk janë vlerësuar si duhet nga të gjitha instancat e përfshira në fazën e planifikimit. Në auditimet në shqyrtim, ka rezultuar se afati kohor i auditimit është paracaktuar fillimisht në planin vjetor të auditimit dhe më pas është propozuar një afat tjetër kohor nga grupet e auditimit në dokumentin nr. 3 në mënyrë që të përputhet shtrirja e procedurave të auditimit me kohën e nevojshme për kryerjen e tyre. Rishikimi dhe miratimi i programit të auditimit ka vendosur afatin kohor të auditimit brenda kufijve të planifikimit vjetor, por ka rezultuar se ekipeve të auditimit u është dhënë kohë shtesë për të kryer procedurat e auditimit me kërkesë të përgjegjësve të grupeve. Këto rregullime në kornizën kohore dhe shtrirjen e procedurave të auditimit që do të kryhen gjatë auditimit janë për arsye të ndryshme. Së pari, në dosjet në shqyrtim përcaktimet e pamjaftueshme të detajuara të riskut dhe materialitetit të auditimit kanë ndikuar në planifikimin kohor dhe procedurat e auditimit. Së dyti, plani vjetor i auditimit ofron një orientim të paracaktuar për kohën e disponueshme për çdo auditim, të cilit çdo departament auditimi përpaket t'i bindet. Së fundi, madhësia e SAI-t (numri i burimeve njerëzore të disponueshme të auditimit) në krahasim me mandatin e SAI-t ndikon drejtpërdrejt në këtë çështje.

Sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit, neni 40, në rastet kur audituesi gjatë punës së auditimit dyshon se janë kryer veprime të cilat përbëjnë shkelje të rënda ligjore dhe përmbajnë elemente të veprës penale, audituesi duhet të njoftojë menjëherë përgjegjësin e grupit dhe Drejtorin e Departamentit. Për raste shumë të rënda ndërpritet shqyrtimi i mëtejshëm i çështjes në fjalë. Në dosjet në shqyrtim nuk ka pasur raste të tilla për të raportuar gjatë auditimit.

Sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit, angazhimi i ekspertëve të jashtëm bëhet sipas procedurave të përcaktuara në Vendimin e Kryetarit të KLSH-së për rekrutimin e tyre, që do të thotë se nuk është kompetencë e audituesve për të vlerësuar nëse eksperti ka kompetencën e nevojshme. aftësitë dhe objektivitetin dhe të përcaktojë nëse puna e ekspertit është adekuatë për qëllimin e auditimit. Për këtë arsye, ky kriter nuk është i zbatueshëm për SAI-n tonë.

Në dosjet në shqyrtim janë mbledhur evidenca të mjaftueshme dhe të duhura dhe janë dokumentuar siç duhet nga ekipet e auditimit brenda kornizës së parashikuar nga Rregullorja e Procedurave të Auditimit, dhe kanë qenë në mbështetje të gjetjeve dhe konkluzioneve të arritura nga auditimi.

Gjithashtu ka rezultuar se të gjitha procedurat e planifikuara të auditimit janë kryer nga grupi i auditimit, pasi që ekipeve të auditimit iu është dhënë kohë shtesë për t'i kryer të gjitha.

Dimension (iii): Vlerësimi i evidencave të auditimit, përfundimi dhe raportimi i auditimeve të përputhshmërisë.

Dokumentacioni i auditimit siç ka rezultuar nga shqyrtimi i dosjes është mjaft i detajuar për t'i mundësuar një audituesi me përvojë, që nuk ka lidhje të mëparshme me auditimin, të kuptojë auditimin. Edhe pse ka pasur disa mangësi në planifikimin e auditimit të cilat kanë ndikuar në afatin kohor të auditimeve në shqyrtim, dokumentacioni si proces është kryer në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit. Të gjitha fazat e auditimit janë dokumentuar para se të lëshohen raportet e auditimit. Për sa i përket ruajtjes së dokumentacionit të auditimit, zbatohen rregullat (ligji për arkivat) që këto dokumente të jenë pjesë e dosjes së auditimit për të paktën 10 vjet, me përjashtim të Vendimit të Kryetarit për Gjetjet dhe Rekomandimet për Auditimin që duhet të ruhet përgjithmonë në arkivat e KLSH-së, pasi ka një vlerë historike.

Neni 25 i Rregullores së Procedurave të Auditimit përcakton se audituesi duhet të marrë evidenca të besueshme, të përshtatshme dhe të mjaftueshme për të mbështetur gjykimin dhe konkluzionet e tij në lidhje me organizimin, veprimtarinë, programin dhe funksionet e subjektit të audituar. Audituesi është përgjegjës për zgjedhjen dhe përdorimin e metodave të përshtatshme për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave që plotësojnë kriteret. Audituesi duhet të sigurojë që teknikat e përdorura janë të mjaftueshme dhe të arsyeshme për të identifikuar gabimet materiale dhe parregullsitë. Në zgjedhjen e metodave dhe procedurave, duhet të merret parasysh cilësia e evidencave. Në auditimet në shqyrtim, këto konsiderata fillimisht kanë qenë pjesë e memos për planifikimin e auditimit dhe më pas janë marrë parasysh gjatë gjithë auditimit dhe janë regjistruar në dokumentin nr. 7 "Letër Pune" dhe gjithashtu në dokumentin 10 "Memo periodike mbi auditimin".

Gjatë auditimit ka pasur komunikim efektiv dhe është dokumentuar edhe nga grupet e auditimit në dokumentin nr. 2 "Protokoll i takimit" dhe gjithashtu në dokumentin nr. 8 dhe 9 të Rregullores së Procedurave të Auditimit.

Sipas Ligjit të KLSH nr. 154/2015, subjekti i audituar ka të drejtë të komentojë mbi gjetjet dhe rekomandimet. Së pari, pasi dokumentit nr. 8 dhe/ose dokumentit nr. 9 i janë dorëzuar subjektit të audituar, ky i fundit ka 7 ditë kohë për të paraqitur komentet e tij mbi faktet. Këto komente përfshihen në projekt raportin e auditimit. Së dyti, pasi projekt raporti i dorëzohet subjektit të audituar, ai ka 30 ditë kohë për ta komentuar dhe këto komente janë pjesë e raportit përfundimtar të auditimit.

Sipas Rregullores së Punës së Auditimit, të gjitha raportet e auditimit duhet të ndjekin parimin e plotësisë, parimin e objektivitetit, parimin e afateve kohore, parimin e një kontradiktore.

Raportet përfundimtare të auditimit paraqesin të gjithë elementët e kërkuar, por raportet nën shqyrtim janë të gjatë, me informacione të përsëritura në shumë seksione për shkak të mbidokumentimit të gjetjeve dhe konkluzioneve. Megjithatë, informacioni në lidhje me gjetjet vihet në kontekst me kriteret, situatën, efektin që ka krijuar një shkelje etj.

Komentet dhe rekomandimet e auditimit shkruhen në mënyrë të qartë dhe të përmbledhur dhe u drejtohen atyre që janë përgjegjës për të siguruar zbatimin e tyre, në përputhje me Rregulloren e Procedurave të Auditimit. Të gjitha auditimet e përputhshmërisë në shqyrtim kanë rezultuar në një opinion i cili është hartuar në përputhje me Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë dhe Rregulloren e Procedurave të Auditimit, duke deklaruar nëse ai është i pamodifikuar apo modifikuar në bazë të një vlerësimi të materialitetit dhe përhapjes.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimension	Findings	Score
(i) Planifikimi i Auditimeve të Përputhshmërisë	Kriteret a), d), e), f), g), h), j) dhe k) janë plotësuar. Kriteret b), c) dhe i) nuk janë plotësuar. Para kryerjes së auditimit janë identifikuar elementë të rëndësishëm për auditimin e përputhshmërisë, pasi ka rezultuar se në të tre dosjet e auditimit, përgjegjësi i grupit kishte hartuar gjerësisht dokumentin nr. 3 në të gjithë elementët e tij kyç në lidhje me autoritetet, kriteret, lëndën, fushëveprimin, mjedisin e kontrollit dhe kontrollet e brendshme etj., por kishte disa mospërputhje për rrezikun e auditimit, materialitetin, rrezikun e vlerësimit të mashtrimit, afatet e ngushta kohore dhe angazhimet e auditimit të mbivendosura dhe mungesa e trajnimit të mjaftueshëm mbi rrezikun e vlerësimit të mashtrimit në kontekstin e auditimit të përputhshmërisë.	2
(ii) Zbatimi i Auditimit të Përputhshmërisë	Kriteret b), d) dhe e) janë plotësuar Kriteri a) nuk është plotësuar Kriteri c) nuk është i zbatueshëm. Koha dhe shtrirja e procedurave të auditimit nuk janë vlerësuar si duhet nga të gjitha instancat e përfshira në fazën e planifikimit. Janë zbatuar rregullime në kornizën kohore dhe shtrirjen e procedurave të auditimit që do të kryhen gjatë auditimit, për shkak të <u>përcaktimeve të pamjaftueshme të detajuara të riskut dhe materialitetit të auditimit dhe madhësisë së SAI-t (numri i burimeve njerëzore të disponueshme të auditimit) krahasuar me mandatin e SAI-t drejtpërdrejt. ndikimet në këtë çështje.</u>	1
(iii) Vlerësimi i evidencave të auditimit, përfundimi dhe raportimi i auditimeve të përputhshmërisë.	Kriteret a), b), c), d), e), f), g) dhe i) janë plotësuar. Kriteri h) nuk është plotësuar. Të gjitha fazat e auditimit janë dokumentuar para se të lëshohen raportet e auditimit. Për sa i përket ruajtjes së dokumentacionit të auditimit, zbatohen rregullat (ligji për arkivat) që këto dokumente të jenë pjesë e dosjes së auditimit për të paktën 10 vjet, me përjashtim të Vendimit të Kryetarit për Gjetjet dhe Rekomandimet për Auditimin që duhet të ruhet përgjithmonë në arkivat e KLSH-së, pasi ka një vlerë historike.	3

4.3.10 SAI-17: Rezultatet e Auditimit të Përputhshmërisë - Pikëzimi 2

SAI-17 vlerëson se sa eficient është SAI në paraqitjen dhe publikimin e raporteve. Ky SAI kërkon informacion se si kryhen në praktikë auditimet e përputhshmërisë në fazat e planifikimit, zbatimit dhe raportimit të ciklit të auditimit. Ky tregues ka tre dimensione”:

- (i) Dorëzimi në kohë i rezultateve të auditimit të përputhshmërisë.
- (ii) Publikimi në kohë i rezultateve të auditimit të përputhshmërisë.
- (iii) Ndjekja e zbatimit të rekomandimeve dhe observacioneve nga SAI për auditimin e përputhshmërisë.

Vlerësimi i SAI – 17 bazohet kryesisht në Rregulloren e Procedurës së Auditimit

Dimensioni (i): Dorëzimi në kohë i rezultateve të auditimit të përputhshmërisë

Gjatë punës, ekipi i vlerësimit të performancës së KLSH, përdori planin vjetor të auditimit për vitin 2021 (sipas planit vjetor të auditimit të KLSH-së i publikuar në faqen zyrtare të internetit) si bazë për vlerësimin e afateve kohore të paraqitjes së rezultateve të kontrollit financiar, ku rezultoi se 12 auditime të përputhshmërisë iu dorëzuan autoritetit përkatës 9 muaj më vonë nga përfundimi i periudhës me të cilën lidhet auditimi; Më konkretisht, 5 auditime të përputhshmërisë nga 61 auditime të përputhshmërisë (ose përafërsisht 8%) janë dorëzuar brenda 9 muajve; dhe 7 nga 41 auditime të kombinuara me opinione përputhshmërie (ose përafërsisht 17%), janë dorëzuar brenda 9 muajve; që do të thotë se gjithsej 25% e raporteve të auditimit janë dorëzuar brenda 9 muajve (ose 75% e totalit të auditimeve janë dorëzuar brenda 9 muajve nga përfundimi i periudhës konkrete).

Dimensioni (ii): Publikimi në kohë i rezultateve të auditimit të përputhshmërisë

Rregullorja e Procedurave të Auditimit, në nenin 42 përcakton se raporti i auditimit publikohet 1 deri në 4 javë nga dorëzimi i raportit të subjekti i audituar. Vlerësimi ynë për këtë kriter është bazuar në vlerësimin e përputhshmërisë ndërmjet kriterëve të përcaktuara nga kuadri i PMF-së dhe rregullit të brendshëm që funksionon brenda KLSH-së, i cili rezultoi në 65 raporte të auditimit të përputhshmërisë dhe/ose opinione nga 119 (ose 55%) që janë vënë në dispozicion të publikut me mjetet e duhura brenda 30 ditëve pasi SAI lejohet të publikojë.

Dimensioni (iii): Ndjekja e zbatimit të rekomandimeve dhe observacioneve nga SAI për auditimin e përputhshmërisë

Për sa i përket procedurave për zbatimin e rekomandimeve, KLSH ka sistemin e vet të ndjekjes, i cili është detajuar gjithashtu në një manual specifik i quajtur Manual për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve të auditimit të Kontrollit të Lartë të Shtetit dhe Regjistri Institucional Elektronik i Rekomandimeve.

Procedurat për zbatimin e rekomandimeve konsiderohen si auditim në KLSH dhe ndjekin Rregulloren e Procedurave të Auditimit dhe Manualin për zbatimin e rekomandimeve. Ekziston një fazë paraprake në të cilën subjektet e audituara kanë detyrimin të raportojnë në KLSH brenda 20 ditëve nga momenti i marrjes së raportit të auditimit për masat që synojnë të marrin për zbatimin e rekomandimeve dhe brenda 6 muajve për përditësimin e tyre. Pas 6 muajsh, KLSH ka të drejtë të fillojë një auditim pasues. Sipas manualit, auditimi vijues kryhet gjatë muajit janar për auditimin e 6-mujorit të parë të vitit paraardhës (sepse KLSH raporton në Kuvend për veprimtarinë e tij dhe këto janë shifra vërtet të rëndësishme për këtë qëllim), si dhe gjatë korrik për auditimet e pjesës së dytë të vitit të kaluar (për të raportuar disa nga shifrat në Raportin e Zbatimit të Buxhetit që KLSH-ja i paraqet parlamentit brenda tetorit).

Procedurat për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve të përshkruara më sipër i lejojnë SAI-t të ketë një pasqyrë të saktë të nivelit të zbatimit të rekomandimit të tij pasi, së pari është subjekti i audituar që jep informacion mbi masat korrigjuese të marra ose pse nuk janë ndërmarrë veprimet korrigjuese, dhe më pas KLSH-ja ndërmerr auditimet e tij vijuese.

KLSH harton dy raporte mbi zbatimin e rekomandimeve që i dorëzohen Kuvendit si raporte të vetme dhe gjithashtu si pjesë e shifrave që KLSH i raporton Kuvendit me dy raportet e tij vjetore. Dorëzimi në Legjislativ është një moment vendimtar i procesit të zbatimit të rekomandimeve, pasi ligjvënësi është

aktori kryesor i KLSH-së dhe ka fuqinë të detyrojë ekzekutivin të zbatojë rekomandimin e KLSH-së, në mënyrë që të përmirësojë performancën e përgjithshme të qeverisë. KLSH-ja ndjek rekomandimin deri në 3 vjet pas paraqitjes së raportit.

Raportet e KLSH për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve janë të disponueshme në faqen zyrtare të institucionit.

Edhe pse, KLSH ka në zbatim procedura specifike për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve dhe konsideratat për vlerësimin e materialitetit për të përcaktuar se kur një zbatim rekomandimesh kërkon auditime të reja shtesë merren gjithmonë parasysh gjatë hartimit të planit vjetor të auditimit, ende nuk është vendosur një procedurë specifike për të dokumentuar këtë proces, në mënyrë që të shërbejë si një vlerësim paraprak i riskut në përzgjedhjen e subjekteve ose temave të mundshme për auditim.

Assessment Findings and Observations

Dimension	Findings	Score
(i) Dorëzimi në kohë i rezultateve të auditimit të përputhshmërisë	75% e totalit të auditimeve, janë dorëzuar brenda 9 muajve nga përfundimi i periudhës me të cilën ka të bëjë auditimi.	3
(ii) Publikimi në kohë i rezultateve të auditimit të përputhshmërisë	65 raporte dhe opinione të auditimit të përputhshmërisë nga 119 (ose 55%), vihen në dispozicion të publikut nëpërmjet mjeteve të duhura brenda 30 ditëve pasi SAI lejohet të publikojë	1
(iii) Ndjekja e zbatimit të rekomandimeve dhe observacioneve nga SAI për auditimin e përputhshmërisë	Kriteret a), b), c), d) dhe e) janë plotësuar Kriteri f) nuk është plotësuar. KLSH ka sistemin e vet të ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve, i cili është detajuar gjithashtu në një manual specifik që quhet Manual për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve të auditimit të Kontrollit të Lartë të Shtetit dhe Regjistri Elektronik Institucional i Rekomandimeve, por nuk ka ende një procedurë specifike për të dokumentuar këtë proces, në mënyrë që të shërbejë si një vlerësim paraprak i rrezikut në përzgjedhjen e subjekteve ose temave të mundshme për auditim.	3

4.4 Fusha D: Menaxhimi Financiar, Asetet dhe Shërbimet Mbështetëse

Në mënyrë që një SAI të menaxhojë operacionet e tij në mënyrë ekonomike, efikase, efektive dhe në përputhje me ligjet dhe rregulloret (ISSAI 20:6), duhet të ketë një strukturë të përshtatshme të menaxhimit dhe mbështetjes organizative që do t'i japë efekt proceseve të mirëqeverisjes dhe do të mbështesë kontrollin e brendshëm dhe praktikën e menaxhimit të shëndoshë. (ISSAI 12, parimi 9). Kjo vlen njëllë për shërbimet mbështetëse të SAI-t, duke përfshirë menaxhimin e financave dhe pasurive materiale të saj.

Fusha D përbëhet nga një tregues që mbulon dimensionet dhe kriteret kryesore që duhen vendosur. Tabela e mëposhtme ofron një përmbledhje të dimensionit dhe rezultatit të treguesit.

Fusha D: Menaxhimi Financiar, Asetet dhe Shërbimet Mbështetëse		Dimensionet			Rezultati i përgjithshëm
Treguesi	Emri	i	ii	iii	
SAI-21	Menaxhimi Financiar, Asetet dhe Shërbimet Mbështetëse	3	4	3	3

4.4.1 SAI-21: Menaxhimi Financiar, Asetet dhe Shërbimet Mbështetëse – Rezultati: 3

SAI-21 shqyrton sistemin e brendshëm të menaxhimit financiar dhe kontrollit të SAI-t, si dhe politikat dhe praktikën e tij në lidhje me shërbimet mbështetëse dhe burimet që ai kërkon. Ato përfshijnë IT, asetet dhe infrastrukturën, si dhe mbështetjen administrative. Ky tregues ka 3 dimensione:

- (i) Menaxhimi Financiar.
- (ii) Planifikimi dhe përdorimi efektiv i aseteve dhe infrastrukturës.
- (iii) Shërbimet Administrative Mbështetëse.

KLSH, nëpërmjet: Drejtorisë së Shërbimeve, Sektorit të Financës, Sektorit të Arkivimit dhe Sektorit të IT-së, ka praktika të mira të brendshme në drejtim të menaxhimit financiar dhe ushtrimeve. Pasqyra financiare e KLSH-së bëhet publike dhe i nënshtrohet auditimit nga Parlamenti. Ai i raporton këtij të fundit nëpërmjet Raportit vjetor të Veprimtarisë së KLSH-së.

Dimensioni (i): Menaxhimi Financiar

Për përdorimin sa më efikas, efektiv dhe ekonomik të burimeve financiare publike, duke respektuar edhe parimet e transparencës dhe ligjshmërisë dhe duke shmangur abuzimet, KLSH ka përcaktuar qartë ndarjen e përgjegjësisë dhe detyrave për menaxhimin financiar dhe kontrollin e brendshëm institucional, në përputhje me Rregullat Financiare dhe Rregulloret të nxjerra nga Ministria e Financave⁵⁸.

Në KLSH, për të mbuluar të gjitha përgjegjësitë që lidhen me menaxhimin efektiv të aseteve, janë dedikuar sektorë si Sektori i Financës, Drejtoria e Shërbimeve, Sektori i Protokollit dhe i Arkivave, të cilët janë në varësi të Sekretarit të Përgjithshëm. Pas rishikimit të profilit të personelit të administratës dhe financave, KLSH ia ka caktuar detyrën e menaxhimit të llogarive dhe sistemeve buxhetore stafit të duhur me eksperiencë dhe të specializuar.

KLSH ka caktuar qartë përgjegjësinë për të gjitha aspektet e menaxhimit financiar të saj dhe funksionon një sistem autoriteti i deleguar për angazhimin, kryerjen dhe miratimin e shpenzimeve. Për të garantuar ligjshmërinë dhe rregullshmërinë e veprimtarisë financiare, KLSH operon nëpërmjet sistemit të delegimit të detyrave.

⁵⁸ Këto përgjegjësi janë përcaktuar saktësisht në Rregulloren e Brendshme të Organizimit dhe Funksionimit të KLSH-së, miratuar me Vendim të Kryetarit të KLSH-së nr. 53, datë 16.04.20212, i ndryshuar duke pasqyruar ligjin nr.10296, datë 08.07.2010 "Për menaxhimin financiar dhe kontrollin" i ndryshuar; Ligji nr. 9936, datë 26.06.2008 "Për menaxhimin e sistemit buxhetor në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar, si dhe Udhëzimin nr. 16, datë 20.07.2016 "Për përgjegjësitë dhe detyrat e koordinators të MFK-së dhe koordinators të rrezikut në njësitë publike".

Ekzekutimi i shpenzimeve në çdo rast autorizohet nga Nëpunësi Autorizues ndërsa likuidimi i tyre bëhet i mundur me konfirmimin e Nëpunësit Autorizues dhe Nëpunësit Ekzekutiv. Çdo shpenzim bëhet në bazë të dokumentacionit mbështetës të përcaktuar në udhëzimin e rregullores së MFE-së dhe KLSH-së. Në zbatim të legjislacionit të prokurimit publik, Titullari i Autoritetit Kontraktor, i cili është Sekretari i Përgjithshëm/Nëpunës i Autorizuar i deleguar nga Kryetari, autorizon ngritjen e njësisë së prokurimit ose komisioneve të vogla të prokurimit për të gjitha shpenzimet, vlera e të cilave është nën 1,000 lekë. Nëpunësi Autorizues është niveli më i lartë i menaxhimit në njësinë publike, i cili është përgjegjës për zbatimin e menaxhimit financiar dhe kontrollit në të gjitha strukturat, programet, aktivitetet dhe proceset që drejtohen prej tij. Nëpunësi ekzekutiv është punonjës i nivelit drejtues të njësisë, i cili përgjigjet për zbatimin e rregullave që lidhen me menaxhimin financiar, kontabilitetin dhe përgatitjen e pasqyrave financiare të njësisë, si dhe i përgjigjet Nëpunësit Autorizues të njësisë. Të dyja këto nivele janë miratuar edhe nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë.

Drejtuesit e njësive gjatë ushtrimit të veprimtarisë së tyre duhet të respektojnë parimet e menaxhimit financiar, ligjshmërisë dhe transparencës në administratë dhe të japin llogari për veprimet e tyre dhe rezultatet që vijnë prej tyre përpara organit që i ka emëruar ose të cilit ia kanë deleguar përgjegjësinë. Llogaridhënia përfshin çështjet që lidhen me ndarjen e detyrave, zhvillimin e menaxhimit dhe kontrollit financiar, të gjitha transaksionet financiare, koordinimin me shërbimet qendrore të rakordimit dhe vlerësimin dhe raportimin mbi menaxhimin financiar dhe sistemet e kontrollit. Përgjegjësia menaxheriale përfshin edhe përgjegjësinë për veprimet e kryera në bazë të ligjit nr. 10296, datë 08.07.2010 "Për menaxhimin dhe kontrollin financiar" i ndryshuar;

KLSH ndjek dhe zbaton kalendarin e buxhetimit, proceset dhe procedurat e përcaktuara në Ligjin Organik të Buxhetit, ligjet buxhetore vjetore. KLSH përgatit pasqyrat financiare në përputhje me kërkesat, orarin dhe përcaktimet e Ministrisë së Financave. Cikli buxhetor përbëhet nga faza e përgatitjes së buxhetit, miratimi, ekzekutimi, llogaridhënia dhe rishikimet e ndërmjetme. KLSH i paraqet Ministrisë së Financave raportin tremujor të progresit financiar në përputhje me kuadrin ligjor dhe rregullator.

KLSH ka një Sistem Informativ të Menaxhimit funksional - SIFQ⁵⁹, i zhvilluar nga Ministria e Financave dhe i mandatuar për t'u përdorur nga të gjitha agjencitë qeveritare, i cili përfshin informacione financiare dhe të performancës.

Pasqyrat financiare të KLSH-së janë pjesë e Raportit Vjetor të Performancës së institucionit, por aktualisht pasqyrat financiare të institucionit nuk janë audituar nga Kuvendi.

Pasqyrat financiare të KLSH-së publikohen në Raportin Vjetor të Auditimit të KLSH-së dhe bëhen publike në faqen e internetit ⁶⁰.

Megjithatë, KLSH nuk ka një sistem regjistrimi të kostos së personelit që lejon mbikëqyrjen e shpërndarjes së kohës dhe burimeve të stafit në lidhje me detyrat e caktuara.

Për menaxhimin e shpenzimeve buxhetore, sektori i financave kryen një sërë veprimesh rakorduese, raportuese etj., por si pasojë e situatës së COVID-19, shpenzimet nuk kanë patur trend rritës. Me sistemin dhe legjislacionin në fuqi nuk është e mundur që shpenzimet të devijojnë nga ato të buxhetuara, përveç nëse ka një miratim të qartë.

KLSH ka manuale financiare dhe/ose rregullore në fuqi, të cilat i vihen në dispozicion të gjithë stafit. Konkretisht, udhëzimi nr. 9, datë 20.03.2018 "Për procedurat standarde të zbatimit të buxhetit"; udhëzimi nr.22, datë 17.11.2016 "Për procedurat standarde të monitorimit të buxhetit në NJQQ"; udhëzimi nr. 30 datë 27.12.2011 "Për administrimin e aseteve në njësitë e sektorit publik", i ndryshuar; Vendimet e Këshillit të Ministrave nr. 185, datë 29.03.2018 "Për administrimin e investimeve publike": Rregullore e Brendshme për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit, miratuar me Vendim të Kryetarit të KLSH-së nr. 53, datë 16.04.2012, i ndryshuar; Strategjia e menaxhimit të riskut në KLSH, miratuar me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 250, datë 31.12.2018.

⁵⁹ Sistemi Informatik Financiar i Qeverisë

⁶⁰ https://www.klsh.org.al/cat_list/13

KLSH ka orare dhe procedura të qarta që rregullojnë procesin e buxhetimit, të përcaktuara në aktet ligjore dhe nënligjore përkatëse që janë të zbatueshme edhe për institucionin.⁶¹

Për të siguruar që stafi i ngarkuar me buxhetin dhe kontabilitetin të ketë aftësitë, përvojën dhe burimet e duhura për të kryer punën, KLSH ndjek legjislacionin për menaxhimin dhe kontrollin financiar (ligjet dhe aktet nënligjore) dhe udhëzimet e Ministrit të Financave dhe Ekonomisë, si dhe vendimet e Kryetarit të KLSH. Grupi i Menaxhimit Strategjik dhe Ekipi i Menaxhimit Strategjik janë ngritur dhe drejtohen nga Sekretari i Përgjithshëm, i cili është Nëpunësi Autorizues i institucionit. Ekipi i Menaxhimit Strategjik përbëhet nga drejtorët menaxhues të KLSH-së. Nëpunësi autorizues dhe nëpunësi ekzekutiv për t'u konfirmuar nga Ministria e Financave në këtë pozicion duhet të kenë formimin e kërkuar akademik sipas Ligjit për menaxhimin financiar dhe kontrollin.

Dimensioni (ii): Planifikimi dhe përdorimi efektiv i aseteve dhe infrastrukturës

KLSH ka një Sektor TI, i drejtuar nga një Nëpunës i TIK⁶² i cili punon drejtpërdrejt nën Sekretarin e Përgjithshëm. Në Strategjinë e Zhvillimit të KLSH 2018 - 2022 ka një objektiv (objektivi 1.5) të dedikuar për TI-në.

Ndërsa çdo departament ka gjithashtu një plan bazë afatshkurtër për mbulimin e nevojave të tij për TI. Planifikimi dhe përdorimi efektiv i pajisjeve të TI-së është bërë i mundur falë bashkëpunimit të strukturave drejtuese të drejtorisë së TI-së dhe sektorit financiar. Drejtoria e TI-së funksionon në bazë të planeve afatmesme trevjeçare dhe shqyrton nevojat e saj sipas rastit. Puna e drejtorisë së TI-së bazohet në Ligjin nr. 154, datë 27.11.2014 "Për organizimin dhe funksionimin e KLSH"; Vendim i Kryetarit të KLSH-së nr. 4, datë 27.01.2017 "Për strukturën e renditjes së vendeve të punës, klasifikimin e vendeve të punës dhe nivelin e pagave në KLSH, i ndryshuar, Ligji nr. 152/2013 "Për nëpunësin civil", i ndryshuar, Rregullorja e Brendshme për Organizimin dhe Funksionimin e KLSH. , miratuar me Vendimin e Kryetarit nr. 53, datë 16.04.20212, i ndryshuar. Përfaqësuesit e kësaj drejtorie janë pjesë përbërëse e komisionit të inventarit dhe kanë të drejtë të propozojnë çmontimin, rast pas rasti, për pajisjet kompjuterike dhe të TI-së.

Struktura e KLSH-së është miratuar me Vendim të Kryetarit të KLSH-së nr. 4, datë 27.01.2017 "Për strukturën e renditjes së vendeve të punës, klasifikimin e vendeve të punës dhe nivelin e pagave në KLSH", i ndryshuar, si dhe i referohet ligjit nr. 152/2013 "Për nëpunësin civil", i ndryshuar.

Marrëdhëniet e punës në KLSH rregullohen në Rregulloren e Brendshme të Organizimit dhe Funksionimit të KLSH, miratuar me Vendim të Kryetarit nr. 53, datë 16.04.20212, i ndryshuar.

KLSH ka siguruar akses në objektet e duhura të arkivimit, të cilat mundësojnë ruajtjen e sigurt të të gjitha të dhënave përkatëse për disa vite dhe aksesin kur nevojitet. Rregullorja për funksionimin e faqes zyrtare të internetit në KLSH miratuar me vendimin 186, datë 02.11.2021; Ligji nr. 9154, datë 6.11.2003 "Për arkivin" dhe aktet nënligjore përkatëse shënojnë të gjitha detyrimet në lidhje me arkivimin e objekteve, si dhe për sa kohë duhet të ruhen të dhënat në arkivin e institucionit. Për më tepër, KLSH përdor një sistem të menaxhimit të auditimit të quajtur revzone, i cili mundëson ruajtjen elektronike të të gjitha dosjeve të auditimit të bazuara në letër.

Dimensioni iii: Shërbimet Administrative Mbështetëse

Për t'i menaxhuar dhe mbrojtur ato në mënyrë efektive nga dëmtimet dhe keqpërdorimet, është e rëndësishme që të merren masat e nevojshme për dokumentimin, mbrojtjen, qarkullimin dhe dekomisionimin e aseteve. Lëvizja e aseteve në KLSH bazohet në rregulla dhe procedura specifike për

⁶¹ Udhëzimi nr. 9, datë 20.03.2018 "Për procedurat standarde të zbatimit të buxhetit"; udhëzimi nr.22, datë 17.11.2016 "Për procedurat standarde të monitorimit të buxhetit në NJQQ"; udhëzimi nr. 30 datë 27.12.2011 "Për administrimin e aseteve në njësitë e sektorit publik", i ndryshuar; Vendimet e Këshillit të Ministrave nr. 185, datë 29.03.2018 "Për administrimin e investimeve publike": Rregullore e Brendshme për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit, miratuar me Vendim të Kryetarit të KLSH-së nr. 53, datë 16.04.20212, i ndryshuar; Strategjia e menaxhimit të riskut në KLSH, miratuar me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 250, datë 31.12.2018.

⁶² Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit

ruajtjen, mbrojtjen dhe asgjësimin e aseteve të njësisë publike, në përputhje me kërkesat e udhëzimit të MFE dhe rregullores për përdorimin e aseteve të miratuar nga Sekretari i Përgjithshëm. Procesi i arkivimit të dosjeve që lidhen me veprimtarinë e sektorit financiar dhe drejtorisë mbështetëse ende nuk është finalizuar, pasi KLSH nuk ka një arkiv të dedikuar për mbajtjen e dokumentacionit të prodhuar nga këto struktura. Sekretari i Përgjithshëm dhe Drejtuesi Ekzekutiv i institucionit janë përgjegjës të kryesore për menaxhimin e pasurisë së institucionit, të cilët i raportojnë Kryetarit. KLSH ka një procedurë të qartë për menaxhimin efektiv të tyre⁶³.

Shërbimet e TI-së, në përputhje me rregulloren e brendshme të KLSH-së, kanë detyrat e tyre të përcaktuara qartë dhe personi përgjegjës për detyrat ka njohuritë e duhura në teknologjinë e informacionit në përputhje me përshkrimin e pozicionit të punës.

Përgjegjësia për menaxhimin dhe arkivimin e dosjeve është caktuar qartë dhe personeli i ngarkuar me këtë ka aftësitë dhe burimet e duhura për të bërë punën. Për këtë qëllim, ekziston një sektor i veçantë që merret me regjistrimin e të gjitha dokumenteve brenda dhe jashtë KLSH-së si dhe me procesin e arkivimit fizik të çdo dosjeje (dosja e auditimit dhe gjithashtu dosjet jo audituese që lidhen me veprimtaritë administrative të KLSH). Rolet dhe përgjegjësitë për sektorin janë të detajuara në Rregulloren e Brendshme të KLSH-së, e përmendur gjerësisht në këtë raport. Përveç kësaj, ky sektor ndjek edhe rregulla dhe rregullore specifike të përcaktuara nga Drejtoria e Përgjithshme e Arkivave në Shqipëri (të cilat kanë të bëjnë me aspekte metodologjike të punës si arkivist me kërkesa specifike për mënyrën e depozitimit dhe ruajtjes së dokumenteve).

Përveç kësaj, vetëm për qëllime të punës audituese ekziston një rregullore e brendshme kushtuar menaxhimit elektronik të dosjeve të auditimit që shpjegon në detaje të gjitha rolet dhe përgjegjësitë e sektorit të arkivave, ekipit të auditimit, palëve të tjera të interesit në KLSH të përfshirë në procesin e auditimit si Kryeauditori, Drejtori i Departamentit, Kontrolli i Cilësisë, Drejtori i Përgjithshëm dhe Kryetari.

Përgjegjësia për menaxhimin e të gjitha kategorive kryesore të aseteve dhe infrastrukturës është caktuar qartë, dhe personeli i ngarkuar me këtë, ka aftësitë dhe burimet e duhura për të kryer punën. Kjo përgjegjësi i ngarkohet Sekretarit të Përgjithshëm që është i ngarkuar me menaxhimin e fondeve dhe aseteve. Kjo përgjegjësi delegohet në përputhje me legjislacionin përkatës për menaxhimin dhe kontrollin financiar si dhe legjislacionin buxhetor. Në KLSH ka një drejtor që merret me mirëmbajtjen dhe shërbimet mbështetëse për të gjithë KLSH-në dhe është e ngarkuar me menaxhimin e infrastrukturës në bashkëpunim me departamente/drejtori të tjera.

Të gjitha funksionet e mbështetjes administrative janë shqyrtuar gjatë 5 viteve të fundit dhe çdo propozim për përmirësim është adresuar me Vendimin nr. 4, datë 27.01.2017 të kryetarit të KLSH "Për strukturën e renditjes së vendeve të punës, klasifikimin e vendeve të punës dhe nivelin e pagave në KLSH, i ndryshuar.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Rezultati
(i) Menaxhimi Financiar	Të gjitha kriteret përveç kriterit k) dhe g) janë përmbushur. - Pasqyrat financiare të KLSH-së janë pjesë e Raportit Vjetor të Performancës së institucionit, por aktualisht pasqyrat financiare të institucionit nuk janë audituar nga Kuvendi. - KLSH nuk ka një sistem regjistrimi të kostove të personelit që lejon mbikëqyrjen e shpërndarjes së kohës dhe burimeve të stafit në lidhje me detyrat e caktuara.	3

⁶³ bazuar në ligjin nr. 154, datë 27.11.2014 "Për organizimin dhe funksionimin e KLSH"; Rregullorja e Brendshme për Organizimin dhe Funksionimin e KLSH", miratuar me Vendim të Kryetarit nr. 53, datë 16.04.2012, i ndryshuar; Ligji nr. 10296, datë 08.07.2010 "Për menaxhimin dhe kontrollin financiar", i ndryshuar dhe udhëzimin e MFE për menaxhimin e aseteve në sektorin publik.

(ii) Planifikimi dhe përdorimi efektiv i aseteve dhe infrastrukturës	Të gjitha kriteret janë përmbushur. KLSH ka një Sektor TI, i drejtuar nga një Nëpunës i TIK⁶⁴ i cili punon drejtpërdrejt nën Sekretarin e Përgjithshëm. Në Strategjinë e Zhvillimit të KLSH-së 2018 - 2022 ka një objektiv të dedikuar për TI-në (objektivi 1.5).	4
(iii) Shërbimet Administrative Mbështetëse	Të gjitha kriteret janë përmbushur. Kjo përgjegjësi i ngarkohet Sekretarit të Përgjithshëm që është i ngarkuar me menaxhimin e fondeve dhe aseteve. Kjo përgjegjësi delegohet në përputhje me legjislacionin përkatës për menaxhimin dhe kontrollin financiar si dhe legjislacionin buxhetor. Ka një drejtor në KLSH që merret me mirëmbajtjen dhe shërbimin mbështetës për të gjithë KLSH-në dhe është e ngarkuar me menaxhimin e infrastrukturës në bashkëpunim me departamente/drejtor të tjera veçanërisht në lidhje me mirëmbajtjen dhe shërbimet e TI-së.	4

⁶⁴ Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit

4.5 Fusha E: Burimet Njerëzore dhe Trajnimi

Fusha E vlerëson mënyrën në se si KLSH menaxhon dhe zhvillon burimet e tij njerëzore për atë që ka fuqinë për ta bërë këtë. Fusha E përfshin dy tregues.

Fusha E: Burimet Njerëzore dhe Trajnimi		Dimensionet				Rezultati i përgjithshëm
Treguesi	Emri	i	ii	iii	iv	
SAI-22	Menaxhimi i Burimeve Njerëzore	3	3	4	3	3
SAI-23	Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional	3	4	4	4	4

4.5.1 SAI-22: Menaxhimi i burimeve njerëzore – Rezultati: 3

Ky tregues vlerëson elementet e menaxhimit të burimeve të SAI-t. Vlerësimi bazohet në kërkesat e ISSAI 40, i cili përcakton se politikat dhe procedurat e burimeve njerëzore të SAI-t duhet të përfshijnë, ndër të tjera: rekrutimin, zhvillimin profesional, vlerësimin e performancës dhe promovimin. Ai vlerëson katër dimensione:

- (i) Funksioni i Burimeve Njerëzore
- (i) Strategjia e Burimeve Njerëzore
- (ii) Rekrutimi i Burimeve Njerëzore
- (iii) Shpërblimi, Promovimi dhe Mirëqenia e Stafit

Dimensioni (i): Funksioni i Burimeve Njerëzore

Zhvillimi i burimeve njerëzore ka qenë dhe mbetet një nga sfidat më të rëndësishme të menaxhimit institucional. Politika e menaxhimit efektiv dhe profesional të burimeve njerëzore konsiderohet si një faktor jetik për realizimin e objektivave institucionale, me ndikim të drejtpërdrejtë në cilësinë e veprimtarisë së auditimit.

Në këtë drejtim, menaxhimi i burimeve njerëzore në KLSH konsiderohet si një parakusht për funksionimin e institucionit në mënyrë efikase dhe efektive. Referuar udhëzimeve dhe praktikave më të mira të komunitetit INTOSAI, për ngritjen dhe zhvillimin e kapaciteteve, Institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit ka vijuar të investojë në zhvillimin e burimeve njerëzore. Gjatë vitit 2021, KLSH ka vijuar t'i drejtohet Menaxhimit të Burimeve Njerëzore, në përputhje me objektivat e përcaktuara në Dokumentin e Politikës së Burimeve Njerëzore, miratuar me Vendim të Kryetarit nr. 228, datë 31.12.2017, në këto drejtime:

- ✓ Dokumentimi dhe zbatimi i praktikave më të mira, të përshtatshme për KLSH bazuar në Standardet INTOSAI në fushën e menaxhimit të burimeve njerëzore;
- ✓ Zbatimi rigoroz i kuadrit rregullator ligjor të fushës;
- ✓ Sigurimi i transparencës, llogaridhënies dhe qeverisjes së mirë në procesin e menaxhimit të burimeve njerëzore.
- ✓ Rekrutimi i të rinjve/individëve me rezultate maksimale arsimore në një ose dy degë diplomimi, që njohin disa gjuhë të huaja, ose disponojnë njëkohësisht tituj akademikë, ekspertë dhe specialistë me kontribute të spikatura në fusha të ndryshme si teknologjia e informacionit etj.
- ✓ Sigurimi i zhvillimit të vazhdueshëm profesional, zhvillimi i kapaciteteve, si dhe kryerja e trajnimeve në mënyrë të vazhdueshme.
- ✓ Zhvillimi dhe zbatimi i një sistemi objektiv të vlerësimit të personelit bazuar në performancën, përmbushjen e objektivave individuale dhe kërkesat e kompetencave profesionale etj.

Përgjegjësia për burimet njerëzore i caktohet një drejtorie të veçantë. Staf i që punon këtu ka kompetenca specifike në disa fusha si rekrutimi, si të zhvillohet një organizatë në drejtim të ndërtimit të kompetencave të stafit dhe politikave të mirëqenies. Staf i punësuar në këto pozicione ka aftësitë dhe njohuritë për të ofruar udhëzime dhe konsultime për burimet njerëzore, së pari sepse departamenti i burimeve njerëzore është i konsoliduar me ndryshime të parëndësishme në përbërje, dhe gjithashtu sepse personat e punësuar kanë kaluar trajnime gjatë viteve nga Departamenti i Administratës Publike dhe gjithashtu ASPA (Shkolla Shqiptare e Administratës Publike) në lidhje me ofrimin e udhëzimeve dhe konsultimeve specifike për burimet njerëzore.

Edhe pse nuk ka një strategji të ndarë të burimeve njerëzore, aspekti i burimeve njerëzore është i integruar në Strategjinë e Zhvillimit të KLSH për 2018 – 2022 dhe ekziston edhe Dokumenti mbi Politikën e BNJ, i cili shërben si strategji për BNJ të KLSH.

Ekziston një departament specifik (Departamenti i Burimeve Njerëzore). Individët e punësuar kanë qenë në këto pozicione për të paktën 10 vjet dhe janë trajnuar për politikën dhe legjislacionin përkatës në lidhje me menaxhimin e burimeve njerëzore në KLSH. Staf i punësuar në këto pozicione ka aftësitë dhe njohuritë e kuadrit ligjor për të ofruar udhëzime dhe konsultime mbi burimet njerëzore. Ekziston një sistem i vlerësimit të performancës që kërkohet nga ligji për nëpunësin civil dhe ai bëhet dy herë në vit. Çdo vend i lirë pune publikohet në faqen zyrtare të internetit dhe rregullat përcaktohen në Vendimin nr. 4, datë 27.01.2017, e kryetarit të KLSH “Për strukturën e renditjes së vendeve të punës, klasifikimin e vendeve të punës dhe nivelin e pagave në KLSH, i ndryshuar. Dosjet personale mbahen nga departamenti i burimeve njerëzore (p.sh. kodi i nënshkruar i etikës dhe raportet e zhvillimit të vazhdueshëm profesional) në përputhje me ligjin për nëpunësin civil dhe aktet nënligjore përkatëse. Ekziston një politikë e burimeve njerëzore e cila u zhvillua në kuadër të projektit IPA në 2017, dhe departamenti i burimeve njerëzore u përfshi sepse ata janë palët kryesore të interesuara në proces dhe janë ata që po zbatojnë dhe ndjekin dokumentin. I njëjti koncept vlen edhe për Strategjinë e zhvillimit të KLSH 2018 - 2022. KLSH aktualisht nuk ka një kuadër kompetencash.

Dimensionii (ii): Strategjia e Burimeve Njerëzore

KLSH, në kuadër të reformës institucionale, e ka konsideruar menaxhimin efektiv të burimeve njerëzore si shtyllën kurrizore të procesit drejt modernizimit dhe zhvillimit të qëndrueshëm me efekt të metamorfozave progresive institucionale. Për këtë, KLSH ka miratuar Dokumentin e Politikës së Burimeve Njerëzore⁶⁵. Dokumenti i Politikës së Burimeve Njerëzore në KLSH ofron qasjen strategjike të institucionit në përputhje me frymën dhe mesazhet e përcjella nga Kongresi XXII i INCOSAI-t të cilat janë: a) Institucionet Supreme të Auditimit (SAI-et) në shërbim të qytetarëve; dhe b) Të bashkuar në ambicie dhe vendosmëri.

Nën këtë filozofi të menaxhimit të burimeve njerëzore, KLSH pasqyron moton e strategjisë së zhvillimit për periudhat nga viti 2018 e në vazhdim, e cila është “KLSH shërbëtor i qytetarit” duke përmbushur objektivin institucional prioritar të përcaktuar në standardin ISSAI 12 “Vlera dhe Përfitimet e Institucioneve Supreme të Auditimit – Bërja e një ndryshimi në jetën e qytetarëve”.

KLSH ka trajtuar si faktor nxitës suksesi “menaxhimin modern dhe efektiv të kapitalit njerëzor” me qëllim ofrimin e aftësive dhe njohurive më të mira profesionale mbi standardet ndërkombëtare në këtë fushë, të sanksionuara në Deklaratën e Kongresit XXII të INTOSAI-t në dhjetor 2016 në Abu Dhabi, në të cilin thuhet se: “Qytetarët janë përfutuesit kryesorë të auditimit publik. Është detyrë e Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI-ve) të kryejnë auditime cilësore dhe t’u ofrojnë qytetarëve raporte që mbështesin transparencën, llogaridhënien dhe besimin në qeverisje. Vetëm puna e mirë dhe profesionale e auditimit mund të bëjë një ndryshim të vërtetë në jetën e tyre”⁶⁶.

Në kuadër të këtij objekti, KLSH ka konsideruar komponentin e zhvillimit dhe trajnimit të vazhdueshëm profesional si prioritetin kryesor në ndërtimin dhe forcimin e kapaciteteve të burimeve njerëzore. Procesi i vazhdueshëm i trajnimit ka funksionuar efektivisht që nga viti 2012, me përmirësim të vazhdueshëm, i cili tashmë ka marrë formën e një sistemi të konsoliduar që pasqyron mesazhin e Kongresit XXII të INTOSAI-t, dhjetor 2016, në Abu Dhabi, ku 192 SAI anëtarë ranë dakord “... për të përcaktuar profesionalizimin si një proces të vazhdueshëm nëpërmjet të cilit auditorët dhe organizatat e tyre u ofrojnë SAI-ve nivele të larta ekspertize, kompetence, sjellje etike dhe cilësi, bazuar në standardet profesionale (ISSAI).”

⁶⁵ <https://panel.klsh.org.al/storage/phprAhUAy.pdf>

⁶⁶ Pjesë nga deklarata e Kongresit XXII të INTOSAI-t, dhjetor 2016 në Abu Dhabi, "40 vjet nga Deklarata e Limës (1977 - 2017)", Seria Botuese ALSAI (KLSH) - 16 2017/83

Dokumenti përfaqëson një platformë udhëzuese për sigurimin e vazhdimësisë së arritjeve të KLSH-së në përcaktimin e kornizave, sistemeve dhe politikave, duke i mundësuar stafit të zhvillojë dhe të motivojë në performancën e tyre. Ky dokument është përgatitur në bazë të një sërë dokumentesh të rëndësishme si rezultat i bashkëpunimit dhe partneritetit institucional siç janë Raportet e Misionit të ekspertëve të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Polonisë (NIK) në kuadër të Projektit Financimi IPA 2013 “Forcimi i Kapaciteteve të Auditimit të Jashtëm Publik në Shqipëri” duke integruar në të edhe rekomandimet e dhëna nga raportet dhe vlerësimet e organizatave ndërkombëtare, si:

Zhvillimi i Politikës së Burimeve Njerëzore në KLSH udhëhiqet dhe bazohet në Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI), duke garantuar në të njëjtën kohë respektimin e kërkesave dhe dispozitave të kuadrit të përgjithshëm të shërbimit civil dhe Kodit të Punës, rregullave, procedurave dhe akteve të tjera të sektorit publik që rregullojnë marrëdhëniet e punësimit në Shqipëri. Si një element i rëndësishëm i menaxhimit institucional, Politika e Burimeve Njerëzore është pjesë përbërëse e Strategjisë së Zhvillimit të KLSH 2018 - 2022, duke u përfaqësuar në këtë Strategji me një nga objektivat strategjikë të periudhës (Objektivi 2.), politika e Burimeve Njerëzore për KLSH nuk konsiderohet si një proces teknik që përfshin vetëm ndryshime organizative ose një transferim të thjeshtë njohurish, por është hartuar në kontekstin dhe mjedisin brenda të cilit KLSH operon, duke u paraqitur si një program afatgjatë që synon të kontribuojë në qëndrueshmërinë dhe zhvillimin strategjik institucional.

- a. Udhëzuesi për Institucionet Supreme të Auditimit "Për Menaxhimin e Burimeve Njerëzore" i zhvilluar nga Komiteti i Ngritjes së Kapaciteteve (CBC) i INTOSAI-t;
- b. Raporti “Peer Review”, i kryer nga ekspertë të Gjykatës Austriake të Auditimit në vitin 2016;
- c. Buxheti-DG përmes Raporteve të Progresit të Komisionit Evropian për Shqipërinë;
- d. Vlerësimet e SIGMA-s, përmes raporteve të monitorimit;
- e. Parimet dhe Rekomandimet e SIGMA-s për Reformën e Administratës Publike të fokusuara në fushën e Menaxhimit të Burimeve Njerëzore;
- f. Rekomandime nga ekspertë të SAI-ve të avancuara evropiane, GAO (Zyra e Auditimit të Qeverisë së SHBA) dhe ECA (Gjykata Evropiane e Audituesve), etj.

Dokumenti i Politikës së Menaxhimit të Burimeve Njerëzore është në përputhje me Objektivat e Zhvillimit Strategjik të KLSH për periudhën 2018-2022 si dhe me dy planet strategjike të organizatave në nivel ndërkombëtar të Planit Strategjik EUROSAT 2018-2021 dhe Planit Strategjik INTOSAI 2017-2022 duke synuar menaxhimin modern të burimeve njerëzore dhe identifikimin dhe plotësimin e nevojave strategjike afatgjata të stafit në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare në këtë fushë.

Nuk ka një Strategji të Burimeve Njerëzore të ndarë, por aspekti i burimeve njerëzore është i integruar në Strategjinë e Zhvillimit të KLSH për 2018 – 2022. Në mënyrë që aspekti i BNj të përfaqësohet më mirë, KLSH duhet të hartojë një dokument të veçantë për strategjinë e burimeve njerëzore ku të gjitha kriteret që rrjedhin nga SAI 12 të jenë zbatuar. Strategjia mbulon rekrutimin, mbajtjen, shpërblimin, vlerësimin e performancës dhe zhvillimin profesional. Këto aspekte mbulojnë përmes një kombinimi të planit strategjik dhe politikës për BNj (qëllimi 2. optimizimi i kapaciteteve profesionale, aftësive audituese, procedurave të punës, logjistikës dhe funksioneve të tjera mbështetëse). Strategjia ka një qëllim specifik për numrin dhe llojin e personelit të kërkuar për periudhën e planifikimit strategjik. Strategjia monitorohet vazhdimisht dhe raporti vjetor i monitorimit hartohet dhe publikohet në faqen e KLSH. Vetë strategjia është e disponueshme në linjë për përdoruesit e brendshëm dhe të jashtëm. Strategjia aktuale është në rishikim me mbështetjen e IDI.

Dimensioni (iii): Rekrutimi i Burimeve Njerëzore

Duke vlerësuar dhe konsideruar si një faktor të rëndësishëm menaxhimin e drejtë dhe racional të burimeve njerëzore për të garantuar cilësinë e punës së auditimit, si dhe faktin që politikën e burimeve njerëzore duhet të mbështesin ruajtjen dhe zhvillimin e një stafi të kualifikuar dhe kompetent, gjatë vitit 2021, u zbatuan politikat efektive në drejtim të rekrutimit të personelit me kualifikime të përshtatshme arsimore dhe në përgjithësi me përvojë, për të kryer me cilësi dhe kompetencë veprimtarinë e auditimit dhe atë institucional. Politikën e rekrutimit të punonjësve gjatë vitit 2021 janë zbatuar në përputhje me strategjinë e zhvillimit dhe menaxhimit të burimeve njerëzore në mënyrë që

KLSH të sigurojë stafin e duhur me kualifikimet, aftësitë dhe përvojën e duhur për të përmbushur nevojat koherente dhe perspektive.

KLSH zbaton kuadrin ligjor të Shërbimit Civil për rekrutimin, i cili ka kapituj të veçantë për institucionet që nuk janë pjesë e Qeverisë (Departamenti i Administratës Publike). Për çdo procedurë rekrutimi KLSH publikon njoftimin në faqen e saj të internetit⁶⁷. Gjatë vitit 2021, në të gjitha rekrutimet, në procesin e vendimmarrjes janë përfshirë 5 persona (në bazë të vendimit të Kryetarit është miratuar Komisioni i Rekrutimit) në përputhje me kuadrin ligjor në fuqi. Drejtoria e Burimeve Njerëzore disponon të gjitha të dhënat përkatëse në lidhje me vendet e lira të punës, aftësitë dhe kompetencat, si dhe normat e qarkullimit. Shpalljet e pozicioneve gjatë vitit të kaluar përfshinin një përshkrim të aftësive dhe përvojave të nevojshme dhe u bënë publike⁶⁸. Burimet e brendshme njerëzore plotësohen me ekspertizë të jashtme sipas nevojës, bazuar në Vendimin nr. 61, datë 09.05.2015 të Kryetarit të KLSH-së për punësimin e ekspertëve të jashtëm.⁶⁹

Dimensioni (iv): Shpërblimi, promovimi dhe mirëqenia e stafit

Përgjatë gjithë vitit 2021, është bërë kujdes për zhvillimin e karrierës brenda institucionit, duke e konsideruar atë si një faktor të rëndësishëm që i shërben mënyrës më të mirë të menaxhimit dhe siguron rritjen e cilësisë së veprimtarisë së auditimit.

Aktualisht zhvillimi profesional dhe avancimi në karrierë realizohet nëpërmjet sistemit të vlerësimit periodik të performancës dhe aftësive individuale, testimit të njohurive nga formimi profesional dhe konkurrencës transparente (po aq e rëndësishme sa procesi i rekrutimit) për pozicionet drejtuese. Vlerësimi i performancës për punonjësit e KLSH-së bëhet me një formular të standardizuar të disponueshëm për të gjithë punonjësit e sektorit publik dhe bëhet në përputhje me përshkrimin e punës. Vendimet e shpërblimit dhe çdo dhënie shpërblimi ndjekin rregullat e përcaktuara në ligjin për nëpunësin civil dhe për këtë arsye nuk ka asnjë provë nga ana e KLSH-së në lidhje me ndonjë vendim të marrë nga vetë KLSH-ja për shpërblimet dhe/ose bonuset. Do të thotë që çdo person i punësuar në KLSH paguhet ekuivalentin për pozicionet në të cilat ai person është punësuar. Masa e pagës së tij llogaritet në përputhje me VKM-në përkatëse për këtë çështje. Nuk ka asnjë diskrecion nga ana e KLSH-së për këtë çështje. Ligji për nëpunësin civilë nuk sheh mundësi për shpërblime për nëpunësin civilë. Për këtë qëllim, ky kriter nuk është i zbatueshëm.

Çdo punonjës i KLSH ka të drejtën e promovimit dhe dëshmi për këtë është çdo anëtar i stafit të KLSH. Qëllimi i politikës së promovimit në KLSH është të sigurojë përdorimin e potencialit të punonjësve në përputhje me kuadrin rregullator institucional dhe Standardet Ndërkombëtare të ISSAI. Në referim dhe zbatim të standardeve ndërkombëtare ku një institucion suprem i auditimit duhet të mbajë dhe zhvillojë trupin profesional në funksion të qëllimit të krijimit të mundësive për promovimin dhe integrimin e stafit të ri gjatë vitit 2021, janë kryer 9 testime dhe është miratuar promovimi për 15 auditorë dhe drejtues, ndërsa gjatë vitit 2020 janë kryer 3 testime dhe është miratuar gradimi për 7 auditorë dhe drejtues, duke i dhënë kështu mundësinë e zhvillimit të karrierës profesionale brenda institucionit, përmes konkurrencës.

KLSH, në procesin e menaxhimit të burimeve njerëzore, ka synuar përfshirjen e integritit gjinor në të gjitha politikat, aspektet dhe aktivitetet institucionale duke respektuar parimin e barazisë gjinore dhe duke synuar eliminimin e dukurive të diskriminimit për shkak gjinor. Objektivi: KLSH synon që raporti i barazisë gjinore të jetë 50% femra me 50% meshkuj nga 33% në 67% që ishte në vitin 2011. Rezultati: Në vitin 2021 raporti i barazisë gjinore arriti në 43.2% me 57% nga 33% me 67% që ishte në vitin 2011. Bazuar në parimin e barazisë gjinore, proceset e rekrutimit dhe ngritjes në detyrë janë zhvilluar në përputhje me legjislacionin për shërbimin civil duke zhvilluar procedurat e përzgjedhjes, punësimit dhe emërimit, duke përfshirë pozicionet drejtuese, në përputhje me kërkesën për përfaqësim të barabartë të femrave dhe meshkujve. Ndryshimi i raportit femra-meshkuj, sipas të cilit auditorët femra aktualisht

⁶⁷ https://www.klsh.org.al/content_pdf/51

⁶⁸ https://www.klsh.org.al/content_pdf/51

⁶⁹ Për vitin 2021, KLSH punësoi gjithsej 20 ekspertë të jashtëm, fusha e ekspertizës së të cilëve varionte në fusha të ndryshme si psikologji, inxhinieri, drejtësi, ekonomi, etj.

përbëjnë 43,2% nga 33% e numrit të auditorëve që ishin në vitin 2011, pra me një rritje prej 10.2%, konfirmon qasjen strategjike të KLSH ndaj barazisë gjinore në institucion.

Ekziston një praktikë e organizimit ose kërkesës për takime individuale me kryetarin dhe gjithashtu takime periodike me drejtorët menaxhues ku stafi mund të shprehë pikëpamjet e tij. Gjithashtu, Analiza Vjetore e Departamentit është një moment tjetër formal kur ndahen mendimet. Në varësi të çështjeve të ngritura, menaxhmenti gjithmonë përpaket të përshtatë më së miri pikëpamjet e ngritura për shkak të problemeve që lidhen me punën.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Rezultati
(i) Funkzioni i Burimeve Njerëzore	Janë përmbushur të gjitha kriteret, përveç kriterit c). - KLSH aktualisht nuk ka një kuadër kompetencash.	3
(ii) Strategjia e Burimeve Njerëzore	Janë përmbushur të gjitha kriteret, përveç kriterit d). - Nuk ka një Strategji të Burimeve Njerëzore të ndarë, por aspekti i burimeve njerëzore është i integruar në Strategjinë e Zhvillimit të KLSH për 2018 – 2022. Në mënyrë që aspekti i burimeve njerëzore të përfaqësohet më mirë, KLSH duhet të zhvillojë një strategji të Burimeve Njerëzore ku të gjitha kriteret rrjedhin nga SAI 12 të janë zbatuar. - KLSH nuk ka tregues, baza dhe objektiva (p.sh. për qarkullimin, vendet e lira të punës dhe normat e sëmundjeve)	3
(iii) Rekrutimi i Burimeve Njerëzore	Janë përmbushur të gjitha kriteret KLSH zbaton kuadrin ligjor të Shërbimit Civil për rekrutimin, i cili ka kapituj të veçantë për institucionet që nuk janë pjesë e Qeverisë (Departamenti i Administratës Publike). Për çdo procedurë rekrutimi KLSH publikon njoftimin në faqen e saj të internetit.	4
(iv) Shpërblimi, promovimi dhe mirëqenia e stafit	Janë përmbushur të gjitha kriteret, përveç kriterit f) Kriteri c) nuk është i zbatueshëm. - KLSH nuk ka një politikë të mirëqenies së stafit.	3

4.5.2 SAI-23: Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional – Rezultati: 4

Ky tregues vlerëson sesi SAI si organizatë është në gjendje të promovojë dhe sigurojë zhvillimin profesional për të përmirësuar dhe ruajtur kompetencën e stafit të tij. Ai është i lidhur me ISSAI 12. Kjo thotë se SAI-t duhet të promovojnë zhvillimin e vazhdueshëm profesional që kontribuon në përsosmërinë individuale, ekipore dhe organizative. Ai vlerëson katër dimensionet:

- (i) Planet dhe Proceset për Zhvillimin dhe Trajnimin Profesional
- (ii) Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit Financiar
- (iii) Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit të Performancës
- (iv) Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit të Përputhshmërisë

Dimensioni (i): Planet dhe Proceset për Zhvillimin dhe Trajnimin Profesional:

KLSH ka miratuar Planin e Zhvillimit dhe Trajnimit Profesional për vitin 2021, me vendim të kryetarit të KLSH-së nr. 14, datë 08.02.2021 "Programi i Integruar i Zhvillimit Profesional" për KLSH, si dhe Plani i Veprimit gjatë zbatimit të tij. Referuar rekomandimeve të Bashkimit Europian dhe Rezolutës së

Kuvendit të Shqipërisë, kryetari i KLSH-së ka miratuar planin e veprimit, në zbatim të të cilit janë zhvilluar trajnime përkatëse si: Programi i trajnimit të TI-së "IDEA" mbajtur në nëntor 2021; Programi i trajnimit mbi Auditimin Financiar i zhvilluar në nëntor 2021, Auditimin e Performancës dhe Auditimin e TI-së i zhvilluar në dhjetor 2021. Planet e integruara të zhvillimit profesional dhe programet e trajnimit gjatë zbatimit të tyre, janë fokusuar në prezantimin dhe njohjen e stafit të ri, të saporekrutuar me kuadrin ligjor, standardet e auditimit, manualet e auditimit, Rregulloren e Procedurave të Auditimit, fushën e auditimit të përgjithshëm ku operon KLSH, etj. Gjatë vitit 2021, Drejtoria e Metodologjisë dhe Zhvillimit, ka marrë periodikisht informacion nga Drejtoria e Burimeve Njerëzore, për personelin e rekrutuar së fundmi, dhe bazuar në të dhënat e regjistrat të trajnimit, identifikon personelin e auditimit me përvojë në KLSH deri në 1 vit, me qëllim organizimin e trajnimeve kushtuar kësaj kategorie audituesish. Gjatë vitit 2021 janë organizuar dy trajnime me auditorë të rinj, ku morën pjesë 21 auditorë të rekrutuar së fundmi.

Në Planin e Veprimit për zbatimin e Programit të Integruar të Zhvillimit dhe Trajnimit Profesional, parashikohet të zhvillohen trajnime mujore sipas programeve specifike të parashikuara nga kapacitetet e brendshme të KLSH. Për këtë arsye, lista e trajnerëve të brendshëm të KLSH-së është miratuar nga Kryetari i KLSH-së. Janë planifikuar të zhvillohen trajnime të brendshme për politikën, procedurat dhe proceset e KLSH-së. Gjatë vitit 2021 janë zhvilluar trajnime për të gjithë manualet e auditimit, si Manuali i Auditimit Financiar, Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë, Manuali i Auditimit të Performancës, Manuali i Auditimit të TI-së, Udhëzuesi i Menaxhimit të Cilësisë, trajnime për teknikat CAAT në auditim "Programi IDEA", etj.

Programi i Integruar i Zhvillimit dhe Trajnimit Profesional për vitin 2021 është hartuar në përputhje me Strategjinë e Burimeve Njerëzore, bazuar në rezultatet e analizës. Për përmbushjen e objektivave të referuara në Planin Strategjik të KLSH 2018-2022 miratuar me Vendimin e Kryetarit të KLSH-së nr. 228, datë 31.12.2017 "Për miratimin e dokumentit të politikës së burimeve njerëzore të KLSH", Objektivit nr. 2 "Optimizimi i kapaciteteve profesionale, aftësive të auditorëve, procedurave të punës, logjistikës dhe funksioneve të tjera mbështetëse"; Në përputhje me Kornizën e Matjes së Performancës së KLSH-së, si dhe me detyrat e përcaktuara në planin e veprimit të miratuar nga Kryetari i KLSH-së, në zbatim të rekomandimeve të drejtuara KLSH-së nga Bashkimi Evropian, Rezoluta e Kuvendit për ecurinë e KLSH 2020, etj. KLSH ka procedura për përzgjedhjen e personelit që merr pjesë në trajnim. Përzgjedhja bazohet në nevojat e KLSH-së, për rritjen e kapaciteteve profesionale për kryerjen e auditimeve sa më cilësore dhe duke marrë parasysh nevojat individuale të audituesve. Fillimisht duhet të theksojmë se përgatitja e programit vjetor të trajnimit (përcaktimi i temave të trajnimit), i referohet nevojave të departamentit, sepse përpara hartimit të programit vjetor kërkohet informacion nga secili departament në bazë të nevojave për ngritjen e kapaciteteve profesionale. Në përzgjedhjen e stafit dhe pjesëmarrjen e tyre në trajnimet përkatëse jemi mbështetur në kriteret e mëposhtme: Në përzgjedhjen e personelit për të marrë pjesë në trajnime, janë marrë parasysh përcaktimet e bëra nga drejtuesit e departamenteve, për shkak të një ndërveprimi të vazhdueshëm me stafin që drejtojnë, njohin më mirë kapacitetet profesionale të auditorëve dhe nevojat për rritjen e tyre.

-*Pjesëmarrja në trajnime* është përcaktuar duke iu referuar ndarjes në tri kategori për përzgjedhjen e stafit në ofrimin e njohurive, përkatësisht: kategoria e parë e auditorëve të rinj të rekrutuar; auditorë me përvojë 1-3 vjet dhe auditorë me përvojë mbi tre vjet.

-*Pjesëmarrja në trajnime* i referohet edhe kërkesave individuale të audituesve, bazuar në vetëvlerësimin;

- *Pjesëmarrja në trajnime* është bërë edhe për edukimin akademik dhe profilizimin në fushën e auditimit.

KLSH ka identifikuar "skuadrat profesionale" apo "kuadrot" e auditimit që duhet të kryejë për të përmbushur mandatin e saj. Kjo është realizuar përgjatë gjithë periudhës, pasi sistemi i karrierës brenda KLSH-së është ndjekur, bazuar në rezultatet dhe performancën në punë. Në këtë mënyrë përzgjedhja e ekipeve si dhe drejtuesve të tyre bazohet në performancën e tyre; arsimimi; Kualifikime të brendshme të organizuara nga KLSH dhe të jashtme të organizuara nga institucione homologe dhe organizata profesionale ndërkombëtare, por edhe trajnime, kualifikime në fusha të ndryshme të kryera individualisht prej tyre. Ekzistojnë mekanizma për monitorimin dhe vlerësimin e rezultateve të

zhvillimit profesional dhe trajnimit të stafit. Ekzistojnë disa mekanizma për të monitoruar rezultatin e zhvillimit profesional si:

- Mbikëqyrja e stafit të auditimit gjatë procesit të auditimit, si procesi kryesor ku ata demonstrojnë njohuritë e marra. Kjo mbikëqyrje kryhet nga drejtuesit e ekipeve të auditimit; auditorët e lartë dhe drejtorët e departamenteve përkatëse;

- *Mentorimi i stafit të ri të rekrutuar (trajnim për punë)* dhe i ri i auditimit, nga auditorë me përvojë dhe kompetenca profesionale;

- Kontrolli dhe sigurimi i cilësisë*, është një hallkë e cila bën vlerësimin e cilësisë së auditimeve, zbatimin e standardeve dhe zbatimin e procedurave të auditimit. Kjo realizohet përmes kontrollit të sigurimit të cilësisë në "të nxehtë" (gjatë procesit të auditimit) dhe në të ftohtë pas evadimit të raporteve të auditimit. Rezultatet e gjeneruara nga ky zinxhir, i cili përfshin departamentet e auditimit; Drejtoria e Standardeve dhe Sigurimit të Cilësisë, Drejtori i Përgjithshëm, janë tregues të efektivitetit të programeve profesionale të ofruara për stafin;

- *Vlerësimi i performancës së stafit*, dy herë në vit, ku një tregues është pjesëmarrja në trajnime dhe zbatimi i treguesit të përcaktuar në Institucionin e Zhvillimit Institucional.

Megjithatë, në Programet vjetore të Integruara të Zhvillimit Profesional, nuk ka një planifikim të detajuar të stafit jo auditues të KLSH-së. Për këtë fakt, nuk janë realizuar trajnime të brendshme të dedikuara për stafin jo auditues.

Dimensioni (ii): Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit Financiar

Përgjegjësitë për zhvillimin profesional u drejtohen personave me përvojë të përshtatshme dhe autoritet të mjaftueshëm brenda SAI-t. Përgjegjësia u ngarkohet personave me formim dhe përvojë të duhur profesionale në fushën e financave, por edhe me njohuri të thella të standardeve, metodave dhe teknikave të auditimit etj. Programet e trajnimit janë zhvilluar duke marrë parasysh kërkesat për kompetencat e duhura për nivele të ndryshme të stafit në auditimin financiar. Në Programin e Integruar të Zhvillimit dhe Trajnimit Profesional, ofrohen trajnime duke marrë parasysh nivelin e stafit. Kështu, për stafin e ri dhe të saporekrutuar, trajnimet janë fokusuar në dhënien e njohurive të përgjithshme mbi njohjen e ISSAI/ IFPP-200-299 "Parimet e auditimit financiar"; Manuali i auditimit financiar; Rregullorja e procedurave të auditimit të KLSH-së, ndërsa për auditorët me përvojë dhe kualifikimet në fushën e financës dhe kontabilitetit, janë zhvilluar trajnime për kuadrin ligjor dhe përgatitjen e pasqyrave financiare; ISA (IFAC) - ISSAI / IFPP (INTOSAI) mbi auditimin e pasqyrave financiare dhe raportimin e auditorit të pavarur, si dhe opinionin e auditorit mbi pasqyrat financiare. Për stafin e auditimit financiar është hartuar dhe zbatuar një plan i duhur zhvillimi profesional. Zhvillimi profesional për stafin e auditimit financiar bazohet në: kërkesat e tyre individuale; në nevojat e departamentit; në profilin e tyre akademik (arsimimi); në kërkesat dhe objektivat institucionale, në rekomandimet për rritjen dhe përmirësimin e cilësisë së auditimeve financiare; në performancën në punë etj. Plani për zhvillim profesional dhe trajnim në auditimin financiar ka përfshirë:

- Trajnim i brendshëm për standardet dhe procedurat e auditimit të KLSH*: Janë zhvilluar një sërë trajnimesh për standardet e auditimit financiar si ISSAI 200-299, Manuali i Auditimit Financiar (ISSAI-2000-2899), si dhe mbi praktikën më të mira, etj.

- Nëpërmjet mbikëqyrjes gjatë procesit të auditimit, nga drejtuesit e ekipeve të auditimit*: Audituesit e Lartë dhe Drejtorët e Departamenteve. Ky proces ka nevojë për përmirësim, në mënyrë që të koordinohet më mirë zinxhiri i mbikëqyrjes. Me rëndësi të veçantë është vlerësimi në kohë nga drejtuesit e departamenteve të Informacionit Periodik, orientimi dhe këshillimi i auditorëve për zbatimin me sukses të drejtimeve të auditimit, zbatimin e standardeve dhe rregullores së procedurave të auditimit.

- *Formimi profesional ose akademik/anëtarësimi në organet përkatëse profesionale ose akademike*: I gjithë stafi auditues i KLSH-së është pjesë e procesit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional. (adresuar në auditimin e përputhshmërisë, dimensionin iv)

- *I gjithë stafi auditues i KLSH-së*, është pjesë e procesit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional. (adresuar në auditimin e përputhshmërisë, dimensionin iv)

Dimensioni (iii): Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit të Performancës

Përgjegjësitë për zhvillimin profesional u drejtohen personave me përvojë të përshtatshme dhe autoritet të mjaftueshëm brenda SAI-t. Përgjegjësia u caktohet personave me formim të duhur profesional dhe më tej, si dhe me përvojë në fusha të ndryshme, duke marrë parasysh specifikat e auditimit të performancës në krahasim me llojet e tjera të auditimeve. Zhvillimi profesional në të gjitha format e tij (trajnimi i brendshëm, trajnimi i jashtëm, mentorimi, etj.) u drejtohet audituesëve me përvojë dhe trajnime profesionale të spikatura në fushat përkatëse. Programet e trajnimit janë zhvilluar duke marrë parasysh kërkesat për kompetencat e duhura për nivele të ndryshme të stafit në auditimin e performancës. Në Programin e Integruar të Zhvillimit Profesional, trajnimi ofrohet duke marrë parasysh nivelin e stafit. Kështu, për stafin e ri dhe atë të saporekrutuar, trajnimet e kryera u fokusuan në dhënien e njohurive të përgjithshme të cilat bazohen në njohjen e ISSAI/IFPP-300-399 “Parimet e auditimit të performancës”; Manuali i auditimit të performancës; Rregullorja e procedurave të auditimit të KLSH, ndërsa për audituesit me përvojë janë zhvilluar trajnime me fokus në ISSAI 3000-3899; Praktikën më të mira; prezantimi (si mënyrë trajnimi) nga audituesit më me përvojë dhe me kompetenca të duhura profesionale në auditimet e performancës. Për stafin e auditimit të performancës është hartuar dhe zbatuar një plan i përshtatshëm për zhvillimin profesional, duke marrë parasysh specifikat e tij, si dhe objektivat dhe nënobjektivat e KLSH. Gjatë vitit 2021, përveç audituesve të Departamentit të Performancës, pjesë e programeve të trajnimit për auditimin e performancës kanë qenë edhe dy ose tre auditues nga departamente të tjera, me qëllim rritjen e kapaciteteve në auditimet e performancës. Kjo i ka shërbyer përmbushjes së treguesit të strategjisë, “zhvillimi i auditimeve të përbashkëta të performancës, nga Departamenti i Performancës me departamentet e tjera të auditimit”. Gjatë vitit 2021, Manuali i Auditimit të Performancës iu nënshtrua një rishikimi për shkak të disa çështjeve që ai reflektoi gjatë zbatimit (faza e vlerësimit/evidenca e auditimit). Kështu, në muajin dhjetor u krye trajnimi i audituesve të Departamentit të Auditimit të Performancës, si dhe audituesve të departamenteve të tjera, për t'u njohur me risitë që sjell Manuali i Auditimit të Performancës miratuar nga Kryetari i KLSH me Vendimin nr. 196, datë 26.11.2021. Gjithashtu, ky trajnim është në përmbushje të rekomandimit të Kuvendit të Shqipërisë (Rezoluta për ecurinë e KLSH-së viti 2020). Plani i zhvillimit profesional dhe trajnimi në auditimin e performancës ka përfshirë:

- *Trajnim i brendshëm për standardet dhe procedurat e auditimit të KLSH*: Janë zhvilluar një sërë trajnimesh për standardet e auditimit të performancës si ISSAI 300, Manuali i Auditimit të Performancës (ISSAI-3000), si dhe për praktikën më të mira, etj.

- *Nëpërmjet mbikëqyrjes gjatë procesit të auditimit, nga drejtuesit e ekipeve të auditimit*: Audituesit e Lartë dhe Drejtorët e Departamenteve. Ky proces ka ende nevojë për përmirësim, për të koordinuar më mirë kompetencat profesionale të audituesve me auditimet përkatëse, si dhe për të përmirësuar rolin e zinxhirit mbikëqyrës për kontrollin dhe monitorimin e cilësisë së auditimeve;

- *Formimi profesional ose akademik/anëtarësimi në organet përkatëse profesionale ose akademike*: Auditorët e KLSH-së trajnohen dhe certifikohen nga organizata të ndryshme profesionale. I gjithë stafi auditues i KLSH-së është pjesë e procesit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional. (adresuar në auditimin e përputhshmërisë, dimensionin iv)

- *Zhvillimi i vazhdueshëm profesional: (i adresuar në auditimin e përputhshmërisë, dimensionin iv)*

Dimensioni (iv): Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit të Përputhshmërisë

Përgjegjësitë për zhvillimin profesional u drejtohen personave me përvojë të përshtatshme dhe autoritet të mjaftueshëm brenda SAI-t. Përgjegjësia u caktohet personave me formim të duhur profesional dhe përvojë në fushën e auditimit të përputhshmërisë. Me njohuri të mira të kuadrit ligjor, duke përfshirë rregullat, marrëveshjet, kontratat, etj. të cilat do të shërbejnë si kritere për vlerësim. Programet e trajnimit janë zhvilluar duke marrë parasysh kërkesat për kompetenca të përshtatshme për nivele të ndryshme të stafit në auditimin e përputhshmërisë. Në Programin e Integruar të Zhvillimit Profesional, trajnimi ofrohet duke marrë parasysh nivelin e stafit. Kështu për stafin e ri dhe të saporekrutuar, trajnimet e kryera u fokusuan në dhënien e njohurive të përgjithshme të cilat fokusoheshin në njohjen e ISSAI / IFPP-400-499 “Parimet e Auditimit të Përputhshmërisë”; ISSAI / IFPP 4000-4899; Rregullorja e procedurave të auditimit të KLSH, ndërsa për audituesit me përvojë janë zhvilluar trajnime me fokus në sa më sipër, në Manualin e Auditimit të Përputhshmërisë; ISSA-4900;

Praktikat më të mira; prezantimi (si një mënyrë trajnimi) nga audituesit më me përvojë dhe me kompetenca të përshtatshme profesionale në auditimet e përputhshmërisë. Për stafin e auditimit të përputhshmërisë është zhvilluar dhe zbatuar një plan i duhur zhvillimi profesional. ISSAI 100 “Parimet bazë të auditimit të sektorit publik” përfshihet në programet e trajnimit; ISSAI 400 “Parimet bazë të auditimit të përputhshmërisë”; ISSAI 4000 “Standardet e Auditimit të Përputhshmërisë”; Manuali i auditimit të përputhshmërisë si dhe praktikatat më të mira. Trajnimi i auditimit të përputhshmërisë shtrihet pothuajse në të gjithë stafin e auditimit sepse elementë të përputhshmërisë gjenden në lloje të tjera auditimesh dhe ky lloj auditimi praktikohet pothuajse në çdo departament auditimi.

Plani i zhvillimit profesional dhe trajnimi në auditimin e përputhshmërisë ka mbuluar:

- *Trajnim i brendshëm për standardet dhe procedurat e auditimit të KLSH:* Janë zhvilluar një sërë trajnimesh për standardet e auditimit të përputhshmërisë si ISSAI / IFPP 400-499, Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë (ISSAI / IFPP-4000-4899), ISSAI / IFPP 4900, si dhe praktikatat më të mira, etj.

- *Nëpërmjet mbikëqyrjes gjatë procesit të auditimit, nga drejtuesit e ekipeve të auditimit:* Audituesit e Lartë dhe Drejtorët e Departamenteve. Ky proces ka ende nevojë për përmirësim, për të koordinuar më mirë kompetencat profesionale të audituesve me auditimet përkatëse, si dhe për të përmirësuar rolin e zinxhirit mbikëqyrës për kontrollin dhe monitorimin e cilësisë së auditimeve;

- *Formimi profesional ose akademik/anëtarësimi në organet përkatëse profesionale ose akademike:* I gjithë stafi auditues i KLSH-së është pjesë e procesit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional.

Aktualisht në KLSH posedojnë certifikatën e Audituesit të Brendshëm 19 auditues; 12 auditues kanë Certifikatën e Vlerësimit të Pasurive të Paluajtshme; 9 auditues kanë certifikata trajnimi nga IDI (Iniciativa Zhvillimore INTOSAI).

- 6 auditues janë certifikuar si kontabilistë të certifikuar; 1 auditues ka një certifikatë CIPFA në kontabilitetin publik; 1 auditues ka certifikatën e CPA "Kontabilist Publik i Miratuar"; 20 auditues kanë marrë pjesë në programin e praktikës në Gjykatën Evropiane të Audituesve (ECA); dhe 6 auditues kanë marrë pjesë në programin e Fellowship në Zyrën e Auditimit të SHBA – GAO.

- **KLSH ka ofruar mundësi** për zbatimin dhe shpërndarjen në kohë të trajnimeve, në varësi të rrethanave dhe ngarkesës së punës. Gjatë vitit 2021, audituesit kanë pasur mundësi të kualifikohen dhe të trajnohen, dhe në të njëjtën kohë të kryejnë detyra dhe objektiva auditimi. Zhvillimi dhe trajnimi profesional në KLSH gjatë viteve 2020 dhe 2021 ofrohet në të gjitha mënyrat e mëposhtme:

- ✓ Trajnim i brendshëm i ofruar nga trajnerë të brendshëm
- ✓ Trajnim i brendshëm i ofruar nga trajnerë të jashtëm (ASPA)
- ✓ Trajnimi i jashtëm
- ✓ Mësimi elektronik
- ✓ Trajnime gjatë punës
- ✓ Edukimi i vazhdueshëm
- ✓ Pjesëmarrje në prezantimet e auditimit
- ✓ Pjesëmarrja në organizata profesionale;

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Rezultati
(i) Planet dhe Proceset për Zhvillimin dhe Trajnimin Profesional	Kriteret a), b), c), e), g) janë përmbushur. Kriteret d) dhe f) nuk janë përmbushur. Nuk është zhvilluar një sistem për zhvillimin profesional të stafit jo-auditues/kontrollues me përgjegjësi të përcaktuara qartë. Kërkesat e kompetencave të përshtatura siç duhet dhe një plan për zhvillim profesional për stafin jo-auditues/kontrollues nuk është zhvilluar bazuar në nevojat e identifikuara dhe nuk zbatohet.	3

(ii) Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit Financiar	Janë përmbushur të gjitha kriteret. Për stafin e auditimit financiar është hartuar dhe zbatuar një plan i duhur zhvillimi profesional. Zhvillimi profesional për stafin e auditimit financiar bazohet në: kërkesat e tyre individuale; në nevojat e departamentit; në profilin e tyre akademik (arsimim); në kërkesat dhe objektivat institucionale, në rekomandimet për rritjen dhe përmirësimin e cilësisë së auditimeve financiare; në performancën në punë etj.	4
(iii) Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit të Performancës	Janë përmbushur të gjitha kriteret. Plani i zhvillimit profesional dhe trajnimi në auditimin e performancës ka përfshirë: - <i>Trajnim i brendshëm për standardet dhe procedurat e auditimit të KLSH:</i> Janë zhvilluar një sërë trajnimesh për standardet e auditimit të performancës si ISSAI 300, Manuali i Auditimit të Performancës (ISSAI-3000), si dhe për praktikën më të mirë, etj. - <i>Nëpërmjet mbikëqyrjes gjatë procesit të auditimit, nga drejtuesit e ekipeve të auditimit:</i> Audituesit e Lartë dhe Drejtorët e Departamenteve. Ky proces ka ende nevojë për përmirësim, për të koordinuar më mirë kompetencat profesionale të audituesve me auditimet përkatëse, si dhe për të përmirësuar rolin e zinxhirit mbikëqyrës për kontrollin dhe monitorimin e cilësisë së auditimeve; - <i>Formimi profesional ose akademik/anëtarësimi në organet përkatëse profesionale ose akademike:</i> Auditorët e KLSH-së trajnohen dhe certifikohen nga organizata të ndryshme profesionale. I gjithë stafi auditues i KLSH-së është pjesë e procesit të zhvillimit të vazhdueshëm profesional. <i>(adresuar në auditimin e përputhshmërisë, dimensionin iv)</i> - <i>Zhvillimi i vazhdueshëm profesional: (i adresuar në auditimin e përputhshmërisë, dimensionin iv)</i>	4
(iv) Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional i Auditimit të Përputhshmërisë	Janë përmbushur të gjitha kriteret. Plani i zhvillimit profesional dhe trajnimi në auditimin e përputhshmërisë ka mbuluar: -Trajnim i brendshëm për standardet dhe procedurat e auditimit të KLSH: -Nëpërmjet mbikëqyrjes gjatë procesit të auditimit, nga drejtuesit e ekipeve të auditimit: -Formimi profesional ose akademik / anëtarësimi në organet përkatëse profesionale ose akademike: Aktualisht në KLSH posedojnë certifikatën e Audituesit të Brendshëm 19 auditues; 12 auditues kanë Certifikatën e Vlerësimit të Pasurive të Paluajtshme; 9 auditues kanë certifikata trajnimi nga IDI (Iniciativa Zhvillimore INTOSAI). - 6 auditues janë certifikuar si kontabilistë të autorizuar; 1 auditues ka një certifikatë CIPFA në kontabilitetin publik; 1 auditues ka certifikatën e CPA "Kontabilist Publik i Miratuar"; 20 auditues kanë marrë pjesë në programin e praktikës në Gjykatën	4

	Evropiane të Auditorëve (ECA); dhe 6 auditues kanë marrë pjesë në programin e Fellowship në Zyrën e Auditimit të SHBA – GAO.	
--	--	--

4.6 Fusha F: Komunikimi dhe Menaxhimi i Palëve të Interesit

ISSAI 12 identifikon si një nga objektivat kryesore të SAI-t demonstrimin e rëndësisë së tij për palët e interesit dhe SAI duhet të komunikojë me palët e interesit për të siguruar të kuptuarit e punës dhe rezultateve të auditimit të SAI-t. Tabela e mëposhtme ofron një përmbledhje të rezultateve të dimensionit dhe treguesve:

Fusha F: Komunikimi dhe Menaxhimi i Palëve të Interesit		Dimensionet				Rezultati i përgjithshëm
Treguesi	Emri	I	ii	iii	iv	
SAI-24	Komunikimi me Legjislativin, Ekzekutivin dhe Gjyqësorin	4	4	4	4	4
SAI-25	Komunikimi me Mediat, Qytetarët dhe Organizatat e Shoqërisë Civile	4	4			4

4.6.1 SAI-24: Komunikimi me Legjislativin, Ekzekutivin dhe Gjyqësorin – Rezultati: 4

SAI 24 kërkon informacion mbi ekzistencën e një strategjie aktuale për të rregulluar komunikimet në nivele për SAI-n. Ai gjithashtu eksploron statusin e kanaleve të komunikimit dhe efektivitetin e tyre me një sërë palësh të tjera të interesuara. Rezultatet nga një SAI janë raporte. Përmbajtja e tyre duhet të vihet në dispozicion në një mënyrë koherente për ata që pritet të kenë interes ose janë të mandatuar të veprojnë sipas përmbajtjes së këtyre raporteve. Ky tregues ka katër dimensione:

- (i) Strategjia e Komunikimit.
- (ii) Praktika e mirë në lidhje me komunikimin me legjislativin.
- (iii) Praktika e mirë në lidhje me komunikimin me ekzekutivin.
- (iv) Praktika e mirë në lidhje me komunikimin me gjyqësorin dhe/ose agjencitë e ndjekjes dhe hetimit.

Dimensioni i: Strategjia e Komunikimit

Për të forcuar komunikimin dhe bashkëpunimin, KLSH ka miratuar Strategjinë e Zhvillimit 2018 - 2022 duke synuar të përcjellë te qytetarët, Parlamenti dhe palët e tjera të interesit rezultatet dhe përfitimet e institucionit suprem të auditimit për përmirësimin e qeverisjes, nëpërmjet luftës kundër korrupsionit. Politikat e qarta të komunikimit të KLSH-së fokusohen në rritjen e besimit të publikut dhe përfshirjes sociale nëpërmjet:

- promovimit të një kuptimi më të mirë të rolit dhe përgjegjësi të KLSH-së në sektorin publik dhe në shoqëri;
- eksplorimit të mënyrave për të fituar mirëkuptimin dhe mbështetjen e publikut;
- bërjes së informacionit profesional, objektiv dhe të paanshëm të aksesueshëm për të gjitha palët e interesit.

Në strategjinë e saj të zhvillimit, KLSH ka përcaktuar qartë grupet e interesit dhe rëndësinë që ata kanë për përmbushjen e misionit të saj kushtetues dhe ndërveprimin për rritjen e transparencës dhe llogaridhënies së fondeve publike. Marrëdhëniet shumëdimensionale dhe efektive me palët e interesit mbështeten në parimin themelor të ruajtjes së pavarësisë institucionale dhe palët e interesit të KLSH-së përcaktohen si më poshtë:

1. Qytetarët shqiptarë
2. Kuvendi i Shqipërisë
3. Presidenti i Republikës së Shqipërisë
4. Shoqëria civile
5. Media
6. Shoqatat Profesionale
7. Mjedisi akademik dhe universitetet
8. Delegacioni i BE-së në Shqipëri, Drejtoria e Përgjithshme e Buxhetit të Komisionit Evropian, Programi SIGMA dhe Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar.

Në raport me grupet e interesit KLSH⁷⁰ ndjek parimin e “Partneritetit me Qytetarin dhe Qeverisjes së Hapur”. Mesazhet kryesore që KLSH synon të përcjellë përmes komunikimit me grupet e interesit janë informacioni profesional, i qartë, i paanshëm dhe në kohë për përdorimin efektiv, efikas dhe ekonomik të fondeve publike, pronave publike dhe shtetërore, zhvillimi i një sistemi të përshtatshëm të menaxhimit financiar, kryerjen e veprimtarive administrative nëpërmjet publikimit të raporteve të saj. KLSH ka përcaktuar strategjinë e komunikimit në përputhje me planin strategjik. Monitorimi i strategjisë së komunikimit 2017 -2019 në gjysmën e parë të vitit 2020 dhe çdo gjashtë muaj raportohet në raportin e monitorimit të zhvillimit të strategjisë së KLSH 2018 - 2022. Raportet e monitorimit publikohen edhe në faqen zyrtare të KLSH. Shumë prej raporteve të publikuara nga organizata të ndryshme përdorin gjetjet dhe rekomandimet e KLSH-së dhe raportet e organizatave ndërkombëtare përkatëse dhe palëve të interesit në Shqipëri tregojnë vlerësimin e tyre për mënyrën se si SAI jonë po komunikon.

Për të arritur një komunikim efektiv, KLSH ka vendosur objektivat e mëposhtëm:

- Rritja e profilit publik të KLSH-së dhe e kuptimit të misionit, vizionit dhe rolit të saj në shoqëri, duke synuar forcimin e besimit të qytetarëve ndaj institucionit;
- Rritja e mjeteve të jashtme të komunikimit me qytetarët dhe grupet e ndryshme të interesit me qëllim rritjen e nivelit të ndërgjegjësimit të publikut;
- Promovimi i rezultateve të auditimit të KLSH-së për të përcjellë tek publiku rezultatet e institucionit dhe përfitimet në përmirësimin e qeverisjes, nëpërmjet luftës kundër korrupsionit;
- Rritja e komunikimit dhe ndërveprimit të KLSH me qytetarin, nëpërmjet pjesëmarrjes aktive të qytetarëve në aktivitete dhe tryeza të rrumbullakëta;
- Konsolidimi i pjesëmarrjes së auditorit të KLSH-së në opinionin në median e shkruar dhe kalimi gradualisht drejt dhënies së opinionit për emisionet televizive;
- Rritja e komunikimit të brendshëm në institucion dhe shkëmbimi i informacionit ndërmjet drejtorive dhe departamenteve të auditimit.

Mjetet dhe qasjet e përdorura nga KLSH për një komunikim të suksesshëm me grupet e interesit fokusohen në:

- publikimin e raporteve të auditimit në faqen zyrtare të internetit duke siguruar akses të pakufizuar të qytetarëve për t'u njohur me veprimtarinë e auditimit të KLSH-së;
- publikimin e raportit vjetor të performancës së KLSH-së dhe i raportit të ekzekutimit të buxhetit
- publikimin e komunikatave për shtyp dhe informacione të tjera relevante për auditimin dhe aktivitetet institucionale;
- të vërë në dispozicion të publikut bazën ligjore dhe strategjitë e ndryshme që lidhen me zhvillimin institucional dhe bazën metodike për kryerjen e auditimeve të KLSH-së;
- publikimi i standardeve të etikës profesionale në lidhje me integritetin e audituesve dhe stafit të KLSH në faqen zyrtare të internetit
- trajtimin e kërkesave dhe ankesave të qytetarëve të cilat kanë në fokus veprimtarinë e institucioneve qendrore që përdorin fondet shtetërore dhe ofrojnë shërbime për qytetarët;
- organizimi i një jave të hapur për qytetarët në të cilën ata kanë mundësinë të njihen me auditimin dhe veprimtarinë institucionale të KLSH-së;
- komunikim efektiv me parlamentin nëpërmjet paraqitjes së të gjitha raporteve të auditimit të cilat janë me interes të lartë publik dhe kontribuojnë në promovimin dhe përmirësimin e reformave social-ekonomike të vendit që synojnë integrimin evropian të Shqipërisë.
- nënshkrimin e marrëveshjeve me institucionet ligjzbatuese për të kontribuar në luftën kundër korrupsionit, mashtrimit, shpërdorimit dhe abuzimit;
- nënshkrimi i memorandumit të bashkëpunimit me institucionet homologe, universitetet dhe OJQ-të me qëllim shkëmbimin e ndërsjellë të informacionit dhe përvojës.

⁷⁰ Ndonjëherë duke iu referuar KLSH-së si Kontrolli i Lartë i Shtetit (ALSAI)

Meqenëse Strategjia e Komunikimit 2017-2019 ka skaduar, Strategjia e Zhvillimit të KLSH skadon në fund të vitit 2022, KLSH me ndihmën e SIGMA-s po punon aktualisht për zhvillimin e një strategjie të re komunikimi 2022 -2025.

Dimensioni ii: Praktika e mirë në lidhje me komunikimin me legjislativin

KLSH, si një institucion i pavarur kushtetues, është i vetëdijshëm për rolin e tij vendimtar në informimin e Kuvendit të Shqipërisë, duke e konsideruar atë si një nga aktorët më të rëndësishëm. KLSH realizon informimin efektiv të kuvendit për përdorimin e fondeve publike nëpërmjet:

- dorëzimit në parlament të raportit vjetor të performancës dhe të raportit për ekzekutimin e buxhetit; Me raportin vjetor të performancës⁷¹, KLSH-ja informon Kuvendin për aktivitetin e auditimit dhe institucional të kryer në vitin e kaluar, duke e njohur edhe me objektivat mbi të cilët do të bazohet veprimtaria e saj në vitin aktual.

- Për përbushjen e detyrimit kushtetues⁷² dhe bazuar në auditimet e saj, KLSH përmes raportit të ekzekutimit të buxhetit i ka paraqitur Kuvendit:

- a. jep mendim për raportin e Këshillit të Ministrave për zbatimin e buxhetit për vitin e kaluar.

- b. informon kuvendin për vlerësimin e bërë për shkelje të akteve normative, me pasojë parregullsi materiale dhe dëme financiare gjatë administrimit të fondeve publike, mbi bazën e shqyrtimit të dokumenteve zyrtare, me shkrim ose elektronik, si dhe informacionin e kërkuar që konsiderohet i nevojshëm dhe i mjaftueshëm për të kryer procesin e auditimit.

- paraqitjen periodike në kuvend të të gjitha raporteve të auditimit edhe pse kjo nuk është e detyrueshme me ligj;

- paraqet në mënyrë periodike në kuvend⁷³ raportet për ndjekjen e rekomandimeve;

- përditëson Kuvendin me informacionin nëpërmjet platformës elektronike në lidhje me ndjekjen e rekomandimeve të auditimit të dhëna institucioneve të qeverisjes qendrore dhe njësisve në varësi të tyre;

Për të institucionalizuar marrëdhëniet e saj me kuvendin, KLSH ka miratuar dokumentin “Udhëzues për institucionalizimin e marrëdhënieve mes KLSH dhe parlamentit”⁷⁴. Kjo synohet të arrihet përmes:

- Nënshkrimit të një memorandumit mirëkuptimi ndërmjet dy institucioneve për të forcuar ndjekjen parlamentare të rekomandimeve të KLSH-së dhe për të hartuar një axhendë konkrete për zbatimin e tyre.

- Bazuar në raportet e progresit të Komisionit Evropian, i cili rekomandon rritjen e kontrollit parlamentar të organeve të audituara në zbatimin e rekomandimeve të auditimit të jashtëm, nëpërmjet seancave më të shpeshta parlamentare dhe krijimit të një kuadri monitorues parlamentar për të vlerësuar rregullisht veprimet vijuese të qeverisë, KLSH i ka propozuar Kuvendit⁷⁵ ngritjen e një nënkomisioni parlamentar për shqyrtimin e veprimtarisë së KLSH.

- Bazuar në raportet periodike që i paraqet Kuvendit, KLSH-ja ka kërkuar që komisionet parlamentare të zhvillojnë seanca dëgjimore me subjektet e audituara në lidhje me zbatimin e rekomandimeve të KLSH-së.

- Krahas rezolutës që miraton Kuvendi për veprimtarinë e KLSH-së, Institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit do t'i rekomandojë Kuvendit miratimin e një rezolute për qeverinë me qëllim zbatimin e rekomandimeve të KLSH.

KLSH ka qenë aktive në dhënien e opinionit në lidhje me Strategjinë e re të administratës së Kuvendit duke paraqitur propozimet e saj për ndryshimet e akteve ligjore që rregullojnë raportimin e institucioneve të pavarura në Kuvendin e Shqipërisë.

Propozimet për ndryshimet e vendimit nr. 49/2017 “Për raportimin vjetor dhe periodik dhe mekanizmin ndërinstytucional për ndjekjen e rekomandimeve të institucioneve të pavarura” janë paraqitur dhe janë në shqyrtim nga parlamenti. Procesi do të përfundojë brenda vitit 2022 dhe pritet të intensifikojë dhe

⁷¹ Neni 31/3 i ligjit 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”

⁷² Neni 164 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë

⁷³ Vendimi i Kryetarit të Kuvendit nr. 134/2018 “Për miratimin e manualit vjetor dhe periodik të monitorimit”

⁷⁴ <https://panel-klsh.almotech.co/storage/php5DLGTZ.pdf>

⁷⁵ Raporti i Shqipërisë 2020

rregullojë raportimin periodik dhe mekanizmin ndërinstytucional për ndjekjen e rekomandimeve të institucioneve të pavarura. Janë dërguar 57 raporte auditimi në Kuvend gjatë vitit 2021. KLSH në mars 2021 ka dorëzuar në Kuvend Raportin e Performancës 2020 dhe në tetor 2021 raportin e Ekzekutimit të Buxhetit për vitin 2020. Gjithashtu në prill 2021, KLSH ka dorëzuar raportin për zbatimin e rekomandimeve të rekomanduara nga KLSH në gjashtëmuajorin e parë të vitit 2020. Çdo katër muaj KLSH raporton për zbatimin e rekomandimeve të rekomanduara në auditimet e një viti më parë. Gjithashtu, KLSH i dërgon Kuvendit të gjitha raportet individuale të auditimit. (Raporti i auditimit të performancës dhe buletini statistikor)

Dimensioni iii: Praktika e mirë në lidhje me komunikimin me ekzekutivin

Ligji nr. 154/2014 përcakton komunikimin me subjektet e audituara të cilat janë pjesë e vetëqeverisjes qendrore dhe lokale. Bazuar në nenin 32 të ligjit organik të KLSH-së, KLSH-ja u dorëzon subjekteve të audituara raportet përkatëse të auditimit. Kryetari i KLSH-së, për sa i përket ndjeshmërisë dhe rëndësisë së temës, vendos nëse është e nevojshme që këto raporte t'i dorëzohen Presidentit të Republikës, Kryeministrit, Kryetarit të Kuvendit, komisioneve parlamentare apo Ministrit të Financave. Kur e gjykon të nevojshme, KLSH i paraqet Këshillit të Ministrave raporte, studime dhe materiale të tjera që lidhen me Këshillin e Ministrave, ministritë dhe institucionet e tjera qendrore, siç ka ndodhur me disa raporte auditimi. Në vitin 2021, 57 raporte auditimi i janë dorëzuar Kuvendit.

Gjithashtu, dy herë në vit KLSH i paraqet Ministrit për Marrëdhëniet me Parlamentin raportet e tij për ndjekjen e rekomandimeve të auditimit.

KLSH ka nënshkruar një memorandum bashkëpunimi me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë (MFE) dhe në bazë të këtij dokumenti KLSH dhe MFE kanë krijuar një sekretariat të përbashkët i cili mbledhet në mënyrë periodike duke diskutuar mbi zbatimin e rekomandimeve të auditimit. Ligji nr. 154/2014 "Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit" vendosi bazat për pavarësinë e KLSH-së nga ekzekutivi i cili funksionon në mënyrë të dyanshme. Do të thotë se SAI është i pavarur nga ndërhyrja e ekzekutivit dhe gjithashtu se SAI nuk duhet të përfshihet ose të shihet se është i përfshirë, në asnjë mënyrë, në menaxhimin e organizatave që ata auditojnë. Ky rregull zbatohet për shembull në rastin e një ish-punonjësi të një subjekti që aktualisht është i punësuar në KLSH. Nëse nuk kanë kaluar të paktën 3 vjet nga auditimi, nuk mund të auditohet të njëjtin subjekt që ai/ajo ka qenë i punësuar më parë. Kjo është për të shmangur çdo përfshirje të mundshme.

KLSH informon subjektin e audituar për procesin e auditimit që në takimin e parë me përfaqësuesit e subjektit të audituar dhe më pas përmes programit të auditimit në të cilin përshkruhet se çfarë duhet të pritët gjatë auditimit, metodologjia e auditimit dhe çështjet që do të auditohen, periudha e auditimit dhe afati i auditimit. Subjektet e audituara, bazuar në ligjin e KLSH-së, brenda 20 ditëve hartojnë një plan veprimi për pranimin ose mospranimin e rekomandimeve dhe brenda gjashtë muajve dërgojnë statusin e zbatimit të rekomandimeve. Gjithashtu, gjatë dhe pas auditimit zhvillohen disa takime (sipas Rregullores së Procedurave të Auditimit), ndërmjet përfaqësuesve të KLSH-së dhe të audituarve për të diskutuar konkluzionet.

Dimensioni iv: Praktikë e mirë në lidhje me komunikimin me Gjyqësorin dhe/ose Agjencitë e Ndjekjes dhe Hetimit.

Sipas Planit Strategjik 2018-2022, KLSH angazhohet të jetë aktive dhe produktive në luftën kundër korrupsionit, duke mbështetur dhe ndërmarrë veçanërisht disa aktivitete në çdo nismë ndërinstytucionale, brenda dhe jashtë vendit.

Bashkëpunimi i KLSH-së në luftën kundër veprimtarive korruptive ka ndjekur një filozofi gjithëpërfshirëse duke ndërmarrë nismën e nënshkrimit të disa marrëveshjeve si ajo me Strukturën e Posaçme Kundër Korrupsionit më 19 tetor 2020, Prokurorinë e Përgjithshme më 24 shtator 2020 dhe Institucionin e Deklarimit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesit më 26 tetor 2018. Qëllimi i këtyre marrëveshjeve është rritja e bashkëpunimit ndërmjet institucioneve, në fushat me interes të përbashkët, forcimi i rolit dhe rritja e ndikimit të veprimtarisë së të dy institucioneve, në zbulimin dhe parandalimin e korrupsionit dhe abuzimeve me fondet publike nga administrata publike. Në vitin 2021, në Prokurori janë dorëzuar 14 raporte auditimi.

KLSH është e angazhuar të vazhdojë të marrë një rol efektiv në forcimin e qeverisjes së mirë, zbatimin e standardeve etike dhe ndërgjegjësimin për rrezikun e mashtrimit dhe korrupsionit. Funkzioni kryesor i KLSH-së në luftën kundër korrupsionit është promovimi i një mjedisi parandalues kundër mashtrimit dhe korrupsionit, duke përfshirë sistemet e menaxhimit financiar, vlerësimin e sistemeve të kontrollit të brendshëm dhe identifikimin dhe korrigjimin e mangësive. KLSH mbështet me ekspertizë institucionet ligjzbatuese sa herë u kërkohet një gjë e tillë.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Rezultati
(i) Strategjia e Komunikimit	Janë përmbushur të gjitha kriteret. KLSH ka një strategji komunikimi për periudhën në shqyrtim dhe aktualisht është duke punuar me SIGMA-n për hartimin e strategjisë së re.	4
(ii) Praktikë e mira në lidhje me komunikimin me legjislativin	Janë përmbushur të gjitha kriteret. KLSH mban një komunikim të vazhdueshëm me legjislativin nëpërmjet dorëzimit të raporteve të detyrueshme si dhe raporteve dhe informacioneve të tjera përkatëse në lidhje me rekomandimet në komisionet përkatëse në Kuvend.	4
(iii) Praktikë e mira në lidhje me komunikimin me ekzekutivin	Janë përmbushur të gjitha kriteret. KLSH ka krijuar praktika të mira komunikimi me ekzekutivin, të përcaktuara në ligjin nr. 154/204 si dhe në rregulloren e brendshme që lidhet me menaxhimin e procesit të auditimit, etj.	4
(iv) Praktikë e mira në lidhje me komunikimin me gjyqësorin dhe/ose agjencitë e ndjekjes dhe hetimit	Janë përmbushur të gjitha kriteret. -Edhe pse bashkëpunimi i KLSH-së në luftën kundër aktiviteteve korruptive ka ndjekur vazhdimisht një filozofi gjithëpërfshirëse duke ndërmarrë nismën e nënshkrimit të disa marrëveshjeve me gjyqësorin dhe/ose Agjencitë e Ndjekjes dhe Hetimit, KLSH është e angazhuar të vazhdojë të marrë një rol efektiv në forcimin e qeverisjes së mirë, duke zbatuar standardet etike dhe duke rritur ndërgjegjësimin për rrezikun e mashtrimit dhe korrupsionit.	4

4.6.2 SAI-25: Komunikimi me Mediat, Qytetarët dhe Organizatat e Shoqërisë Civile – Rezultati: 4

Ky tregues vlerëson shkallën në të cilën KLSH i afrohet publikut të gjerë nëpërmjet medias dhe shoqërisë civile për të informuar për rolin e tij dhe rezultatet e punës së tij. Ka 2 dimensione:

- Praktikat e mira në lidhje me komunikimin me median.
- Praktikat e mira në lidhje me komunikimin me qytetarët dhe organizatat e shoqërisë civile.

KLSH angazhon mediat për konferenca shtypi gjatë nxjerrjes së raporteve kryesore si raporti i auditimit të performancës. Njoftimet për shtyp ndahen gjithashtu me mediat dhe ngarkohen në faqen e internetit të KLSH⁷⁶. Versione të shkurtra të Raporteve Vjetore të Auditimit që përmbledhin gjetjet e

⁷⁶ Njoftime për shtyp: https://www.klsh.org.al/content_pdf/49

auditimit dhe e bëjnë më të lehtë për qytetarët të kuptojnë gjetjet kryesore, bëhen publike nëpërmjet faqes së internetit të KLSH. KLSH ka ngritur pozicionin e zëdhënësës së shtypit në strukturën e saj, e cila monitoron praninë e KLSH në mediat e shkruara dhe audiovizive.

Dimensionimi (i): Praktikë e mira në lidhje me komunikimin me median

Komunikimi i KLSH-së me median rregullohet nga ligji 154/2014 “Për Organizimin dhe Funkcionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”, objektivi i tretë i Strategjisë së Zhvillimit të KLSH 2018-2022 dhe ligji nr.119/2014 “Ligji për të drejtën e informimit”.

Edhe pse politika e komunikimit të KLSH-së nuk parashikon mbajtjen e konferencave për shtyp për të nisur raportin vjetor të KLSH-së, në fakt brenda muajit mars të çdo viti, KLSH zhvillon analizat vjetore të ecurisë së aktivitetit, ku publikohet raporti i saj vjetor, pjesë e të cilit është edhe prezantimi i auditimeve më të rëndësishme dhe më të ndjeshme për vitin e fundit. Mediat ftohen ta ndjekin këtë aktivitet.

Gjithashtu media informohet për rezultatet e auditimeve të KLSH-së nëpërmjet publikimit në faqen zyrtare të njoftimit për shtyp si dhe publikimit të çdo raporti auditimi. Njoftimi për shtyp është bërë publik për të gjitha llojet e auditimeve si përputhshmëria, auditimet financiare të TI-së dhe auditimet e performancës⁷⁷.

Në 10 vitet e fundit vihet re një interes i lartë i mediave për punën audituese të KLSH. Për vitin 2021, gjetjet dhe rekomandimet e KLSH kanë qenë objekt i 262 artikujve në median e shkruar. Mediat online dhe mediat audiovizive kanë raportuar gjithashtu për raportet e auditimit të KLSH për rreth 400 artikuj dhe kronika televizive.

Në bazë të ligjit nr. 119/2014 “Ligji për të drejtën e informimit”, kur kërkohet, KLSH-ja paraqet në media raportet e auditimit të saj dhe informacion specifik për çdo temë me interes lidhur me auditimin.

KLSH ka ngritur pozicionin e zëdhënësës së shtypit në strukturën e saj, e cila monitoron prezencën e KLSH në median e shkruar dhe atë audiovizive. Përmbledhja e shtypit ditor i përcillet nivelit drejtues dhe audituesve për t'u njohur me raportimin e medias mbi punën e KLSH-së dhe artikuj të tjerë që mund të shërbejnë si informacion fillestar për planifikimin e punës audituese për një temë me interes të lartë për publikun e gjerë.

Duke marrë parasysh rëndësinë e medias për transmetimin në publik të mesazheve të auditimit si dhe gjetjeve dhe rekomandimeve, KLSH ka nënshkruar një marrëveshje bashkëpunimi me përfaqësuesit e revistës Monitor dhe revistës Ekonomia.

Dimensionimi (ii): Praktikë e mira në lidhje me komunikimin me qytetarët dhe organizatat e shoqërisë civile

Qytetarët në rolin e tatimpaguesve janë palët kryesore të interesit për KLSH dhe informacioni i tyre në kohë, profesional dhe i paanshëm ka qenë fokusi kryesor i politikave të komunikimit të KLSH. Bazuar në ligjin organik të KLSH dhe në ligjin nr. 119/2014 “Për të drejtën e informimit” është vënë në dispozicion në faqen zyrtare të KLSH për qytetarët dhe të gjithë palët e interesit informacioni i mëposhtëm:

1. Misioni dhe vizioni i KLSH
2. Një historik i shkurtër i institucionit
3. Struktura organizative e KLSH
4. Baza ligjore e KLSH
5. Kodi i Etikës
6. Strategjia e zhvillimit 2018-2022, plani i saj i veprimit dhe të gjitha planet e monitorimit
7. Standardet dhe metodologjitë e auditimit (duke përfshirë të gjitha llojet e manualeve të auditimit)
8. Të gjitha raportet e aktivitetit të KLSH-së për çdo vit pas paraqitjes në Parlament
9. Të gjitha Raportet vjetore të Ekzekutimit të Buxhetit
10. Çdo plan vjetor auditimi
11. Planet mujore të auditimit

⁷⁷ Për vitin 2021 njoftimet për shtyp i gjeni në linkun e mëposhtëm https://www.klsh.org.al/content_pdf/49

12. Të gjitha raportet e auditimit të grupuara për çdo lloj auditimi (rregullshmëria; auditimet e performancës dhe TI)
13. Njoftimet për shtyp
14. Buletinet statistikore periodike
15. Vendet vakante të KLSH
16. Informacion për bashkëpunime të ndryshme të KLSH me institucionet publike, OJQ-të, SAI-et homologe, universitetet dhe institucionet e tjera përkatëse, etj.

KLSH ka ndjekur gjithashtu një politikë të hapur për trajtimin e kërkesave dhe ankesave të qytetarëve. Të gjitha të dhënat për trajtimin e kërkesave dhe ankesave të qytetarëve janë pjesë e raportit vjetor të performancës së KLSH.⁷⁸

Politika e hapur e KLSH-së me qytetarët përfshin edhe “javën e hapur” një herë në vit, në të cilën qytetarët kanë mundësinë të njihen me historinë e KLSH-së dhe veprimtarinë e saj audituese, si dhe kanë mundësinë të vizitojnë ambientet e institucionit.

Bashkëpunimi me shoqërinë civile konsiderohet i një rëndësie të madhe për KLSH pasi ka shërbyer për të përthithur dhe shkëmbyer informacione relevante dhe të rëndësishme për planifikimin dhe kryerjen e auditimeve. Nga viti 2012 deri në vitin 2021, KLSH ka nënshkruar 37 memorandume mirëkuptimi me OJQ-të dhe universitetet publike e private. Qëllimi i këtyre marrëveshjeve të bashkëpunimit është shkëmbimi i informacionit dhe zhvillimi i trajnimeve në fushat e kompetencës së KLSH dhe kësaj të fundit. Nga ana tjetër, raportet e OJQ-ve ndër vite i referohen informacionit të marrë nga raporti i auditimit të KLSH-së⁷⁹. Nga edicioni i Sondazhit të Opinioneve “Besimi tek Qeverisja 2020”⁸⁰ i zhvilluar në nëntor dhe dhjetor 2020 si një bashkëpunim midis UNDP, Fondit Austriak të Bashkëpunimit për Zhvillim dhe Institutit për Demokraci dhe Ndërmjetësim, rezultoi se popullsia shqiptare e anketuar prirët të besonte se mekanizmi më efektiv i llogaridhënies së brendshme është Kontrolli i Lartë i Shtetit Shqiptar (60.7%), i ndjekur nga media (52.8%), parlamenti (48.1%), shoqëria civile (44.8%), dhe Avokati i Popullit (44.3%)⁸¹.

Gjetjet dhe Vëzhgimet e Vlerësimit

Dimensioni	Gjetjet	Rezultati
(i) Praktikë e mira në lidhje me komunikimin me median	Janë përmbushur të gjitha kriteret. Në bazë të ligjit nr. 119/2014 “Ligji për të drejtën e informimit”, kur kërkohet, KLSH-ja paraqet në media raportet e auditimit të saj dhe informacion specifik për çdo temë me interes lidhur me auditimin. KLSH ka ngritur pozicionin e zëdhënësës së shtypit në strukturën e saj, e cila monitoron prezencën e KLSH në median e shkruar dhe atë audiovizive. Përmbledhja e shtypit ditor i përcillet nivelit drejtues dhe audituesve për t'u njohur me raportimin e medias mbi punën e KLSH-së dhe artikuj të tjerë, të cilët mund të shërbejnë si informacion fillestar për planifikimin e punës audituese për një temë me interes të lartë për publikun e gjerë.	4

⁷⁸ Raporti vjetor i performancës së KLSH 2020, faqe 93

⁷⁹ <https://ahc.org.al/wp-content/uploads/2021/01/Vleresimi-i-te-Drejtave-te-Njeriut-dhe-Shtetit-te-se-Dreites-teksa-Shqiperia-kryeson-OSBE-ne.pdf>

⁸⁰ https://www.al.undp.org/content/albania/en/home/library/democratic_governance/trust-in-governance-opinion-poll-2020.html

⁸¹ <file:///C:/Users/ajonuzi/Downloads/Trust%2520in%2520Governance%25202020%2520-%2520Opinion%2520Poll%2520Report.pdf>

(ii) Praktikë e mirë në lidhje me komunikimin me qytetarët dhe organizatat e shoqërisë civile	Janë përmbushur të gjitha kriteret. Bashkëpunimi me shoqërinë civile konsiderohet i një rëndësie të madhe për KLSH pasi ka shërbyer për të përthithur dhe shkëmbyer informacione relevante dhe të rëndësishme për planifikimin dhe kryerjen e auditimeve. Nga viti 2012 deri në vitin 2021, KLSH ka nënshkruar 37 memorandume mirëkuptimi me OJQ-të dhe universitetet publike e private.	4
---	--	----------

Kapitulli 5: Procesi i zhvillimit të kapaciteteve të SAI-t

5.1 Reformat e fundit dhe në vazhdim

Që nga viti 2014, KLSH është përfshirë në nisma madhore që synojnë zhvillimin e kapaciteteve. Ngritja e kapaciteteve institucionale dhe profesionale të stafit ka qenë në fokus të politikave drejtuese të KLSH. Për të arritur këtë qëllim, KLSH ka promovuar bashkëpunimin me institucionet homologe ndërkombëtare. Që nga viti 2014, këto institucione kanë kontribuar në ndryshimet thelbësore që ka pësuar kuadri ligjor, zhvillimi institucional dhe zhvillimi profesional i stafit.

Gjatë periudhës 2016 – 2018, KLSH ka përfituar nga fondet IPA Binjakëzimi me financimin e projektit “Forcimi i kapaciteteve të auditimit të jashtëm”. Objektivi i përgjithshëm i këtij projekti të Binjakëzimit ishte të kontribuonte në përdorimin efektiv, efikas, transparent dhe të përgjegjshëm të fondeve publike, për të përmbushur objektivat e qeverisë. Për të arritur këtë qëllim ambicioz, projekti i Binjakëzimit ndërhyri në drejtim të: rishikimit të mënyrës së organizimit, menaxhimit dhe kryerjes së auditimit të sektorit publik shqiptar në KLSH; vazhdimin të reformës institucionale të KLSH-së që synon rritjen e kapaciteteve të saj organizative dhe audituese, duke përfshirë menaxhimin e burimeve njerëzore, politikat e komunikimit dhe punën e auditimit, në mënyrë që të bëhet një institucion edhe më i besueshëm për të vlerësuar llogaridhënien e sektorit publik. Qëllimi specifik i projektit ishte zbatimi i një sistemi modern të Menaxhimit dhe Kontrollit Financiar (MKF) dhe inspektimit financiar në institucionet publike të Shqipërisë.

Projekti i Binjakëzimit u strukturua në tre komponentë kryesorë me përmbajtjet e mëposhtme:

Komponenti 1: Përmirësimi i kornizës legislative për auditimet;

Komponenti 2: Zhvillimi i metodologjive të auditimit dhe kapaciteteve raportuese;

Komponenti 3: Forcimi i kapaciteteve institucionale të KLSH dhe përmirësimi i ndikimit të rezultateve të auditimit të KLSH.

Objektivi dhe qëllimi i përgjithshëm i projektit është arritur. Të gjitha rezultatet e detyrueshme të komponentëve dhe aktiviteteve u arritën në një nivel shumë të kënaqshëm. Kapacitetet drejtuese dhe teknike të KLSH-së janë forcuar për të planifikuar dhe kryer auditime në përputhje me standardet dhe metodologjitë e BE-së dhe INTOSAI-t. Rezultatet sipas komponentëve kishin kontribuar në përmirësimin e llogaridhënies për përdorimin e fondeve publike në administratën publike shqiptare.

Vitet e fundit është rritur numri i kontratave koncesionare të lidhura nga qeveria shqiptare me subjektet private dhe partneriteti publik-privat është zgjeruar gjithnjë e më shumë në ofrimin e shërbimeve ndaj qytetarëve. Për të informuar Kuvendin dhe publikun për përdorimin e fondeve publike dhe dobën e këtyre kontratave, KLSH ka synuar rritjen e kapaciteteve profesionale të stafit për të dhënë vlerësime të plota, të paanshme dhe objektive në lidhje me tenderimin e kontratave koncesionare dhe monitorimin e tyre. Për këtë qëllim, KLSH ka nënshkruar një marrëveshje me Ambasadën Zvicerane për projektin "Forcimi i mbikëqyrjes së kontratave koncesionare dhe partneritetit publik privat në Shqipëri" që do të financohet nga Sekretariati i Çështjeve Ekonomike të Zvicrës (SECO). Aktualisht KLSH po kryen procedura tenderimi për punësimin e ekspertëve. Këta ekspertë do të trajnojnë audituesit e KLSH-së për kuadrin ligjor të partneritetit publiko-privat (PPP) dhe do të hartojnë udhëzime specifike për auditimin e kontratave të koncesionit dhe PPP-së, si dhe do të asistojnë audituesit në auditime specifike që fokusohen në këto çështje.

Pjesëmarrja e KLSH-së në Grupet e Punës të EUROSAT-t

KLSH, si anëtare e Organizatës Evropiane të Institucioneve Supreme të Auditimit (EUROSAT), është anëtare e:

- Grupi i Punës EUROSAT për Auditimet Mjedisore;
- Task Forca Bashkiake e Auditimit EUROSAT;
- Grupi i Punës për Teknologjinë e Informacionit EUROSAT;
- Grupi i Punës EUROSAT për Auditimin e Fondeve të Alokua për Fatkeqësi;
- Grupi i Punës për objektivin e parë strategjik të EUROSAT-t.

-Në zbatim të planit të veprimit të Grupit të Punës të EUROSAT-t për Auditimet Mjedisore, KLSH ka qenë ndër SAT-t për të kryer auditimin paralel për "Menaxhimin e ndërhyrjeve në rast të ndotjes së papritur të detit Adriatik". Auditimi ka përfunduar dhe raporti përfundimtar tashmë është publikuar.

- Gjithashtu, në kuadër të të njëjtit grup pune, KLSH po kryen një auditim paralel për "Menaxhimin e Mbetjeve Plastike". Raporti përfundimtar i auditimeve të kryera nga institucionet supreme të auditimit të Shqipërisë, Polonisë, Serbisë, Hungarisë, Maltës, Maqedonisë së Veriut, Rumanisë, Portugalisë, Turqisë, Bullgarisë dhe Sllovakisë do të miratohet dhe publikohet gjatë vitit 2022.

Menaxhimi i situatës së krijuar nga pandemia COVID-19 është vendosur në fokusin e auditimit paralel të Task Forcës së Auditimit Bashkiak EUROSAT dhe KLSH ka rënë dakord të marrë pjesë në auditimin me temën "Të ardhurat nga taksat dhe tarifat bashkiake për të garantuar shërbime cilësore për qytetarët gjatë pandemisë", i cili do të kryhet në bashkëpunim me institucionet supreme të auditimit të Maqedonisë së Veriut, Malit të Zi, Polonisë, Rumanisë, Turqisë dhe Sllovakisë. Raporti përfundimtar i këtij auditimi pritet të publikohet në fund të vitit 2022.

Në kuadër të takimit të Grupit të Punës për Vetëvlerësimin e TI-së, KLSH - si pjesë e Grupit të Punës së EUROSAT për Auditimet e TI-së (ITWG) - ka shprehur gatishmërinë për të kryer në vitin 2022 vetëvlerësimin e strukturës së Teknologjisë së Informacionit me mbështetjen e ekspertëve të këtij grupi pune. Ka pasur një vetëvlerësim të Strukturës së TI-së të KLSH-së përpara vitit 2016.

Në kuadër të mbështetjes që Zyra Kombëtare e Auditimit të Suedisë i jep rrjetit të SAT-ve të vendeve kandidate/potenciale të BE-së, krahas trajnimit për auditimet e performancës të zhvilluar në 6 blloqe gjatë vitit 2021, KLSH nën mbikëqyrjen e ekspertëve suedezë po zhvillon një auditim performance për "Të drejtat e pasagjerëve në transportin ajror" i cili do të përfundojë brenda tremujorit të parë të vitit 2022.

Për KLSH-në, përmbushja e misionit dhe arritja e objektivave të tij ligjore dhe institucionale, varet shumë nga krijimi i një **organi auditimi kompetent dhe të mirëtrajnuar**.

Në këtë drejtim, një theks i madh i kushtohet kompetencave teorike dhe praktike të fituara përmes trajnimeve, seminareve, etj.

Gjykata Evropiane e Audituesve (ECA), nëpërmjet praktikave të saj dhe Zyra e Auditimit të Qeverisë së SHBA (GAO), nëpërmjet programit të saj të bursave, kanë dhënë një kontribut të veçantë në modernizimin e veprimtarisë së auditimit dhe trajnimit të audituesve të KLSH-së gjatë viteve të fundit. Që nga viti 2014, 20 auditues të KLSH-së kanë qenë pjesë e programit të praktikës së ECA-s për një periudhë 5 mujore. Praktika e konceptuar si një proces përvetësimi i njohurive nëpërmjet trajnimit dhe përfshirjes në ekipet e auditimit të ECA-s u ka dhënë mundësinë audituesve të KLSH-së të njihen me të gjithë procesin e auditimit dhe teknikat e ndryshme të përdorura për mbledhjen dhe analizën e të dhënave. Praktika konsiderohet një mjet efikas për të ofruar njohuri mbi auditimin e fondeve të BE-së. Një bashkëpunim tjetër i suksesshëm është ai i nisur që në vitin 2012 me Zyrën e Përgjegjshmërisë së Qeverisë së SHBA-së, i cili ka vazhduar deri në vitin 2019. Gjashtë auditues të KLSH-së kanë marrë pjesë në një Program 4-mujor Ndërkombëtar të Bursave të Audituesve (IAFP) të ofruar nga GAO. IAFP është një kurs studimi intensiv, me 640 orë trajnime, seminare dhe e-learning, i krijuar për të ndihmuar institucionet supreme të auditimit të rrisin kapacitetet e tyre profesionale dhe të forcojnë aftësinë e SAT-ve për të përmbushur misionet e tyre në rritjen e llogaridhënies dhe transparencës në qeverisje në mbarë botën.

Gjatë vitit 2021, 2 auditues të KLSH-së janë bërë pjesë e programit "Arsimi Profesional i Audituesve" (PESA-P). PESA-P ofron trajnime që synojnë zhvillimin e kompetencave të audituesve bazuar në Kornizën e Kompetencave të INTOSAT-t për audituesit publikë të Institucioneve Supreme të Auditimit. KLSH-ja është anëtare e rrjetit të SAT-ve të vendeve kandidate dhe potenciale kandidate për në BE që nga viti 2013. Ky rrjet ka miratuar Planin e Punës 2018 - 2020 i cili përfshin trajnime, seminare dhe workshope me temat e mëposhtme:

- Bashkëpunimi me parlamentet për të përmirësuar ndikimin e auditimit;

- Zhvillimi i Treguesve të Performancës;
- Praktikë e raportimit për të rritur ndikimin;
- Hartimi i raporteve efektive;
- Bashkëpunimi me shoqërinë civile për të rritur mirëkuptimin dhe ndikimin;
- Mbështetje TI - TI në procesin e auditimit dhe softuerin e auditimit (trajnimi i parë i zhvilluar në Tiranë në 2018);
- Teknologjia e informacionit - Auditimi i sistemeve të TI-së;
- Auditimi i Përputhshmërisë;
- Auditimi i Performancës;

Aktualisht, SAI suedez, një mbështetës i aktiviteteve të këtij rrjeti, po kryen një trajnim për auditimin e performancës për SAI-t në rajonin e Ballkanit Perëndimor, i cili përfshin trajnime mbi:

- Njohuri të përgjithshme mbi auditimet e performancës;
- Dizajni i auditimit;
- Kryerja e auditimit të performancës;

Në kuadër të këtij aktiviteti, KLSH ka nisur auditimin e performancës "Të drejtat e pasagjerëve në transportin ajror".

Zyra Kombëtare e Auditimit të Republikës Popullore të Kinës (CNAO) në bashkëpunim me Universitetin e Auditimit të Nanjing (NAU) i kanë ofruar KLSH mundësinë që një auditues të marrë pjesë në Programin Master të Auditimit (MAud). Për vitin 2021, në këtë program është pranuar një auditues i KLSH-së.

KLSH është angazhuar të jetë pjesë e nismës së IDI "Strategjia, Matja e Performancës dhe Raportimi (SPMR)". Si pjesë e kësaj nisme, KLSH po mbështetet nga IDI nëpërmjet trajnimeve dhe asistencës së ekspertëve për të kryer vetëvlerësimin e performancës së institucionit duke përdorur Metodologjinë e Kuadrit të Matjes së Performancës INTOSAI, hartimin e një Strategjie të re për Zhvillimin e Institucionit dhe monitorimin e strategjisë.

5.2 Përdorimi i rezultateve të SAI-t nga Ofruesit e Jashtëm të Mbështetjes Financiare

Sipas ligjit nr.154/2014 "Për funksionimin dhe organizimin e Institucionit të Kontrollit të Lartë Shqiptar", neni 10/dh, KLSH ka të drejtë të auditojë edhe përdoruesit e fondeve publike të siguruar nga Bashkimi Evropian apo organizata të tjera ndërkombëtare, përveç nëse me ligj të veçantë parashikohet ndryshe. Për realizimin e kësaj detyre të rëndësishme, në KLSH ka një departament të dedikuar Auditimi të Ndërmarrjeve Shtetërore dhe Investimeve të Huaja.

Në këtë kontekst, produktet e KLSH-së janë në fokus të vazhdueshëm të shumë ofruesve të jashtëm të mbështetjes financiare, kryesisht si USAID, Bashkimi Evropian, UN Women dhe Banka Botërore. Këta ofrues të jashtëm përdorin rezultatin e auditimit për të hartuar një hartë rreziku të institucioneve që janë të rrezikshme për të ndërmarrë dhe menaxhuar një fond të huaj në ofrimin e një projekti ose programi.

Përdorimi i rezultateve të KLSH-së nga ofruesit e jashtëm të mbështetjes financiare është zyrtarizuar më tej me një marrëveshje zyrtare, në rastin e Bankës Botërore. KLSH ka nënshkruar një memorandum marrëveshjeje me Bankën Botërore për auditimin dhe certifikimin e shpenzimeve të projekteve të financuara nga jashtë nga institucionet shtetërore, përpara se Banka Botërore të ndajë fondet për shpenzimet e bëra në zbatimin e kontratës përkatëse.

Prandaj, ofruesit e jashtëm gjejnë në KLSH një partner të besueshëm dhe të pavarur, i cili synon të zhvillojë një partneritet simbiotik midis Institucionit të Kontrollit të Lartë të Shtetit Shqiptar dhe ofruesve të jashtëm të mbështetjes financiare.

Aneksi 1: Përmbledhja e treguesit të performancës

Treguesi	Emri i Treguesit	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	Rezultati i Përgjithshëm
Fusha A	Pavarësia dhe Kuadri Ligjor i KLSH-së					
SAI-1	Pavarësia e KLSH-së	4	3	4	4	4
SAI-2	Mandati i KLSH-së	3	4	4		4
Fusha B	Qeverisja e Brendshme dhe Etika					
SAI-3	Cikli i Planifikimit Strategjik	4	3	4	4	4
SAI-4	Mjedisi i Kontrollit Organizativ	4	2	4	4	3
SAI-5	Auditimet e jashtme	NA	NA	NA		NA
SAI-6	Lidershipi dhe Komunikimi i Brendshëm	3	4			3
SAI-7	Planifikimi i përgjithshëm i auditimit	4	3			3
Fusha C	Cilësia e Auditimit dhe Raportimi					
SAI-8	Mbulimi i Auditimit	4	4	3		4
SAI-9	Standardet e Auditimit Financiar dhe Menaxhimi i Cilësisë	4	1	4		3
SAI-10	Procesi i Auditimit Financiar	2	3	2		2
SAI-11	Rezultatet e Auditimit Financiar	3	2	3		3
SAI-12	Standardet e Auditimit të Performancës dhe Menaxhimi i Cilësisë	4	1	4		3
SAI-13	Procesi i Auditimit të Performancës	3	3	3		3
SAI-14	Rezultatet e Auditimit të Performancës	3	3	2		3
SAI-15	Standardet e Auditimit të Përputhshmërisë dhe Menaxhimi i Cilësisë	4	4	4		4
SAI-16	Procesi i Auditimit të Përputhshmërisë	2	1	3		2
SAI-17	Rezultatet e Auditimit të Pajtueshmërisë	3	1	3		2
SAI-18	Standardet e Kontrollit Juridiksional dhe Menaxhimi i Cilësisë					NA
SAI-19	Procesi i Kontrollit Juridiksional					NA
SAI-20	Rezultatet e Kontrolleve Juridiksionale					NA
Fusha D	Menaxhimi Financiar, Asetet dhe Shërbimet Mbështetëse					
SAI-21	Menaxhimi Financiar, Asetet dhe Shërbimet Mbështetëse	3	4	4		4
Fusha E	Burimet Njerëzore dhe Trajnimi					
SAI-22	Menaxhimi i Burimeve Njerëzore	3	3	4	3	3
SAI-23	Zhvillimi dhe Trajnimi Profesional	3	4	4	4	4
Fusha F	Komunikimi dhe Menaxhimi i Palëve të Interesit					
SAI-24	Komunikimi me Legjislativin, Ekzekutivin dhe Gjyqësorin	4	4	4	4	4
SAI-25	Komunikimi me Mediat, Qytetarët dhe Organizatat e Shoqërisë Civile	4	4			4

Aneksi 2: Burimet e informacionit dhe të provave për të mbështetur pikët e treguesve

Lista e të intervistuarve

Vlerësimi i treguesve të MFP-së është bazuar në intervistat e kryera me nivelin menaxherial dhe administrativ si më poshtë:

1. Znj. Marjola Llanaj, Drejtore e Përgjithshme
2. Znj. Valbona Gaxha, Sekretare e Përgjithshme
2. Z. Gjovalin Preçi, Sekretar i Përgjithshëm
3. Z. Rysim Xhaja, Drejtor i Departamentit të Auditimit të Ndërmarrjeve Shtetërore
4. Z. Vullnet Karafilaj, Drejtor i Departamentit të Auditimit të Pasurive dhe Mjedisit
5. Znj. Edlira Sako, Drejtore e Departamentit të Burimeve Njerëzore
6. Znj. Brunilda Zeneli, Drejtore e Departamentit të Metodologjisë dhe Zhvillimit
7. Znj. Alketa Kalleshi, Përgjegjëse e Sektorit të Financës

Intervistat janë realizuar edhe me anëtarët e ekipit të auditimit si:

1. Znj. Alketa Kalleshi, në rolin e drejtueses së ekipit
2. Z. Aulent Guri, në rolin drejtues ekipi
3. Z. Artan Mirashi, në rolin drejtues ekipi
4. Z. Klejvis Kule, në rolin drejtues ekipi
5. Elda Koçani, audituese, anëtare e ekipit
6. Znj. Angjela Nesturi, audituese, në rolin e anëtares së ekipit
7. Znj. Megi Kurushi, audituese, në rolin e anëtares së ekipit
8. Znj. Joana Troqe, audituese, në rolin e anëtares së ekipit
9. Z. Junild Hoxhaj auditues, në rolin e anëtarit të ekipit
10. Znj. Ina Sokoli audituese, në rolin e anëtares së ekipit
11. Znj. Selime Bregu audituese, në rolin e anëtares së ekipit

Dokumentet e Rishikuara

- Ligji nr.154/2014 “Për funksionimin dhe organizimin e Institucionit të Kontrollit të Lartë të Shtetit”.
- Rregullorja e Procedurës së Auditimit të KLSH
- Rregullorja e Procedurës Administrative të KLSH
- Kodi i Etikës
- Strategjia e zhvillimit 2018-2022, plani i saj i veprimit dhe të gjitha planet e monitorimit
- Standardet dhe metodologjitë e auditimit (duke përfshirë të gjitha llojet e manualeve të auditimit)
- Të gjitha raportet e aktivitetit të KLSH
- Raportet Vjetore të Ekzekutimit të Buxhetit
- Planet vjetore dhe mujore të auditimit
- Skedarët e auditimit (rregullshmëria; auditimet e performancës dhe TI-së)
- Njoftime për shtyp
- Buletinet periodike statistikore
- Vendet vakante të KLSH
- Informacion rreth bashkëpunimeve të ndryshme të KLSH me institucionet publike, OJQ-të, SAI-t homologe, universitetet dhe institucionet e tjera përkatëse, etj.

Dosjet e Rishikuara të Auditimit

- **Auditimi Financiar**

Për auditimet financiare, rezultati i treguesit ka përfshirë rishikimin e dosjeve të auditimit si më poshtë:

1. Zyra Rajonale e Tatimeve, Durrës
2. Modernizimi i Ndihmës Sociale në Ministrinë e Shëndetësisë

- **Auditimi i Performancës**

Për auditimet e performancës, rezultati i treguesve ka përfshirë rishikimin e dosjeve të auditimit si më poshtë:

1. Efikasiteti i parkimit në rrugët e qytetit
2. Menaxhimi i mbetjeve plastike
3. Zhvillimi i Turizmit Malor

- **Auditimi i Përputhshmërisë**

Për auditimet e përputhshmërisë, rezultati i treguesit ka përfshirë rishikimin e dosjeve të auditimit si më poshtë:

1. Drejtoria Rajonale e Arsimit Parauniversitar, Durrës
2. Inspektorati Shtetëror për Mbikëqyrjen e Tregut

- **Auditime të kombinuara (financiare dhe të përputhshmërisë)**

Për auditimet e kombinuara, rezultati i treguesve ka përfshirë rishikimin e dosjeve të auditimit si më poshtë:

1. Ministria e Punëve të Brendshme
2. Ministria e Financave
3. Drejtoria e Përgjithshme e Kadastrës dhe Zyrat Rajonale